

ร่างกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ (พ.ศ. 2571 - 2575)

14

 **การเพิ่มผลิตภาพ
และความสามารถในการแข่งขัน**
ด้วยการ “**ซ่อมและเสริม**รากฐาน **สร้างอนาคต**”

Transform
เศรษฐกิจ

Reform
ภาครัฐ

Upgrade
ทุนมนุษย์

Sustain
ทรัพยากร
และสิ่งแวดล้อม

Transfer
เทคโนโลยี
และนวัตกรรม

ฉบับรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน
5 กุมภาพันธ์ 2569

บทสรุปผู้บริหาร

ที่มาและลักษณะสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2571–2575) จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางภาพรวมของการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลา 5 ปี อันเป็นฐานสำคัญสำหรับการยกร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 ในขั้นต่อไป โดยมีบทบาทในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย อิมการพัฒน และประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญ เพื่อให้การจัดทำแผนฉบับสมบูรณ์มีทิศทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกัน โดยที่ในการเตรียมการยกร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ได้มีการปรับแนวทางการจัดทำแผนจากรูปแบบเดิม ไปสู่การจัดทำแผนที่มุ่งให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดสาระเชิงยุทธศาสตร์ของแผนควบคู่กับการสร้างการยอมรับและการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสะท้อนผ่านลักษณะสำคัญของแผน 2 ประการ ได้แก่ **การมีจุดเน้นและอิมการพัฒนาที่ชัดเจน** โดยมุ่งเลือกดำเนินการเฉพาะประเด็นสำคัญที่เป็นจุดคานงัดของการพัฒนาในภาพรวม และ **การมุ่งเน้นการขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ** ผ่านการออกแบบกลไกที่เอื้อต่อการนำไปสู่การปฏิบัติจริงและก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการจัดทำ (ร่าง) กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ฉบับนี้ ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการที่เป็นระบบและรอบด้าน ครอบคลุม 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ (1) การทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ (Expert Consultation) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิรายบุคคล การจัดสนทนากลุ่มในระดับพื้นที่จำนวน 18 กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ และการจัดสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในประเด็นการพัฒนาเฉพาะด้าน (2) การสำรวจความคิดเห็นจากสาธารณะ (Survey on Public Opinion) ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และ (3) การทบทวนวรรณกรรมและศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (In-House Study) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กับการประยุกต์ใช้เครื่องมือการคาดการณ์อนาคตเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Foresight) เพื่อประกอบการกำหนดทิศทางและกรอบการพัฒนาประเทศในระยะของแผน

บริบทและฉากทัศน์การพัฒนาประเทศ

ผลการทบทวนสถานะการพัฒนาประเทศจากความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 สะท้อนว่า ประเทศไทยกำลังอยู่ใน “จุดหัวเลี้ยวหัวต่อ” ของการพัฒนา โดยแม้ว่าเศรษฐกิจไทยยังสามารถขยายตัวได้ แต่การเติบโตอยู่ในระดับต่ำและมีแนวโน้มถดถอยเชิงศักยภาพจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สะสมมาเป็นเวลานาน ทั้งการลงทุนที่ไม่เพียงพอ ผลผลิตภาพเพิ่มขึ้นช้า โครงสร้างเศรษฐกิจที่ยังพึ่งพากิจกรรมดั้งเดิม เศรษฐกิจนอกระบบขนาดใหญ่ ความเปราะบางของ SMEs ข้อจำกัดด้านการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนภาระหนี้ในระดับสูง ซึ่งล้วนทำให้ความสามารถในการขยายตัวของเศรษฐกิจลดลง ขณะที่พื้นที่ทางนโยบายและความสามารถในการรองรับแรงกระแทกในอนาคตลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ กลไกการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติยังขาดพลังและความเป็นเอกภาพ เนื่องจากการดำเนินงานยังคงกระจัดกระจายและแยกส่วนตามภารกิจของหน่วยงาน ทำให้การพัฒนายังไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

ภายใต้บริบทดังกล่าว ประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและไม่แน่นอนมากขึ้น ทั้งความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และ โครงสร้างประชากรสูงวัย ซึ่งกำลังเพิ่มแรงกดดันต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและคุณภาพชีวิตของ ประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จากการวิเคราะห์ดังกล่าว นำไปสู่การจัดทำฉากทัศน์การพัฒนาเพื่อสะท้อน ทางเลือกอนาคตของไทย โดยพบว่า ประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มอยู่ใกล้ฉากทัศน์ที่เศรษฐกิจเติบโตต่ำ จากการขาดพลังขับเคลื่อนใหม่ และมีความเสี่ยงที่จะเคลื่อนเข้าสู่ฉากทัศน์ที่ประเทศถดถอยทั้งด้านการเติบโต และความสามารถในการฟื้นตัว หากยังไม่สามารถยกระดับการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดผลอย่างเป็น รูปธรรม ในทางกลับกัน เป้าหมายสำคัญคือการมุ่งไปสู่ฉากทัศน์ที่ประเทศสามารถเติบโตสูงควบคู่กับการมี ภูมิคุ้มกันและความสามารถในการปรับตัว ซึ่งจำเป็นต้องเร่ง “เพิ่มผลิตภาพ (Productivity)” ให้เป็นค่านั่ง หลักของการพลิกโฉมประเทศ เนื่องจากเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจและการคลัง และสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ ที่สามารถรองรับความผันผวนในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

สาระสำคัญของร่างกรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 มีวัตถุประสงค์หลัก คือ “เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น อย่างทั่วถึง และยั่งยืน” โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่ใช่เพียงการเติบโตเชิงตัวเลข แต่ต้องเป็น การเติบโตที่ไม่ก่อให้เกิดความเปราะบาง ไม่ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ในการพัฒนาประเทศมิติต่าง ๆ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงกำหนดธีมการพัฒนาของแผน คือ การเพิ่มผลิตภาพ และความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการซ่อมและเสริมรากฐานให้มั่นคง ควบคู่ไปกับการสร้างความพร้อม และโอกาสสำหรับอนาคต เพื่อเพิ่มความพร้อมของประเทศในการยกระดับศักยภาพในการขยายตัวของ เศรษฐกิจให้สูงขึ้น และสามารถรับมือกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยกำหนดให้มีการพัฒนา ใน 5 ด้านหลัก หรือเรียกว่า “5 เสาหลักการพัฒนา” ซึ่งมีความจำเป็นต่อการผลักดันการเพิ่มผลิตภาพ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

เสาหลักที่ 1 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ (Transform the Economy) โครงสร้างเศรษฐกิจ แบบดั้งเดิมไม่สามารถสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศได้ จึงจำเป็นที่จะต้องปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจรายสาขาด้วยการมุ่งเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคการผลิตเดิมที่มีศักยภาพ พร้อมทั้ง ยกระดับเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจใหม่ พัฒนาระบบนิเวศที่สร้างแรงจูงใจและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการปรับตัว ของแรงงาน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงเร็ว ลดสัดส่วนของเศรษฐกิจนอกระบบ พัฒนา SMEs ให้มีโอกาสในการแข่งขันอย่างเป็นธรรม รวมถึงการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศไทย สามารถเปลี่ยนผ่านสู่โครงสร้างเศรษฐกิจที่สามารถแข่งขันได้และเติบโตอย่างยั่งยืน

เสาหลักที่ 2 การปฏิรูปภาครัฐ (Reform the Public Sector) ภาครัฐมีบทบาทโดยตรงในการกำหนด กรอบกติกา นโยบาย แรงจูงใจ และกลไกสนับสนุนต่าง ๆ ที่มีผลต่อต้นทุนในการดำเนินธุรกิจและความเชื่อมั่น ของนักลงทุน โดยในการปฏิรูปภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐทั้งในด้านของ โครงสร้างและการบริหารจัดการ และวิธีการทำงานและวัฒนธรรมขององค์กร การปรับปรุงระเบียบ ขั้นตอน และกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจยุคใหม่ ตลอดจนการสร้างบทบาทใหม่ของรัฐให้เชื่อมโยงและ สนับสนุน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้ภาครัฐสามารถเป็นกลไกหลักในการยกระดับผลิตภาพ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

เสาหลักที่ 3 การยกระดับทุนมนุษย์ (Upgrade Human Capital) เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และกำหนดความทั่วถึงของการเติบโต โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีจำนวนประชากรรองรับการพัฒนาประเทศ การปรับแนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ การปรับกลไกการพัฒนาทักษะแรงงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ตลอดจนการวางรากฐานสวัสดิการที่มั่นคงเพื่อยกระดับผลิตภาพของทุนมนุษย์ให้เป็นพลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ

เสาหลักที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustain Resources and the Environment) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจภายใต้บริบทใหม่ และการเติบโตอย่างยั่งยืนของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานในการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน ครอบคลุมทั้งทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ การแก้ไขปัญหา PM 2.5 การจัดการขยะและของเสีย และการใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ รวมถึงการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมไทย และการมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

เสาหลักที่ 5 การถ่ายทอดและลงทุนในวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Transfer and Invest in Research, Technology and Innovation) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมอย่างยั่งยืน การพัฒนาในสาขานี้จึงมุ่งให้ความสำคัญกับการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการพัฒนาระบบนิเวศ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ครอบคลุมทั้งทางด้านกลไกและเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจ การสร้างความร่วมมือ การใช้ประโยชน์และขยายผลจากการวิจัย โครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพ และกลไกทรัพย์สินทางปัญญาและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 มีความสอดคล้องอยู่บนหลักการเดียวกัน สำนักงานฯ ได้กำหนดหลักคิณำทาง (Guiding Principles) เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดลำดับของสิ่งที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ (1) การมุ่งยกระดับผลิตภาพของประเทศ (Productivity) (2) การสร้างประโยชน์อย่างทั่วถึงแก่ประชาชน (Inclusivity) (3) การเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ และ (4) การสร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคง (Immunity) ให้สามารถรองรับต่อความผันผวนและแรงปะทะจากภายนอก โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความสามารถในการแข่งขัน ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการพึ่งพาตนเอง

แนวทางการจัดทำและขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

เพื่อให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 สามารถขับเคลื่อนได้จริงในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานเพื่อยกร่างแผน จึงไม่ใช่การมุ่งจัดทำเอกสารให้แล้วเสร็จตามกระบวนการ แต่เป็นการมุ่งดำเนินงานให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 เป็นแผนที่สามารถ “มองเห็นเป้าหมายร่วมกัน ขับเคลื่อนด้วยพลังของทุกภาคส่วน และลงมือทำให้เกิดผลได้จริง” โดยครอบคลุม 3 มิติการดำเนินงานสำคัญ ประกอบด้วย **การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน (Vision)** เพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอให้ทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกัน **การสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วม (Alignment)** โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและแนวร่วมการขับเคลื่อนในทุกระดับ ควบคู่กับการคำนึงถึงแรงจูงใจและข้อจำกัดของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง และ **การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ (Execution)** ด้วยการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงแผนกับการดำเนินงานในทางปฏิบัติได้จริง พร้อมระบบติดตามและประเมินผลที่เชื่อมโยงผลการประเมินกับระบบการจูงใจและกลไกการรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	2
สารบัญ	5
สารบัญแผนภาพ	6
สารบัญตาราง	7
ส่วนที่ 1 ที่มาและลักษณะสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14.....	8
ส่วนที่ 2 บริบทการพัฒนาประเทศ	12
2.1 สถานะการพัฒนาของประเทศ และความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13.....	13
2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง	57
ส่วนที่ 3 ฉากทัศน์การพัฒนาประเทศ	98
3.1 ฉากทัศน์อนาคตทางเลือกของไทย.....	99
3.2 นัยยะต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14.....	102
ส่วนที่ 4 สาระสำคัญของ (ร่าง) กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14.....	104
4.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของแผน.....	105
4.2 อิมการพัฒนา.....	105
4.3 5 เสาหลักการพัฒนา.....	106
4.4 หลักคตินำทาง.....	142
ส่วนที่ 5 แนวทางการจัดทำและขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14	143
5.1 การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน (Vision)	144
5.2 การสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วม (Alignment).....	145
5.3 การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ (Execution)	147
บรรณานุกรม	148

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 2.1-1	การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่าง ๆ (พ.ศ. 2543-2565)	15
แผนภาพที่ 2.1-2	โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของภาคบริการของไทย	16
แผนภาพที่ 2.1-3	ข้อมูลหนี้สาธารณะของประเทศไทย.....	18
แผนภาพที่ 2.1-4	อันดับความสามารถในการแข่งขัน IMD ในภาพรวม และระดับปัจจัยหลักของไทย	21
แผนภาพที่ 2.1-5	ค่าดัชนีความก้าวหน้าของคนเปรียบเทียบระหว่างปี 2565 และ 2566	32
แผนภาพที่ 2.1-6	ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายประเทศต่อหัวประชากร จำแนกรายภูมิภาค ปี 2546-2566	40
แผนภาพที่ 2.1-7	รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของประชากร (บาท/คน/เดือน) จำแนกกลุ่มประชากรตามระดับรายจ่าย ปี 2563-2567.....	43
แผนภาพที่ 2.1-8	การเข้าถึงสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (Universal Health Coverage) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2567	45
แผนภาพที่ 2.1-9	ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านประสิทธิภาพภาครัฐของไทย ปี 2560-2568.....	53
แผนภาพที่ 2.1-10	สถิติการจัดเก็บรายได้ของประเทศไทย ปี 2559-2567	54
แผนภาพที่ 3.1-1	ฉกทศน์การพัฒนาประเทศ	102

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1-1	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 1	22
ตารางที่ 2.1-2	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 2	23
ตารางที่ 2.1-3	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 3	25
ตารางที่ 2.1-4	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 4	27
ตารางที่ 2.1-5	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 5	29
ตารางที่ 2.1-6	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 6	31
ตารางที่ 2.1-7	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 12	36
ตารางที่ 2.1-8	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 7	38
ตารางที่ 2.1-9	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 8	41
ตารางที่ 2.1-10	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 9	46
ตารางที่ 2.1-11	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 10	49
ตารางที่ 2.1-12	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 11	51
ตารางที่ 2.1-13	ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 13	55

ส่วนที่
1

ที่มาและลักษณะสำคัญ
ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 หมวด 2 มาตรา 14 กำหนดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงระยะเวลา 5 ปี โดยต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งประเทศและของโลก ทิศทางการพัฒนาประเทศที่เหมาะสม และมุ่งตอบสนองต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกกระดับ

ช่วงระยะเวลาของ **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2571-2575)** เป็นช่วงเวลาประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างภายในประเทศควบคู่กับแรงปะทะจากปัจจัยภายนอก ทั้งจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางปัญหาเชิงโครงสร้างภายในประเทศผนวกกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่รวดเร็วและไม่แน่นอนเหล่านี้ ประเทศไทยยังต้องคงความสามารถในการแข่งขัน และเร่งยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)

แม้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่กำหนดเป้าหมายในการพลิกโฉมประเทศผ่าน 13 หมายเหตุการพัฒนาจะนำไปสู่ความก้าวหน้าในหลายมิติ แต่ยังมีหลายประเด็นสำคัญที่ผลสัมฤทธิ์ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยหนึ่งในเหตุผลหลักเกิดจากข้อจำกัดในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติที่ขาดกลไกการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ หลายภาคส่วนยังคงดำเนินงานในลักษณะเดิม ทำให้ผลการพัฒนาขาดการบูรณาการและไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง

เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเดิม การยกร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงมุ่งจัดทำ “**แผนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง**” โดยให้ความสำคัญทั้งกับการจัดทำเนื้อหาของแผน การสร้างการยอมรับ และกลไกการขับเคลื่อนควบคู่กัน เพื่อให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายของแผนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1. มีจุดเน้นและริเริ่มการพัฒนาที่ชัดเจน (Strategic and Thematic Development Direction) มุ่งให้ทุกภาคส่วนขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างมีเอกภาพ โดยกำหนดจุดเน้นและริเริ่มการพัฒนาจากโจทย์ความท้าทายหลักของประเทศ ซึ่งเมื่อได้รับการแก้ไขแล้ว จะส่งผลให้ปัญหาอื่น ๆ สามารถคลี่คลายและขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดีขึ้นโดยลำดับ ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร แผนจะเลือกดำเนินการเฉพาะประเด็นสำคัญที่มีศักยภาพในการเป็น “จุดคานงัด” ของการพัฒนาในภาพรวม หรือเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการดำเนินการอย่างเฉพาะเจาะจง (Intervention) ไม่สามารถปล่อยให้เป็นไปตามแรงขับเคลื่อนของระบบปกติได้

2. มุ่งเน้นการขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ (Action-Oriented Approach) ให้ความสำคัญกับการนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มากกว่าความสำเร็จของการจัดทำแผนในเชิงเอกสารหรือกระบวนการ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงจะให้ความสำคัญกับการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนที่ชัดเจน ทั้งในระดับภาพรวมของแผนและในระดับประเด็นการพัฒนา เพื่อให้

การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนต่าง ๆ สามารถประสานและขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของแผนได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้สามารถบรรลุลักษณะสำคัญ 2 ประการข้างต้นดังกล่าว การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงไม่ได้มุ่งเพียงการกำหนดเนื้อหาของแผน แต่ครอบคลุม 3 มิติการดำเนินงานสำคัญ เพื่อเตรียมการเพื่อให้แผนสามารถขับเคลื่อนได้จริง ประกอบด้วย

1. **การสร้างเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน (Vision)** มุ่งจัดทำแผนที่มีทิศทางการพัฒนาชัดเจน ระบุเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องดำเนินการ โดยใช้ธรรมาภิบาลของแผนเป็นกรอบกำหนดเนื้อหาให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม สะท้อนบริบทของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต และให้ข้อมูลเพียงพอแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปดำเนินการต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. **การสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วม (Alignment)** ให้ความสำคัญกับการสร้างการยอมรับจากหน่วยงานหลักและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ผ่านการทำความเข้าใจแรงจูงใจและข้อจำกัดเชิงปฏิบัติของแต่ละภาคส่วน เพื่อร่วมกันออกแบบแนวทางหรือกลไกที่สามารถดำเนินงานได้จริงและเกิดผลในทางปฏิบัติ

3. **การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ (Execution)** ออกแบบกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจน ทั้ง กลไกเชิงสถาบันที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนแผนในภาพรวม เช่น ระบบงบประมาณที่เอื้อต่อการดำเนินงาน กลไกที่มีหน้าที่กำกับดูแลการขับเคลื่อนแผนในภาพรวม และระบบความรับผิดชอบ (Accountability) จากการดำเนินการ แพลตฟอร์มสำหรับการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน เป็นต้น รวมถึงการออกแบบ กลไกการขับเคลื่อนในระดับประเด็นเฉพาะ ตามประเด็นการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้ อาทิ หน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการขับเคลื่อน แผนงานโครงการ/การดำเนินงานสำคัญ (High Impact Initiatives) รวมถึงแหล่งที่มาและจำนวนของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินการดังกล่าว

ทั้งนี้ การยกร่าง (ร่าง) กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 ฉบับนี้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลา 5 ปีของแผน ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ธีมการพัฒนา และประเด็นการพัฒนาที่ต้องให้ความสำคัญ ผ่านกระบวนการจัดทำที่ผสมผสานการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้นกระบวนการ เพื่อให้กรอบแผนสะท้อนสถานะการพัฒนาประเทศ ตลอดจนมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน โดยกระบวนการยกร่าง (ร่าง) กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 นี้ ประกอบด้วย 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่

1. **การทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ (Expert Consultation)** ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิรายบุคคล จากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน การเมือง วิชาการ และองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งสิ้น 37 คน พร้อมทั้งการจัดสนทนากลุ่มในระดับพื้นที่จำนวน 18 กลุ่มจังหวัด ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 393 คน เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับทิศทางและประเด็นการพัฒนาที่ประเทศไทยควรมุ่งดำเนินการในระยะต่อไป นอกจากนี้ ยังได้จัดสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในรายสาขาประเด็นการพัฒนาเฉพาะด้าน รวม 76 คน ครอบคลุมประเด็นสำคัญด้านความสามารถในการแข่งขัน การเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการภาครัฐ ทรัพยากรมนุษย์ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม

2. การสำรวจความคิดเห็นจากสาธารณะ (Survey on Public Opinion) ดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ความรู้สึก และการให้ความสำคัญของประชาชนต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเป้าหมาย จุดแข็ง-จุดอ่อน ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะส่งผลกระทบมากที่สุด และแนวทางการขับเคลื่อนแผนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้เข้าร่วมกว่า 5,000 คน จากทุกภูมิภาคของประเทศ ส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงานอายุ 23-44 ปี ครอบคลุมกลุ่มอาชีพหลักทั้งภาครัฐ เอกชน เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และนักเรียน-นักศึกษา

3. การทบทวนวรรณกรรมและศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (In-House Study) ดำเนินการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัดของประเทศในทุกมิติ วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญของโลกและของไทย รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของโจทย์การพัฒนาที่ควรดำเนินการ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กับการใช้เครื่องมือ การคาดการณ์อนาคตเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Foresight) เพื่อฉายภาพแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและระบุสัญญาณการเปลี่ยนแปลงที่ยังไม่ชัดเจน (Weak Signals) แต่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อประเทศในระยะยาว พร้อมทั้งจัดทำฉันทกัตน์การพัฒนาเพื่อใช้ประกอบการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของแผนอย่างรอบด้าน

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 มีเจตนารมณ์สำคัญในการเป็นแผนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความหวังให้แก่ประชาชน มุ่งให้การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีข้างหน้าเป็นไปอย่างมีทิศทาง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ประชาชนทุกคนสามารถมองเห็นโอกาสของตนเองและของประเทศ ดังนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้จึงมิใช่เพียงเอกสารเชิงวิชาการหรือแนวทางเชิงนโยบายของภาครัฐเท่านั้น หากแต่เป็น กลไกกลางของการสร้างความเข้าใจร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมของทุกภาคส่วน ให้ทุกภาคส่วนสามารถมองเห็นทิศทางเดียวกัน เดินไปด้วยกัน และทำให้ถึงเป้าหมายร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยให้เติบโตอย่างทั่วถึงและยั่งยืนในระยะต่อไป

ส่วนที่
2

บริบทการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา นำมาซึ่งความก้าวหน้าในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดและความท้าทายที่สำคัญหลายประการที่ยังคงต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้สามารถยกระดับการพัฒนาให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลาง และมีศักยภาพเพียงพอในการเพิ่มโอกาสและลดทอนความเสี่ยงจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญได้ การนำเสนอข้อมูลภายใต้หัวข้อนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะฉายภาพสถานะการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ภายใต้ 5 มิติ การพัฒนาหลัก ครอบคลุมทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาคน โอกาสและความเป็นธรรมทางสังคม การผลิต และการบริโภคที่ยั่งยืน และการบริหารจัดการภาครัฐ นอกจากนี้ ยังจะนำเสนอผลการประเมินและคาดการณ์ กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 สถานะการพัฒนาของประเทศ และความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

เนื้อหาในส่วนนี้ครอบคลุมผลการทบทวนสถานะการพัฒนาประเทศตามมิติการพัฒนาสำคัญ ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามในการดำเนินงาน เพื่อมุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผน ตลอดจนข้อจำกัดของการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

2.1.1 การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการของไทยในช่วงที่ผ่านมา เผชิญกับความท้าทายหลากหลายประการ ทั้งความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อีกทั้งยังเผชิญแรงกดดันจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญภายในประเทศ ทั้งทางด้านแรงงาน การลงทุน และผลิตภาพการผลิต ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยในภาพรวมมีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับต่ำ โดยในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.3 โดยสถานะของการพัฒนาทางเศรษฐกิจในมิติต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการและการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน มีดังนี้

1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)

แนวโน้มของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เกิดจากจุดอ่อนและข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้แก่ (1) สัดส่วนของการลงทุนของไทยอยู่ในระดับต่ำ ดังจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยขาดการลงทุนเพื่อขยายศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้การลงทุนขยายตัวต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในสาขาที่จำเป็นสำหรับยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต ส่วนหนึ่งเป็นผลจากแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก และผลกระทบจากการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกา และจีน ซึ่งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานทั่วโลก ในขณะเดียวกัน ยังเป็นผลจากการชะลอตัวของการลงทุนภาครัฐในการขับเคลื่อนการลงทุนภาคเอกชน ทำให้การลงทุนเพื่อสร้างฐานการผลิตสินค้าส่งออกใหม่ ๆ ชะลอตัวลง (2) แรงขับเคลื่อน

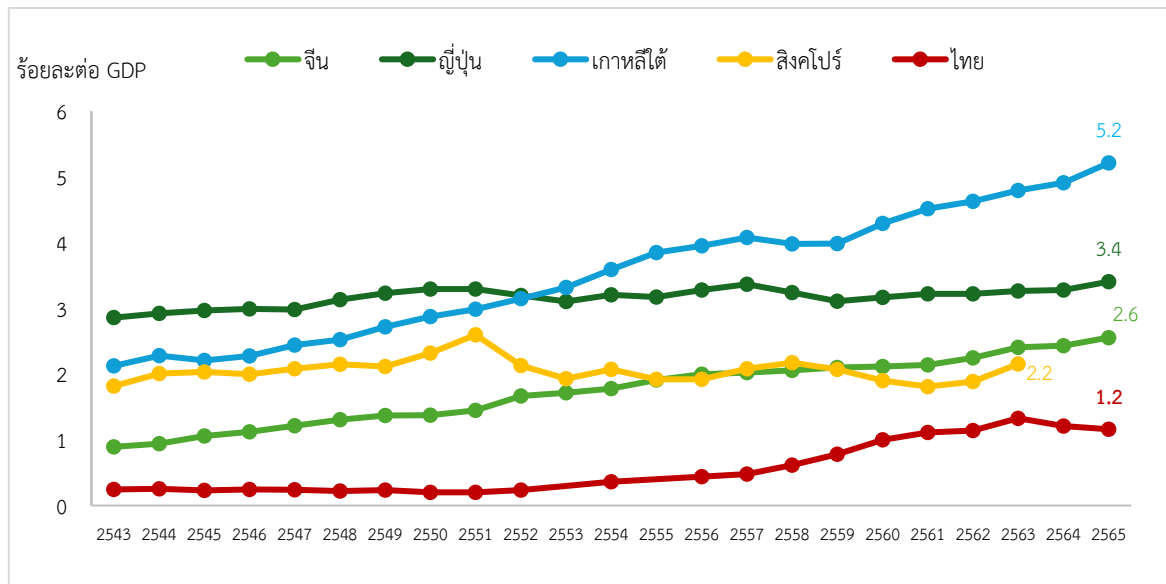

จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากปัจจัยแรงงานลดลง เนื่องจากการลดลงของกำลังแรงงานภายใต้การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทย โดยวัยกำลังแรงงานของไทยเริ่มลดลงนับตั้งแต่ปี 2559 ส่งผลให้อัตราการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานลดลง ในขณะที่ในด้านคุณภาพของแรงงาน พบว่า การเพิ่มผลิตภาพของแรงงานยังเป็นไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาจากความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการของตลาดแรงงานและคุณภาพของแรงงาน (Skill Mismatching) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษาในการออกแบบหลักสูตรเพื่อผลิตผู้ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานให้มีทักษะฝีมือตรงกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความต้องการทักษะแรงงานเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานบางส่วนจะลดลง เนื่องจากถูกแทนที่ด้วยการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น (3) ผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิตรวม (Total Factor Productivity: TFP) เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ และยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง ซึ่งต้องอาศัยการผลิตที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่คนไทยเป็นเจ้าของมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลิตภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในระดับต่ำ ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยผลิตสินค้าและบริการแบบดั้งเดิมอยู่มาก ในขณะที่ยังไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างมากพอ รวมถึงเป็นผลจากการเผชิญกับข้อจำกัดในการลงทุนและปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยในช่วงเปลี่ยนผ่านจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเข้าสู่การขับเคลื่อนการขยายตัวเชิงคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technological Transfer) จากบริษัทต่างชาติให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาภายในประเทศและภาคอุตสาหกรรม เพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการลงทุนวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาตราสินค้าที่เป็นของคนไทยเองในระยะต่อไป

แม้ว่าการวิจัยและพัฒนาจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพการผลิตของประเทศ แต่ปัจจุบันการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของไทย ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยจากข้อมูลของธนาคารโลก พบว่า ถึงแม้สัดส่วนการลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของไทย มีการปรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดหลายปีที่ผ่านมา จากสัดส่วนร้อยละ 0.2 ต่อ GDP ในปี 2543 เป็นร้อยละ 1.2 ต่อ GDP ในปี 2565 แต่ยังคงต่ำกว่าเมื่อเทียบกับหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย อาทิ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และสิงคโปร์ (World Bank Group, n.d.) นอกจากนี้ ผลการสำรวจข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย ปี 2567 พบว่า มีการลงทุนด้าน R&D ที่ลดลงจากปี 2565 ถึงร้อยละ 16.5 โดยเฉพาะในภาคเอกชนที่ลดลงกว่าร้อยละ 23.4 จากปี 2565 (วช., 2568) สะท้อนถึงข้อจำกัดในการกระตุ้นการลงทุนด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ขณะเดียวกัน หลายธุรกิจยังไม่สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินลงทุน ทักษะแรงงาน และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เพียงพอ (DEPA, 2567) เช่นเดียวกับการปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและความโปร่งใสของภาครัฐยังเป็นไปอย่างล่าช้า

แผนภาพที่ 2.1-1 การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่าง ๆ (พ.ศ. 2543–2565)

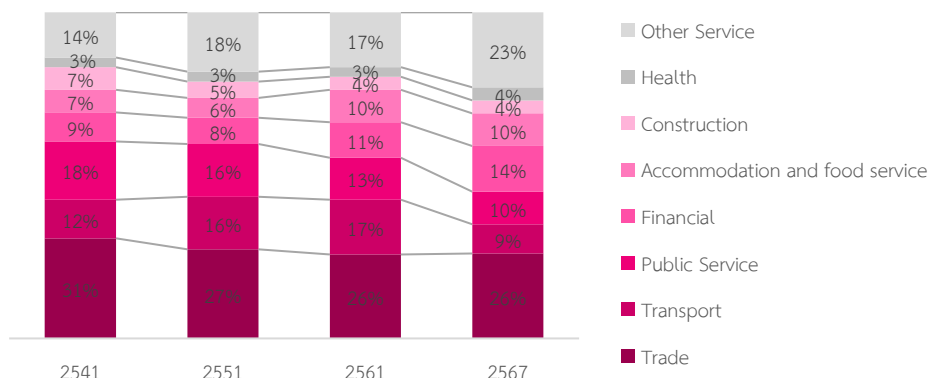
ที่มา: World Bank Group (2025)

2) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Economic Structure)

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พบว่าภาคอุตสาหกรรมและบริการ ยังคงเป็นภาคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังมีความเปราะบางและกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มที่ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ กล่าวคือ (1) เศรษฐกิจไทยพึ่งพาการส่งออกและการนำเข้าในสัดส่วนที่สูง โดยในปี 2567 สัดส่วนการส่งออกสินค้าและบริการ ต่อ GDP ของไทยสูงถึงร้อยละ 70 ขณะที่สัดส่วนการนำเข้าสินค้าและบริการในปีเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 66.7 ต่อ GDP (สศช., 2568ก) นอกจากนี้ ยังพบว่าไทยมีสัดส่วนการนำเข้าสินค้าเพื่อนำมาผลิตสินค้าอุตสาหกรรมต่อผลผลิตขั้นกลางรวมสูงถึงร้อยละ 37.8 ในปี 2564 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.7 ในปี 2558 โดยเป็นการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางเป็นสำคัญ โดยเฉพาะชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และวัสดุที่ทำด้วยเหล็ก ซึ่งสะท้อนว่าในภาคการผลิตของไทย ยังต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางในสัดส่วนที่สูง (High Import Content) ส่งผลให้ภาคการผลิตอุตสาหกรรมของไทยไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ และอาจส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว (2) ภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปแบบการรับจ้างผลิต (Original Equipment Manufacturer: OEM) และอุตสาหกรรมรูปแบบดั้งเดิม อาทิ อุตสาหกรรมยานยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องจักรกล ซึ่งต้องอาศัยการพึ่งพิงเทคโนโลยีในระดับปานกลาง และขาดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากนักลงทุนต่างชาติ ทำให้ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถยกระดับขีดความสามารถในการผลิตที่จะสามารถพัฒนาเป็นเจ้าของเทคโนโลยีด้วยตัวเองได้ (3) ภาคบริการส่วนใหญ่ยังคงเป็นภาคบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) ซึ่งมีผลิตภาพต่ำและพึ่งพาการจ้างแรงงานทักษะต่ำ (Low-skilled Labor) เป็นหลัก

แผนภาพที่ 2.1-2 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของภาคบริการของไทย

ที่มา: สศช. (2568)

ในขณะเดียวกัน ไทยยังมีเศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Economy) ขนาดใหญ่ ประมาณร้อยละ 40-60 ของ GDP (Schneider, 2011 อ้างถึงใน ชีรธ ยูงทอง, 2564) โดยมีแรงงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจภาคส่วนดังกล่าวสูงถึง 21.1 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 52.7 ของผู้มีงานทำทั้งหมด (สศช., 2567) ซึ่งเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน ทำให้แรงงานกลุ่มนี้มีความเปราะบางสูง รวมถึงส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ และการเพิ่มผลิตภาพแรงงานของประเทศ

นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ยังมีความเปราะบางทั้งในเชิงโครงสร้าง และขีดความสามารถในการแข่งขัน แม้ว่าจะเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และการจ้างงาน แต่ยังคงสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจต่ำ โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจของธุรกิจ SMEs ล่าสุด ในปี 2567 มีมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 6.5 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 34.9 ต่อ GDP แต่มีสัดส่วนการจ้างงานถึง 13.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 68.8 ของการจ้างงานภาคธุรกิจทั้งหมด โดยธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่ ยังคงเป็นวิสาหกิจรายย่อย ในขณะที่วิสาหกิจขนาดกลาง ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการขยายตัวสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ยังมีสัดส่วนที่ต่ำ โดยในปี 2567 ไทยมีธุรกิจ SMEs ทั้งสิ้น 3.3 ล้านราย จำแนกเป็น วิสาหกิจรายย่อย (Micro) จำนวน 2.8 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 84.5 ของธุรกิจ SMEs ทั้งหมด ขณะที่ วิสาหกิจขนาดย่อม (S) มีเพียง 454,829 ราย และวิสาหกิจขนาดกลาง (M) มีเพียง 50,684 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14 และร้อยละ 1.5 ของธุรกิจ SMEs ทั้งหมดตามลำดับ (สสว., 2568ก) โดยปัญหาและข้อจำกัดสำคัญของ SMEs ที่ทำให้ยังไม่สามารถแข่งขันได้ คือ การเผชิญภาวะเศรษฐกิจหดตัวทั้งจากตลาดภายในและภายนอกประเทศที่มีกำลังซื้อลดลง กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่อาจทำให้ SMEs มีต้นทุนที่สูงกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อในระบบจากความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และระดับความสามารถในการชำระหนี้ (OECD, 2024) สำหรับธุรกิจสตาร์ทอัป พบว่า สตาร์ทอัปยูนิคอร์น¹ไทยไม่สามารถเติบโตในระดับโลก เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค โดยในปี 2567 ไทยมีสตาร์ทอัป จำนวน 2,100 ราย (NIA, 2568) แต่สามารถยกระดับเป็นสตาร์ทอัปยูนิคอร์น ได้เพียง 5 ราย เท่านั้น ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ (E-commerce) (Tracxn, 2025) ซึ่งยังไม่สามารถขยายการเติบโตในระดับสากลได้มากนักเมื่อเทียบกับ

¹ บริษัทที่มูลค่าบริษัทมากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ หรือประมาณ 3.4 หมื่นล้านบาท โดยยังไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

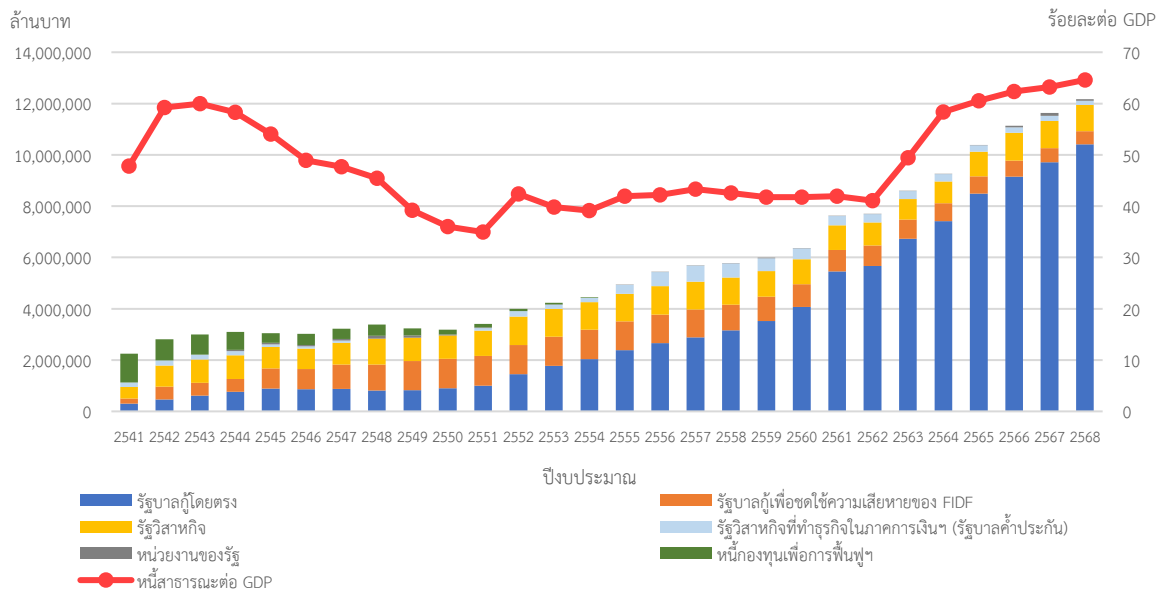
สตาร์ทอัพประเทศคู่แข่งในภูมิภาค โดยเฉพาะอินโดนีเซียมีสตาร์ทอัพนิคอร์นมากกว่า 10 ราย และบางส่วนได้มีการขยายตัวไปยังต่างประเทศและมีมูลค่าทางธุรกิจที่สูงในตลาดโลก

3) เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนให้เศรษฐกิจขยายตัวได้อย่างเต็มศักยภาพและสามารถรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ โดยปัจจุบัน เสถียรภาพเศรษฐกิจภายในประเทศของไทย เผชิญแรงกดดันจากปัญหาหนี้ที่อยู่ในระดับสูง ขณะที่แรงกดดันเงินเฟ้ออยู่ในระดับต่ำเนื่องจากการลดลงของราคาพลังงานและราคาอาหารสด ส่วนตลาดแรงงานยังอยู่ในเกณฑ์ดีสะท้อนจากอัตราการว่างงานที่ยังต่ำ ดังจะเห็นได้จากรายละเอียดข้อมูลในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ภาพรวมของหนี้ที่อยู่ในเกณฑ์สูง ทั้งหนี้ครัวเรือน หนี้ภาคธุรกิจ และหนี้สาธารณะ (1.1) หนี้ครัวเรือนยังอยู่ในระดับสูง โดยในไตรมาสที่ 2 ของปี 2568 หนี้ครัวเรือนมีมูลค่ารวม 16.3 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 86.8 ต่อ GDP แม้ว่าสัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 95.5 ในช่วงโควิด และร้อยละ 88.4 ในปี 2567 แต่เป็นการลดลงจากความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินเป็นสำคัญ สะท้อนจากยอดคงค้างหนี้ภาคครัวเรือนที่ขยายตัวต่ำในช่วงที่ผ่านมา และลดลงร้อยละ 0.4 และร้อยละ 0.3 ในไตรมาสแรกและไตรมาสที่ 2 ของปี 2568 ซึ่งเป็นการลดลงครั้งแรกนับตั้งแต่มีการรายงานข้อมูลหนี้ครัวเรือนของไทย นอกจากนี้ คุณภาพสินเชื่อของภาคครัวเรือนยังคงมีความเปราะบาง สะท้อนจากสัดส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing Loans: NPLs) และสัดส่วนสินเชื่อจัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ (Special Mention Loans: SM) ต่อสินเชื่อรวมของภาคครัวเรือนที่มีสัดส่วนร้อยละ 3.4 และร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ในไตรมาสที่ 2 ของปี 2568 ซึ่งยังคงอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 2.9 และร้อยละ 3.3 ตามลำดับ ในไตรมาสที่ 4 ของปี 2562 (1.2) หนี้ภาคธุรกิจขยายตัวในระดับต่ำ เนื่องจากคุณภาพสินเชื่อยังไม่ฟื้นตัว โดยเฉพาะ SMEs ที่ยังเผชิญกับปัญหาคุณภาพของสินเชื่อภาคธุรกิจของ SMEs ส่งผลให้สถาบันการเงินเพิ่มความระมัดระวังในการให้สินเชื่อมากขึ้นและทำให้การเข้าถึงสภาพคล่องของ SMEs ในช่วงหลังโควิด-19 ยังคงเป็นไปอย่างจำกัด สะท้อนจากมูลค่าสินเชื่อ SMEs ที่ชะลอตัวลงต่อเนื่องนับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี 2565 และเริ่มปรับลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ของปี 2566 จนถึงปัจจุบันในไตรมาสที่ 2 ของปี 2568 ยังคงลดลงร้อยละ 1.6 ขณะเดียวกัน ในส่วนของคุณภาพสินเชื่อของ SMEs ยังคงไม่ฟื้นตัว โดยในไตรมาสที่ 2 ของปี 2568 มีสัดส่วน NPLs และ SM อยู่ที่ร้อยละ 7.8 และร้อยละ 12.9 เทียบกับร้อยละ 4.6 และร้อยละ 3.5 ในไตรมาสที่ 4 ของปี 2562 ส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นความสามารถในการฟื้นตัวของธุรกิจ SMEs ภายหลังโควิด-19 ที่ยังคงเป็นไปอย่างจำกัด และส่งผลให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยในภาพรวมเป็นไปอย่างล่าช้า และ (1.3) หนี้สาธารณะอยู่ในระดับสูง โดยหนี้สาธารณะของไทยเพิ่มขึ้นจาก 3.4 ล้านล้านบาท ณ สิ้นปีงบประมาณ 2548 (คิดเป็นร้อยละ 45.5 ของ GDP) เป็น 11.6 ล้านล้านบาท ณ สิ้นปีงบประมาณ 2567 (คิดเป็นร้อยละ 63.2 ของ GDP) และ ณ สิ้นเดือนสิงหาคม ปีงบประมาณ 2568 ไทยมีหนี้สาธารณะจำนวน 12.2 ล้านล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 64.6 ของ GDP) (กระทรวงการคลัง, 2568) ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของหนี้สาธารณะและมีแนวโน้มปรับตัวเข้าสู่กรอบเพดานตามกฎหมายวินัยการเงินการคลังของรัฐซึ่งกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 70 ของ GDP ส่งผลให้พื้นที่ทางการคลังลดลง และกลายเป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินนโยบายและการบริหารการคลังในระยะต่อไป

แผนภาพที่ 2.1-3 ข้อมูลหนี้สาธารณะของประเทศไทย

หมายเหตุ: ข้อมูลหนี้สาธารณะปีงบประมาณ 2568 เป็นข้อมูล ณ สิ้นเดือนสิงหาคม 2568

ที่มา: กระทรวงการคลัง (2568)

(2) อัตราเงินเฟ้อทั่วไปยังอยู่ในระดับต่ำ โดย ณ เดือนกันยายน 2568 ดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปของไทย (Headline CPI) เท่ากับ 100.1 ลดลงร้อยละ 0.7 จากช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า จากการลดลงของราคาสินค้าในกลุ่มพลังงานทั้งค่ากระแสไฟฟ้าและน้ำมันเชื้อเพลิงสอดคล้องกับราคาพลังงานในตลาดโลกที่ลดลง ประกอบกับการลดลงของราคาสินค้าในกลุ่มอาหารสดหลายชนิด (สนค., 2568) แต่หากพิจารณาในกลุ่มสินค้าที่ครัวเรือนบริโภคเป็นประจำ อาทิ เนื้อสุกร อาหารสำเร็จรูป เครื่องประกอบอาหาร และเครื่องใช้ไฟฟ้าไม่มีแอลกอฮอล์ พบว่า ราคายังคงปรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ค่าครองชีพโดยรวมยังอยู่ในระดับสูง (สปท., 2568ก) โดยรวมในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2568 อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.0 เทียบกับร้อยละ 0.4 ในปี 2567 (3) ในส่วนของอัตราว่างงานนั้น พบว่า โดยรวมยังคงอยู่ในระดับต่ำ โดยไตรมาสที่ 2 ปี 2568 มีจำนวนผู้ว่างงานรวมประมาณ 366,000 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 ต่ำกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อนที่ร้อยละ 1.1 (สศช., 2568ข) สะท้อนถึงแนวโน้มการฟื้นตัวของตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่อง หลังช่วงโควิด-19 ที่มีการเปิดประเทศ รวมถึงการฟื้นตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในหลากหลายสาขา

สำหรับในส่วนของเสถียรภาพด้านต่างประเทศโดยรวมยังอยู่ในระดับที่แข็งแกร่ง เนื่องจาก (1) เงินทุนสำรองระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง โดย ณ เดือนกันยายน 2568 มีมูลค่าเงินทุนสำรองสุทธิ (Net International Reserves) จำนวน 3 แสนล้านดอลลาร์ สรอ. หรือประมาณ 9.6 ล้านล้านบาท คิดเป็น 3.5 เท่าของหนี้ต่างประเทศในระยะสั้น (สปท., 2568ข) อีกทั้ง สปท. มีการสะสมทองคำเป็นทุนสำรองอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปัจจุบันมีปริมาณทองคำเป็นทุนสำรองอยู่ที่ 234.5 ตัน (สัดส่วนร้อยละ 8.8 ต่อเงินสำรองทั้งหมด) สูงที่สุดเป็นอันดับที่ 17 ของโลก (WGC, 2025) ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศในการรองรับภาวะวิกฤต เช่น การไหลออกของเงินทุนต่างประเทศอย่างรวดเร็ว และภาวะที่ตลาดการเงินโลกมีความผันผวนสูง เป็นต้น (2) หนี้ต่างประเทศของไทยอยู่ในระดับที่ควบคุมได้ โดย ณ สิ้นไตรมาสที่ 2 ปี 2568 ระดับหนี้ต่างประเทศของไทยอยู่ที่ประมาณ 201.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 35.5 ของ GDP (สปท., 2568ข) ซึ่งยังอยู่ในระดับที่ถือว่ามีความเสถียรภาพ และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศตลาดเกิดใหม่

ในภูมิภาค (Trading Economics, 2025) (3) อัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาท มีแนวโน้มแข็งค่าขึ้นนับตั้งแต่ต้นปี 2568 สอดคล้องกับการแข็งค่าของประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาค อาทิ ไต้หวัน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งเป็นผลมาจาก (3.1) การอ่อนค่าลงของเงินดอลลาร์ สรอ. หลังธนาคารกลางสหรัฐอเมริกาเริ่มปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายในช่วงครึ่งหลังของปี 2567 ประกอบกับนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้นักลงทุนลดการถือครองสินทรัพย์สกุลเงินดอลลาร์ สรอ. และ (3.2) การเพิ่มขึ้นของราคาทองคำ จากความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นโดยค่าเงินบาทเฉลี่ยในไตรมาสที่ 3 ของปี 2568 อยู่ที่ 32.3 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. แข็งค่าขึ้นร้อยละ 2.5 จากค่าเฉลี่ยที่ 33.1 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. ในไตรมาสก่อนหน้า สำหรับค่าเงินบาทเฉลี่ยนับตั้งแต่ต้นปี 2568 ถึงสิ้นเดือนกันยายน อยู่ที่ 33 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. แข็งค่าขึ้นร้อยละ 2.6 จาก 34 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. ณ สิ้นปี 2567

4) การบริหารจัดการนโยบายเศรษฐกิจมหภาค

การบริหารจัดการนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของไทย ในส่วนของนโยบายการเงินพบว่า มีการดำเนินนโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นพิเศษ เพื่อบรรเทาภาระทางการเงินของกลุ่มเปราะบางและครัวเรือนที่มีรายได้น้อย อีกทั้งเพื่อสนับสนุนภาคธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม SMEs ซึ่งได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งมาตรการการกีดกันทางการค้าของประเทศมหาอำนาจ ตลอดจนการแข่งขันด้านราคาของสินค้านำเข้าที่รุนแรง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินนโยบายทางการเงินดังกล่าวจะสนับสนุนการกู้ยืมและเพิ่มสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ แต่ภาพรวมการปล่อยสินเชื่อยังคงเผชิญกับการหดตัว เนื่องจากสถาบันการเงินมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความต้องการสินเชื่อของภาคธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ที่ปรับลดลงตามความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจ ขณะที่คุณภาพสินเชื่อยังคงปรับตัวลดลงและยังไม่ฟื้นตัวอย่างชัดเจน (ธปท., 2568ค) ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินนโยบายการเงินยังไม่สามารถสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกัน ตลาดทุนไทยเผชิญภาวะขาดสภาพคล่องอย่างต่อเนื่อง และเผชิญแรงขายจากนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นระดับความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งโครงสร้างตลาดทุนยังพึ่งพาธุรกิจดั้งเดิม ขาดการเติบโตจากกลุ่มอุตสาหกรรมอนาคต เห็นได้จากสัดส่วนรายได้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) จำแนกตามหมวดธุรกิจ ในปี 2567 ที่พบว่าร้อยละ 39 ยังคงเป็นธุรกิจในกลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค (Energy & Utilities) รองลงมาร้อยละ 12 เป็นหมวดธุรกิจพาณิชย์ (Commerce) ขณะที่สัดส่วนรายได้ของบริษัทในหมวดอุตสาหกรรมใหม่ (Potential Sectors) อาทิ หมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communications Technology) หมวดชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Components) และหมวดของใช้ส่วนตัวและเวชภัณฑ์ (Personal Products & Pharmaceuticals) มีสัดส่วนรายได้รวมกันเพียงร้อยละ 6 ของสัดส่วนรายได้รวมทั้งหมด

ด้านการดำเนินนโยบายการคลังเผชิญกับแรงกดดันที่เพิ่มขึ้นจากการทำงานงบประมาณแบบขาดดุลต่อเนื่อง และการดำเนินมาตรการทางการคลังเพื่อดูแลแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ขณะที่รายจ่ายภาครัฐ โดยเฉพาะรายจ่ายเพื่อดูแลสวัสดิการและรายจ่ายที่ยากต่อการลดทอนที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่ความสามารถและประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลยังอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ระดับหนี้สาธารณะปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและช่องว่างทางการคลังลดลง อีกทั้งยังเพิ่มความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวอีกด้วย โดยประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลยังอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อ GDP ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม OECD และประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Asia and the Pacific) ที่ร้อยละ 24.8 และร้อยละ 18.6 และโครงสร้างรายได้ที่พึ่งพาภาษีทางอ้อม

ในสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 51.4 จากภาชีฐานการบริโภคเป็นหลัก ขณะที่ภาชีทางตรงคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.2 ของรายได้จัดเก็บของรัฐบาล ด้านรายจ่าย งบประมาณรายจ่ายประจำปีขยายตัวต่อเนื่องและงบประมาณมากกว่าร้อยละ 70 เป็นงบประมาณรายจ่ายประจำ ขณะที่งบชำระหนี้ภาครัฐสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉพาะงบชำระดอกเบี้ย ทั้งนี้ งบประมาณรายจ่ายประจำปี 2569 วงเงิน 3.8 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ 2568 ร้อยละ 0.7 และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.9 ของ GDP โดยรายจ่ายประจำคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70.2 ของวงเงินงบประมาณ ขณะที่รายจ่ายลงทุนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.9 ของวงเงินงบประมาณ ในส่วนของงบชำระหนี้ภาครัฐ รายจ่ายชำระคืนต้นเงินกู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4 ของวงเงินงบประมาณ ในขณะที่งบชำระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.1 และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.9 ของวงเงินงบประมาณ นอกจากนี้ในมิติความสามารถในการชำระหนี้ของรัฐบาล สัดส่วนภาระดอกเบี้ยต่อประมาณการรายได้ของรัฐบาลในปีงบประมาณ 2569 อยู่ที่ร้อยละ 11.5 และมีแนวโน้มจะปรับตัวสูงกว่าร้อยละ 12 ตั้งแต่ปี 2570 เป็นต้นไป สะท้อนถึงความสามารถในการชำระหนี้ที่ลดลง จึงเป็นความท้าทายต่อการดำเนินนโยบายการคลังเพื่อขับเคลื่อนการลงทุนภาครัฐรวมทั้งการดูแลสวัสดิการและระบบคุ้มครองทางสังคมของประเทศในระยะต่อไป

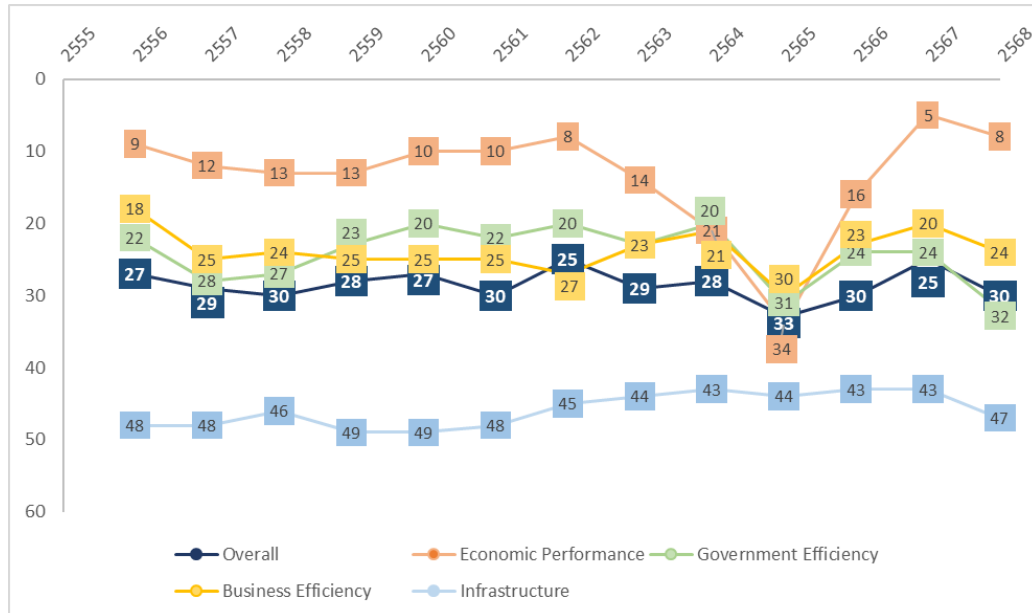
5) ความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม

การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยสถาบันการจัดการนานาชาติ (Institute for Management Development: IMD) ประจำปี 2568 พบว่า ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดยรวมอยู่ที่อันดับ 30 จาก 69 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจทั่วโลก ปรับลดลง 5 อันดับจากปี 2567 แต่ยังคงรักษาระดับอยู่ในอันดับ 3 ของกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย หากพิจารณาผลการจัดอันดับของไทยในแต่ละองค์ประกอบจะพบว่า ปัจจัยหลักมีอันดับแย่ลงจากปีก่อนในทุกด้าน ทั้งปัจจัยด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (อันดับ 8) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพภาครัฐ (อันดับ 32) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพด้านธุรกิจ (อันดับ 24) และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (อันดับ 47) โดยพบว่ามิประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจัยที่ไทยอยู่ในอันดับต่ำต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนว่าเป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ (1) การขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากเผชิญกับข้อจำกัดที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิภาพการผลิตที่อยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การลงทุนโดยตรงและการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศลดลง ในขณะที่การนำเข้ามีสัดส่วนสูงขึ้น (2) การบริหารจัดการงบประมาณและรายได้ของรัฐบาล ภายใต้แรงกดดันทางการคลังที่หนี้สาธารณะที่อยู่ในระดับสูง โดยข้อมูลล่าสุด ณ เดือนสิงหาคม 2568 อยู่ที่ร้อยละ 64.6 ของ GDP และมีแนวโน้มจะปรับตัวเข้าสู่เพดานหนี้สาธารณะตามกฎหมายวินัยการเงินการคลังของรัฐที่ร้อยละ 70 เร็วกว่าที่คาดการณ์ไว้ สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการส่งเสริมธรรมาภิบาล (3) ความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพภาครัฐ ซึ่งสะท้อนผ่านตัวชี้วัดและทัศนคติของผู้บริหารต่อปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจัยเชิงสถาบัน อาทิ ด้านกฎหมาย/กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อภาคธุรกิจ ด้านความโปร่งใสของนโยบายภาครัฐ ด้านระบบราชการ ด้านการติดสินบนและการทุจริตคอร์รัปชัน ด้านหลักนิติธรรม และด้านประชาธิปไตย/เสรีภาพทางการเมือง (4) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่ยังเป็นข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ สะท้อนจากข้อมูลค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาอยู่ในระดับต่ำ และปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนสิทธิบัตรที่บังคับใช้และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ยังรวมถึงปัจจัยคุณภาพชีวิตและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีปัญหาในเชิงคุณภาพสะท้อนจากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับผลสำรวจที่สะท้อนว่า

ภาคธุรกิจมีความไม่มั่นใจต่อผลสัมฤทธิ์ของระบบการศึกษา รวมถึงทักษะที่ไม่ตอบโจทย์ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านสาธารณสุขและด้านการศึกษา (IMD, 2025)

แผนภาพที่ 2.1-4 อันดับความสามารถในการแข่งขัน IMD ในภาพรวม และระดับปัจจัยหลักของไทย

ที่มา: IMD (2025)

6) ความสามารถในการแข่งขันของสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย

ความสามารถในการแข่งขันของสาขาการผลิตและบริการเป้าหมายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวม โดยความก้าวหน้าและสถานะการพัฒนาของสาขาการผลิตและบริการสำคัญภายใต้กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีดังนี้

หมวดหมู่ที่ 1

การเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การพัฒนาภาคการเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้มูลค่าของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้น มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการเพื่อคุณภาพ ความมั่นคงทางด้านอาหาร และความยั่งยืนของภาคเกษตร และสามารถเพิ่มศักยภาพและบทบาทของผู้ประกอบการเกษตรของห่วงโซ่อุปทานให้ได้รับส่วนแบ่งประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปยังไม่ปรากฏผลชัดเจน เห็นได้จาก GDP สาขาเกษตรในปี 2567 ลดลงร้อยละ 1.1 เมื่อเทียบกับปี 2566 ขณะที่รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เป็น 308,294 บาท หรือประมาณร้อยละ 1.9 จากปีก่อน เช่นเดียวกับพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมที่ลดลงเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น ทำให้ผลการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา ยังห่างจากเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปอยู่มาก

ตารางที่ 2.1-1 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 1

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ สาขาเกษตร	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.4	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.0	ลดลง ร้อยละ 1.1	เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5
รายได้สุทธิต่อครัวเรือนเกษตรกร	294,159 บาท/ครัวเรือน	302,552 บาท/ครัวเรือน	308,294 บาท/ครัวเรือน	ไม่ต่ำกว่า 537,000 บาท/ครัวเรือน
ภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตรวมเฉลี่ย	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.28	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.07	ลดลง ร้อยละ 0.98	เฉลี่ยร้อยละ 1.5

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคการเกษตรในห้วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรผ่านการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมมาใช้ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ให้มีมูลค่าสูงขึ้น ด้วยการพัฒนาทักษะด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ หรือคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูป รวมทั้งสร้างคุณค่าให้กับของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตภาคเกษตร และผลพลอยได้ ในขณะที่การส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืนและการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้มีการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรยั่งยืนเพื่อขยายผลการทำเกษตรยั่งยืนรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน และวนเกษตร และทำการศึกษาเพื่อลดการเผาและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคเกษตร ตลอดจนส่งเสริมการทำเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพดิน และส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง เป็นต้น สำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการของภาคเกษตรส่วนใหญ่เน้นการลงทุนในระบบเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิต อาทิ การบำรุงรักษาระบบชลประทานและพัฒนาแหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน การพัฒนาระบบการติดตามและให้การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และการพัฒนาระบบคลังข้อมูลด้านเกษตรให้เชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนบทบาทของสถาบันเกษตรกรให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการผ่านการสนับสนุนอุปกรณ์/สิ่งก่อสร้างเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและการขนส่ง การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการให้แก่สถาบันเกษตรกร

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงที่ผ่านมา โดยเฉพาะในพืชเศรษฐกิจมีลักษณะเป็นสินค้าแปรรูปอย่างง่ายและขาดความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ในขณะที่การส่งเสริมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือพัฒนาอาหารแห่งอนาคตที่คาดว่าจะมีมูลค่าเพิ่มสูงในอนาคต การประกันภัยทางการเกษตร และการพัฒนารูปแบบการให้บริการทางการเกษตร (Agricultural Service Provider) ที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต เช่น การวางแผนการผลิตโดยใช้ข้อมูลทางด้านภูมิอากาศ การรับจ้างเกษตรกรสูงวัยในการดูแลพืช เป็นต้น ยังไม่ปรากฏชัดเจน จึงอาจเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ภาคเกษตรของไทยไม่

สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่การผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยนวัตกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากลักษณะของการส่งเสริมที่ไม่เอื้อให้การส่งเสริมเกษตรมูลค่าสูงที่เป็นรูปธรรมตามข้างต้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำการเกษตรและการเจริญเติบโตของพืช ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวและส่งผลกระทบต่อความต้องการสินค้าเกษตรของไทย มาตรการกีดกันทางการค้าโดยใช้เงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม สงครามการค้าระหว่างประเทศที่อาจส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของโลก แรงงานภาคเกษตรสูงวัยที่จะกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ และการขาดแคลนแรงงานเกษตร อาจเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่จะเป็นความท้าทายในการพัฒนาด้านการเกษตรในระยะต่อไป

การท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายพลิกโฉมภาคการท่องเที่ยวของไทยสู่การท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมบริการที่มีศักยภาพอื่น มีการพึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศ มีการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนในทุกมิติ โดยผลการพัฒนา พบว่า ในปี 2567 นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการใช้จ่ายต่อวันเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองที่เติบโตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อันดับดัชนีการพัฒนาการเดินทางและการท่องเที่ยวของไทยมีอันดับลดลง โดยในปี 2567 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 47 จาก 119 ประเทศ ลดลง 12 อันดับจากปี 2564 โดยมีมิติด้านความยั่งยืนด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว เป็นมิติที่ประเทศไทยมีอันดับต่ำที่สุด โดยอยู่ในอันดับที่ 107 ซึ่งลดลง 36 อันดับจากปี 2564 และยังมีจุดอ่อนในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของการเดินทางท่องเที่ยว และด้านความปลอดภัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ไทยจำเป็นต้องเร่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทานเพื่อลดความเปราะบางและสนับสนุนให้ภาคการท่องเที่ยวเป็นเครื่องยนต์สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 2.1-2 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 2

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมาย แผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
รายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองเที่ยวรองเฉลี่ยทุกเมือง	เพิ่มขึ้นร้อยละ 99.14 รายได้ 159,391.52 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 76.07 รายได้ 280,641.73 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.23 รายได้ 343,024.04 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี
รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย	เพิ่มขึ้นร้อยละ 182.07 รายได้ 716,896 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.98 รายได้ 1,025,044 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.56 รายได้ 1,112,787 ล้านบาท	เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การดำเนินงานที่ผ่านมา มุ่งเน้นการกระตุ้นความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทย ผ่านการประชาสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือกับผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในการทำการตลาด รวมถึงขยายตลาดการท่องเที่ยวศักยภาพเฉพาะกลุ่ม อาทิ กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) กลุ่มการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ให้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ขณะเดียวกันยังมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่ดำเนินการยกระดับคุณภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยวสีเขียวต้นแบบ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่นำร่องต้นแบบ นอกจากนี้ ยังมีความพยายามในการสร้างความพร้อมด้านบุคลากร มาตรฐาน และระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งอยู่ระหว่างการผลักดันและปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการเติบโตสูงที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มาตรการกระตุ้นดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก (1) ระบบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ยังไม่เชื่อมโยงกัน ทำให้ไม่สามารถออกแบบมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำ (2) การกำกับดูแลด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ขาดความเป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมาย มาตรฐานผู้ประกอบการ ระบบการเฝ้าระวังและการแจ้งเตือนภัย ทำให้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว (3) โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวขาดความพร้อม โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านความเชื่อมโยงและความครอบคลุมในพื้นที่เมืองนำเที่ยว (เมืองการท่องเที่ยวรอง) และ (4) ความท้าทายจากปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว อาทิ ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ และรูปแบบวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป

หมวดหมู่ที่

ฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การพัฒนายานยนต์ไฟฟ้าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก ผ่านการสร้างอุปสงค์ของรถยนต์ไฟฟ้า การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเดิมสามารถปรับตัวสู่การผลิตยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงสร้างความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยพบว่า ในปี 2567 ไทยมีการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า (ยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์) เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยมีมูลค่าการลงทุนในอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าและชิ้นส่วนสะสมโดยรวมในปี 2566 สูงถึง 1.1 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.3 จากปีก่อนหน้า มีการพัฒนาฝีมือแรงงานด้านยานยนต์ไฟฟ้าให้แก่แรงงานเดิม นอกจากนี้ ยังได้มีการขยายสถานีอัดประจุไฟฟ้าสาธารณะแบบหัวจ่ายชาร์จเร็วเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.6 จากปี 2566

ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการและนักลงทุนในการพัฒนาตลาด EV ของไทยให้เติบโตต่อไปได้ในอนาคต

ตารางที่ 2.1-3 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 3

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
ปริมาณการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า (ยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์)	132 คัน	181 คัน	23,473 คัน	380,250 คัน
จำนวนแรงงานเดิมที่ได้รับการพัฒนาฝีมือแรงงานด้านยานยนต์ไฟฟ้าและเข้ามาเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมใหม่	152,527 คน	244,647 คน	333,467 คน	เพิ่มขึ้น 5,000 คน
จำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้าสาธารณะ/หัวจ่ายชาร์จเร็ว	2,572 หัวจ่าย	9,694 หัวจ่าย	10,723 หัวจ่าย	5,000 หัวจ่าย

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การดำเนินงานที่ผ่านมามุ่งเน้นที่การกระตุ้นความต้องการรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อใช้ภายในประเทศและส่งออก โดยการใช้มาตรการจูงใจทั้งด้านภาษีและไม่ใช่ภาษี อาทิ การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและค่าธรรมเนียมเงินอุดหนุนราคายานยนต์ไฟฟ้า การส่งเสริมการลงทุนในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า และชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเกี่ยวเนื่องและยกระดับผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุตสาหกรรม การวิจัยและพัฒนาตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ที่ไทยมีโอกาสในการแข่งขันได้ในระดับสากล รวมถึงการสนับสนุนการทดสอบและขยายผลจากงานวิจัยด้านนวัตกรรมยานยนต์ในการใช้งานจริง ขณะที่การเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมยานยนต์เดิมไปสู่การผลิตยานยนต์ไฟฟ้า ส่วนใหญ่เน้นการต่อยอดไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง อาทิ การส่งเสริมประเภทยานยนต์ดั้งเดิมที่ไทยมีศักยภาพในการผลิตและส่งออก ได้แก่ รถกระบะ อีโคคาร์ และจักรยานยนต์ ให้สามารถปรับตัวเข้าสู่ระบบขับเคลื่อนไฟฟ้าอย่างเป็นรูปธรรม การส่งเสริมการลงทุนเพื่อสนับสนุนให้ผู้ผลิตรายานยนต์และชิ้นส่วนนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพหรือยกระดับการบริหารจัดการด้านการผลิต การเร่งขับเคลื่อนแนวทางสนับสนุนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน (Internal Combustion Engine: ICE) ที่ยังมีศักยภาพให้สามารถปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าโดยการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าของยานยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบัน ผลิตชิ้นส่วนที่เป็นอะไหล่ทดแทนสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผู้ซ่อมรถสามารถให้บริการซ่อมแซมยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงดัดแปลงยานยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายใน ให้เป็นยานยนต์ไฟฟ้าได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนไทย โดยเฉพาะ SMEs ให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ตลอดจนการศึกษาแนวทางการกำจัดซากยานยนต์ที่ใช้แล้ว นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้าโดยเฉพาะการส่งเสริมสถานีอัดประจุ

ไฟฟ้า ควบคู่กับการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และรองรับการใช้งานในพื้นที่เมืองหลักและเส้นทางคมนาคมสำคัญ รวมถึงการสร้างความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนอย่างเป็นระบบ อาทิ การส่งเสริมการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตแบตเตอรี่และชิ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญ การพัฒนาทักษะแรงงาน รวมถึงการกำหนดมาตรฐานด้านคุณสมบัติและความปลอดภัยของยานยนต์ไฟฟ้าและยานยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงที่ผลิตในไทยให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตแบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้าและการใช้แบตเตอรี่ภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอุตสาหกรรมการผลิตโดยสารของประเทศ ไทย พบว่า ผู้ประกอบการได้ให้ความสำคัญกับการผลิตโดยสารที่ใช้พลังงานไฟฟ้ามากขึ้น โดยมีการนำชิ้นส่วนภายในประเทศมาเป็นองค์ประกอบของรถโดยสารไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละ 40–60 ของอุปกรณ์รถโดยสารทั้งหมด รวมถึงองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ได้มีการดำเนินโครงการเช่ารถโดยสารประจำทางปรับอากาศพลังงานสะอาด (EV) เพื่อทดแทนรถโดยสารประจำทางในปัจจุบัน จำนวน 1,520 คัน จาก 2,883 คัน เพื่อสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาดตามนโยบายรัฐที่มุ่งสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ในการลดปัญหามลภาวะทางอากาศและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และลดการปล่อยฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5 และ PM 10) และดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศให้มาตั้งฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศ เพิ่มสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ (Local Content) และการถ่ายโอนเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แก่ธุรกิจไทย พร้อมทั้งรักษาการจ้างงานควบคู่กับส่งเสริมการพัฒนาระดับทักษะและการปรับทักษะของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

ในด้านอุปสงค์ พบว่า การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้ายังมีความท้าทายจากภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ความเข้มงวดของการปล่อยสินเชื่อยนต์ ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคภายในประเทศต่อระบบยานยนต์ไฟฟ้า และการขาดแรงจูงใจในการนำรถยนต์ที่มีประสิทธิภาพต่ำและปล่อยมลพิษสูงออกจากระบบ เช่นเดียวกันกับด้านอุปทานที่ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ อาทิ โครงสร้างห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการไทยที่ส่วนใหญ่ยังผูกพันกับยานยนต์สันดาปภายใน ผู้ผลิตต่างชาติไม่ซื้อชิ้นส่วนจากผู้ประกอบการไทย การคัดกรองบริษัทข้ามชาติที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ให้เป็นบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือสามารถดำเนินการตามเงื่อนไขการส่งเสริมการลงทุน มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งสนับสนุนการสร้างห่วงโซ่อุปทานในประเทศอย่างยั่งยืน ขณะที่ปัจจัยสนับสนุนที่จะเอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า อาทิ แรงงานที่มีทักษะตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า การจัดการซากรถยนต์เก่าและอุปกรณ์ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นระบบ ยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าไม่เพียงพอ มีต้นทุนสูง และเป็นความท้าทายของภาครัฐและเอกชนสำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบขนส่งพลังงานสะอาด ทั้งระบบขนส่งสาธารณะและรถยนต์ส่วนบุคคล

หมวดหมู่ที่

ศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การยกระดับอุตสาหกรรมทางการแพทย์และสุขภาพในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากสินค้าและบริการสุขภาพ ควบคู่ไปกับความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของคนไทยอย่างเหมาะสม และการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพให้มีความพร้อม อย่างไรก็ตาม ผลการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ในช่วงที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการสุขภาพต่อ GDP ยังคงทรงตัวอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1.5 ตั้งแต่ช่วงก่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ในขณะที่ มูลค่าการนำเข้าครุภัณฑ์ทางการแพทย์กลับเพิ่มสูงขึ้น หลังการฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด-19 ซึ่งขัดแย้งกับเป้าหมายของแผนฯ ที่ต้องการลดการพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูงในช่วงที่ผ่านมา อาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ โดยความก้าวหน้าของตัวชี้วัดหมวดหมู่ที่ 4 ที่สำคัญแสดงดังตาราง

ตารางที่ 2.1-4 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 4

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
สัดส่วนมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการสุขภาพต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	ร้อยละ 1.47	ร้อยละ 1.47	ร้อยละ 1.48 (ข้อมูลประมาณการ ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2568)	ร้อยละ 1.7
มูลค่าการนำเข้าครุภัณฑ์ทางการแพทย์	198,885.80 ล้านบาท	194,631.75 ² ล้านบาท	201,724.55 ล้านบาท	ลดลง ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 (20,000 ล้านบาท)

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การสนับสนุนให้เกิดการผลิตสินค้าและให้บริการเชิงสุขภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ได้มีการ (1) ผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่จะสามารถให้บริการทางการแพทย์มูลค่าสูงได้ ผ่านการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงโดยความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ ทั้งด้านการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง และนวัตกรรมที่ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (2) ยกระดับมาตรฐาน

² ข้อมูลจากรายงานสินค้านำเข้าสำคัญของไทยตามโครงสร้างสินค้านำเข้าโลก รายการเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์ จากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ในบริการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งในส่วนของการอบรมและรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานให้แก่ผู้ประกอบการและแรงงานในธุรกิจสปา นวดแผนไทย และแพทย์แผนไทย การยกระดับมาตรฐานโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกให้มีความปลอดภัยและตอบสนองต่อบริบทของสังคมสูงวัย อาทิ การให้บริการรูปแบบ บริการผู้ป่วยที่บ้าน (Hospital Care at Home) และ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ (Mobile Medical Unit) และสร้างมาตรฐานเครื่องมือแพทย์ที่มีมูลค่าสูง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตไทยเป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและใช้ผลิตภัณฑ์ อาทิ ห้องปฏิบัติการทดสอบ การปรับปรุงระบบกำกับดูแล และการส่งเสริมการลงทุน รวมถึงการทดลองใช้เครื่องมือแพทย์ที่พัฒนาขึ้นเองภายในประเทศในสถานพยาบาลจริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและผลักดันการจัดซื้อจัดจ้างโดยภาครัฐ (4) พัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ด้านการวิจัย ผ่านการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตเครื่องมือแพทย์และชีววัตถุที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ และ (5) ออกมาตรการสนับสนุนเพื่อดึงดูดชาวต่างชาติเข้ามารับบริการทางการแพทย์ในไทยมากขึ้น เช่น การปรับกฎระเบียบด้านการเดินทาง การปรับลดหลักเกณฑ์วงเงินประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่ประสงค์พำนักระยะยาวในไทย เป็นต้น

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

แม้ว่าจะมีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมการแพทย์และบริการสุขภาพให้มีมูลค่าสูง ทั้งในด้านการยกระดับบริการพื้นฐานด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง โดยนำการตรวจคัดกรองโครโมโซมทารก ด้วยเทคโนโลยีการอ่านรหัสพันธุกรรม (Next-generation Sequencing: NGS) เข้าสู่ชุดสิทธิประโยชน์ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในปี 2568 การดึงดูดชาวต่างชาติที่มีศักยภาพเข้ามาใช้บริการทางการแพทย์ในประเทศไทยผ่าน Destination Thailand Visa (DTV) ตลอดจนการสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมการแพทย์ โดยมีโครงการได้รับบัตรส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) รวม 73 โครงการ มูลค่ากว่า 14,026 ล้านบาท ในปี 2567 แต่ยังมีข้อจำกัดของการขับเคลื่อนที่สำคัญ อาทิ (1) ช่องว่างการต่อยอดในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เนื่องจากงานวิจัยและพัฒนาด้านยา ชีววัตถุและผลิตภัณฑ์การแพทย์ขั้นสูง ยังอยู่ในระดับการพัฒนาเริ่มต้น ซึ่งส่วนใหญ่มีกิริเริ่มการพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก และยังขาดการนำไปทดสอบประสิทธิภาพผ่านการใช้งานจริง จึงอาจทำให้ภาคเอกชนไม่มีแรงจูงใจในการนำไปใช้ประโยชน์ ร่วมลงทุน หรือร่วมวิจัยและพัฒนาตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น (2) การปรับแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจบริการสุขภาพ ยังมีความล่าช้า เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการกิจของหลายหน่วยงาน อาทิ การอนุญาตประกอบธุรกิจแบบใบอนุญาตเดียว (One License) ซึ่งลดทอนความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการลงทุนของภาคเอกชนในภาคบริการสาธารณสุข (3) การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมบริการสุขภาพยุคใหม่ โดยเฉพาะทักษะเฉพาะทางทั้งเทคโนโลยีภาษา และการบริการแบบองค์รวม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการคงอยู่ของบุคลากรในระบบบริการสุขภาพภาครัฐ ในขณะที่การผลิตและนำเข้าบุคลากรผู้เชี่ยวชาญร่วมกับภาคเอกชนก็ยังคงดำเนินการได้ไม่มากนัก

หมวดหมู่ที่

การดำเนินการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การส่งเสริมการค้าการลงทุนและโลจิสติกส์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นประตูการค้าและการลงทุนและเป็นห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาค พร้อมทั้งสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมและโลจิสติกส์ของภูมิภาค โดยผลจากการพัฒนาที่ผ่านมา พบว่า ในปี 2567 มีสัดส่วนการลงทุนรวมต่อ GDP ลดลงจากปีที่ผ่านมา ขณะที่สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ของไทยต่อ GDP แม้ว่าทิศทางของต้นทุนจะลดลงแต่ยังสูงกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

ตารางที่ 2.1-5 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 5

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
สัดส่วนการลงทุนรวมต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศ	ร้อยละ 27.86	ร้อยละ 22.46	ร้อยละ 21.58	เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 27 ต่อปี
สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศไทยต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	ร้อยละ 14.3	ร้อยละ 14.2	ร้อยละ 13.5	น้อยกว่าร้อยละ 11

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุนที่จะนำไปสู่การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการนั้น ได้มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนวิธีเพื่อสร้างโอกาสให้ไทยสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าระดับภูมิภาคและโลก ผ่าน (1) ความร่วมมือกับพันธมิตรต่างประเทศที่จะเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ในการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการคมนาคมขนส่งกับต่างประเทศ ด้วยความร่วมมือระหว่างชายแดน การเจรจาความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี และการส่งเสริมการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ (2) การผลักดันการลงทุนเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยสนับสนุนให้ภาคธุรกิจนำโมเดลเศรษฐกิจบนความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและความเท่าเทียมของสังคม (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ไปใช้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในอุตสาหกรรม บริการ และโลจิสติกส์ โดยให้สิทธิประโยชน์ในการปรับปรุงเครื่องจักรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ควบคู่กับการพัฒนาทักษะบุคลากร ตลอดจนยกระดับแพลตฟอร์มดิจิทัลกลางด้านกำลังคนของประเทศ (E-workforce Ecosystem Platform: EWE) และ (3) การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุน ทั้งในส่วนของการคมนาคมขนส่งทุกประเภท ครอบคลุมการปรับปรุงและพัฒนาโครงข่ายถนนหลัก ท่าอากาศยาน ท่าเรือ และระบบรางโดยเฉพาะโครงการรถไฟทางคู่ไทย-จีน ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ที่ช่วยให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและผู้โดยสารอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ และทักษะบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่รองรับการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเมืองและพื้นที่ที่มีศักยภาพ และการขยายตัวทางการค้าและความต้องการ

ในการขนส่ง เชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจสำคัญอย่างไร้รอยต่อ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งและลดต้นทุนโลจิสติกส์

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การผลักดันให้ไทยเป็นฐานการค้าและการลงทุนของภูมิภาคในช่วงที่ผ่านมา เผชิญกับความท้าทายจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ทั้งจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ และการกำหนดนโยบายการค้าและการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ซึ่งทำให้ไทยต้องมีการกระจายความเสี่ยงของตลาดนำเข้าและส่งออก ขณะที่ในการผลักดันการลงทุนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเป้าหมายสู่ไทยแลนด์ 4.0 มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ความสามารถของผู้ประกอบการและแรงงานในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงระบบนิเวศที่สนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมระดับประเทศและพื้นที่อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมและการขนส่งทั้งในประเทศและระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีข้อจำกัดในการก่อสร้างและการดำเนินการหลายโครงการที่ไม่สามารถเปิดให้บริการโครงการได้ตามแผนที่กำหนด รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคมในบางพื้นที่ยังมีการใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มศักยภาพ ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้ตามเป้าหมาย ซึ่งส่งผลให้ยังไม่สามารถขับเคลื่อนการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศยังอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้สินค้าและบริการของไทยมีราคาแพงและแข่งขันกับต่างประเทศได้ยาก

หมวดหมู่ที่

อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะและดิจิทัล

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การพัฒนาอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัลในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลภายในประเทศ มีการส่งออกสินค้าในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะเพิ่มขึ้น และอุตสาหกรรมดิจิทัลและอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะของประเทศมีความเข้มแข็งขึ้น โดยพบว่าในปี 2567 ภาพรวมเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวได้ดี เห็นได้จากการขยายตัวของสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และมีจำนวนสตาร์ทอัพด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น มากกว่า 1 เท่า

ตารางที่ 2.1-6 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมายที่ 6

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลต่อ GDP	ร้อยละ 12.88	ร้อยละ 12.83	ร้อยละ 13.13	เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30
สัดส่วนการส่งออกในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะในประเทศต่ออุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด	ร้อยละ 50	ร้อยละ 55	ร้อยละ 54.3	ร้อยละ 60
จำนวนสตาร์ทอัปด้านเทคโนโลยี	NA	1,000 แห่ง	2,100 แห่ง	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 6,000 แห่ง ในปี 2570 โดย 1 ใน 3 เป็นผู้ประกอบการที่ย้ายมาจากต่างประเทศ

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การผลักดันให้เกิดอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และอุตสาหกรรมดิจิทัล ได้มุ่งเน้นการสนับสนุนการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เอื้อให้เกิดอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะผ่าน (1) การพัฒนากลไกสนับสนุนที่มีการให้ทุน-บ่มเพาะ-พัฒนาศักยภาพ เพื่อยกระดับการผลิตทั้งที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรม SMEs และผู้ประกอบการวิสาหกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมต่าง ๆ (2) การให้ทุนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ รวมทั้งหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ และ (3) การให้สิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนให้แก่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ควบคู่ไปกับการขยายความครอบคลุมของโครงข่ายด้านดิจิทัล เช่น การขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ห่างไกล การขยายความจุโครงข่ายเพื่อเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างประเทศ เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการให้บริการทั้งในและต่างประเทศ

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

ข้อจำกัดสำคัญที่ยังทำให้ไทยไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะได้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการประกอบกิจการของผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมนี้ ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นผู้รับจ้างผลิต (OEM) ที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและการออกแบบจากบริษัทแม่ในต่างประเทศ ทำให้บริษัทหรือโรงงานที่เป็นฐานการผลิตในประเทศไทยส่วนมากไม่มีการวิจัยและพัฒนาสินค้าชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เป็นของตนเอง ประกอบกับงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมระหว่างภาควิชาการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจส่วนใหญ่มีข้อจำกัดทางด้านเงินทุน เทคโนโลยี และทรัพยากรเชิงปัญญา ทำให้การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์มักจะทำได้ในช่วงเริ่มต้น แต่ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาดในเชิงพาณิชย์ได้ ในขณะที่ห่วงโซ่มูลค่าอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะในประเทศขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้ออกแบบ ผู้ผลิตและประกอบชิ้นส่วน ไปจนถึงผู้ใช้งานปลายทาง ซึ่งส่งผลให้กิจกรรมการเพิ่มมูลค่า การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ การถ่ายทอดความรู้ และการสร้างนวัตกรรมในห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกิดขึ้นน้อย รวมถึงยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตกับผู้ประกอบการ

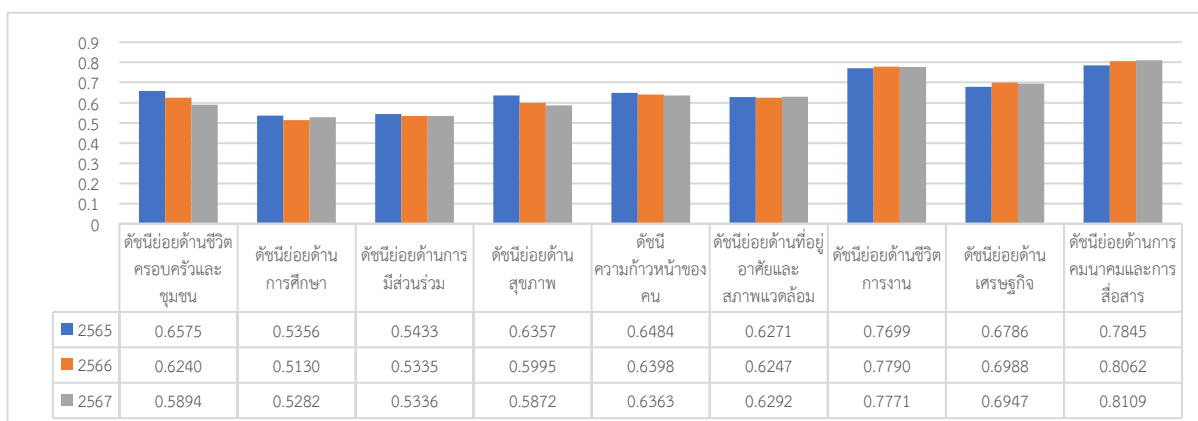
SMEs ส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถก้าวเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตขั้นสูงได้อย่างเต็มศักยภาพ ประกอบกับ ยังขาดบุคลากรทักษะสูงที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมฯ เช่น ผู้บูรณาการระบบ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ วิศวกร ช่างเทคนิค และผู้ออกแบบและพัฒนาชิปจำนวนมาก เป็นต้น นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูง และเผชิญกับความท้าทายจากภาวะเศรษฐกิจโลก ที่ไม่แน่นอน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนที่จะมาลงทุนในประเทศ

2.1.2 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่

ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete-aged Society) ตั้งแต่ปี 2566 โดยในปี 2568 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป อยู่ที่ 13.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.5 ของประชากร ทั้งประเทศ สวนทางกับสัดส่วนประชากรวัยเด็ก 0-14 ปี และวัยแรงงาน 15-59 ปี ที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง อยู่ที่ร้อยละ 14.4 และร้อยละ 64.1 ตามลำดับ (ปค., 2568) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจากการคาดประมาณปี 2568 อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate: TFR) ของไทยลดลงเหลือประมาณ 1.2 ซึ่งต่ำที่สุดเป็นอันดับสองในภูมิภาคอาเซียน เป็นรองแค่ประเทศ สิงคโปร์ซึ่งมี TFR อยู่ที่ 1.0 ในปีเดียวกัน (UNFPA, 2025) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานที่มีจำนวนลดลงต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น โดยมีอัตราส่วนการพึ่งพิงทางอายุ อยู่ที่ร้อยละ 55.6 หรืออัตราส่วนการเป็นภาระ (Age Dependency Ratio) อยู่ที่วัยแรงงาน 3.1 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน (ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน ปค. ณ เดือนธันวาคม, 2567 ประมวลผลโดย สศช.)

การลดลงของจำนวนประชากรในเชิงปริมาณ จำเป็นต้องได้รับการเติมเต็มด้วยการพัฒนาในเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยในภาพรวมยังอยู่ในระดับที่น่ากังวล เมื่อพิจารณาจากดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index: HAI) ในปี 2567 อยู่ที่ 0.6363 ซึ่งปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี 2565 (0.6398) และปี 2566 (0.6484) โดยดัชนีด้านการศึกษามีระดับการพัฒนาต่ำที่สุด อยู่ที่ 0.5282 และอยู่ในอันดับท้ายสุดมาตั้งแต่ปี 2564 ซึ่งเป็นผลมาจากคุณภาพและความเหลื่อมล้ำของระบบการศึกษาภาคบังคับ รวมถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีที่ถดถอย โดยเฉพาะด้านภาษา ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30 ของเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าทั้งหมด (สศช., 2568ค)

แผนภาพที่ 2.1-5 ค่าดัชนีความก้าวหน้าของคนเปรียบเทียบระหว่างปี 2565-2567

ที่มา : สศช. (2568ค)

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเผชิญกับปัญหาทุพโภชนาการ ทั้งภาวะเตี้ยแคระแกร็น ผอม และน้ำหนักเกิน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้ สอดคล้องกับดัชนีพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Early Childhood Development Index 2030: ECDI 2030) ซึ่งสะท้อนว่า ร้อยละ 22.2 ของเด็กอายุ 24-59 เดือน มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ สุขภาพ และจิตสังคมสมวัยไม่เป็นไปตามเกณฑ์ การที่เด็กมีพัฒนาการล่าช้าในทักษะที่จำเป็นตั้งแต่ช่วงต้นของชีวิต จะส่งผลกระทบต่อเนื่องและเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อความสำเร็จทางการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพในการทำงานในอนาคต ขณะเดียวกัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของรัฐส่วนใหญ่รับเด็กอายุ 2.5 ปีขึ้นไป ส่งผลให้เกิดช่องว่างของระบบบริการดูแลเด็กเล็กช่วงอายุ 0-2 ปี รวมถึงยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพ ทั้งอัตราส่วนผู้ดูแลเด็กโดยเฉลี่ยสูงถึง 1:17 ต่อกำลังความท้าทายในการขยายบริการให้ครอบคลุมเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี พิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ กำหนดอัตราส่วนผู้ดูแลเด็กอายุ 0-2 ปี อยู่ที่ 1:5 รวมถึงยังพบว่าบุคลากรประมาณ 1 ใน 4 ไม่มีวุฒิการศึกษาด้านปฐมวัยโดยตรง (NESDC, UNICEF Thailand & TDRI, 2024)

เช่นเดียวกันกับการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ยังมีเด็กจำนวนมากอยู่นอกระบบการศึกษา โดยเด็กและเยาวชนในช่วงอายุ 3-18 ปี ไม่มีชื่ออยู่ในระบบการศึกษาในปี 2567 มากถึง 982,304 คน และอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาภาคบังคับถึงเกือบครึ่ง คือประมาณ 387,591 คน (กสศ., 2568) การหลุดออกนอกระบบของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุที่หลากหลาย หนึ่งในสาเหตุสำคัญคือปัญหาด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการเข้ารับการศึกษาได้ทั้งหมด โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายแฝง ทำให้นักเรียนในครัวเรือนยากจนยังคงมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงถึง 6,600 บาทต่อคนต่อปี (NESDC, et al., 2025) สถานการณ์ดังกล่าวยังสอดคล้องและเชื่อมโยงกับความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ที่โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนเกินครึ่งของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด และส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล มักได้รับงบประมาณอุดหนุนรายหัวไม่เพียงพอ เนื่องด้วยสูตรการจัดสรรงบประมาณเป็นการจัดสรรแบบอุดหนุนรายหัวในอัตราที่เท่ากัน โดยไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็น ต้นทุนคงที่ และต้นทุนดำเนินการที่โรงเรียนต้องแบกรับในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน จึงทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่สามารถบริหารงบประมาณได้มีประสิทธิภาพมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ที่ต้องเผชิญกับภาระต้นทุนต่อหัวที่สูงกว่า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดแคลนครู ทำให้เกิดการสอนแบบคละชั้นในโรงเรียน ส่งผลต่อเนื่องไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กและครัวเรือนยากจนจึงมักมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ขาดแคลนและไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงยังจำกัดกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ของเด็ก ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียนต่อและพัฒนาตนเอง (NESDC, et al., 2025)

นอกเหนือจากความท้าทายในเชิงการเข้าถึง การพัฒนาคนไทยยังเผชิญกับข้อจำกัดในเชิงคุณภาพของการศึกษาที่ได้รับ โดยพบว่าคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาลดต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนจากผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ปี 2565 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยลดต่ำลงในทุกด้าน โดยคะแนนด้านการอ่านลดลงมากที่สุดถึง 62 คะแนน ขณะที่ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ลดลง 35 และ 33 คะแนนตามลำดับ แม้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD จะลดลงเช่นเดียวกัน แต่คะแนนของไทยลดลงในอัตราที่เร็วกว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้ช่องว่างด้านความสามารถห่างจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการอ่านที่ช่องว่างเพิ่มขึ้นจาก 55 คะแนนเป็น 97 คะแนน (OECD, 2023) ขณะเดียวกัน เมื่อเทียบกับประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างสิงคโปร์ พบว่า

ปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ บรรยากาศในห้องเรียน การสอนที่เน้นให้เด็กได้คิดวิเคราะห์และลงมือทำด้วยตนเอง รวมถึงความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

ปัญหาด้านการศึกษายังปรากฏในรูปแบบของ เยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม (Youth Not in Education, Employment or Training: NEETs) ซึ่งในปี 2567 มีสัดส่วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 12.8 (ILO, 2024b) โดยมีสาเหตุจากปัญหาเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษา ตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการและเงื่อนไขชีวิตของเยาวชน ทำให้เยาวชนขาดแรงจูงใจในการเรียนต่อ ประกอบกับการแนะนำอาชีพที่ยังเป็นภาระงานกับครูที่ขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยโรงเรียนในไทยมีเพียงร้อยละ 0.9 ที่มีบุคลากรแนะนำวิชาชีพโดยตรง เทียบกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD ที่ร้อยละ 48.8 (NESDC, et al., 2025) ทำให้เยาวชนไม่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการศึกษากับเป้าหมายในอนาคต นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยในโรงเรียน โดยเฉพาะปัญหาการกลั่นแกล้ง ที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยทำให้นักเรียนหลุดออกจากระบบ อีกทั้งกลไกการติดตามเพื่อนำเด็กกลับเข้าเรียนก็ยังมีข้อจำกัดจากภาระงานของครู ซึ่งเป็นช่องว่างที่ทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเข้าสู่สถานะ NEETs ในที่สุด (UNICEF, 2023) มีสัดส่วนเยาวชนกลุ่ม NEETs ในสัดส่วนที่สูง จึงถือเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ในภาวะที่กำลังเผชิญกับปัญหาเด็กเกิดน้อยและเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ และยังตอกย้ำปัญหาความยากจนข้ามรุ่นให้รุนแรงยิ่งขึ้น

ในส่วนของตลาดแรงงานไทย พบว่า สถานการณ์การจ้างงานโดยรวมยังคงมีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของระบบเศรษฐกิจในการสร้างงานและรองรับแรงงานได้อย่างต่อเนื่อง แม้เผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนจากปัจจัยภายนอก อย่างไรก็ตาม การที่อัตราการว่างงานอยู่ในระดับต่ำไม่ได้สะท้อนถึงคุณภาพการจ้างงานที่แท้จริง เนื่องจากปัญหาสำคัญยังคงอยู่ที่ลักษณะการทำงานของแรงงาน โดยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 30 ของผู้มีงานทำทั้งหมด ยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคเกษตร (สสช., 2568) ซึ่งมีลักษณะการทำงานที่ไม่มั่นคง รายได้ผันผวนตามฤดูกาล และมีผลิตภาพแรงงานต่ำเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ อีกทั้ง ยังมีแรงงานนอกระบบจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม ขาดหลักประกันด้านรายได้และการเข้าถึงสวัสดิการที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตและเพิ่มความเปราะบางทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงงานบางส่วนเป็นผู้ที่ทำงานต่ำกว่าระดับ (Underemployment) ทั้งในระดับด้านเวลา คือ ผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และต้องการทำงานเพิ่ม รวมถึงระดับการศึกษา (Overeducation) คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างไม่เต็มศักยภาพ และกระทบโดยตรงต่อผลิตภาพแรงงานโดยรวม ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยอยู่ที่ 18.5 ดอลลาร์ สรอ. ต่อชั่วโมง ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านทั้งสิงคโปร์ บรูไน และมาเลเซีย (ILO, 2025a) ขณะเดียวกัน ตลาดแรงงานยังต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะความต้องการแรงงานที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ ข้อมูลขนาดใหญ่ และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (FTPI, 2568)

หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานต่ำคือการที่แรงงานมีทักษะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Skill Mismatch) ทั้งจากการผลิตบัณฑิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะในสาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และบริหารธุรกิจที่มีจำนวนเกินความต้องการ ขณะที่สาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล วิศวกรรมเฉพาะทาง ธุรกิจสุขภาพ ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการกลับขาดแคลน นอกจากนี้ แรงงานส่วนใหญ่ยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Hard Skills) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความเป็น

ผู้นำ (Soft Skills) อีกทั้ง การมีคุณธรรมของประชากรแรงงานลดลง สะท้อนจากผลการสำรวจดัชนีคุณธรรม ปี 2567 ที่มีคะแนนลดลง (3.9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน) โดยเฉพาะด้านวินัยรับผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของการสร้างสังคมที่ดี

แม้ว่าการปรับทักษะให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน แต่ระบบการพัฒนาฝีมือแรงงานของไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตั้งแต่ฐานข้อมูลความต้องการทักษะที่ชัดเจนของสถานประกอบการ ความยั่งยืนของระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 แม้จะมีการปรับปรุงให้รองรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ (E-learning) และหลักสูตรการพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่แล้วหรือสร้างทักษะใหม่ (Upskill/Reskill) มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดของกระบวนการและขั้นตอนการอนุมัติที่ยังไม่รองรับ รวมถึงการเข้าถึงการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของแรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะกลุ่ม SMEs (กตিকা ทิพยาลัย, 2568) ที่ยังขาดแรงจูงใจทั้งในฝั่งนายจ้างที่มองว่าการฝึกอบรมคือต้นทุน และฝั่งลูกจ้างที่ไม่แสดงความสนใจที่จะพัฒนาทักษะ ประกอบกับโครงสร้างค่าจ้างและระบบแรงงานที่ยังไม่มีความยืดหยุ่นและไม่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของทักษะที่เพิ่มขึ้น

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาแนวทางในการขับเคลื่อนการยกระดับคุณภาพของทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัย ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้ รวมถึงการมีคุณลักษณะของการสร้างสังคมที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้ ช่องว่างของการขับเคลื่อนที่สำคัญ อาจสามารถสะท้อนได้จากข้อมูลความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ในการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

หมวดหมู่ที่

การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การพัฒนากำลังคนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันของโลก กำลังคนมีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับความต้องการภาคการผลิตเป้าหมายและสามารถสร้างงานในอนาคต รวมถึงการที่ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผลการพัฒนา พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ของไทยยังคงเผชิญความท้าทายอย่างต่อเนื่อง สะท้อนจากการลดลงของคะแนนการจัดอันดับในด้านบุคลากรผู้มีความสามารถของ IMD และการเพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กและเยาวชนกลุ่ม NEETs ซึ่งเป็นการตอกย้ำถึงปัญหาทางด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

ตารางที่ 2.1-7 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 12

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
ดัชนีพัฒนาการเด็กสมวัย	ร้อยละ 85.1	ร้อยละ 83.4	ร้อยละ 75.7	เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 88 เมื่อสิ้นสุดแผน
ผลิตภาพแรงงาน	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.6	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.9	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.0	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 4 ต่อปี
คะแนนการจัดอันดับในด้าน บุคลากรผู้มีความสามารถของ IMD	ลดลง ร้อยละ 6.17	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.21	ลดลง ร้อยละ 3.19	มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3 ต่อปี
กลุ่มประชากร อายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้ เรียน ไม่ได้ทำงาน หรือไม่ได้ ฝึกอบรม	ร้อยละ 13.74	ร้อยละ 12.81	ร้อยละ 12.94	ไม่เกิน ร้อยละ 5

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคนที่ผ่านมา เน้นความครอบคลุมในทุกช่วงวัย เริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัยที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้ดูแล เพิ่มการทำกิจกรรมที่กระตุ้นให้มีพัฒนาการที่สมวัย ขณะที่ในวัยเรียน มุ่งการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา โดยการเพิ่มศักยภาพของผู้สอนและสถานศึกษา และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในระดับพื้นที่ร่วมกัน โดยในส่วนของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงหลุดหรือหลุดออกจากระบบการศึกษา ได้มีการสร้างทางเลือกของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น อาทิ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองใจของชีวิต การให้เทียบโอนผลการเรียนเดิม ประสบการณ์ชีวิต และหน่วยกิตที่เป็นไปตามเกณฑ์ของการศึกษาภาคบังคับได้ การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อเป็นเครื่องมือในการดึงกลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาหรือการฝึกอาชีพได้อีกครั้ง สำหรับในส่วนในระดับอุดมศึกษาและวัยแรงงาน มุ่งเน้นการยกระดับทักษะให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ผ่านการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทางสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่เอกชนในการจ้างงานบุคลากรกลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (Science, Technology, Engineering, and Mathematics: STEM) การอำนวยความสะดวกด้านวิชาเพื่อดึงดูดผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศและเปิดโอกาสให้นักศึกษาต่างชาติสามารถทำงานหรือประกอบธุรกิจได้ในไทยได้หลังสำเร็จการศึกษา ควบคู่ไปกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงกำลังคนสมรรถนะสูงเข้ากับตลาดงาน นอกจากนี้ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างโอกาสในการทำงานให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมอาชีพในระดับชุมชน และการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมการจ้างงานและการประกอบอาชีพอิสระให้แก่ผู้สูงอายุ

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

แม้จะมีความพยายามในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนากำลังคนให้ครอบคลุมทุกช่วงวัย แต่การดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ จึงอาจมีส่วนให้การขับเคลื่อนที่ผ่านมา ยังไม่มีความก้าวหน้ามากนัก โดยข้อจำกัดของการขับเคลื่อน อาทิ (1) การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นเพียงโครงการเสริมที่ไม่สามารถแก้ปัญหาหลักที่มีอยู่ได้ โดยเฉพาะข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ (Socioeconomic) ของครัวเรือน ทำให้เด็กจำนวนมากมักได้รับการดูแลจากปู่ ย่า ตา ยาย ที่ขาดความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ขณะเดียวกัน ยังมีช่องว่างของระบบบริการดูแลเด็กเล็กช่วงอายุ 0-2 ปี ทั้งในด้านปริมาณที่ยังไม่เพียงพอและคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่ยังไม่ได้มาตรฐาน (2) การยกระดับคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการเฉพาะพื้นที่ ทำให้ไม่เกิดการกระจายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึงและยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบได้ และอาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาได้ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล (3) การจัดหลักสูตรฝึกอบรมทักษะของกำลังแรงงานที่ยังกระจุกตัวอยู่กับสถานประกอบการขนาดใหญ่ ขณะที่แรงงานใน SMEs ไม่สามารถเข้าร่วมการฝึกอบรมได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณที่อาจกระทบกับการประกอบกิจการ อีกทั้งความไม่สอดคล้องของหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จำเป็นสำหรับการเป็นแรงงานทักษะสูง และ (4) ระบบเทียบโอนหน่วยกิต ยังเผชิญปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่นเดียวกับการเชื่อมโยงกับมาตรฐานอาชีพที่ยังเป็นไปได้ยาก ส่งผลให้การนำระบบเทียบโอนหน่วยกิต มาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ

2.1.3 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม

การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมของประเทศไทย ยังคงเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในทุกมิติ แม้จะมีความพยายามสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ และจัดให้มีบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยในด้านความเหลื่อมล้ำ พบว่า **มีความเหลื่อมล้ำระหว่างธุรกิจ** โดยบริษัทขนาดใหญ่เพียงร้อยละ 5 มีรายรับรวมกันถึงร้อยละ 85 ของทั้งประเทศ ขณะที่ SMEs ซึ่งมีการจ้างงานประชากรกว่า 13.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.8 ของการจ้างงานรวม กลับสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เพียงร้อยละ 34.9 ของ GDP (สสว., 2568ก) อุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการกลุ่มนี้ คือ ผลผลิตที่อยู่ในระดับต่ำและการเข้าถึงแหล่งทุนที่จำกัด โดยมีเพียงร้อยละ 17 ที่สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้ รวมถึงสัดส่วนการเข้าถึงสินเชื่อของ SMEs ต่อสินเชื่อรวมทั้งระบบได้ปรับตัวลดลงเหลือร้อยละ 44.5 ในปี 2566

การยกระดับศักยภาพของ SMEs เป็นหนึ่งในจุดคานงัดหลักของการเพิ่มโอกาสให้ SMEs มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐได้มีการดำเนินการในหลายด้านแล้วในช่วงที่ผ่านมา แต่ยังคงมีช่องว่างของการขับเคลื่อนในหลายประเด็นสำคัญ ดังนี้

หมวดหมู่ที่

การยกระดับศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การส่งเสริม SMEs ให้มีศักยภาพในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้ SMEs สามารถแข่งขันได้ผ่านการการสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจและการเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงการส่งเสริมของภาครัฐ โดยผลการพัฒนาที่ผ่านมา พบว่า ในปี 2567 สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของ SMEs คิดเป็น ร้อยละ 34.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อยู่ในระดับคงที่เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้การยกระดับศักยภาพและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเป้าหมาย คือ ด้านของการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งมีแนวโน้มที่ลดลงทั้งในส่วน of สัดส่วนการเข้าถึงสินเชื่อของ SMEs ต่อสินเชื่อรวม และมูลค่าการระดมทุนผ่านตลาดทุน

ตารางที่ 2.1-8 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 7

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
สัดส่วนการเข้าถึงสินเชื่อของ SMEs ต่อสินเชื่อรวม	ร้อยละ 46.1	ร้อยละ 44.5	อยู่ระหว่างประสานข้อมูลจาก ธปท.	เพิ่มขึ้นเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ภายในปี 2570
มูลค่าการระดมทุนผ่านตลาดทุน	ขยายตัวร้อยละ 215.6	ขยายตัวร้อยละ 37.3	หดตัวร้อยละ 13.48	ขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 ต่อปี
อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านกฎระเบียบทางการค้า	อันดับที่ 52	อันดับที่ 50	อันดับที่ 44	ไม่เกินอันดับที่ 40

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การเพิ่มศักยภาพให้ SMEs ไทยมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการที่มีการใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเติบโตและแข่งขันได้ของ SMEs ด้วยการพัฒนาระบบจดทะเบียนนิติบุคคลดิจิทัล (DBD Biz Regist) และพร้อมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการกรอกข้อมูลของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ อยู่ระหว่างการทบทวนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อร้องเรียนและการแสวงหาข้อเท็จจริงและสืบสวนสอบสวน เพื่อสร้างให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมของภาครัฐ อาทิ การสนับสนุนแหล่งเงินทุน โดยจัดทำมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ พัฒนากลไกให้ผู้ประกอบการสามารถใช้สิทธิส่งข้อมูลของตนเองที่อยู่กับผู้ให้บริการทางการเงินและหน่วยงานต่าง ๆ ในการขอสินเชื่อผ่านช่องทางดิจิทัลได้อัตโนมัติ นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มศักยภาพให้กับ SMEs ในการปรับตัวเข้าสู่การแข่งขันใหม่ ผ่านการให้คำปรึกษาแนะนำ และการให้สิทธิประโยชน์จูงใจให้ธุรกิจ SMEs ลงทุนและใช้เทคโนโลยี และโมเดลการบริหารจัดการสมัยใหม่ในการพัฒนาธุรกิจ การจัดฝึกอบรม

เชิงลึก ให้ความรู้และคำปรึกษาแนะนำด้านตลาดต่างประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs

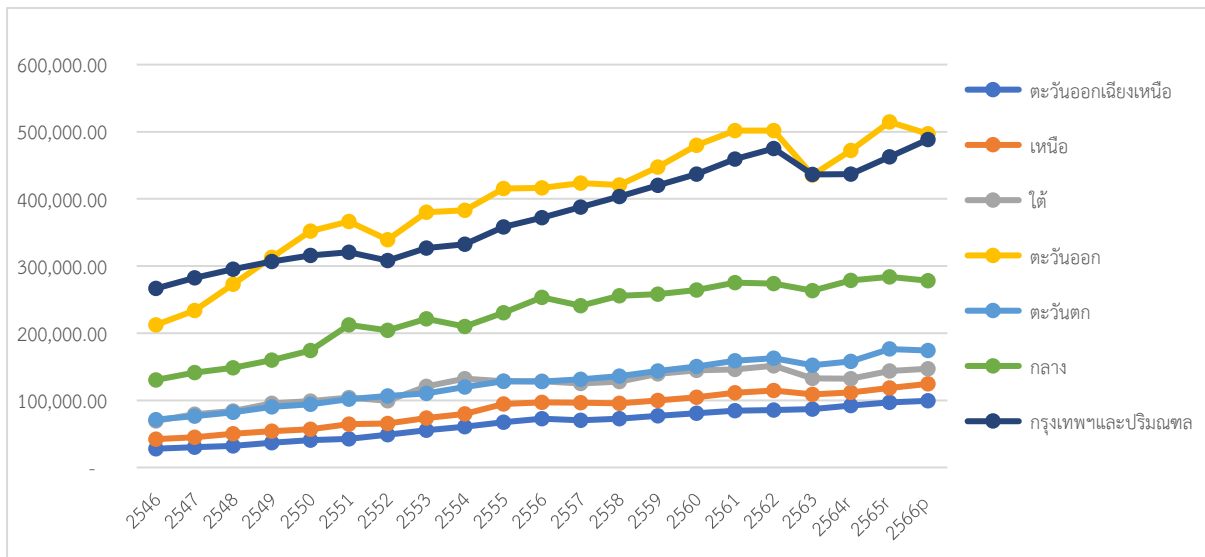
ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การยกระดับ SMEs ให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความพยายามในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจและยกระดับการให้บริการและการส่งเสริมและพัฒนา SMEs แต่ SMEs ยังคงขาดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของการขับเคลื่อนที่สำคัญ อาทิ (1) กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่ยังไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และมีการกำกับดูแลที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อาจนำไปสู่การผูกขาดโดยผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจำกัดโอกาสและบทบาทของ SMEs ในระบบเศรษฐกิจ (2) กลไกและมาตรการจูงใจให้ SMEs เข้ามาอยู่ในระบบยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ SMEs ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและมาตรการของรัฐได้อย่างเต็มที่ และ (3) หน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนา SMEs มีจำนวนมาก ซ้ำซ้อนและกระจัดกระจาย ทำให้เป็นการเชื่อมโยงและส่งต่อการส่งเสริมสนับสนุนเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งการพิจารณาอนุมัติอนุญาตของภาครัฐที่มีความล่าช้าและมีขั้นตอนจำนวนมาก ซึ่งไม่เอื้อต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของ SMEs นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและบริบทของการแข่งขันในปัจจุบันจะเพิ่มแรงกดดันให้ SMEs ต้องเผชิญกับความท้าทายมากขึ้น อาทิ การแข่งขันทางธุรกิจที่ความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะจากการย้ายฐานการผลิตของต่างประเทศและการไหลทะลักของสินค้าจีนราคาต่ำที่มีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนและราคา ทำให้ผู้ประกอบการไทยสูญเสียส่วนแบ่งตลาด ตลอดจนความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลกและการชะลอตัวของเศรษฐกิจที่มีผลต่อกำลังซื้อทั้งในและต่างประเทศ นอกเหนือจากความเหลื่อมล้ำระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่และ SMEs แล้ว

ในด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ พบว่า ความแตกต่างของโอกาสทางเศรษฐกิจส่งผลให้รายได้ยังคงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่มีฐานเศรษฐกิจแข็งแรง โดยเฉพาะภาคตะวันออก กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ในปี 2566 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อประชากร (GPP Per Capita) ของกรุงเทพฯ มีมูลค่าสูงถึง 675,980 บาทต่อคนต่อปี สูงกว่าจังหวัดหนองบัวลำภูซึ่งมีค่าต่ำที่สุดถึง 10 เท่า (69,008 บาทต่อคนต่อปี) (สศช., 2568) ขณะเดียวกัน การลงทุนยังคงกระจุกตัวในพื้นที่เศรษฐกิจหลัก โดยในปี 2567 มีการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนในเขตภาคตะวันออกมากที่สุด จำนวน 5.6 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 57 ของมูลค่าการอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งประเทศ และภาคกลางร้อยละ 28 ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียงร้อยละ 3 (สกท., 2567) สะท้อนให้เห็นว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศยังจำกัดอยู่ในบางพื้นที่นำไปสู่ความแตกต่างของรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

แผนภาพที่ 2.1-6 ผลผลิตมวลรวมรายประเทศต่อหัวประชากร จำแนกรายภูมิภาค ปี 2546-2566

ที่มา: สศช. (2568)

การกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่เศรษฐกิจของภูมิภาคต่าง ๆ และภาคส่วนต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมา แม้จะมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายส่วน แต่ยังไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งช่องว่างการขับเคลื่อนที่สำคัญ อาจสามารถสะท้อนได้จากความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 สรุปได้ดังนี้

หมวดหมู่ที่

การกระจายโอกาสทางด้านการลงทุนและสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจไปยังภูมิภาคต่าง ๆ

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การพัฒนาพื้นที่และเมืองให้เอื้อต่อการลงทุนและการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคและการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษขยายตัวมากขึ้น ความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ของภาคลดลง และการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่และมีความพร้อมในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งผลการพัฒนาที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ได้ โดยความเจริญยังคงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ เป็นหลัก สะท้อนจากการเปรียบเทียบข้อมูลอัตราการเติบโตของรายได้ต่อประชากรของแต่ละภูมิภาค ในปี 2566 ซึ่งมีเพียงภาคเหนือและกรุงเทพฯ และปริมณฑลเท่านั้นที่มีอัตราการเติบโตของรายได้ต่อประชากรในภาคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ที่ร้อยละ 3 และแม้ว่าในปี 2567 จะมีการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มขึ้นร้อยละ 46.7 จากปี 2566 แต่ยังไม่สามารถทำให้รายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นได้

ตารางที่ 2.1-9 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 8

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
อัตราการเติบโตของรายได้ต่อประชากรในภาค ³				เพิ่มไม่น้อยกว่าอัตราการเติบโตของรายได้ต่อประชากรของประเทศ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขยายตัว ร้อยละ 5.5	ขยายตัว ร้อยละ 2.2		
- ภาคเหนือ	ขยายตัว ร้อยละ 6.0	ขยายตัว ร้อยละ 5.0		
- ภาคใต้	ขยายตัว ร้อยละ 8.7	ขยายตัว ร้อยละ 2.2		
- ภาคตะวันออก	ขยายตัว ร้อยละ 9.0	หดตัว ร้อยละ 3.4		
- ภาคตะวันตก	ขยายตัว ร้อยละ 11.6	หดตัว ร้อยละ 1.2		
- ภาคกลาง	ขยายตัว ร้อยละ 1.9	หดตัว ร้อยละ 2.0		
- กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ขยายตัว ร้อยละ 5.9	ขยายตัว ร้อยละ 5.6		
มูลค่าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มขึ้นตามเป้าหมายในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ประเด็น 9 เขตเศรษฐกิจพิเศษ	236,116 ล้านบาท	253,070 ล้านบาท	371,351 ล้านบาท	เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 610,000 ล้านบาท

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

หมายเหตุ: อัตราการเติบโตของรายได้ต่อประชากรในปี 2565 เท่ากับ 7.1 และในปี 2566 เท่ากับ 3 สำหรับใช้เปรียบเทียบความก้าวหน้าของผลการพัฒนา

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ในภูมิภาคต่าง ๆ ได้รับการขับเคลื่อนภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาภาคและนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษ และการพัฒนาเมืองสำคัญในภูมิภาค โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและยกระดับศักยภาพพื้นที่ผ่านการพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการลงทุน อาทิ การส่งเสริมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่เน้นการพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลเมือง (City Data Platform) เพื่อสร้างความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและภัยพิบัติ การยกระดับอุตสาหกรรม

³ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว (GRP per capita) ปีล่าสุดคือ ปี 2566 และตัวชี้วัดจะพิจารณาภาคที่มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว ในปี 2566 ที่ต่ำกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคกลาง

และบริการเป้าหมายในเขต/ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงการสร้างสนามทดสอบผลิตภัณฑ์ อาทิ รถยนต์อัตโนมัติ ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ หุ่นยนต์ ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พร้อมทั้งการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายในพื้นที่ การใช้นวัตกรรมเข้ามาบริหารจัดการพื้นที่เมืองและให้บริการแก่ประชาชน การจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชายขอบและพื้นที่ห่างไกลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล โอกาสทางเศรษฐกิจ และบริการสาธารณะ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำผังเมืองรวมที่มีกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมการลงทุนของในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้งในส่วนของ S-curve และ New S-curve ให้เมืองสามารถรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยลดผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนการจัดวางแผนผังภูมิวิเทศ เพื่อกำกับการใช้ที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยมีการส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ผ่านการสนับสนุนงานวิจัยและเทคโนโลยี การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการสร้างโอกาสทางธุรกิจและเพิ่มเสถียรภาพทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท รวมถึงการดำเนินโครงการเสริมสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งดำเนินการแล้วรวมทั้งสิ้นจำนวน 32,912 ครัวเรือน

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การสนับสนุนของภาครัฐเพื่อกระจายรายได้ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจมาจาก (1) ความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่ที่ไม่สอดคล้องกับโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ อาทิ แรงงานในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่อาจไม่สามารถเข้าถึงตำแหน่งงานที่มีรายได้สูงและใช้แรงงานทักษะสูง อาทิ ด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) และระบบอัตโนมัติ ขีดความสามารถของผู้ประกอบการในพื้นที่ที่ยังคงมีข้อจำกัดในการปรับตัวสู่การผลิตที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง ประกอบกับกลไกภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคยังมีจำกัด เนื่องจากการกำกับดูแลและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ เป็นอำนาจของหน่วยงานส่วนกลาง (2) การจัดมาตรการสนับสนุนที่ยังไม่ตรงกับความต้องการและไม่ทั่วถึง เนื่องจากสิทธิประโยชน์และเงื่อนไขการส่งเสริมการลงทุนบางส่วนยังคงเอื้อต่อการลงทุนขนาดใหญ่เป็นหลัก แต่กลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานรากยังขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ทันสมัย ส่งผลให้ไม่สามารถเติบโตและแข่งขันได้เต็มศักยภาพ ไม่สามารถเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับอุตสาหกรรมในพื้นที่ได้ และ (3) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านผังเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน โดยพบว่ากระบวนการพิจารณาด้านผังเมืองมีความล่าช้าและซับซ้อน ไม่นำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างสอดคล้องกับศักยภาพและทิศทางการลงทุน ประกอบกับความล่าช้าของโครงการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่ต้องใช้ระยะเวลาและมีขั้นตอนที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายให้ครบถ้วน เช่น การก่อสร้างรถไฟความเร็วสูง นอกจากนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร ในการวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ของตนเอง จนนำไปสู่ปัญหาการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมและปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

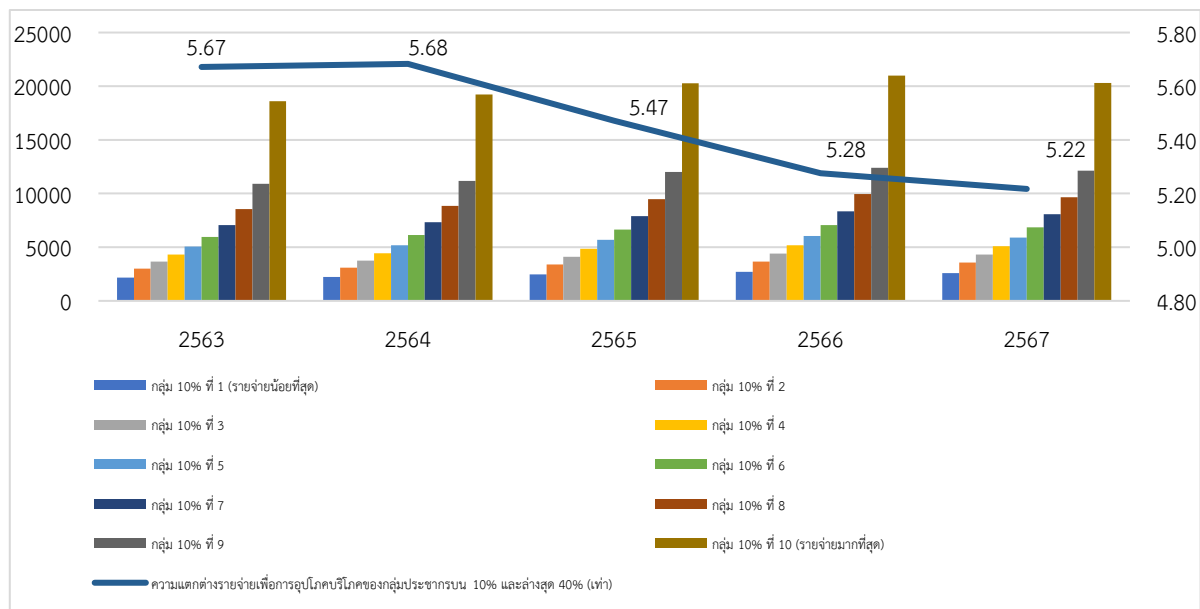
เมื่อพิจารณาความแตกต่างของการเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณะ พบว่า ด้านระบบสาธารณสุข ยังคงเผชิญความท้าทายจากภาระในการดูแลโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและปัญหาสุขภาพจิตที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณที่แตกต่างกันระหว่าง 3 กองทุนสุขภาพ ประกอบด้วย

กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กองทุนประกันสังคม และสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ และการกระจุกตัวของบุคลากรทางการแพทย์ในเมืองใหญ่ ที่สัดส่วนแพทย์ต่อประชากรในกรุงเทพฯ ดีกว่า พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนอย่างชัดเจน โดยในกรุงเทพฯ แพทย์ 1 คน ดูแลประชากร 428 คน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แพทย์ 1 คน ดูแลประชากร 2,497 คน ขณะที่ด้านโครงสร้างพื้นฐาน แม้จะมีความก้าวหน้าอย่างมาก โดยในปี 2567 คริวเรือนไทยสามารถเข้าถึงไฟฟ้าได้ร้อยละ 99.9 เข้าถึงน้ำประปา ร้อยละ 92.3 และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 92.2 แต่ยังคงปรากฏความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ บางประเภท โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ยังขาดอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงความแตกต่างในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะตลอดจนการเชื่อมต่อโครงข่ายการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพระหว่างพื้นที่

ความเหลื่อมล้ำทั้งโอกาสในการทำงานและการประกอบธุรกิจ รวมถึงความไม่เท่าเทียมกันของคุณภาพชีวิตของประชาชนระหว่างพื้นที่ ส่งผลต่อ **ความเหลื่อมล้ำระดับปัจเจกและครัวเรือน** โดยส่งผลโดยตรงให้ความมั่งคั่งของประเทศกระจุกตัวอยู่ในประชากรกลุ่มเล็ก ๆ โดยกลุ่มที่ร่ำรวยที่สุดร้อยละ 10 ถือครองทรัพย์สินรวมกันสูงถึงร้อยละ 60-70 ของประเทศ และหากพิจารณาเฉพาะการถือครองที่ดิน พบว่า กลุ่มคนร่ำรวยที่สุดถือครองที่ดินมากกว่ากลุ่มที่ยากจนที่สุดถึง 710 เท่า (สศช., 2568จ) และแม้ว่าความเหลื่อมล้ำของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคจะมีแนวโน้มดีขึ้นเล็กน้อย โดยความแตกต่างของส่วนแบ่งรายจ่ายระหว่างกลุ่มประชากรที่ร่ำรวยที่สุดร้อยละ 10 และกลุ่มประชากรยากจนที่สุดร้อยละ 40 ได้ลดลงจาก 8.6 เท่า ในปี 2563 มาอยู่ที่ 7.8 เท่า ในปี 2567 รวมถึงค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายจ่ายที่พบว่าการปรับตัวลดลงเล็กน้อย จากที่ 0.4 ในปี 2566 ไปสู่ 0.3 ในปี 2567 (สศช., 2568ข) แต่การลดลงของความเหลื่อมล้ำดังกล่าวอาจเป็นผลจากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการช่วยเหลือแบบเฉพาะหน้าในระยะสั้น ที่ไม่ได้ส่งผลต่อการยกระดับศักยภาพของประชาชนในระยะยาว

แผนภาพที่ 2.1-7 รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของประชากร (บาท/คน/เดือน)
จำแนกกลุ่มประชากรตามระดับรายจ่าย ปี 2563-2567

ที่มา: ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ประมวลผลโดย สศช. (2567)

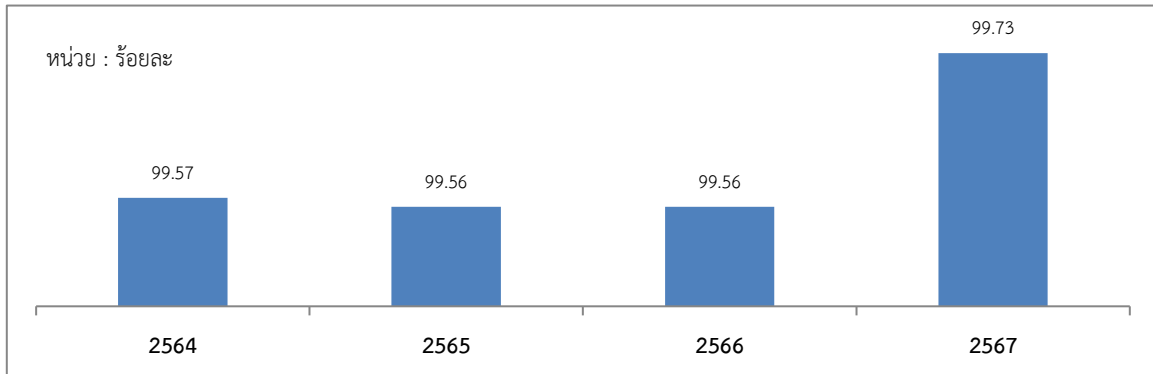

ในด้านความยากจน พบว่า ปัญหาความยากจนเริ่มส่งสัญญาณภาวะเรื้อรัง สะท้อนจากแนวโน้มในอดีตสัดส่วนคนจนมักลดลงเมื่อเศรษฐกิจขยายตัว แต่ในปี 2567 ซึ่งเศรษฐกิจโดยรวมยังขยายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่สัดส่วนคนจนกลับเพิ่มขึ้น เป็น 3.4 ล้านคน หรือร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งประเทศจากร้อยละ 3.4 ในปี 2566 ทั้งนี้ ในช่วงการระบาดของโควิด-19 (ปี 2562-2566) สัดส่วนคนจนลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่เป็นผลจากมาตรการช่วยเหลือและกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีกลุ่มเกือบจน (Near Poor) ที่มีรายจ่ายสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกินร้อยละ 20 อีกถึง 4.3 ล้านคน ซึ่งมีความเสี่ยงสูงที่จะกลับไปตกอยู่ในภาวะยากจน อีกทั้งปัญหาความยากจนยังคงฝังรากลึกในบางพื้นที่ อาทิ จังหวัดปัตตานีและแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีสัดส่วนคนจนสูงติด 5 อันดับแรกของประเทศอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 15 ปี นอกจากนี้ ความยากจนยังเชื่อมโยงกับมิติอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ เห็นได้จากคนจนส่วนใหญ่มักมีระดับการศึกษาสูงสุดในช่วงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และยังกระจุกตัวหนาแน่นที่สุดในภาคเกษตรกรรม โดยมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 9.6 รวมถึงในครัวเรือนที่มีเด็กวัยเรียนอายุ 6-14 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดถึงร้อยละ 8.7 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากภาระค่าใช้จ่ายที่สูง ขณะที่สมาชิกในครัวเรือนที่ต้องดูแลเด็กอาจมีโอกาสในการทำงานลดลง ส่งผลให้ครัวเรือนเหล่านี้มีความเปราะบางและเสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะยากจนยิ่งขึ้น

ในด้านความคุ้มครองทางสังคม แม้ว่าประเทศไทยจะมีพัฒนาการด้านความครอบคลุมของความคุ้มครองที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความคุ้มครองจากโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งมีความก้าวหน้าตลอด 4 ปี และความครอบคลุมประชากรถึงร้อยละ 99.8 ในปี 2567 อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานทั้งระบบยังเป็นไปอย่างแยกส่วนและขาดการบูรณาการตั้งแต่ระดับนโยบาย การจัดเก็บข้อมูล การดำเนินการจัดความคุ้มครองที่แตกต่างตามขอบเขตและภารกิจของหน่วยงาน ไปจนถึงกลไกการติดตามและประเมินผลซึ่งไม่สามารถสะท้อนผลการดำเนินงานและสนับสนุนการปรับปรุงการดำเนินงานและบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ส่งผลให้สิทธิประโยชน์บางอย่างมีความซ้ำซ้อน ขณะที่ความคุ้มครองบางอย่างยังคงมีช่องว่างและไม่สามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ประชาชนได้ ดังในกรณีของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่มีสัดส่วนการตกหล่นคิดเป็นประมาณร้อยละ 40.4 กล่าวคือ มีคนจน 1.4 ล้านคน ที่ไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จากทั้งหมด 3.5 ล้านคน (พิทวัส พูนผลกุล, ธนพล กองपालี และธนินา ทวีขศรี, 2567) เช่นเดียวกันกับแรงงานนอกระบบเข้าถึงระบบประกันสังคมได้เพียงร้อยละ 27.4 (พูนศักดิ์ ประมงค์, 2565) แม้จะมีการส่งเสริมผ่านมาตรา 40 และกองทุนการออมแห่งชาติ สถานการณ์ดังกล่าวซ้ำเติมความท้าทายด้านภาระการคลัง ภายใต้บริบทโครงสร้างประชากรที่กำลังก้าวสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดซึ่งต้องการค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและการดูแลเพิ่มขึ้น ในขณะที่สัดส่วนประชากรวัยแรงงานที่เป็นฐานรายได้ภาครัฐกลับลดลง อันเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความยั่งยืนของระบบความคุ้มครองทางสังคมในระยะยาว

แผนภาพที่ 2.1-8 การเข้าถึงสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (Universal Health Coverage) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2567

ที่มา : สำนักบริหารสารสนเทศการประกัน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน รายงานความก้าวหน้าการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดย กปผ. (2568)

หมายเหตุ : สิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สิทธิประกันสังคม สิทธิข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ข้าราชการการเมือง สิทธิพนักงานส่วนท้องถิ่น สิทธิอื่น ๆ ได้แก่ สิทธิทหารผ่านศึก สิทธิครูเอกชน บุคคลที่มีปัญหาสถานะสิทธิ (ยังไม่สามารถพิสูจน์สัญชาติได้) และคนพิการสิทธิประกันสังคม

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มีการดำเนินการในการที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่น และมีความพยายามในการจัดความคุ้มครองทางสังคมและการเข้าถึงระบบสาธารณสุขให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยมีความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน สรุปได้ดังนี้

หมวดหมู่ที่

การแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่น และยกระดับความคุ้มครองทางสังคม

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่น และยกระดับความคุ้มครองทางสังคม ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้ครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีโอกาสในการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม จนสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ และคนทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยผลการพัฒนาที่ผ่านมา พบว่า แนวโน้มของจำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีการลดลงจาก 200,138 ครัวเรือนในปี 2566 เหลือ 101,905 ครัวเรือนในปี 2567 (สศช. ประมวลจาก TPMAF, 2567) โดยสัดส่วนผู้สูงอายุที่ยากจนได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.7 ในปี 2567 ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ไม่เกินร้อยละ 4 สะท้อนว่าหลักประกันทางรายได้ที่มีอยู่อาจยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 มีจำนวนผู้ที่อยู่ในระบบการออมเพื่อการเกษียณภาคสมัครใจที่ภาครัฐสมทบที่เพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 5.3 จึงอาจสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมสู่วัยเกษียณมากขึ้น

ตารางที่ 2.1-10 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 9

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมาย แผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
		2565	2566	
จำนวนครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น	597,248 ครัวเรือน	200,138 ครัวเรือน	101,905 ครัวเรือน	ทุกครัวเรือน ยากจนข้ามรุ่นในปี 2565 หลุดพ้นจาก สถานะครัวเรือน ยากจนข้ามรุ่น
เด็กจากครัวเรือนยากจนที่สำเร็จ การศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือ เทียบเท่า	ร้อยละ 2.76 (32,617 คน)	ลดลงร้อยละ 67.84 (10,490 คน)	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 160.75 (27,353 คน)	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 50
สัดส่วนแรงงานในระบบ ประกันสังคม	ร้อยละ 61.14	ร้อยละ 61.75	ร้อยละ 62.33	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60
สัดส่วนผู้สูงอายุที่ยากจน	ร้อยละ 6.50	ร้อยละ 3.61	ร้อยละ 5.68	ไม่เกินร้อยละ 4

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช., 2568

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การลดความยากจนข้ามรุ่นโดยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อบรรเทา ความยากลำบาก ในระยะสั้น ควบคู่กับการปรับปรุงแนวทางการระบุและค้นหากลุ่มเป้าหมายให้แม่นยำมากขึ้น อาทิ การปรับปรุงสิทธิประโยชน์ในโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเพิ่มเงินสงเคราะห์บุตรในระบบประกันสังคม และการเสนอให้ขยายความครอบคลุมของเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเป็นแบบถ้วนหน้า และได้มีการ พัฒนากลไกเชิงข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือ ขณะที่ในด้านความคุ้มครองทางสังคม มุ่งเน้นการ เพิ่มสิทธิประโยชน์และขยายความครอบคลุมของกลุ่มเป้าหมายและความพยายามในการบูรณาการ ฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางเพื่อให้การจัดสวัสดิการเป็นระบบมากขึ้น

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การลดความยากจนข้ามรุ่นในช่วงที่ผ่านมา พบข้อจำกัดของการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ การขาดแรงจูงใจ ที่เหมาะสมให้กับหน่วยงานในระดับพื้นที่ในการแก้ไขปัญหา จากการกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลของ หน่วยงานในพื้นที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน รวมถึงการขาดการเก็บข้อมูลติดตามอย่างต่อเนื่องในระยะยาว (Longitudinal Data) ทำให้นโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนข้ามรุ่นไม่สามารถทำได้อย่างแม่นยำและ มีประสิทธิภาพ ขณะที่ข้อจำกัดที่สำคัญของการจัดความคุ้มครองทางสังคม คือ การบูรณาการระบบ ความคุ้มครองทางสังคมที่แยกส่วน นำไปสู่การจัดความคุ้มครองทางสังคมที่ซ้ำซ้อนในบางกลุ่มเป้าหมายและ ขาดแคลนในบางกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบความคุ้มครองทางสังคมและการใช้จ่าย งบประมาณ โดยแม้ว่าหลายภาคส่วนจะเริ่มเห็นความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหา และมีความพยายาม ในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่การบูรณาการการทำงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ ยังไม่มีความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ อาทิ การแบ่งปันข้อมูล

ระหว่างหน่วยงาน การเชื่อมต่อบริการภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบันที่ทำงานแบบแยกส่วน และระเบียบกฎหมายที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการบูรณาการระบบในรายละเอียด

2.1.4 การเปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน

ประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนมากขึ้น เนื่องจาก การพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศที่ผ่านมา ส่งผลให้ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ขณะเดียวกัน ทิศทางเศรษฐกิจโลกให้ความสำคัญกับมาตรการ ด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนมากขึ้น และกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงเผชิญความท้าทายสำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การบริหารจัดการน้ำ ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยในหลายด้าน ทั้งจาก (1) ความไม่แน่นอนของปริมาณน้ำ ที่มาจากน้ำฝนเป็นหลัก ที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วม น้ำแล้ง ฝนตกฉับพลัน รวมถึงการรุกรานของน้ำเค็มจากระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น (2) ความต้องการน้ำ ที่เพิ่มสูงขึ้นของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และชุมชน เป็นต้น ประกอบกับ การขาดแคลนน้ำตามธรรมชาติเนื่องจากภัยแล้ง ทำให้ไม่สามารถจัดสรรน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการ ดังเช่น ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่เกิดความต้องการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก แต่ในพื้นที่ดังกล่าวก็เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีการเพาะปลูกพืชสวน รวมถึงจากความต้องการในการอุปโภค บริโภคของครัวเรือน จึงมีความจำเป็นต้องจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ในทุกกิจกรรมให้สมดุลกับการเจริญเติบโตในพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (3) ปัญหาการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำข้ามพรมแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพน้ำสำหรับการใช้ในประเทศ อาทิ การปนเปื้อนของโลหะหนักในแม่น้ำกกและลำน้ำสาขา แม่น้ำสาย แม่น้ำโขง ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในแม่น้ำโขง ที่อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำทำให้ปริมาณน้ำ ในฤดูแล้งลดลง และอาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบการไหลตามธรรมชาติ จึงต้องมีการประสานความร่วมมือกับ ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้การใช้น้ำจากแม่น้ำระหว่างประเทศเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะ ในประเทศที่อยู่ตอนบนลุ่มน้ำโขงที่จะส่งผลกระทบต่อ การขาดแคลนน้ำและความผันผวนของระดับน้ำ ในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง จากการที่ประเทศต้นน้ำสามารถควบคุมปริมาณน้ำได้ และ (4) การบริหารจัดการน้ำเสีย ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ที่อาจนำไปสู่ปัญหามลพิษทางน้ำที่จะก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้ อาทิ น้ำเสียจากชุมชน เกิดจากน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ ซึ่งที่ผ่านมา การบำบัด น้ำเสียโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และ/หรือหยุดการเดินเครื่อง เนื่องจากไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินการ ส่งผลให้น้ำเสียที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการบำบัดก่อนระบาย สู่แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยในปี 2567 ได้มีการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียเพียง 18 ระบบ จาก 211 ระบบ ทั่วประเทศ (คพ., 2568)

การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทย ประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำ (ร่าง) การมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Thailand's Nationally Determined Contribution) ฉบับที่ 2 (NDC 3.0) ของประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายที่จะรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และจะพยายามรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้น้อยลงไปอีกจนถึงต่ำกว่า 1.5 องศาเซลเซียส เมื่อเทียบกับยุคก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม ผนวกกับนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี (วันที่ 29 กันยายน 2568) ได้มีนโยบายการผลักดันสังคมคาร์บอนต่ำ ประกาศให้ไทยมุ่งบรรลุ เป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ ภายในปี 2593 (ค.ศ. 2050) เพื่อรับมือกับการค้าระหว่าง

ประเทศและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเร็วขึ้นกว่ากำหนดเดิม 15 ปี จากที่กำหนดไว้ในปี 2608 (ค.ศ. 2065) โดยมีการจัดทำแผนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas: GHG) ในสาขาต่าง ๆ แต่การปล่อย GHG ยังไม่สามารถลดการปล่อยได้อย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากข้อมูลการปล่อย GHG ปี 2565⁴ พบว่า มีปริมาณการปล่อย GHG สุทธิ เท่ากับ 278,039.7 กิโลตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (ktCO₂e) โดยภาคพลังงานเป็นภาคที่มีการปล่อย GHG มากที่สุด โดยมีสาขาการผลิตไฟฟ้า/ความร้อนและการขนส่ง เป็นสองสาขาหลักที่มีการปล่อย GHG มาก รองลงมาคือ ภาคเกษตร และภาคกระบวนการอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ โดยเมื่อจำแนกตามประเภทของก๊าซ พบว่า ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เป็นก๊าซที่มีการปล่อยมากที่สุด คิดเป็นประมาณร้อยละ 70 ของปริมาณการปล่อย GHG ทั้งหมดในปี 2565 และส่วนใหญ่เกิดจากภาคพลังงาน รองลงมาคือ ก๊าซมีเทน (ร้อยละ 23) และก๊าซไนตรัสออกไซด์ (ร้อยละ 3.8) ซึ่งก๊าซทั้งสองชนิดนี้ ส่วนใหญ่เป็นการปล่อยจากภาคการเกษตร (สส., 2567) และเมื่อพิจารณาข้อมูลการปล่อย CO₂ ในภาคพลังงาน ข้อมูลปี 2567 พบว่า อยู่ในระดับ 247.8 ล้านตัน CO₂ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.9 เมื่อเทียบกับปีก่อน โดยเกิดจากภาคการผลิตไฟฟ้ามีสัดส่วนสูงสุทธ้อยู่ที่ 38 มีการปล่อยก๊าซ CO₂ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.1 ภาคขนส่ง สัดส่วนร้อยละ 33 มีการปล่อยก๊าซ CO₂ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 และภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ (ภาคครัวเรือน เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และกิจกรรมอื่น ๆ) ที่มีสัดส่วนร้อยละ 5 มีการปล่อยก๊าซ CO₂ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 24 มีการปล่อยก๊าซ CO₂ ลดลงร้อยละ 0.9 (สนพ., 2568) อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บข้อมูลก๊าซเรือนกระจก ยังคงมีความล่าช้าและไม่เป็นระบบ ทำให้การวางแผนและติดตามผลของการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขาดประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังเป็นไปได้ยาก

การขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่การการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มุ่งดำเนินการทั้งในส่วนของการสร้างเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำ และการลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนสรุปได้ดังนี้

	เศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ
เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13	การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ ตั้งเป้าหมายให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการอนุรักษ์ พินทุและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน และสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ แต่จากข้อจำกัดในด้านการประเมินผลและการจัดเก็บข้อมูลในปัจจุบัน ทำให้ยังไม่สามารถวัดประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาโดยมหาวิทยาลัยเยลและมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย มีทิศทางที่ดีขึ้น สะท้อนจากคะแนนดัชนีสมรรถนะด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการปรับตัวดีขึ้นในปี 2567 เป็น 45.7 จากปี 2565 ที่มีคะแนน 38.1 ขณะที่การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน ยังมีผลการพัฒนาที่ต่ำกว่าเป้าหมายของแผนฯ 13 ทั้งในส่วนของการใช้พลังงานทดแทนและการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (สนพ., 2568) รวมถึงการใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่เป็นพลังงานสะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปริมาณการปล่อย GHG ในภาคคมนาคมและการขนส่ง

⁴ ข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปี 2565 จากรายงานความโปร่งใสรายสองปี ฉบับที่ 1 (BRT1) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย ทั้ง 5 ภาคส่วน ที่อ้างอิงแนวทางการคำนวณตามคู่มือ IPCC 2006 Guidelines ดำเนินการโดย กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2.1-11 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 10

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ	ร้อยละ 31.57	ร้อยละ 31.47	ร้อยละ 31.46	เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33
สัดส่วนของการใช้พลังงานทดแทน ต่อปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย	ร้อยละ 14.06	ร้อยละ 14.62	ร้อยละ 14.25	เพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 24
อัตราการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ ใหม่	ร้อยละ 34.36	ร้อยละ 34.55	ร้อยละ 38.65	เพิ่มขึ้น โดยต้องไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 40 ของปริมาณ ขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

การสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศรษฐกิจหมุนเวียนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อยกระดับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การกำหนดเครื่องหมายคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจหมุนเวียน (Carbon Footprint of Circular Economy Product: CE-CFP) ในผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจหมุนเวียน การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการเปลี่ยนไปใช้ยานยนต์ไฟฟ้าและเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นต้น ควบคู่ไปกับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้จากการกักเก็บคาร์บอน ขณะที่ได้มีการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและการลดของเสียตั้งแต่ต้นทาง ทั้งในส่วนของขยะมูลฝอยและขยะอันตราย การเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการพัฒนาฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการพื้นที่สำคัญด้านความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ ในการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืน ได้มีการศึกษาและเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยีการดักจับ และการกักเก็บคาร์บอน (Carbon Capture and Storage : CCS) มาใช้ประโยชน์ มีการพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับก๊าซเรือนกระจก เศรษฐกิจหมุนเวียน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ อีกทั้ง ยังมีการส่งเสริมให้สร้างความตระหนักรู้ และสร้างแรงจูงใจและทัศนคติให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มุ่งสู่ความยั่งยืน

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำในช่วงที่ผ่านมา แม้จะช่วยสร้างแรงจูงใจต่อภาคการผลิตแต่ยังคงจำกัดอยู่ในสินค้าเฉพาะกลุ่ม และยังไม่เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูลเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่ยังไม่สามารถทำการประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงมูลค่าได้อย่างชัดเจนจากการขาดฐานข้อมูลที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน และขาดตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานกลาง ส่งผลให้ภาครัฐที่ได้กำหนดมาตรการและนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งผลให้ภาคเอกชนยังเกิดความลังเลในการตัดสินใจลงทุน เนื่องจากขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนความคุ้มค่าของการลงทุนด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนและการลดการปล่อยคาร์บอน นอกจากนี้ ความท้าทาย

อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ความล่าช้าในการจัดตั้งกลไกตลาดคาร์บอนภาคบังคับ แม้ว่าจะมีการส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายคาร์บอนเครดิตในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจ ทำให้ยังไม่มีแรงกดดันหรือแรงจูงใจที่จะผลักดันให้ทุกภาคส่วนเร่งปรับตัวเพื่อลดการปล่อยคาร์บอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนที่ผ่านมา ยังไม่ปรากฏการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการปรับสู่การใช้พลังงานสะอาดนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการลดการปล่อยคาร์บอน ที่จะเอื้อให้ไทยสามารถรับมือกับแรงกดดันจากมาตรการด้านการค้าระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมาตรการการปรับราคาคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน (CBAM) ของสหภาพยุโรป ที่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในเวทีการค้าโลก รวมถึงการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องสำหรับการบริหารจัดการลดการปล่อย GHG

หมายเหตุที่

การลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายในเรื่องการลดความเสี่ยง ความเสียหาย และผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนเพิ่มภูมิคุ้มกันให้สังคมไทยมีความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความรุนแรงและความถี่เพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มีการตั้งเป้าหมายให้ค่าเฉลี่ยของจำนวนประชาชนที่เสียชีวิต สูญหาย และได้รับผลกระทบ ตลอดจนมูลค่าความเสียหายลดลงเมื่อเทียบกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ค่าเฉลี่ยของจำนวนประชาชนที่เสียชีวิต สูญหาย และได้รับผลกระทบ มีจำนวน 3.1 ล้านคน ลดลงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งอยู่ที่ 3.6 ล้านคน ในขณะที่มูลค่าความเสียหาย ค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 อยู่ที่ 787 ล้านบาท ยังคงน้อยกว่าค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งอยู่ที่ 984 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 พบว่ามีจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มากถึง 4.5 ล้านคน เพิ่มขึ้นมากกว่า 3 เท่า เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า แต่ในทางกลับกันมูลค่าความเสียหายในปี 2567 อยู่ที่ 409 ล้านบาท ลดลงเมื่อเทียบกับปี 2566 ซึ่งอยู่ที่ 1.2 พันล้านบาท อาจสะท้อนถึงความสามารถในการรับมือภัยพิบัติได้ดีขึ้น จึงทำให้มูลค่าความเสียหายลดลงแม้ต้องเผชิญกับภัยพิบัติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นก็ตาม แต่ทั้งนี้ ตัวเลขมูลค่าความเสียหายที่เก็บรวบรวมในปัจจุบันเป็นตัวเลขการใช้เงินอุดหนุนจากรัฐเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนถึงความเสียหายที่แท้จริงได้ ทั้งนี้ ภัยพิบัติที่สร้างความเสียหายมากที่สุดใน ปี 2567 คือ อุทกภัย (ปภ., 2567) โดยมีสาเหตุหลักมาจากสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำให้เกิดฝนตกหนักแบบกระจุกตัว (Rain Bomb) ประกอบกับประเทศไทยในช่วงนั้นมีการเปลี่ยนผ่านจากภาวะเอลนีโญ (El Nino) ที่เคยทำให้เกิดความร้อนและแห้งแล้งในช่วงต้นปี ไปสู่ภาวะลานีญา (La Nina) ซึ่งทำให้มีปริมาณน้ำฝนมากกว่าปกติในช่วงครึ่งหลังของปี จึงส่งผลให้เกิดน้ำท่วมและดินโคลนถล่มในภาคเหนือตอนบนของไทยในช่วงเดือนกันยายน ซึ่งสร้างผลกระทบทั้งความสูญเสียและความเสียหายเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม คาดว่าในระยะต่อไป สังคมไทยจะสามารถเตรียมการรองรับและจัดการผลกระทบจากภัยธรรมชาติได้มากขึ้นจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(อปท.) มีองค์ความรู้และมีแผนในการจัดการด้านภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับจำนวนเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน (อปพร., 2568)

ตารางที่ 2.1-12 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมายที่ 11

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
จำนวนประชาชนที่เสียชีวิต สูญหาย และได้รับผลกระทบ โดยตรงจากภัยธรรมชาติ	4,284,865 คน	1,697,599 คน	4,457,243 คน	ลดลง เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในแต่ละภัย โดยค่าเฉลี่ยช่วงแผนฯ 12 รวมทุกภัย คือ 3.58 ล้านคน
มูลค่าความเสียหายจากภัยธรรมชาติรวม	926,074,639.65 บาท	1,165,407,043.94 บาท	408,870,656.17 บาท	ลดลงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 คือ 984 ล้านบาท
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ความรู้และมีแผนในการจัดการด้านภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ร้อยละ 68.8 5,352 แห่ง	ร้อยละ 70.3 5,467 แห่ง	ร้อยละ 92.1 7,156 แห่ง	ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

ในการลดความเสียหายและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นเตรียมความพร้อมเพื่อลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยการจัดทำกรอบการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการป้องกันความเสี่ยงและลดผลกระทบจากภัยพิบัติที่สำคัญระดับพื้นที่ แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การทดสอบระบบเตือนภัย การร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้ข้อมูลเพื่อจัดการภัยพิบัติ ตลอดจนการฝึกอบรมชุมชน ท้องถิ่น และอาสาสมัคร ให้มีศักยภาพในการรับมือภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ขณะที่การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ มุ่งเน้นการเร่งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ป่าชายเลน แนวปะการัง และหญ้าทะเล ควบคู่

กับการกำกับกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อรักษาสสมดุลระบบนิเวศในการช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

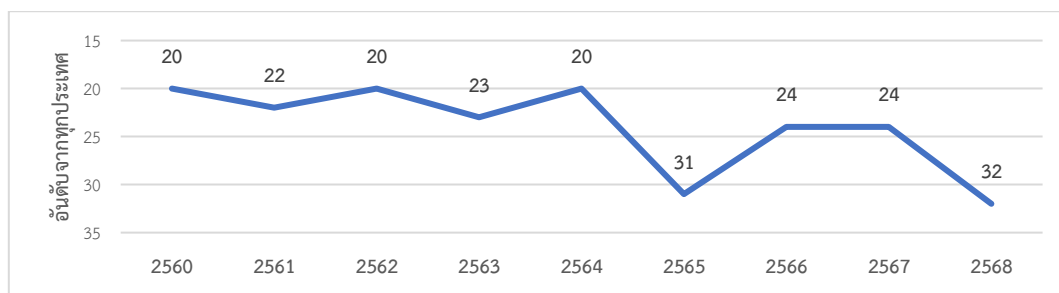
การลดความเสี่ยงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในช่วงที่ผ่านมา ยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถสนับสนุนการลดผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ (1) การจัดเก็บข้อมูลความเสียหายจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีการจัดเก็บในปัจจุบันยังไม่สะท้อนความสูญเสียที่แท้จริงต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เนื่องจากเป็นการรวบรวมข้อมูลความเสียหายจากจำนวนเงินช่วยเหลือและชดเชยให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติตามการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งอาจส่งผลให้มาตรการของรัฐยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างตรงจุด และอาจทำให้ประชาชนบางส่วนยังไม่ปรับตัวพฤติกรรมในการลดความเสี่ยง เนื่องจากได้รับการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง (2) ระบบพยากรณ์และเตือนภัยของประเทศ ยังไม่สามารถคาดการณ์และแจ้งเตือนเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างแม่นยำและทั่วถึง รวมทั้งมีข้อจำกัดในการพัฒนาแบบจำลองการลดผลกระทบจากภัยพิบัติที่สำคัญต่อโครงสร้างพื้นฐานอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงและคาดการณ์ได้ยากขึ้น ยังเป็นความท้าทายสำคัญต่อการขับเคลื่อนการลดความเสี่ยงและผลกระทบ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่มีศักยภาพในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จำกัด

2.1.5 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

ในปี 2568 อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยที่จัดอันดับโดย IMD ในปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ เป็นปัจจัยที่วัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมได้อย่างชัดเจน โดยลดลงถึง 8 อันดับ จากเดิมที่อยู่ในอันดับที่ 24 จาก 69 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ ในปี 2567 เป็นอันดับที่ 32 ในปี 2568 โดยสองปัจจัยย่อยที่มีการลดลงของอันดับมากที่สุด คือ (1) ปัจจัยย่อยด้านกรอบการบริหารสถาบัน (Institutional Framework) ที่สะท้อนทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อการทำงานของภาครัฐ ซึ่งมีอันดับที่ลดลงถึง 10 อันดับ และ (2) ปัจจัยย่อยด้านการคลังสาธารณะ ที่สะท้อนสถานะทางการคลังของรัฐ โดยมีอันดับที่ลดลง 9 อันดับ (IMD, 2025) นอกจากนี้ จากการมีจำนวนกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่จำนวนมาก ทำให้การทำงานของภาครัฐมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และไม่เอื้อต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยปัจจุบัน ประเทศไทยมีข้อกฎหมายรวมทั้งสิ้นกว่า 15,942 ฉบับ (สศก., 2568) ซึ่งหลายฉบับประกาศใช้มาตั้งแต่ก่อนปี 2475 และยังคงมีการบังคับใช้อยู่ แม้จะไม่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ขณะที่กระบวนการทบทวนกฎหมาย ยังมีความก้าวหน้าที่จำกัด โดยตั้งแต่ปี 2562 มีการตรวจสอบและทบทวนกฎหมายเพียง 200 ฉบับเท่านั้น (OECD, 2025) นอกจากนี้ ยังมีงานศึกษาวิจัย พบว่า กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการขออนุญาตประมาณหนึ่งพันกระบวนการ ได้สร้างต้นทุนต่อประชาชนและภาครัฐถึงประมาณ 2 แสนล้านบาทต่อปี ซึ่งหากภาครัฐสามารถยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่ไม่จำเป็นได้อย่างจริงจัง จะช่วยลดภาระต้นทุนของภาครัฐและประชาชนลงได้ราว 1.4 แสนล้านบาทต่อปี หรือคิดเป็นประมาณ ร้อยละ 0.8 ของ GDP ปี 2566 (TDRI, 2564)

แผนภาพที่ 2.1-9 ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านประสิทธิภาพภาครัฐของไทย ปี 2560 – 2568

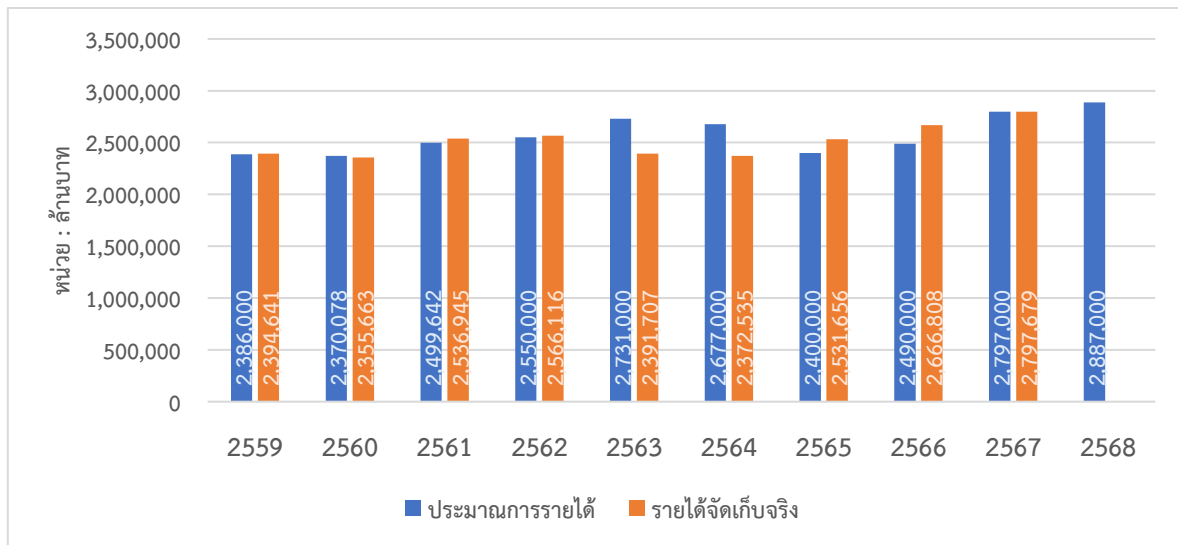

ที่มา: IMD (2568)

สำหรับการบริหารงานภาครัฐโดยรวม พบว่า ภาครัฐของประเทศไทยมีขนาดใหญ่ โดยมีบุคลากรจำนวนประมาณ 3 ล้านอัตรา คิดเป็นร้อยละ 7.5 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ มีการใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรภาครัฐสูงถึงร้อยละ 45 ของงบประมาณรายจ่ายประจำ แต่ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานยังอยู่ในระดับต่ำ และยังคงเผชิญข้อจำกัดในการดำเนินงานหลายประการ ได้แก่ (1) ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลยังอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 15 ในขณะที่งบประมาณรายจ่ายปรับตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 18.8 โดยเป็นรายจ่ายที่ยากต่อการลดทอนสูงกว่าร้อยละ 70 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี อีกทั้งความจำเป็นในการรักษาแรงขับเคลื่อนของการลงทุนภาครัฐ ส่งผลให้รัฐบาลต้องกู้เพื่อชดเชยการขาดดุลอย่างถาวรเนื่อง หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น พื้นที่ทางการคลังลดลงอย่างมีนัยสำคัญ และเพิ่มแรงกดดันต่อการดำเนินนโยบายการคลังในระยะต่อไป ขณะที่ประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ (2) ทำงานแบบแยกส่วน (Silo Based) ตามขอบเขตหน้าที่ของหน่วยงาน 21 กระทรวง ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แม้จะมีความพยายามบูรณาการการทำงานร่วมกัน ผ่านเครื่องมือสำคัญ อาทิ แผนปฏิบัติการด้าน... จำนวน 34 แผน งบประมาณรายจ่ายแบบบูรณาการ กว่า 2.1 แสนล้านบาทหรือประมาณร้อยละ 5.5 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด (สป., 2567) แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโครงการนั้น ๆ ประชาชนหรือภาคธุรกิจที่ต้องติดต่อกับหลายหน่วยงานในการขออนุมัติ/ขออนุญาตต่าง ๆ (3) มีปัญหาความซ้ำซ้อนของบทบาทหน้าที่และภารกิจของหน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน รวมทั้งยังมีความทับซ้อนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้หลายหน่วยงานมีการจัดทำโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ และ (4) มักจัดทำแผนงาน/โครงการในรูปแบบเดิม ๆ โดยเปลี่ยนเพียงแค่พื้นที่ดำเนินการ อาทิ โครงการเกษตรแปลงใหญ่ที่มีการเสนอโครงการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2561-2569 รวมวงเงินงบประมาณ 518.9 ล้านบาท โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมวงเงินงบประมาณ 224.9 ล้านบาท นอกจากนี้ ในปี 2568 ยังพบว่ามีโครงการส่งเสริมด้านการพัฒนาการผลิตและใช้ประโยชน์จากสมุนไพร จำนวน 23 โครงการ จาก 16 หน่วยงาน รวมงบประมาณ 174 ล้านบาท (สศช., 2568ข)

แผนภาพที่ 2.1-10 สถิติการจัดเก็บรายได้ของประเทศไทย ปี 2559-2567

ที่มา: สำนักงบประมาณ (2568)

นอกจากนี้ การทำงานของภาครัฐ ยังต้องเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อาทิ (1) ความตึงเครียดและความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและซับซ้อนมากขึ้น บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ยังคงมีข้อพิพาทเรื่องเส้นเขตแดนจากการใช้แผนที่อ้างอิงมาตราส่วนต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นอ่อนไหวและสร้างความตึงเครียดเป็นระยะ ความไม่ชัดเจนดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการพื้นที่ทับซ้อน ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (2) เหตุโจมตีทางไซเบอร์ที่เพิ่มมากขึ้น แม้ว่าประเทศไทยได้รับการจัดอันดับจากสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ในปี 2567 ให้อยู่ในอันดับที่ 7 ของโลกจาก 194 ประเทศ (ITU, 2024) ที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทั้งด้านนโยบาย กฎหมาย หน่วยงานรับผิดชอบ และมาตรการทางเทคนิค โดยเฉพาะการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (พ.ศ. 2565-2570) ที่เป็นกรอบสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยในปี 2567 มีเหตุโจมตีระบบแม่ข่ายของประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 125.9 และการฉ้อโกงตัวตนด้วยเทคโนโลยีการปลอมแปลงตัวตนและข้อมูลด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Deepfake) สูงขึ้นกว่าร้อยละ 205 โดยสูงเป็นอันดับ 2 ของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก รองจากสิงคโปร์ โดยกลุ่มเป้าหมายหลักของการโจมตียังคงเป็นหน่วยงานด้านการศึกษาและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวแสดงถึงช่องว่างระหว่างความสำเร็จในเชิงโครงสร้างกับประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติที่ยังต้องได้รับการยกระดับอย่างจริงจัง และ (3) การเกิดโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำเพิ่มขึ้น ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านสาธารณสุขของประเทศ ซึ่งปัจจุบันยังพบสัญญาณการกลับมาของโรคที่เคยควบคุมได้ เช่น โรคฝีดาษวานร โรคแอนแทรกซ์ เป็นต้น จึงมีความจำเป็นในการเฝ้าระวังเชิงรุก โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มประชากรเฉพาะ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ที่สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินการผ่านการยกระดับการให้บริการและขีดความสามารถของรัฐให้มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการและผลการพัฒนาสรุปได้ดังนี้

หมวดหมู่ที่

การขับเคลื่อนให้ภาครัฐทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน

เป้าหมายและผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ตั้งเป้าหมายให้การบริการภาครัฐ มีคุณภาพ และเข้าถึงได้ พร้อมทั้งมุ่งให้ภาครัฐที่มีขีดสมรรถนะสูง คล่องตัว โดยผลการพัฒนาที่ผ่านมา พบว่า ภาครัฐไทยที่ทันสมัยและตอบโจทย์ประชาชน ยังเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งพัฒนาอีกหลายด้าน เนื่องจาก ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานรัฐในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังห่างจากเป้าหมายของแผนฯ (ก.พ.ร., ม.ป.บ.) เช่นเดียวกับผลการสำรวจรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2567 ในองค์ประกอบ ดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ดัชนีการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดัชนีทุนมนุษย์ ดัชนีการให้บริการภาครัฐออนไลน์ ที่อยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าเป้าหมายของแผนฯ ที่กำหนดไว้ไม่เกินอันดับที่ 40 ของโลก

ตารางที่ 2.1-13 ความก้าวหน้าสำคัญตามตัวชี้วัดของหมวดหมู่ที่ 13

ตัวชี้วัดสำคัญ	ผลการพัฒนา			เป้าหมายแผนฯ 13
	แผนฯ 12	แผนฯ 13		
	2565	2566	2567	
ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของภาครัฐ	ร้อยละ 81.69	ร้อยละ 83.24	ร้อยละ 83.03	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90
ผลการสำรวจรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในองค์ประกอบ				ไม่เกินอันดับที่ 40 ของโลกและมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 0.82
- ดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์	อันดับที่ 55 มี 0.7660 คะแนน		อันดับที่ 52 มี 0.8351 คะแนน	
- ดัชนีการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์	อันดับที่ 18 0.7841 คะแนน		อันดับที่ 42 มี 0.7534 คะแนน	
- ดัชนีทุนมนุษย์	อันดับที่ 76 มี 0.7879 คะแนน		อันดับที่ 52 มี 0.8032 คะแนน	
- ดัชนีการให้บริการภาครัฐออนไลน์	อันดับที่ 47 มี 0.7763 คะแนน		อันดับที่ 62 มี 0.7610 คะแนน	

ที่มา: รวบรวมข้อมูลโดย สศช. (2568)

การดำเนินงานสำคัญที่ผ่านมา

ในช่วงที่ผ่านมา หน่วยงานรัฐได้เร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และ ลดความซ้ำซ้อนในการให้บริการ ในขณะที่การเพิ่มศักยภาพให้ภาครัฐคล่องตัว ได้มีการถ่ายโอนภารกิจ

ของหน่วยงานภาครัฐให้กับภาคเอกชนหรือภาคส่วนอื่นรับไปดำเนินการแทนรวมจำนวนสะสมตั้งแต่ปี 2553 100 งาน จาก 163 งาน คิดเป็นร้อยละ 61.5 ของงานทั้งหมด ซึ่งมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานไม่มากนัก เนื่องจากการปฏิบัติงานที่ต้องดำเนินการถ่ายโอน มีข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย งานบริการบางประเภทไม่เกิดความคุ้มค่าในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะงานบริการที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ในขณะเดียวกันได้มีการถ่ายโอนภารกิจสำคัญจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น อาทิ การถ่ายโอนสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติฯ (สอน.) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) การเร่งรัดการถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สู่อปท. รวมถึงการทบทวนกฎหมายที่ล้าสมัยหมดความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน หรือไม่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับการเปิดตรวจสินค้าถ่ายลำ (Transshipment) เพื่อให้การขออนุญาตหรือการจดทะเบียนเกี่ยวกับสินค้าถ่ายลำมีความชัดเจน การปรับปรุงพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (สมรสเท่าเทียม) เพื่อส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียมให้กับสถาบันครอบครัว และเอื้อต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศให้เข้ากับบริบทสังคมในปัจจุบัน อีกทั้งผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ส่งผลให้ภาคประชาสังคมจำนวนมากเกิดการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมเป็นผู้แทนกับภาครัฐในกลไกคณะกรรมการตั้งระดับพื้นที่จนถึงระดับนโยบาย เพื่อพิจารณาและจัดทำเป้าหมายและแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด/ภาค ให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สสป., 2568) นอกจากนี้ ยังได้มีการผลักดันให้มีการพัฒนาระบบป้องกันความเสี่ยงด้านไซเบอร์ของประเทศ โดยมุ่งเน้นการยกระดับความปลอดภัย เสริมสร้างความมั่นคงทางดิจิทัลและอธิปไตยข้อมูลของประเทศ ทั้งในด้านการบริหารจัดการและการสร้างมาตรการป้องกันเชิงรุก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามที่ซับซ้อน

ข้อจำกัดและความท้าทายในการขับเคลื่อน

การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐที่ผ่านมา ยังไม่เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ตอบโจทย์ประชาชนและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยข้อจำกัดของการขับเคลื่อนที่สำคัญ อาทิ (1) การปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นดิจิทัล ยังมุ่งเน้นเพียงการแปลงข้อมูลจากเอกสารให้เป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ (Digitization) แต่ไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาเสริมในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การปรับกระบวนการและวิธีการทำงานทั้งระบบ (Digital Transformation) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐที่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบและตัดสินใจเชิงนโยบายได้ นอกจากนี้ ศักยภาพและทักษะของบุคลากรภาครัฐในทุกระดับในด้านดิจิทัลของหลายหน่วยงานยังเป็นประเด็นความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเห็นความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเชิงลึกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เกิดคุณค่าสูงสุด ตลอดจนความต่อเนื่องของการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่คาดว่าจะมีความถี่เพิ่มมากขึ้นและรูปแบบใหม่มากขึ้น ส่งผลให้การขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลยังเป็นไปได้อย่างจำกัด (2) กฎหมายที่มีการบังคับใช้ในปัจจุบันมีอยู่จำนวนมากและล้าสมัย โดยเฉพาะกฎหมายหลายฉบับที่ถูกตราขึ้นตั้งแต่มกราคม พ.ศ. 2500 โดยกระบวนการทบทวนกฎหมายส่วนใหญ่ดำเนินการโดยหน่วยงานเจ้าของกฎหมาย ประกอบกับรายละเอียดของกฎหมายอาจมีจำนวนมากและซับซ้อน จึงอาจส่งผลจำนวนกฎหมายที่มีการยกเลิก/ปรับปรุงมีจำนวนน้อย (3) การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านอำนาจหน้าที่ งบประมาณ ระบบกำกับดูแล ความพร้อมของท้องถิ่น และอำนาจในการตัดสินใจของผู้บริหารในการขับเคลื่อนการทำงาน

ของท้องถิ่นที่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตามหลักของความเป็นอิสระ (Autonomy) รวมถึงอัตราค่าจ้างที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจงาน บุคลากรขาดความรู้และเทคนิควิชาการที่จำเป็นในบทบาทภารกิจใหม่ที่ได้รับการถ่ายโอน เช่น ความรู้เรื่องการจัดการภัยพิบัติและความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดการปัญหาผลกระทบจากสัตว์ป่า และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น (4) ขาดการพัฒนา ระบบและกลไกที่ส่งเสริม/สร้างแรงจูงใจให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมจัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบางที่รัฐมีข้อจำกัดในการดูแลอย่างทั่วถึง อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจนและอยู่ลำพัง กลุ่มผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียน และกลุ่มสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว (5) การทุจริตและคอร์รัปชันอยู่ในระดับสูงและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรณีของการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการที่ไม่มีความคุ้มค่า ประกอบกับกลไกการตรวจสอบในปัจจุบันของภาครัฐ ยังขาดความเข้มแข็งและความน่าเชื่อถือเพียงพอ ทำให้ประชาชนและภาคธุรกิจขาดความเชื่อมั่นและไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งเมื่อแรงสนับสนุนจากภายนอกลดลง อาจส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายที่สำคัญของการขับเคลื่อนภาครัฐในระยะต่อไป คือ การปรับบทบาทของรัฐให้มุ่งเน้นการกำหนดนโยบายและการกำกับดูแล ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติในภารกิจงานที่ภาคส่วนอื่นทำได้ดีกว่า ควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรของรัฐให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการคลังและเพิ่มขีดความสามารถของรัฐในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อไป

2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญในระยะต่อไป แม้ว่าจะหลายประเด็นจะไม่ใช่วิธีใหม่สำหรับประเทศไทย แต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะมีความรุนแรง บ่อยครั้งซับซ้อน และยากต่อการคาดการณ์มากยิ่งขึ้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือกับความไม่แน่นอน พร้อมทั้งเปลี่ยนความท้าทายให้เป็นโอกาสให้กับประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบในวงกว้าง และส่งผลในระยะยาว (Megatrend) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง (Trend) ตลอดจนสัญญาณการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะยังไม่ชัดเจน (Weak Signal) แต่หากเกิดขึ้นคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ประกอบด้วย

2.2.1 สงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศ: ภัยคุกคามต่อความมั่นคงหรือแรงผลักดันสู่ความร่วมมือ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้น ความขัดแย้งและสงครามที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคทั่วโลกได้กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคง รวมไปถึงวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของคนที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงไป โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ทวีความรุนแรงมากขึ้น เห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ทั่วโลก จาก 34 และ 46 กรณีความขัดแย้งระดับรัฐ (State-based Violence) ในปี 2547 และปี 2557 เป็น 61 (Department of Peace and Conflict Research, 2025) กรณีในปี 2567 สูงสุดนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากความขัดแย้งสูงถึง 129,000 คน (Rustad, 2025) สูงสุดนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่ความขัดแย้งสำคัญที่ยังดำเนินอยู่ อาทิ

สงครามรัสเซีย-ยูเครน อิสราเอล-ปาเลสไตน์ และข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ประกอบกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในประเทศต่าง ๆ นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของผู้พลัดถิ่น ผู้ลี้ภัย และผู้หนีภัยการสู้รบทั่วโลก โดยในเดือนเมษายน 2568 มีผู้พลัดถิ่นรวม 122.1 ล้านคน เพิ่มขึ้นจาก 120 ล้านคนในปี 2567 (UNHCR, 2025) ทั้งนี้ประเทศไทยมีผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาประมาณ 86,000 คน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดน 9 แห่ง และผู้หนีภัยในเขตเมืองประมาณ 5,500 คน จากกว่า 40 สัญชาติ (UNHCR, 2024) ในขณะเดียวกัน รูปแบบของสงครามได้ขยายขอบเขตจากการสงครามรูปแบบเดิม (Conventional Warfare) สงครามผสมผสาน (Hybrid Warfare) ที่ยังคงใช้อาวุธทางการทหารเข้ามาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนผ่านสื่อ และการโจมตีทางไซเบอร์ นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังได้ก่อให้เกิดการพัฒนาอาวุธสมัยใหม่ที่สร้างความเสียหายได้รุนแรงแม้จะใช้กำลังพลจำกัด (NATO, 2024) เช่น อากาศยานไร้คนขับติดอาวุธ เครื่องบินล่องหนแบบสเตลธ์ (Stealth Aircraft) เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติได้ทวีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ ซึ่งอาจขยายตัวเป็นความขัดแย้งจากความต้องการในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจีนเป็นประเทศต้นน้ำที่มีอำนาจควบคุมการปล่อยน้ำผ่านเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่ง ส่งผลต่อความมั่นคงด้านน้ำของประเทศปลายน้ำ เช่น ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น (ธัญพร บัวทอง, 2562) นอกจากนี้ ยังมีความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงทรัพยากรน้ำในภูมิภาคอื่น ๆ อาทิ ระหว่างอินเดียกับจีน จากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่สุดในโลกของจีนเพื่อกั้นแม่น้ำพรหมบุตรในพื้นที่ทิเบต ระหว่างเอธิโอเปียกับอียิปต์ เกี่ยวกับการสร้างเขื่อนแม่น้ำไนล์ของเอธิโอเปีย และระหว่างตุรกีและอิหร่าน เกี่ยวกับการเขื่อนกันแม่น้ำไทกริส โดยความไม่สมดุลในการบริหารจัดการน้ำข้ามพรมแดน อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเพิ่มแรงตึงเครียดระหว่างประเทศ และเปลี่ยนทรัพยากรน้ำจากทรัพยากรธรรมชาติให้กลายเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคในระยะยาว

ในขณะเดียวกัน ความขัดแย้งในภูมิภาคมีความเชื่อมโยงกับระดับโลกมากขึ้น ทั้งในมิติด้านกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน การเมือง และความมั่นคง การตัดสินใจทางการเมืองและความเคลื่อนไหวเชิงนโยบายในระดับภูมิภาคจึงไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ปิดอีกต่อไป ตัวอย่างที่สะท้อนแนวโน้มนี้คือ กรณีข้อพิพาทเรื่องเขาพระวิหาร ซึ่งเริ่มต้นจากข้อขัดแย้งชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา แต่ถูกยกระดับเข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ทั้งในปี 2505 และ 2556 โดยเฉพาะคำร้องของกัมพูชาในการตีความคำพิพากษาเดิม ถือเป็นการใช้กลไกระดับโลกเพื่อจัดการกับข้อพิพาทระดับภูมิภาคโดยตรง อีกทั้งปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศเมียนมา และเหตุการณ์ปะทะบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เมื่อเดือนกรกฎาคม 2568 ที่มีการโจมตีใส่พื้นที่พลเรือน รวมถึงโรงพยาบาลฝั่งไทย ยังสะท้อนถึงแนวโน้มที่ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศที่มีศักยภาพในการยกระดับให้เป็นความขัดแย้งในระดับสากล โดยเฉพาะหากมีการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนหรือการใช้กำลังเกินสมควร ซึ่งอาจเปิดช่องให้มีแรงกดดันจากองค์กรระหว่างประเทศ หรือการนำเข้าสู่กลไกระดับข้อพิพาทระดับโลกอีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม กลไกพหุภาคีระหว่างประเทศที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขข้อพิพาทและการสร้างบรรทัดฐานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศต่าง ๆ กลับมีบทบาทลดลงอย่างชัดเจน เห็นได้จาก (1) กลไกพหุภาคีและองค์การระหว่างประเทศ ที่มีความเชื่อมโยงกันลดลง สะท้อนจากการไม่สามารถเป็นตัวกลางในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังในกรณีของเหตุการณ์ความไม่สงบในเมียนมาที่แม้ไทยและอาเซียนจะผลักดันหลักการฉันทามติ 5 ข้อ (Five-Point Consensus) แต่ไม่สามารถกดดัน

รัฐบาลทหารเมียนมาได้ ขณะที่สหประชาชาติก็ขาดมาตรการที่มีผลในทางปฏิบัติ (González, 2021) (2) ความแตกแยกภายในกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ หลายกรณีเกิดความไม่เป็นเอกภาพและความขัดแย้งทางผลประโยชน์ของประเทศสมาชิก ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือของอาเซียนที่บางครั้งไม่สามารถผลักดันข้อตกลงให้สำเร็จได้ตามที่ตั้งไว้ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในระดับภูมิภาคและระดับโลก และ (3) การเพิ่มสำคัญของความร่วมมือแบบทวิภาคี (Bilateralism) โดยแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการเจรจาระหว่างประเทศคู่ภาคีโดยตรงมากกว่าการร่วมกันแก้ไขปัญหาบนเวทีระหว่างประเทศ เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูงและสามารถตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติได้รวดเร็วกว่า อาทิ ข้อตกลง AUKUS ระหว่างสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย ที่เน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีความมั่นคงขั้นสูงโดยไม่ผ่านกรอบพหุภาคี เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือในรูปแบบทวิภาคีมากขึ้น โดยพยายามผลักดันการเจรจาความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีกับประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ ไทย-สหราชอาณาจักร ซีลีเปรู และศรีลังกา (จร., 2565) เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางเศรษฐกิจและการทูตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลก

ผลกระทบต่อประเทศไทย

หากความขัดแย้งภายในประเทศเมียนมาและตามแนวชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชายังคงดำเนินต่อไป จะส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจที่จะทำให้การค้าชายแดนมีมูลค่าลดลงจากการปิดด่านการค้าชายแดน ขณะเดียวกัน แรงงานกัมพูชาซึ่งนับเป็นแรงงานต่างชาติที่มีจำนวนมากที่สุดเป็นอันดับ 2 ของไทย โดยมีจำนวนกว่า 512,000 คน ในเดือนพฤษภาคม ปี 2568 (SPOTLIGHT, 2568) และส่วนใหญ่อยู่ในภาคก่อสร้างและเกษตรกรรม หากมีการตั้งแรงงานกลุ่มนี้กลับประเทศ อาจกระทบต่ออุตสาหกรรมของไทย นอกจากนี้ หากข้อพิพาทความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชาถูกยกระดับเข้าสู่เวทีโลก โดยเฉพาะการพิจารณาของ ICJ ไทยอาจต้องเผชิญความกดดันในการยอมรับคำตัดสินที่ไม่สอดคล้องกับท่าทีหรือหลักฐานฝ่ายไทย ซึ่งจะกระทบต่อดินแดน ผลประโยชน์ทางทะเล และภาพลักษณ์ด้านอธิปไตย ตลอดจนจำกัดความสามารถในการกำหนดท่าทีของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ ขณะเดียวกัน ความเสื่อมถอยของกลไกพหุภาคี อาทิ องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกประคับประคองความตึงเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งทำให้ไทยต้องเผชิญแรงกดดันโดยตรงและรับภาระด้านการเมืองและความมั่นคงด้วยตนเองมากขึ้น แต่หากสามารถใช้เวทีทวิภาคีและพหุภาคีอย่างสร้างสรรค์ ไทยก็ยังมีทางเลือกในการแสวงหาข้อยุติร่วมกับกัมพูชา ผ่านการเจรจา การจัดทำข้อตกลงแบ่งเขตและการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงของเหตุปะทะและสร้างบรรยากาศความร่วมมือในภูมิภาค ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของสงครามจากการใช้กำลังทางทหารไปสู่สงครามสมัยใหม่ที่พึ่งพาเทคโนโลยีและเครื่องมือหลากหลาย โดยความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นและอาจกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ อาทิ ระบบพลังงาน การเงิน และการสื่อสาร ความเสียหายเหล่านี้ไม่เพียงสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่ยังบั่นทอนความเชื่อมั่นต่อศักยภาพของรัฐในการดูแลความมั่นคงภายในประเทศ อีกทั้งความตึงเครียดจากการแข่งขันทางเทคโนโลยีและมาตรการกีดกันทางเศรษฐกิจระหว่างมหาอำนาจยังเพิ่มแรงกดดันต่อห่วงโซ่อุปทานโลก ซึ่งไทยมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และเกษตรแปรรูป

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของสงครามรูปแบบดั้งเดิมไปสู่สงครามรูปแบบผสมผสานที่ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ส่งผลให้ประเทศไทยเผชิญความเสี่ยงในหลายด้าน การโจมตีทางไซเบอร์ อาจกระทบต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ทั้งด้านพลังงาน การเงิน และการสื่อสาร ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนสามารถบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในสถาบันและก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม ในขณะเดียวกัน การแข่งขันด้านเทคโนโลยีและมาตรการกีดกันทางการค้าของมหาอำนาจ อาจกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลกและลดศักยภาพทางเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าเกษตรแปรรูป ซึ่งทำให้ไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา สำหรับความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรน้ำนั้น คาดว่าไทยอาจเผชิญความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น จากการที่จีนควบคุมการปล่อยน้ำผ่านเขื่อนขนาดใหญ่ในแม่น้ำล้านช้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับน้ำในแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านไทย โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่ปริมาณน้ำอาจลดลงมากกว่าปกติ กระทบต่อภาคเกษตร การประมงพื้นบ้าน และการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค อีกทั้งโครงการคลองฟูนันเตโช (Funan Techo Canal) ของกัมพูชาซึ่งเชื่อมแม่น้ำโขงกับอ่าวไทย อาจเปลี่ยนทิศทางการไหลของน้ำและตะกอน ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของแม่น้ำโขงตอนล่าง รวมถึงความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาค สถานการณ์เหล่านี้อาจสร้างความตึงเครียดในความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และกลายเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติ หากแต่เชื่อมโยงกับมิติทางภูมิรัฐศาสตร์ การเมือง และความมั่นคงระหว่างประเทศ

2.2.2 ความผันผวนของรูปแบบการค้าโลก: แรงกดดันจากความขัดแย้งของภูมิรัฐศาสตร์ และกติกาใหม่ด้านสิ่งแวดล้อม

รูปแบบการค้าโลกกำลังเผชิญความไม่แน่นอนจากความขัดแย้งระหว่างประเทศ รวมถึงการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศมหาอำนาจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทานโลก ประกอบกับ มาตรการสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนถูกใช้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าถึงตลาดโลก ทำให้กติกาทางการผลิตและการค้าระหว่างประเทศไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ซึ่งภายใต้บริบทนี้ ไทยจำเป็นต้องรักษาสมดุลระหว่างการปกป้องผู้ประกอบการภายในประเทศและการรักษาความสามารถทางการแข่งขันของสินค้าไทยเพื่อไม่ให้สูญเสียทั้งส่วนแบ่งตลาดและโอกาสจากการปรับตัวของห่วงโซ่อุปทานโลก

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การแข่งขันของมหาอำนาจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และจีนกำลังทวีความเข้มข้นและซับซ้อนในหลายมิติ และมีการแข่งขันทั้งในการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจและทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ (1) การแข่งขันในการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจ อาทิ สหรัฐอเมริกา มุ่งดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เน้นสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศคู่ค้า ผ่านการเก็บภาษีศุลกากรตอบโต้ (Reciprocal Tariff) การกำหนดอัตราภาษีรายสินค้า (Sectoral Tariff) ควบคู่กับความพยายามในการลดการพึ่งพาวัตถุดิบและการผลิตต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีน ขณะที่จีนยังคงเดินหน้าขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ภายใต้โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) การลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูง รวมถึงการสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจกับประเทศกำลังพัฒนา เพื่อเสริมบทบาทและอิทธิพลในภูมิภาคและระดับโลก และ (2) การแข่งขันทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งทั้งสองประเทศมุ่งเน้นการแข่งขันในการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อมุ่งสู่ความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีในแต่ละประเภท อาทิ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เซมิคอนดักเตอร์และชิปขั้นสูง เทคโนโลยีควอนตัม ระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงเร่งพัฒนาขีดความสามารถภายในประเทศผ่านการลงทุน

ด้านการวิจัยและพัฒนา การสร้างระบบนิเวศนวัตกรรม และการสนับสนุนอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีขั้นสูง โดยสหรัฐอเมริกา ใช้มาตรการควบคุมและจำกัดการส่งออกเทคโนโลยีที่สำคัญเพื่อแข่งขันในการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี ขณะเดียวกันรัฐบาลจีนก็ได้มีมาตรการตอบโต้ที่สำคัญ ได้แก่ การควบคุมการส่งออกแร่หายาก (Rare Earth) ซึ่งประเทศจีนเป็นผู้ส่งออกรายสำคัญและเป็นผู้ครอบครองเทคโนโลยีในการถลุงและสกัดแร่หายาก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีสูง การแข่งขันกันของสองมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าและการลงทุนนำไปสู่การแยกส่วนของห่วงโซ่อุปทานโลก (Decoupling)

ในขณะเดียวกัน ความขัดแย้งทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ ที่สร้างแรงกดดันต่อภาคเอกชน ในการรักษาเสถียรภาพให้กับห่วงโซ่การผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่ การขนส่งทางทะเลได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในตะวันออกกลาง รวมไปถึงสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครนที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานของภูมิภาคยุโรป ควบคู่กันไปกับแนวโน้มความขัดแย้งทางเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจและการแบ่งแยกของห่วงโซ่อุปทานโลก ส่งผลให้หลายบริษัทชั้นนำได้ทำการย้ายฐานการผลิตกลับประเทศต้นกำเนิดของบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ เช่น NVIDIA และ Apple เป็นต้น โดยผู้ประกอบการมีแนวโน้มที่จะย้ายฐานการผลิต หรือเพิ่มการลงทุนในประเทศต้นกำเนิด (Reshoring) มากขึ้น เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนจากความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ และลดความเสี่ยงจากมาตรการกีดกันทางการค้าดังกล่าว หรือการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีเสถียรภาพหรือประเทศพันธมิตรที่มีอุดมการณ์เศรษฐกิจและทางการเมืองใกล้เคียงกัน (Friendshoring) รวมถึงการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศใกล้เคียง (Nearshoring) ในลักษณะภูมิภาค (Regionalization) เพื่อกระจายความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับห่วงโซ่อุปทานในอนาคต ขณะที่หลายบริษัทได้เพิ่มความยืดหยุ่น ผ่านการสร้างห่วงโซ่อุปทานคู่ (Dual Supply Chains) ลดการพึ่งพาจากแหล่งเดียวที่อาจเกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดได้ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หลายประเทศให้ความสำคัญกับความร่วมมือแบบพหุภาคีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเจรจาโดยตรงที่มีความยืดหยุ่นสูง และตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ผ่านกรอบกลไกความร่วมมือแบบเดิมในรูปแบบพหุภาคีซึ่งมักมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ใช้เวลายาวนาน และต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของหลายประเทศ

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขการค้าระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นมาตรการที่หลายประเทศนำมาใช้กีดกันภาคการผลิตและการส่งออกสินค้า อาทิ มาตรการการปรับราคาคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดนของสหภาพยุโรป (EU Carbon Border Adjustment: EU CBAM) ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศผู้ส่งออกสินค้าไปยังยุโรป ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่หลายประเทศรายประเทศรายได้สูงจะมีการบังคับใช้มาตรการในลักษณะเดียวกันสำหรับสินค้านำเข้า ขณะเดียวกัน ผู้ส่งออกที่ไม่สามารถยกระดับมาตรฐานการผลิตในระดับมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนตลาดสู่ประเทศที่ยังมีมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมที่ยืดหยุ่นกว่า

ผลกระทบต่อประเทศไทย

เศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกในระดับสูง โดยการส่งออกสินค้าคิดเป็นร้อยละ 56.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ในปี 2567 ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานและการค้าระหว่างประเทศจึงส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการส่งออก ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกา ถือเป็นตลาดส่งออกที่มีความสำคัญที่สุดของไทย โดยในปี 2567 ไทยส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกา มูลค่ารวมทั้งสิ้น 5.5 หมื่นล้านดอลลาร์ สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 18.3 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยมีสินค้าส่งออกสำคัญประกอบด้วย เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์และ

ขึ้นส่วน เป็นต้น ทั้งนี้ การดำเนินมาตรการ Reciprocal Tariff ของสหรัฐอเมริกา จะส่งผลโดยตรงต่อภาคส่งออกและการผลิตอุตสาหกรรมของไทย ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังมีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่การผลิตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากมูลค่าการส่งออกสินค้าของไทยไปยังประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคที่อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าชั้นกลาง ซึ่งการชะลอตัวของการค้าโลกจากการแบ่งแยกทางเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการค้าของภูมิภาคให้ปรับตัวลดลงซึ่งจะส่งผลกระทบทางอ้อมมายังภาคการส่งออกของไทยเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ความไม่แน่นอนของนโยบายเศรษฐกิจของประเศมหาอำนาจ ควบคู่กับความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนให้มีแนวโน้มที่จะชะลอการลงทุน ขณะที่การย้ายฐานการผลิต โดยเฉพาะจากประเทศจีนตามยุทธศาสตร์ China+1 มีข้อจำกัดที่แตกต่างไปกับในช่วงก่อนหน้านี้ เนื่องจากประเทศไทยรวมถึงประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคต่างเผชิญกับภาษีศุลกากรตอบโต้ รวมถึงมาตรการภาษีเฉพาะสินค้า โดยเฉพาะยานยนต์และชิ้นส่วน เหล็กและเหล็กกล้า ยาและเวชภัณฑ์ ซึ่งเป็นอัตราภาษีที่เรียกเก็บจากทุกประเทศจึงทำให้แรงจูงใจในการย้ายฐานการผลิตลดลง อย่างไรก็ตาม การที่สินค้าจีนยังถูกสหรัฐอเมริกาเรียกเก็บภาษีนำเข้าในอัตราที่สูงกว่าประเทศอื่นอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยจากการเบี่ยงเบนทิศทางการค้าของสินค้าจีน โดย (1) การส่งออกสินค้าที่ล้นตลาดจากกำลังการผลิตส่วนเกินและไม่สามารถส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา ไปยังตลาดอื่น ๆ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการในประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันของการแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากจีนที่มีข้อได้เปรียบจากต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีแนวโน้มที่จะไม่สามารถแข่งขันได้ และ (2) ความเสี่ยงจากสินค้าส่งออกถ่ายลำ (Transshipment Export) อันเนื่องมาจากสินค้าจากประเทศอื่นที่ส่งผ่านประเทศไทยเพื่อหลีกเลี่ยงอัตราภาษีที่สูงกว่า โดยการเข้ามาสวมสิทธิ์แอบอ้างถิ่นกำเนิดสินค้า อีกทั้งยังไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจไทย แต่จะเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ประเทศไทยถูกเพ่งเล็งโดยสหรัฐอเมริกา และอาจถูกบังคับใช้มาตรการภาษีนำเข้าเพิ่มเติมสำหรับสินค้ากลุ่มดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แนวโน้มดังกล่าวอาจจะส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนามาตรฐานในการตรวจสอบถิ่นกำเนิดสินค้า รวมถึงการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศเพื่อเพิ่มสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกบังคับใช้มาตรการกีดกันทางการค้าเพิ่มเติมในระยะต่อไป

การแบ่งแยกทางเศรษฐกิจและมาตรการกีดกันทางการค้า นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ยังมีผลต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีของประเทศต้นทางสู่ประเทศปลายทางการลงทุนเช่นประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีระดับสูงที่สามารถสร้างความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศในระยะต่อไป ขณะเดียวกัน มาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนที่ถูกยกระดับขึ้นทั้งสำหรับภาคการค้าและการลงทุน จะสร้างแรงกดดันให้กับภาคเอกชนในการปรับตัวโดยยกระดับมาตรฐานการผลิต อาทิ การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิลผ่านการเพิ่มสัดส่วนการใช้แหล่งพลังงานสะอาด ซึ่ง SME มีข้อจำกัดในการปรับตัวที่สูงและอาจจะไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

2.2.3 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์: โอกาสทางนวัตกรรมที่มาพร้อมกับความเหลื่อมล้ำและความเสี่ยงรูปแบบใหม่

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะกลายเป็นกลไกหลักในการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการภาครัฐในทุกระดับ โดย AI จะเปิดโอกาสใหม่ให้การพัฒนาประเทศในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับผลิตภาพการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐ

และส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้ในหลากหลายสาขา อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของ AI อาจส่งผลกระทบต่อในหลายด้าน ทั้งจากการทดแทนแรงงาน ความเหลื่อมล้ำที่อาจเพิ่มสูงขึ้น จากความสามารถในการเข้าถึงและระดับศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มคน รวมถึง ความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

เทคโนโลยี AI ถูกนำมาใช้ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมของไทยเพิ่มมากขึ้น สะท้อนจากมูลค่าตลาด Generative AI ของไทย ในปี 2568 ซึ่งมีมูลค่ากว่า 333 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 2.2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ภายในปี 2574 ด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) ร้อยละ 37 (Statista, 2025) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีการประยุกต์ใช้ AI ในอุตสาหกรรมสำคัญ อาทิ การเงิน ค้าปลีก สุขภาพ โดยในระยะต่อไป คาดว่าจะมีความต้องการใช้ AI ในการสนับสนุนกิจวัตรประจำวันและการบริหารจัดการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น (1) ความต้องการใช้ AI และหุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านการดูแลสุขภาพ การช่วยเหลือกิจวัตรประจำวัน และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยตลาดหุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุคาดว่าจะเติบโตจาก 3.5 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ในปี 2568 เป็น 6.4 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ในปี 2573 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) ร้อยละ 16.5 (The Business Research Company, 2025) (2) ความต้องการใช้ในการบริหารจัดการพลังงาน การพยากรณ์สภาพอากาศ (Francis, 2025) และพัฒนาวัสดุพลังงานใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อลดการปล่อยคาร์บอน เช่น การใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลการใช้พลังงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Grid) การประมวลผลแบบควอนตัม (Quantum Computing) ในการคำนวณคุณสมบัติของวัสดุที่ซับซ้อนเพื่อพัฒนานวัตกรรมแบตเตอรี่ที่เก็บพลังงานได้มากขึ้นและเสถียร รองรับการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานหมุนเวียน เป็นต้น และ (3) ความต้องการใช้ AI ในงานด้านความมั่นคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ ในปี 2567 มูลค่าตลาด AI ทางทหารทั่วโลกอยู่ที่ประมาณ 14.3 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. และคาดว่าจะเติบโตเป็น 29 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ภายในปี 2573 การขยายตัวนี้ได้รับแรงหนุนจากการเพิ่มงบประมาณด้านความมั่นคง การนำ AI มาใช้ในงานข่าวกรองและการเฝ้าระวังภัย ตลอดจน การพัฒนาระบบอัตโนมัติสำหรับภารกิจทางทหาร (Research and Markets, 2025)

ในขณะเดียวกัน การเติบโตของเทคโนโลยี AI และ Quantum ที่มีความรวดเร็ว และมีความต้องการใช้งานที่เพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านแรงงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) คาดการณ์ว่าร้อยละ 40 ของงานทั่วโลกจะได้รับผลกระทบจาก AI โดยความเสี่ยงจะรุนแรงที่สุดในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งมีแรงงานถึงร้อยละ 60 ที่อาจได้รับผลกระทบ จากจำนวนดังกล่าวประมาณครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 30 จะได้ประโยชน์จากการใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ขณะที่อีกร้อยละ 30 เสี่ยงต่อการถูกลดค่าจ้างหรือถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ส่วนกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและประเทศรายได้ต่ำ แม้จะได้รับผลกระทบน้อยกว่าแต่ก็มีความเสี่ยงที่จะปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและแรงงานที่มีทักษะในการใช้ประโยชน์จาก AI (Georgieva, 2024) นอกจากนี้ ด้านคุณภาพ ทักษะด้าน AI กำลังกลายเป็นทักษะบังคับของแรงงานยุคใหม่ ต่างจากเดิมที่เป็นเพียงทักษะเพิ่มเติม โดยกว่าร้อยละ 65 ขององค์กรในประเทศไทย เริ่มมีการพิจารณาคุณสมบัติทักษะด้าน AI ในขั้นตอนการรับสมัครงาน และร้อยละ 34 ขององค์กรฯ มีการใช้ AI ในกระบวนการสรรหาบุคลากร (Microsoft, 2024) สัญญาดังกล่าวสะท้อนว่า ความรู้และทักษะด้าน AI กลายเป็นข้อกำหนดขั้นต่ำที่แรงงานจำเป็นต้องมี

นอกเหนือจากผลกระทบทางด้านแรงงานแล้ว ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสำคัญหลายประการ ได้แก่ (1) การพัฒนาของ Generative AI, Agentic AI และ Physical AI กำลังเป็นตัวเร่งสำคัญในการพัฒนา AGI (Artificial General Intelligence) ซึ่งมีศักยภาพในการเข้าใจความคิดที่ซับซ้อน ใช้เหตุผล และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ในระดับเทียบเท่าหรืออาจเหนือกว่ามนุษย์ ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างฉับพลัน (Cacciatore, 2025) (2) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งจำนวนและความซับซ้อน แม้องค์การโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) จัดอันดับให้ประเทศไทยอยู่ที่ 7 จาก 194 ประเทศด้านความมั่นคงไซเบอร์ในปี 2567 แต่กลับพบว่ามีการโจมตีทางไซเบอร์เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 125.9 เมื่อเทียบกับปี 2566 โดยจำนวนเหตุการณ์ที่ตรวจพบสูงถึง 732,620 รายการ (การเงินธนาคาร, 2568) ขณะเดียวกัน ยังพบว่าเริ่มมีแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ไม่เปิดเผยตัวตนสำหรับซื้อขายโมเดล AI ที่ถูกออกแบบเพื่อการโจมตีโดยเฉพาะ ทั้งการสร้างตัวตนด้วยเทคโนโลยีการปลอมแปลงตัวตนและข้อมูลด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Deepfake) การส่งอีเมลหลอกลวง (Phishing) และการค้นหาช่องโหว่ในระบบแม่ข่ายได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภัยคุกคามทางไซเบอร์รูปแบบใหม่ ๆ ได้เริ่มเกิดขึ้นจริงจากการใช้ AI โจมตีในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว (Mercedes Page, 2023) (3) การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการเข้ารหัสลับหลังยุคควอนตัม (Post-quantum Cryptography: PQC) เพื่อรับมือกับการโจมตีทางไซเบอร์ ปัจจุบันมีหลายประเทศกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดังกล่าวแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร และ (4) การกำกับดูแล AI ที่กำลังเข้มงวดมากขึ้นในหลายประเทศ และจะมีผลต่อผู้พัฒนาและผู้ใช้งานทั่วโลก โดยเฉพาะสหภาพยุโรปที่ประกาศใช้ EU AI Act ภายในปี 2567 (EU, 2025) เป็นกรอบกฎหมาย AI ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการความเสี่ยง ความโปร่งใส และสิทธิมนุษยชน และจะมีผลบังคับใช้เต็มรูปแบบภายในปี 2569 ขณะที่สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และแคนาดา ต่างเร่งออกแนวทางหรือข้อบังคับเฉพาะด้าน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการกำกับดูแลเทคโนโลยี AI

ผลกระทบต่อประเทศไทย

แม้ว่าเทคโนโลยี AI จะถูกนำมาใช้งานเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทั้งการลดต้นทุน เพิ่มความแม่นยำ และพัฒนากระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น แต่การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวยังคงกระจุกตัวอยู่ในองค์กรหรือกลุ่มที่มีทรัพยากรเพียงพอ ส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งปัญหานี้อาจนำไปสู่การขยายช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลให้กว้างขึ้น และเกิดช่องว่างใหม่ที่ใหญ่กว่าหรือที่เรียกว่า ความเหลื่อมล้ำทาง AI (AI Divide) ที่แบ่งแยกระหว่างกลุ่มที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี AI และเรียนรู้ได้เร็วกว่า กับกลุ่มที่ขาดทักษะและตามไม่ทันอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยอยู่ระหว่างการพัฒนากฎหมาย AI คาดว่าจะประกาศใช้ภายใน 1-2 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นกฎหมายที่เน้นสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรม การบริหารความเสี่ยง การปกป้องสิทธิของบุคคล และการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โดยไม่สร้างภาระหรือเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงและการเติบโตของเทคโนโลยี เพื่อให้ภาคธุรกิจและผู้ใช้งาน สามารถปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการยกระดับผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเต็มศักยภาพ

นอกจากนี้ ประเทศไทยกำลังเผชิญความเสี่ยงจากการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคการประมวลผลแบบควอนตัม (Quantum Computing) ที่มีความสามารถในการประมวลผลสูงกว่าคอมพิวเตอร์โดยทั่วไปอย่างมหาศาล และคาดว่าจะในระยะ 3-4 ปีข้างหน้า Quantum Computing จะมีศักยภาพเพียงพอที่จะถอดรหัสระบบความปลอดภัยแบบเดิมได้ ซึ่งข้อมูลสำคัญของประเทศทั้งข้อมูลภาครัฐ ภาคธุรกิจ และข้อมูลส่วนบุคคล อาจตกอยู่ในความเสี่ยงสูงต่อการถูกโจมตีทางไซเบอร์ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่น

ในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล แม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มมีการพัฒนาเทคโนโลยีการเข้ารหัสลับหลังยุคควอนตัม (Post-Quantum Cryptography: PQC) เพื่อรับมือกับภัยคุกคามดังกล่าว สอดคล้องกับทิศทางของหลายประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ซึ่งได้กำหนดแผนและเริ่มดำเนินการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการเข้ารหัสลับหลังยุคควอนตัมแล้ว (NIST, 2024) แต่การเปลี่ยนผ่านระบบในประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายและข้อจำกัดที่สำคัญ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และความกังวลเรื่องการละเมิดสิทธิและความเป็นส่วนตัว ตลอดจนการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

2.2.4 เทคโนโลยีชีวภาพและพันธุวิศวกรรม: เส้นทางที่ต้องเลือกระหว่างการพัฒนาตั้งแต่ต้นทางหรือพึ่งพาต่างประเทศ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับชีวภาพและพันธุวิศวกรรม เป็นหนึ่งในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เทคโนโลยีเหล่านี้จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนผ่านการรักษาที่ตรงจุดและการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงยกระดับผลิตภาพภาคเกษตรและสร้างอุตสาหกรรมชีวภาพใหม่ที่มีมูลค่าสูง อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายที่สูงและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยียังคงเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทยที่ต้องพิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมนี้อย่างเหมาะสม ระหว่างการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศเพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงกับการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศเพื่อใช้งานเชิงพาณิชย์ได้ทันที

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การตัดต่อยีนด้วยเทคโนโลยีปรับแต่งจีโนม (Gene Editing and CRISPR Technology) เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีสำคัญที่มีแนวโน้มถูกนำมาใช้มากขึ้นทั้งในวงการแพทย์ เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมชีวภาพ เพื่อแก้ไขความผิดปกติทางพันธุกรรม เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยขนาดมูลค่าตลาดการตัดต่อยีนในระดับโลกคาดว่าจะเติบโตจาก 3.2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในปี 2566 เป็น 15 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในปี 2576 ด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (Compound Annual Growth Rate: CAGR) อยู่ที่ร้อยละ 16.7 (Deb, 2025) เช่นเดียวกับเทคโนโลยีชีววิทยาสังเคราะห์ (Synthetic Biology) หรือ SynBio ที่มีการใช้มากขึ้นในการออกแบบ สร้าง และปรับแต่ง DNA เพื่อให้เซลล์ทำงานในรูปแบบใหม่หรือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้ และคาดว่าจะตลาด Synthetic Biology จะขยายตัวจาก 16.2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในปี 2567 เป็น 42.1 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ภายในปี 2573 (Grand View Research, 2024b) โดยแนวโน้มการเติบโตของตลาดเทคโนโลยีชีววิทยาสังเคราะห์ของประเทศไทย ในปี 2567 พบว่า มีรายได้ประมาณ 129.4 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 265.5 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ ภายในปี 2573 โดยมี CAGR การเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 12.8 (Grand View Research, 2025) นอกจากนี้ เทคโนโลยี AI ยังมีบทบาทในการสนับสนุนงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพ การคิดค้นยาใหม่ และการผลิตในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและมีความเร็วเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2567 ตลาดเทคโนโลยีชีวภาพทั่วโลกที่ใช้ AI มีมูลค่าตลาด 5.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และคาดว่าจะเติบโตเป็น 26.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2576 โดยมี CAGR อยู่ที่ร้อยละ 19.3 (Market.us, 2024)

ผลกระทบต่อประเทศไทย

ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 คาดว่าจะเกิดกลุ่มอุตสาหกรรมชีวเทคโนโลยี (Biotech Cluster) ที่เข้มแข็งในหลายพื้นที่ที่มีศักยภาพ และสามารถยกระดับไปสู่การเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและกระจายองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotech Hub) ขนาดย่อมที่ผูกกับมหาวิทยาลัยและ

โรงพยาบาลใหญ่ ซึ่งเป็นการรวมตัวของผู้เล่นหลักในห่วงโซ่มูลค่าด้านเทคโนโลยีชีวภาพ อาทิ ห้องปฏิบัติการวิจัยขั้นสูง โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย กิจการสตาร์ทอัพ และบริษัทเอกชน ในการผลักดันการนำผลงานวิจัยขั้นพื้นฐานไปพัฒนาต่อยอดจนสามารถนำไปใช้ได้จริงและสร้างมูลค่าในเชิงพาณิชย์ที่กระจายประโยชน์ลงสู่พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาใหม่ๆ วัคซีน หรือผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์เกิดขึ้นได้รวดเร็วและมีต้นทุนต่ำลง อีกทั้งยังสร้างระบบนิเวศที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ และเอื้อต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีเข้าสู่ประเทศมากขึ้น โดยการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมชีวเทคโนโลยีนี้ ยังจะสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบสาธารณสุขไทย ที่จะมีการให้บริการการแพทย์แม่นยำ (Precision Medicine) ให้เป็นบริการมาตรฐานใหม่ ที่ใช้ข้อมูลพันธุกรรม (Genomics) และตัวบ่งชี้ทางชีวภาพ (Biomarker) ของผู้ป่วยมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อเลือกการรักษาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับแต่ละบุคคล ควบคู่ไปกับการนำ AI และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เข้ามาช่วยในการประมวลผลข้อมูลพันธุกรรมขนาดใหญ่ ทำให้สามารถวินิจฉัยโรคได้เร็วขึ้น ลดความเสี่ยงจากการใช้ยาที่ไม่จำเป็น และเพิ่มประสิทธิภาพของการรักษา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไทยจะมีโอกาสก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรมชีวภาพ แต่จากการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชนที่ยังต่ำ และการขาดการพัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง อาทิ นักพันธุวิศวกรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ประกอบกับความซับซ้อนของระบบโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพของประเทศ (National Quality Infrastructure: NQI) และการไม่สามารถก้าวข้ามการขยายผลจากงานวิจัยที่ผ่านความสำเร็จแล้วในห้องปฏิบัติการ (ระดับความพร้อมของเทคโนโลยี หรือ Technological Readiness Level: TRL ระดับ 1-3) ไปสู่การขยายผลในเชิงพาณิชย์ได้ อาจส่งผลให้ไทยจกัติดบทบาทของประเทศให้เป็นเพียงผู้ใช้เทคโนโลยี หรือผู้รับจ้างผลิต แทนที่จะเป็นผู้คิดค้นและสร้างสรรค์เทคโนโลยีด้วยตนเอง และอาจสูญเสียโอกาสในการเป็นศูนย์กลางด้านเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ของภูมิภาค

2.2.5 นวัตกรรมเพื่อการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์: โอกาสในการเป็นศูนย์กลางภูมิภาคท่ามกลางการแข่งขันและความจำเป็นในการเร่งปรับตัวเชิงนโยบายและเทคโนโลยี

จากความพยายามในการขยายโครงข่ายเส้นทางการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพในช่วงที่ผ่านมา ทำให้มีความจำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ที่จะสนับสนุนให้การค้าและการเดินทางต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ลดต้นทุนโลจิสติกส์ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความพร้อมทางด้านการลงทุนและการบริหารจัดการให้โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้เชื่อมต่อกันอย่างสมบูรณ์ และการเลือกรูปแบบของนวัตกรรมการขนส่งที่เหมาะสมกับพฤติกรรมของคนไทยยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

หลายประเทศได้เร่งผลักดันการพัฒนานวัตกรรมการขนส่งแห่งอนาคต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน อาทิ (1) รถไฟแม่เหล็กลอยตัวความเร็วสูง (Maglev Train) ที่มีประเทศจีนเป็นผู้นำด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งสามารถทำความเร็วได้สูงถึง 600 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และมีการให้บริการเชิงพาณิชย์ในหลายเส้นทาง ขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งได้มีแผนการลงทุนรถไฟ Maglev เช่นกัน แต่มีระยะทางให้บริการที่สั้นกว่า (2) การขนส่งผ่านท่อสุญญากาศ (Hyperloop) ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการพัฒนาและทดสอบในหลายประเทศทั้งในยุโรป อินเดีย และสหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์ โดยมุ่งเน้น

การขนส่งที่มีความเร็วสูง ประหยัดพลังงาน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (3) การใช้โดรนเพื่อการขนส่งที่กำลังขยายไปสู่การขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ โดยบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำหลายแห่ง อาทิ Amazon (Prime Air) Google (Wing) UPS และ FedEx อยู่ระหว่างกำลังทดสอบและนำร่องบริการส่งพัสดุด้วยโดรนในพื้นที่จำกัด เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว และลดต้นทุน นอกจากนี้ โดรนขนส่งยังถูกนำมาใช้ในการขนส่งเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ อาทิ เลือด วัคซีน และอุปกรณ์การแพทย์ไปยังพื้นที่ห่างไกล รวมถึงอยู่ระหว่างการวิจัยและพัฒนาโดรนที่สามารถบรรทุกสินค้าที่มีน้ำหนักหลายตัน ซึ่งอาจเข้ามาทดแทนการขนส่งทางบกในบางเส้นทาง หรือนำไปใช้ในพื้นที่ในบริเวณที่สามารถเข้าถึงได้ยากในอนาคต และ (4) การพัฒนาเทคโนโลยียานยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติ (Autonomous Vehicles: AVs) และการพัฒนาเทคโนโลยียานยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติและเชื่อมต่อ (Connected and Autonomous Vehicles: CAVs) เป็นการนำเทคโนโลยีล้ำสมัย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) การประมวลผลภาพ (Computer Vision) เซนเซอร์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการขับเคลื่อนยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งสามารถลดอุบัติเหตุและเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง ทั้งการขนส่งผู้โดยสาร อาทิ รถยนต์ไร้คนขับ แท็กซี่ไร้คนขับ และการขนส่งสินค้า อาทิ รถบรรทุกไร้คนขับ หุ่นยนต์ส่งของ รวมถึงโดรนสำหรับการส่งสินค้า เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความปลอดภัยในการขนส่ง และลดข้อจำกัดด้านแรงงาน

ทั้งนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพิ่มมากขึ้น อาทิ (1) ระบบจัดการจราจรและโครงข่ายอัจฉริยะ (Intelligent Transport Systems: ITS) ที่มีการนำเอา AI Big Data และระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงอุปกรณ์ต่าง ๆ (Internet of Things: IoT) มาวิเคราะห์ข้อมูลการจราจรแบบเรียลไทม์ เพื่อบริหารจัดการสัญญาณไฟจราจร (2) การใช้เซ็นเซอร์ และ AI ในการตรวจสอบสภาพโครงสร้างพื้นฐานและยานพาหนะ เพื่อคาดการณ์ความเสียหายและทำการบำรุงรักษาก่อนที่จะเกิดปัญหา และช่วยยืดอายุการใช้งานและลดค่าใช้จ่าย (3) การนำเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) มาใช้ในกระบวนการขนส่งสินค้า ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความปลอดภัย และประสิทธิภาพในการติดตามสินค้าในห่วงโซ่อุปทาน (4) การพัฒนาแอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มกลาง Mobility as a Service (MaaS) เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งมวลชนให้เชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุน และสร้างประสบการณ์ที่ไร้รอยต่อในการเดินทาง ทั้งรถไฟฟ้า รถไฟใต้ดิน รถโดยสารประจำทาง และระบบขนส่งรูปแบบอื่น ๆ และยังช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถวางแผนการเดินทาง ซื้อตั๋ว และชำระเงินได้อย่างสะดวกและครบวงจร

นอกจากนี้ จุดเน้นการลงทุนด้านคมนาคมขนส่งในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกับไทยยังมีการเปลี่ยนแปลงให้สามารถรองรับการเดินทางและขนส่งสินค้ามากขึ้น อาทิ เวียดนามมุ่งเน้นการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ทั้งการขยายสนามบินนานาชาติหลายแห่งและการปรับปรุงท่าเรือหลักให้มีความทันสมัยเพื่อรองรับการขนส่งสินค้าทางทะเลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มาเลเซียเร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงระบบคมนาคมขนส่งในระดับภูมิภาค ทั้งโครงการรถไฟขนาดใหญ่ซึ่งจะเชื่อมโยงชายฝั่งตะวันออกและตะวันตกของคาบสมุทรมลายู รวมถึงการลงทุนในท่าเรือสำคัญเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ลดระยะเวลา และต้นทุนการขนส่งสินค้า ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องวางกลยุทธ์เพื่อใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานของไทยให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ด้วย เพื่อเพิ่มโอกาสในการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ในภูมิภาค

ผลกระทบต่อประเทศไทย

การลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านจากระบบคมนาคมขนส่งรูปแบบเดิมไปสู่ระบบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในด้านต้นทุน เวลา และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการค้าการลงทุนไปยังประเทศที่มีศักยภาพ อาทิ จีน และอินเดีย ได้ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาค

นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนและพัฒนานวัตกรรมด้านการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ จะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเติบโตของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมระบบราง และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอากาศยาน ซึ่งมีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและโอกาสในการยกระดับผู้ประกอบการไทยเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าระดับโลก รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยได้รับการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี และการสนับสนุนเงินทุนและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการวิจัยและพัฒนา เพื่อยกระดับการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญของประเทศไทย คือ การสร้างแรงจูงใจหรือสภาพแวดล้อมทางนโยบาย (Innovation Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านจากระบบคมนาคมขนส่งรูปแบบเดิมไปสู่ระบบสมัยใหม่ที่มีการใช้นวัตกรรมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ต้นทุนต่ำ และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนนวัตกรรมขนส่งแห่งอนาคตในประเทศไทย นอกจากนี้ หากประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาโครงการเชิงยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญ ตลอดจนปรับปรุงและบูรณาการโครงข่ายคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ อาจส่งผลให้ประเทศไทยสูญเสียความได้เปรียบแข่งขันให้แก่ประเทศอื่น ๆ ที่มีความพร้อมและสามารถปรับตัวได้รวดเร็วกว่า

2.2.6 ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาทิ ภัยแล้ง น้ำท่วม และคลื่นความร้อนที่รุนแรงและมีความถี่ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของประชาชนและภาคเศรษฐกิจหลักของไทย โดยเฉพาะภาคการเกษตรและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานสูงและมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงสูงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น การปรับตัว (Climate Adaptation) จึงไม่ใช่ทางเลือกแต่เป็นความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับชุมชนและเศรษฐกิจโดยรวม ในขณะเดียวกัน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Climate Mitigation) ก็กลายเป็นประเด็นเชิงกลยุทธ์ในเวทีการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ แม้กระแสการดำเนินนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาอาจมีความผันผวน แต่แนวโน้มในระดับโลกยังคงมุ่งสู่การใช้มาตรการด้านสภาพภูมิอากาศเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าถึงตลาด ทำให้ภาคการผลิตของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัวเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการผลิตภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากเป็นปัจจัยกำหนดทั้งความต่อเนื่องของการผลิต และความสามารถในการแข่งขัน

ในตลาดโลก ซึ่งปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ขณะเดียวกันมาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีด้านสิ่งแวดล้อมก็มีแนวโน้มเข้มงวดขึ้น ทั้งสองปัจจัยนี้ผนวกกับผลกระทบโดยตรงจากความรุนแรงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่บั่นทอนผลผลิตการผลิตและผลิตภาพแรงงาน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นทำให้แรงงานเผชิญภาวะเครียดจากความร้อน (Heat Stress) ส่งผลให้ชั่วโมงการทำงานทั่วโลก โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานภาคเกษตรและการก่อสร้างคาดว่าจะลดลงร้อยละ 2.2 และผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกจะลดลง 2.4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ภายในปี 2573 (กรมการค้าต่างประเทศ, 2568) ภัยพิบัติสภาพอากาศสุดขั้วยังทำลายผลผลิตในภาคเกษตรได้สูงสุดถึง 8.3 หมื่นล้านบาท (UNDP, 2024) ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร ทำลายโครงสร้างพื้นฐานและห่วงโซ่อุปทาน สร้างความเสี่ยงต่อการดำเนินธุรกิจ และเพิ่มต้นทุนฟื้นฟูซ่อมแซม ทำให้ผลิตภาพโดยรวมลดลง ในขณะเดียวกันมาตรการสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศในทางการค้า ก็ได้มีความเข้มงวดและหลากหลายมากขึ้น อาทิ มาตรการปรับราคาคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM) ของสหภาพยุโรปที่จะเก็บภาษีคาร์บอนเต็มรูปแบบในปี 2569 (ถลันนท์ ต้นติเวชภูมิกุล และคณะ, 2567) กฎหมายว่าด้วยสินค้าที่ปลอดจากการตัดไม้ทำลายป่า (EU Deforestation Regulation: EUDR) ที่ห้ามนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการทำลายป่า (กรมการค้าต่างประเทศ, 2568) สิ่งเหล่านี้สะท้อนความต้องการสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือปล่อยคาร์บอนต่ำ ส่งผลให้เกิดมาตรการทางภาษี เช่น ภาษีคาร์บอน และมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เป็นต้น เพิ่มต้นทุนการผลิตจากการรับรองมาตรฐานและการตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงข้างต้น ผลักดันให้ภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะภาคการผลิตที่ปล่อยคาร์บอนสูงต้องปรับตัว เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ การเปลี่ยนผ่านพลังงานฟอสซิลไปสู่พลังงานสะอาด ทำให้ตลาดยานยนต์ไฟฟ้าเติบโต และบริษัทในกลุ่มน้ำมันและปิโตรเลียมเริ่มกระจายความเสี่ยงด้วยการเป็นบริษัทพลังงานแบบบูรณาการ (Integrated Energy Company) รวมถึงเพิ่มการลงทุนในพลังงานรูปแบบใหม่และบริการชาร์จายานยนต์ไฟฟ้าในปั้มน้ำมัน (ศุภวรรณ แซ่ลิ้ม, 2565) ขณะที่หลายประเทศได้ดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสีเขียวอย่างเป็นธรรม (Just Transition) ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง อาทิ รัฐบาลสหราชอาณาจักร มีโครงการ Skills England ในการพัฒนาทักษะแรงงานให้สามารถได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนผ่านที่ความต้องการทักษะงานสีเขียวเพิ่มมากขึ้น สาธารณรัฐเกาหลีออกกฎหมายสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยีสีเขียวในการผลิตคาร์บอนต่ำ (Gómez, et al., 2025)

ผลกระทบต่อประเทศไทย

แรงกดดันจากมาตรการสิ่งแวดล้อมจะกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญทางการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยที่ยังคงพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศสูง โดยเฉพาะการส่งออกในกลุ่มสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร ต้องปรับตัวสู่ระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนห่วงโซ่อุปทานสีเขียว (Green Supply Chain) อาทิ การใช้พลังงานหมุนเวียน การสร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับ และการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งหากภาคเกษตรและอุตสาหกรรมไม่สามารถปรับตัวไปสู่การผลิตที่มีคาร์บอนต่ำได้ จะเกิดความเสี่ยงสูงที่จะถูกจำกัดสิทธิประโยชน์ทางการค้า หรือถูกกีดกันไม่ให้เข้าถึงตลาดสำคัญเหล่านี้ โดยเฉพาะ SMEs ที่มีความเปราะบางต่อต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่ปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำให้ลดลงไปอีก ในทางกลับกัน การพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวจะช่วยเสริมสร้างการแข่งขันและเป็นโอกาสสำหรับไทยในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ฐานนวัตกรรมซึ่งทำให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูง และมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ซึ่งในส่วนนี้ ประเทศไทยยังจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาทิศทางของภาคอุตสาหกรรมและศักยภาพของภาคส่วนในแต่ละสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องในระยะต่อไปอย่างรอบด้าน เนื่องจากตลาดของบางประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นการบิดเบือนแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการไม่ปรับตัวเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ โอกาสและความท้าทายที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งของการปรับรูปแบบการผลิตนี้ คือ การเติบโตของอุตสาหกรรมสีเขียว ที่จะเพิ่มความต้องการแรงงานทักษะสีเขียว (Green Skills) โดยเฉพาะแรงงานที่มีทักษะด้านพลังงานสะอาด วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม และดิจิทัลเพื่อระบบตรวจสอบย้อนกลับ ที่ปัจจุบันยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งหากแรงงานในส่วนนี้ไม่เพียงพอ อาจก่อให้เกิดช่องว่างแรงงานและเกิดความล่าช้าของการปรับตัว และบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2.2.7 การเร่งบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก: ผลประโยชน์เฉพาะหน้าหรือความยั่งยืนระยะยาว

ปัจจุบันการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Climate Mitigation) ได้สร้างความท้าทายให้แก่ภาคการผลิตและการค้าที่จำเป็นต้องมีการแข่งขันในตลาดโลก เนื่องจากกระแสการดำเนินนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้ถูกกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้น และจากการประกาศนโยบายที่มุ่งผลักดันให้เกิดสังคมคาร์บอนต่ำที่เร็วขึ้น จึงทำให้ภาคธุรกิจจำเป็นต้องเร่งปรับโครงสร้างการผลิต การลงทุน และห่วงโซ่อุปทาน อย่างไรก็ตาม ความพยายามดังกล่าว อาจนำไปสู่การบิดเบือนการดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมุ่งสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าการลงมือทำจริง ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญระหว่างการสร้างความยั่งยืนในระยะยาวกับผลประโยชน์เฉพาะหน้า

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ประเทศไทยได้แสดงเจตนารมณ์ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ผ่านการกำหนดเป้าหมายทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยมีเป้าหมายระยะยาวที่สำคัญคือการมุ่งสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี 2593 และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ภายในปี 2608 ซึ่งล่าสุดวันที่ 29 กันยายน 2568 ได้มีความพยายามผลักดันให้เป้าหมาย Net Zero บรรลุได้เร็วขึ้นภายในปี 2593 โดยคณะรัฐมนตรี นายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี ตามข้อมูลผลการจัดทำ (ร่าง) การมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Thailand's Nationally Determined Contribution) ฉบับที่ 2 (NDC 3.0) ของประเทศ และสำหรับเป้าหมายระยะกลาง ประเทศไทยได้จัดทำเป้าหมายการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด ฉบับที่ 1 (Nationally Determined Contribution: NDC) เสนอต่อ UNFCCC ตั้งแต่ปี 2558 ด้วยเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 20-25 จากกรณีปกติ (Business as Usual : BAU) โดยมีการทบทวนและปรับปรุงเป้าหมายดังกล่าวในปี 2564 และ 2565 เพื่อยกระดับเป้าหมายเป็นร้อยละ 30-40 จาก BAU ภายในปี 2573 หากได้รับการสนับสนุนทางการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างขีดความสามารถจากความร่วมมือระหว่างประเทศ (สส., 2568) และปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำ NDC ฉบับที่ 2 ของประเทศไทยที่มีความท้าทายยิ่งขึ้น โดยตั้งเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ 109.2 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า และเพิ่มการดูดกลืนอีก 118 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ทำให้ปริมาณการปล่อยสุทธิในปี 2578 จะอยู่ที่ไม่เกิน 152 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ซึ่งจะสอดคล้องกับเป้าหมาย Net Zero ที่เร่งรัดให้เร็วขึ้น (สส., 2568) ทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนเหล่านี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศร่วมกับประชาคมโลก

พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป กำลังสร้างแรงกดดันให้ภาคธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีการคาดการณ์ว่าก่อนปี 2573 ครึ่งหนึ่งของประชากรโลกจะกลายเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและมีวัฒนธรรมการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้น (Eco-actives) (SpringNews, 2565) ซึ่งนำไปสู่การเติบโตของตลาดสินค้าคาร์บอนต่ำและสร้างแรงกดดันให้ภาคธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว

ขณะเดียวกัน กลไกตลาดโลกได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนที่ยั่งยืนมากขึ้น โดยเงื่อนไขการทำธุรกิจได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social, and Governance: ESG) ซึ่งคาดว่าจะระหว่างปี 2567-2573 ตลาดการลงทุน ESG ทั่วโลกจะขยายตัวสูงถึงร้อยละ 18.8 ต่อปี (Grand View Research, 2023) ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนว่าภาคธุรกิจไทยจะถูกบังคับให้ต้องแข่งขันด้วยความโปร่งใสและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่สูงขึ้น เพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันและเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดโลก ในขณะที่กลไกและมาตรการเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกของไทยกำลังถูกนำมาใช้อย่างเข้มข้นขึ้น โดยหากร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. ... มีการประกาศบังคับใช้ จะสร้างกลไกที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย อาทิ การจัดเก็บภาษีคาร์บอน และการผลักดันตลาดคาร์บอนเครดิตภาคบังคับให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยมีการคาดการณ์ว่าตลาดคาร์บอนเครดิตของไทยอาจเติบโตสูงถึงร้อยละ 98 (สิริณัฐ ศิริสุนทร, 2568) นำไปสู่การซื้อขายสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเป็นระบบ จนทำให้ธุรกิจจำนวนมากเร่งดำเนินกิจกรรมเพื่อลดและชดเชยคาร์บอน อาทิ การปลูกป่าเพื่อดูดกลับก๊าซเรือนกระจกและนำไปขายเป็นคาร์บอนเครดิต เพื่อนำไปชดเชยการปล่อยคาร์บอนจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการเร่งบรรลุเป้าหมายอาจนำไปสู่การบิดเบือนการดำเนินการหรือการฟอกเขียว (Greenwashing) ซึ่งเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าการลงทุนที่แท้จริง โดยเฉพาะความเสี่ยงในตลาดคาร์บอนเครดิต ที่โครงการชดเชยคาร์บอน อาทิ การปลูกป่า อาจมีอัตราการรอดชีวิตของต้นไม้ต่ำ ทำให้ไม่สามารถดูดซับคาร์บอนได้จริง และเกิดข้อกังวลเกี่ยวกับการนับเครดิตซ้ำซ้อน นอกจากนี้ ยังเกิดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่เพื่อจัดการคาร์บอนที่ปลายเหตุ อาทิ เทคโนโลยีการดักจับ การใช้ประโยชน์ และการกักเก็บคาร์บอน (Carbon Capture Utilization and Storage: CCUS) ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าไม่ได้มุ่งเน้นไปที่แก้ไขปัญหาด้านต้นตอของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยตรง

ผลกระทบต่อประเทศไทย

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะเผชิญข้อจำกัดในการปรับตัวสู่ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านสู่ธุรกิจสีเขียวจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการผลิตที่ยั่งยืน ซึ่งมาพร้อมกับการใช้จ่ายในการตรวจสอบย้อนกลับของผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมสูง เพื่อป้องกันการบิดเบือนหรือโฆษณาเกินจริงด้านความยั่งยืน ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำหรับธุรกิจขนาดเล็กและกลางที่มีทรัพยากรจำกัด และส่งผลให้ต้นทุนและราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นจากการรับรองมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ขณะที่ธุรกิจขนาดใหญ่ อาจทำการปกปิดการกระทำการบิดเบือนการดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและรายงานหรือรายงานข้อมูลที่น้อยเกินไปในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่รับผิดชอบ เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบและการถูกวิพากษ์วิจารณ์ต่อข้อกล่าวหาของการฟอกเขียว แม้ว่าธุรกิจนั้นจะมีการทำโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้วก็ตาม ทำให้ขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานให้ธุรกิจอื่น และสูญเสียโอกาสการบรรลุเป้าหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยรวม

นอกจากนี้ ความตึงเครียดทางสังคมจากปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชากรหลายกลุ่ม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่มีความเครียดและวิตกกังวลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม (Eco-anxiety) ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของตน จนอาจนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคม อาทิ การประท้วง การดื้อแพ่ง ที่กดดันภาครัฐและธุรกิจเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงขึ้น จนอาจก่อให้เกิดความไม่สงบทางสังคมที่ทำลายเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง และกระบวนการทางกฎหมายจะเข้ามามีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่เรียกร้องความยุติธรรมจากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้จำนวนคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ (Climate Litigation) เพิ่มขึ้น ซึ่งจะสร้างแรงกดดันให้ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

2.2.8 พลังงานสะอาด: ความท้าทายในการสนับสนุนเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

ปัจจุบันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กลายเป็นแรงกดดันสำคัญที่ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ต้องเร่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งผลให้มีความต้องการใช้พลังงานสะอาดที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวกำลังถูกกำหนดให้เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการผลิตสินค้าและบริการในอนาคต เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

จากสถานการณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการเปลี่ยนรูปแบบการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมมาใช้พลังงานไฟฟ้า (Electrification) การขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลที่ต้องใช้ศูนย์ข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมถึงอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้นต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการไฟฟ้าทั่วโลกในปี 2567 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 4.3 ซึ่งสูงกว่าการเติบโตของเศรษฐกิจโลกที่ขยายตัวเพียงร้อยละ 3.2 (IEA, 2025) เช่นเดียวกับการใช้ไฟฟ้าของประเทศไทยที่คาดว่าจะความต้องการใช้ไฟฟ้าจะเพิ่มจาก 36,477 MW ในปี 2567 เป็น 56,133 MW ในปี 2580 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) อยู่ที่ร้อยละ 3.4 (สนพ., 2567) โดยมีภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้ใช้หลัก คิดเป็นร้อยละ 42 ของความต้องการใช้ไฟฟ้าทั้งหมด ซึ่งความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้ ถือเป็นความท้าทายของหลายประเทศทั่วโลกที่ต้องผลิตไฟฟ้าโดยมุ่งสู่เป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ไปพร้อมกัน เนื่องจากภาคพลังงานโดยเฉพาะการผลิตที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด นอกจากนี้ กระแสการผลิตพลังงานที่ยั่งยืนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขในการใช้พลังงานเพื่อการผลิตสินค้าและบริการที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งพลังงานสะอาดกำลังก้าวขึ้นเป็นพลังงานหลักในการผลิตไฟฟ้าของโลก โดยในปี 2567 พลังงานสะอาดมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 40 ของการผลิตไฟฟ้าโลก (Graham, Fulghum, & Altieri, 2025) ขณะที่กำลังการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนของไทยมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง โดยคาดว่าจะปรับตัวเพิ่มจาก 15,683 MW ในปี 2025 เป็น 21,403 MW ในปี 2573 ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.4 ต่อปี (Intellify Global, 2025) ทั้งนี้ สัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนในปี 2567 คิดเป็นร้อยละ 22 ของการผลิตไฟฟ้าทั้งหมด และจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 51 ภายในปี 2580 (สนพ., 2567)

แนวโน้มความต้องการพลังงานสะอาดที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้หลายประเทศพัฒนาและใช้งานเทคโนโลยีพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและหลากหลายมากขึ้น อาทิ (1) พลังงานแสงอาทิตย์เพิ่มจำนวนการใช้งานอย่างรวดเร็ว โดยทั่วโลกมีอัตราการติดตั้งโซลาร์เซลล์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 88 ในปี 2567 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (2) ระบบพลังงานไฮบริด เป็นการรวมแหล่งพลังงานหมุนเวียน

หลายประเภท เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ร่วมกับพลังงานลม เป็นต้น ที่เชื่อมต่อเข้ากับระบบกักเก็บพลังงาน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมเพื่อเพิ่มเสถียรภาพให้กับระบบไฟฟ้า (3) ไฮโดรเจนสีเขียว (Green Hydrogen) กำลังได้รับความสนใจและมีการลงทุนอย่างมาก โดยมีบทบาทสำคัญในการลดการปล่อยคาร์บอนในภาคอุตสาหกรรม และภาคขนส่ง (4) พลังงานลมแบบลอยนํ้านอกชายฝั่ง (5) พลังงานชีวภาพ จากพืชผลทางการเกษตร วัสดุเหลือทิ้ง การจัดการป่าไม้ และของเสีย (6) เทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์ขั้นสูง มีการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเซลล์แสงอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและต้นทุนลดลงอย่างต่อเนื่อง และ (7) เทคโนโลยีการดักจับและกักเก็บคาร์บอน (Carbon Capture and Storage: CCS) แม้จะไม่ใช้พลังงานสะอาดโดยตรง แต่เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำคัญในการลดการปล่อยคาร์บอนจากแหล่งเชื้อเพลิงฟอสซิลที่มีอยู่ อีกทั้งกำลังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วทั่วโลก โดยในหลายประเทศและกลุ่มอุตสาหกรรมต่างให้ความสนใจลงทุนเพื่อเป็นเครื่องมือหลักในการบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยในปี 2567-2568 มีจำนวนโครงการ CCS ทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยคาดการณ์ว่าจะมีกำลังการดักจับรวมกันหลายร้อยล้านตันต่อปี ซึ่งในส่วนของประเทศไทย บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) จะเริ่มดำเนินการโครงการ CCS ภายในปี 2570 เพื่อดักจับและกักเก็บคาร์บอนที่แหล่งอาทิตย์ในอ่าวไทย (8) เทคโนโลยีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ขนาดเล็ก (Small Modular Reactor: SMR) ที่สามารถสร้างเสถียรภาพให้ระบบและเป็นพลังงานที่ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้มาก โดยจากข้อมูลขององค์กรพลังงานระหว่างประเทศ (IEA) คาดว่ากำลังการผลิตไฟฟ้าจาก SMRs ทั่วโลก จะขยายเป็น 118,000 MW ในปี 2593 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) อยู่ที่ร้อยละ 25.3 ตั้งแต่ปี 2566 ประกอบกับต้นทุนเทคโนโลยีพลังงานสะอาดมีแนวโน้มปรับตัวลดลง โดยราคาของเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนสำคัญ เช่น เซลล์แสงอาทิตย์ กังหันลม และแบตเตอรี่ เป็นต้น มีแนวโน้มลดลงอีกประมาณร้อยละ 2-11 ในปี 2568 (BloombergNEF, 2025) สาเหตุสำคัญมาจากการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดโลกและกำลังการผลิตในจีนที่ล้นตลาด ซึ่งทำให้ต้นทุนต่อหน่วยพลังงานลดลงอย่างมาก ส่งผลให้โครงการพลังงานสะอาดใหม่ ๆ สามารถแข่งขันได้มากกว่าการใช้ถ่านหินหรือก๊าซธรรมชาติในหลายประเทศ ทั้งในแง่ต้นทุนการผลิตไฟฟ้าและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้ทั้งภาครัฐและเอกชนมีแรงจูงใจในการลงทุนโครงการพลังงานสะอาดมากขึ้น

ผลกระทบต่อประเทศไทย

พลังงานสะอาดจะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ของประเทศบนเส้นทางที่ยั่งยืนและแข่งขันได้ โดยการลงทุนด้านพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานชีวมวล แบตเตอรี่กักเก็บพลังงาน และเทคโนโลยีการดักจับและกักเก็บคาร์บอน (CCS) ที่มีต้นทุนการผลิตที่ลดลง จะมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศลงสู่พื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมเพื่อสร้างห่วงโซ่อุตสาหกรรมใหม่ โดยเฉพาะในภาคยานยนต์ไฟฟ้าและระบบกักเก็บพลังงาน รวมไปถึงการเอื้อต่อการลงทุนของครัวเรือนและภาคธุรกิจในระบบพลังงานแสงอาทิตย์ติดตั้งบนหลังคา (Solar Rooftop) และการกักเก็บพลังงาน ซึ่งช่วยเพิ่มบทบาทของผู้ใช้ไฟฟ้าให้สามารถผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เองและจำหน่าย อย่างไรก็ตามหากมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานสะอาดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการจำหน่ายไฟฟ้าที่เกินกว่าความต้องการใช้ครัวเรือน ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งลงทุนในระบบสายส่งไฟฟ้าและการกักเก็บพลังงาน เพื่อสร้างเสถียรภาพของพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่ไม่สามารถผลิตไฟฟ้าได้ตลอดเวลา และรองรับปริมาณไฟฟ้าส่วนที่เหลือจากการใช้ของครัวเรือนดังกล่าว รวมไปถึงการพัฒนา/ปรับปรุงกลไกตลาดพลังงานที่จะเอื้อให้เกิดการแข่งขันที่มีความเป็นธรรม นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อม

ในการพัฒนาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ SMR นับเป็นอีกหนึ่งโอกาสสำหรับประเทศไทยในการใช้พลังงานสะอาดที่สามารถผลิตไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีความท้าทายทั้งในแง่ของความปลอดภัยและการยอมรับของประชาชน

2.2.9 สังคมสูงวัยแบบสุดยอด: ภาระหรือพลัง

โครงสร้างประชากรโลกและไทยกำลังเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และตลาดแรงงาน ภาระงบประมาณด้านสวัสดิการเพิ่มสูงขึ้นสวนทางกับรายได้ของรัฐที่คาดว่าจะลดลงตามจำนวนแรงงาน ทำให้เกิดคำถามถึงเรื่องความยั่งยืนทางการคลังของประเทศในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงกลุ่มที่ต้องรับการดูแลเท่านั้น พวกเขายังมีศักยภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในสองบทบาทสำคัญ ในฐานะผู้ผลิต ผ่านการทำงานหลังเกษียณ หรือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ และในฐานะผู้บริโภค ที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเฉพาะด้าน โดยเฉพาะสินค้าและบริการด้านอาหาร สุขภาพ การท่องเที่ยว การดูแลระยะยาว และเทคโนโลยีช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจสีเงิน (Silver Economy) ดังนั้น ความท้าทายของไทยจึงไม่ใช่แค่การจัดระบบรองรับผู้สูงอายุ แต่คือการออกแบบระบบเศรษฐกิจและสังคมใหม่ให้ตอบรับกับพลวัตของสังคมสูงวัยอย่างรอบด้าน และเปิดทางให้ใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุได้เต็มที่ โดยภาคการผลิตและบริการสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Competitive Advantage) พัฒนาสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ผู้สูงอายุ เพื่อเปลี่ยนความเสี่ยงเชิงโครงสร้างนี้ให้เป็นโอกาสทางเศรษฐกิจ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

โครงสร้างประชากรโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยบางประเทศ อาทิ จีนและญี่ปุ่น ได้ผ่านจุดสูงสุดของจำนวนประชากรไปแล้วและกำลังเผชิญกับการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ขณะที่อีกหลายประเทศ เช่น อินเดีย อินโดนีเซีย และไนจีเรีย เป็นต้น ยังคงมีจำนวนประชากรเติบโตต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ประชากรโลกเพิ่มขึ้นสู่ระดับสูงสุดประมาณ 10.3 พันล้านคนในช่วงทศวรรษ 2620 (UNDESA, 2024) ในบริบทของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนผ่านการที่ประเทศได้เป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่ปี 2566 และคาดว่าจะขยับเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2576 โดยจะมีผู้สูงอายุเกือบหนึ่งในสามของประชากรทั้งหมด (สศช., 2562) ขณะเดียวกันอายุคาดเฉลี่ยของประชากรไทยยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก (Fetterolf, et al., 2025) และจำนวนผู้ที่มีอายุเกิน 100 ปียังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภายใต้โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป เศรษฐกิจผู้สูงอายุ (Silver Economy) ได้ขยายตัวอย่างก้าวกระโดด โดยผู้สูงอายุได้กลายเป็นผู้บริโภคกลุ่มสำคัญ โดยเฉพาะสินค้าและบริการด้านสุขภาพ มีการคาดการณ์ว่าค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุไทยจะขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.3 ต่อปี และมีมูลค่าสูงถึง 2.2 ล้านล้านบาท ภายในปี 2572 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2567) นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานและการเกษียณก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยผู้สูงอายุจำนวนมากเริ่มกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน หลายประเทศได้ปรับนโยบายขยายอายุเกษียณ และมีการพัฒนารูปแบบการทำงานใหม่ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น อาทิ การเกษียณแบบค่อยเป็นค่อยไป (Phased Retirement) การรักษานโยบายการที่มีประสบการณ์ไว้สำหรับงานโปรเจกต์ การพัฒนากฎหมาย รูปแบบ และตำแหน่งงาน เพื่อส่งเสริมการทำงานของผู้ที่เข้าสู่วัยก่อนเกษียณและผู้สูงอายุ และปรับระบบบำนาญให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับการส่งเสริมการทำงานต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการส่งเสริมให้เกิดพัฒนาทักษะแรงงานในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ ก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะกลไกสำคัญในการสนับสนุนแรงงานให้สามารถปรับตัวและทำงานต่อไปได้ (TDRI, 2568)

ตลอดจนมีการเพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการสูงวัย (Silverpreneurs) (Future Agenda, 2025) ขณะเดียวกัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะกลไกสำคัญในการสนับสนุน แรงงานสูงวัยให้สามารถปรับตัวและทำงานต่อไปได้ ควบคู่ไปกับบทบาทของเทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อการ ดูแลผู้สูงวัยในหลากหลายมิติ อาทิ การแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ที่ช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ AI ที่ช่วยวิเคราะห์และจัดการข้อมูลสุขภาพ อุปกรณ์สวมใส่ที่ตรวจติดตามสัญญาณชีพ หรือแม้แต่หุ่นยนต์ดูแล ผู้สูงวัยที่เข้ามามีส่วนช่วยในชีวิตประจำวันและด้านอารมณ์ความรู้สึก อีกทั้ง แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลช่วงท้าย ชีวิตก็ได้ปรับเปลี่ยนไปจากการมุ่งรักษาชีวิต มาเป็นการให้ความสำคัญกับการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) ที่เน้นคุณภาพชีวิตและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าจนถึงวาระสุดท้าย พร้อมทั้งมีการวางแผน ล่วงหน้าผ่านการจัดทำพินัยกรรมชีวิต (Living Will) ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมและสังคม ที่ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น

ผลกระทบต่อประเทศไทย

ประเทศไทยที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อ เชิงโครงสร้างในหลากหลายมิติ โดยความท้าทายที่สำคัญคือปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ ที่ยังคงเผชิญกับภาวะขาดการออมและต้องพึ่งพิงเบี้ยยังชีพเป็นหลัก ประกอบกับการลดลงของประชากร วัยแรงงานที่ได้สร้างแรงกดดันต่อความยั่งยืนของระบบสวัสดิการและภาระงบประมาณของประเทศ นอกจากนี้ แรงกดดันจากค่าครองชีพทำให้แรงงานสูงวัยจำนวนมากต้องกลับเข้ามาทำงานหลังเกษียณ ขณะที่ตลาดงาน สำหรับผู้สูงอายุยังมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้ตลาดแรงงานต้องปรับตัวทั้งในมิติของการรองรับแรงงานสูงวัย รูปแบบการจ้างงาน ตำแหน่งงาน ระบบค่าจ้าง การลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ตลอดจนการออกแบบรูปแบบ การจ้างงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น อีกทั้งรูปแบบครัวเรือนที่เปลี่ยนไปได้เพิ่มความเสี่ยงที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ กับภาวะโดดเดี่ยวซึ่งกระทบต่อทั้งสุขภาพกายและจิตใจ และคาดว่าสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุดูแลกันเอง จะกลายเป็นภาวะปกติของสังคมในอนาคต ส่งผลให้ต้องมีการออกแบบระบบการดูแลและการปรับ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและนอกบ้านให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยและมีคุณภาพมากขึ้น ขณะที่ ประเทศไทยยังคงขาดแคลนบุคลากรผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) ที่มีระดับความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งการจัดบริการยังคงมีภาครัฐเป็นผู้เล่นหลัก อีกทั้งระบบการประกันสุขภาพ การดูแลระยะยาวก็อาจ ไม่เพียงพอต่อความต้องการในอนาคต และมีแนวโน้มเผชิญแรงกดดันทางการคลังที่พึ่งพางบประมาณแผ่นดิน เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางประชากรก่อให้เกิดโอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจสูงวัย ซึ่งเป็นโอกาสให้ ภาคธุรกิจสามารถพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้สูงวัยที่กำลังขยายตัว อาทิ อาหารและผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร บริการดูแลสุขภาพเฉพาะทาง นวัตกรรมเทคโนโลยีช่วยเหลือผู้สูงอายุ และ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วงท้ายของชีวิต เช่น การดูแลแบบประคับประคอง และบริการวางแผนวาระ สุดท้ายของชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ยังคงเป็นกำลังสำคัญที่สามารถ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ผ่านการจ้างงานที่ยืดหยุ่น ทำให้ในอนาคตตลาดแรงงานไทยจำเป็นต้องปรับตัว สู่การจ้างงานผู้สูงอายุมากขึ้น ร่วมกับการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดงาน บริการจัดหางาน และการ สร้างงานในพื้นที่ ก็จะสนับสนุนให้ผู้สูงวัยมีรายได้และมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อ ดูแลผู้สูงอายุที่จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการ ลดภาระของครอบครัวและผู้สูงอายุ

2.2.10 การเติบโตเศรษฐกิจสุขภาพ: โอกาสทางเศรษฐกิจที่เพิ่มความท้าทายแก่ระบบสาธารณสุข

เศรษฐกิจด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Wellness Economy) กำลังกลายเป็นทั้งเครื่องยนต์เศรษฐกิจใหม่และสมรภูมิแห่งความเหลื่อมล้ำครั้งสำคัญของประเทศไทย จากแนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมสุขภาพทั่วโลก และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์และดิจิทัล ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานสุขภาพของไทยมีศักยภาพที่จะขยายตัวเป็นแหล่งสร้างรายได้และการจ้างงานใหม่ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านความพร้อมของเทคโนโลยี บุคลากรทางการแพทย์ และโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพภายในประเทศ ยังคงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดการเติบโตของเศรษฐกิจสุขภาพ กลายเป็นปัจจัยซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำในระบบสาธารณสุขของประเทศ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การเปลี่ยนแปลงของการเกิดโรคในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากกว่าในอดีต โดยมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยสำคัญที่เร่งให้ภาระโรคเพิ่มขึ้น อาทิ (1) อาการป่วยจากเชื้อโรคและพาหะนำโรคที่แพร่กระจายมากขึ้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้วาร์ฮอล 58 ของโรคติดเชื้อที่มนุษย์รู้จักสามารถทวีความรุนแรงขึ้นได้ (Camilo Mora, 2022) อุณหภูมิสูงขึ้นส่งผลให้พาหะนำโรคปรับตัวและขยายพื้นที่การแพร่ระบาด (2) วิกฤตการณ์การดื้อยาต้านจุลชีพ (Antimicrobial Resistance : AMR) จากการใช้อย่างไม่เหมาะสมกำลังสร้างเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่สามารถรักษาด้วยยาปฏิชีวนะเดิมในการรักษาได้ (Superbug) ซึ่งคาดว่าจะสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจทั่วโลกได้ถึง 3.4 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ต่อปี ภายในปี 2573 (WHO, 2023) สภาพภูมิอากาศสุดขั้วยิ่งเร่งให้ปัญหาดังกล่าวรุนแรงและซับซ้อน อาทิ การแพร่กระจายของเชื้อโรคผ่านการปนเปื้อนของน้ำเสียในพื้นที่เกิดอุทกภัย (3) การปนเปื้อนของสารเคมีและไมโครพลาสติกที่ตกค้างในร่างกาย เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังและมะเร็งในระยะยาว (Abbas, Ahmed, & Ahmad, 2025) (4) โรคและอาการจากอากาศร้อน เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ ความผิดปกติของระบบไหลเวียนโลหิต เป็นต้น และ (5) ปัญหาสุขภาพจิต ที่เกิดจากความเครียดและวิตกกังวลจากภัยธรรมชาติ (สสส., 2568)

ท่ามกลางภัยคุกคามเหล่านี้ พฤติกรรมผู้บริโภคได้เปลี่ยนไปสู่การดูแลสุขภาพเชิงรุกมากขึ้น โดยมีวิกฤตโควิด-19 ที่เปลี่ยนเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญทำให้ผู้คนทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพเชิงรุก ส่งผลให้ความต้องการบริการทางการแพทย์และสุขภาพเปลี่ยนจากการรักษาในสถานพยาบาลไปสู่ตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคมายิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีทั่วโลกมีมูลค่าสูงถึง 6.3 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2566 (Global Wellness Institute, 2024) โดยมีตลาดสินค้าและบริการสำคัญที่เติบโตอย่างโดดเด่น อาทิ (1) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง คาดว่ามูลค่าตลาดโลกจะเติบโตจาก 31.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2567 ไปถึง 87.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ภายในปี 2573 (Grand View Research, 2024a) (2) อาหารทางการแพทย์ (Medical Foods) ที่ช่วยป้องกันหรือจัดการกับโรคเรื้อรัง อาทิ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โดยคาดการณ์ว่าในปี 2573 มีมูลค่าตลาด Medical Foods ของโลกจะอยู่ที่ 36.6 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (ศูนย์วิจัย Krungthai COMPASS, 2566) ทั้งนี้ พฤติกรรมการใช้ชีวิตสมัยใหม่ เช่น การบริโภคอาหารไม่สมดุล การขาดการออกกำลังกาย ความเครียด เป็นต้น ส่งผลให้อัตราการเกิดโรคเรื้อรังในกลุ่มคนอายุน้อยกว่า 50 ปีทั่วโลกที่เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 79.1 และอัตราการเสียชีวิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.7 (Zhao, et al., 2023) เป็นตัวเร่งให้ความต้องการบริการสุขภาพเชิงป้องกันมีสูงขึ้น

นอกจากนี้ เทคโนโลยีสมัยใหม่กำลังปฏิวัติอุตสาหกรรมดูแลสุขภาพอย่างสิ้นเชิง และยกระดับคุณภาพกับประสิทธิภาพของบริการทางการแพทย์ให้ดียิ่งขึ้น อาทิ (1) เทคโนโลยี AI ถูกนำมาใช้เปลี่ยนแปลงระบบสาธารณสุขตลอดทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำนายความเสี่ยง และวินิจฉัยโรคในระยะเริ่มต้น อาทิ โรคมะเร็ง (McKinney, et al., 2020) โรคหัวใจ (Eben, 2024) ภาวะซึมเศร้า (Khuntia & Behera, 2024) ไปจนถึงการดูแลผู้ป่วยทางไกล (Dubey & Tiwari, 2023) ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ว่าการลงทุนด้าน AI ทางทางการแพทย์ในสหรัฐอเมริกาจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพได้มากถึง 360 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ต่อปี และ (2) เทคโนโลยีชีวภาพและการแพทย์จีโนมิกส์ จะมีบทบาทสำคัญต่อการวินิจฉัยและการรักษาในอนาคต โดยตลาดเทคโนโลยีชีวภาพที่บูรณาการ AI คาดว่าจะขยายตัวจาก 5.4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2567 เป็น 26.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2576 ขณะเดียวกัน การแพทย์จีโนมิกส์ ซึ่งอาศัยข้อมูลทางพันธุกรรม (Genetic Services) และการตรวจหาตัวบ่งชี้ทางชีวภาพ (Biomarker) จะกลายเป็นกลไกสำคัญของการวินิจฉัยและรักษาโรคเฉพาะบุคคล โดยคาดว่า ตลาดโลกด้านการแพทย์จีโนมิกส์จะขยายตัวจนมีมูลค่าสูงถึง 88.6 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (ประมาณ 3 ล้านล้านบาท) ภายในปี 2572 (ศูนย์วิจัย Krungthai COMPASS, 2567)

ผลกระทบต่อประเทศไทย

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโรค พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพที่เปลี่ยนไป และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ทำให้ความต้องการบริการทางการแพทย์และสุขภาพในตลาดเฉพาะกลุ่มที่มีมูลค่าเพิ่มสูงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การดูแลตัวเอง ความสวยงามและการชะลอวัย การทานอาหารเพื่อสุขภาพและอาหารลดน้ำหนัก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น เปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถต่อยอดศักยภาพและความเชี่ยวชาญที่ฝังตัวอยู่ในแต่ละพื้นที่เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพมูลค่าสูง (High-value Health Hub) ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยได้ ซึ่งไทยสามารถใช้ประโยชน์จากข้อเสียด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และกระแสเศรษฐกิจสุขภาพที่เติบโตทั่วโลกในการเป็นศูนย์กลางสุขภาพมูลค่าสูง ที่เอื้อให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องในประเทศ ทั้งยา เครื่องมือแพทย์ อาหารทางการแพทย์ และอสังหาริมทรัพย์เพื่อสุขภาพและผู้สูงอายุ ภายใต้การมีมาตรการที่ต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์การเกิดโรคที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น โรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำทั้งจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือการดื้อยาต้านจุลชีพ โรคจากการมีสิ่งปนเปื้อนในสภาพแวดล้อม โรคจากสภาพภูมิอากาศที่มีความผันผวน และการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจจากภาคสุขภาพนำมาซึ่งข้อท้าทายและความเสี่ยงสำคัญ อาทิ (1) การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชนภายในประเทศ ที่อาจมีความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันทรัพยากรในการจัดบริการสาธารณสุขสำหรับประชาชนภายในประเทศยังไม่เพียงพอ และประสบปัญหาการกระจุกตัวในพื้นที่กรุงเทพมหานครและพื้นที่เขตเมือง อาทิ บุคลากรทางการแพทย์และเทคโนโลยีขั้นสูงมีแนวโน้มกระจุกตัวในโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่เพื่อตอบสนองตลาดที่ให้ผลตอบแทนสูง รวมทั้งการกระจุกตัวในโรงพยาบาลภาครัฐขนาดใหญ่ที่เพิ่มการลงทุนเพื่อตอบสนองการเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติเช่นกัน อาจยิ่งซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็นระหว่างประชาชนในเขตเมืองกับนอกเขตเมือง ยิ่งทำให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็นได้ต่ำกว่าผู้มีรายได้สูง (2) การพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศและข้อจำกัดด้านการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทานทางการแพทย์ในประเทศ และยังทำให้ประเทศไทยเป็นเพียงผู้ขายแรงงานบริการสุขภาพเท่านั้น (3) ระบบเฝ้าระวัง ป้องกัน และการจัดการโรคและสาธารณสุข

การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติทำให้เกิดการเดินทางเข้าออกประเทศจำนวนมาก เพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ขณะเดียวกันด้วยแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของโรคติดต่อรุนแรง หากระบบการเฝ้าระวัง ป้องกัน และการจัดการโรคไม่ดีพอ อาจนำมาสู่การสูญเสียโอกาสในการจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ดังนั้น ความท้าทายของประเทศไทยจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของไทยในการรักษาสมดุลระหว่างการเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจกับการยกระดับระบบสาธารณสุขให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และมีความเข้มแข็งในการตอบโต้กับภัยสุขภาพทั้งภัยจากภายในประเทศและภัยจากต่างประเทศ หากทำได้สำเร็จ ประเทศไทยจะสามารถสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมสุขภาพที่ยั่งยืนและทั่วถึง ซึ่งรวมถึงการลงทุนในเทคโนโลยีชีวภาพ การแพทย์แม่นยำ การบูรณาการ AI กับเทคโนโลยีดิจิทัล และการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น พร้อมเปลี่ยนแนวคิดจากการรักษาเป็นการป้องกันเชิงรุกด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับสุขภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพขนาดใหญ่และบริการดูแลผู้ป่วยทางไกล ลดความแออัดในโรงพยาบาล เพิ่มบริการที่มีความคุ้มค่าและลดบริการที่มีคุณค่าต่ำ ลดภาระการคลัง และลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพคุณภาพสูงอย่างเท่าเทียม พร้อมสร้างความสามารถในการแข่งขันของไทยในอุตสาหกรรมสุขภาพระดับโลก

2.2.11 ช่องว่างระหว่างรุ่นกับค่านิยมที่เปลี่ยนไป

ช่องว่างระหว่างรุ่นและแรงกดดันทางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างวัย เป็นอีกหนึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และค่านิยมของการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยนำมาซึ่งความท้าทายสำคัญในการออกแบบทิศทางการพัฒนาประเทศที่เหมาะสม เพื่อให้ประชากรต่างวัยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศร่วมกันต่อไปได้

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ค่านิยมและพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่กำลังเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางสังคมและตลาดแรงงาน โดยประชากรที่เกิดระหว่างปี 2524-2539 หรือกลุ่ม Gen Y และที่เกิดระหว่างปี 2540-2555 หรือกลุ่ม Gen Z ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล มีชุดค่านิยมที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น มุ่งแสวงหาความสมดุลระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance) และให้คุณค่ากับประสบการณ์และความต้องการของตนเองมากกว่าความมั่นคงทางอาชีพและผลตอบแทนเพียงอย่างเดียว จากแนวโน้มที่ปฏิเสธงานที่ขัดต่อความเชื่อของตนเอง และแนวโน้มที่มีความเป็นผู้ประกอบการในตัวเองสูง (สศช., 2568ฉ) รวมถึงมีแนวโน้มที่จะแสวงหาโอกาสในการทำงานในต่างประเทศสูงกว่าคนรุ่นอื่น เพื่อความก้าวหน้าและค่าตอบแทนที่ดีกว่า โดยจากผลสำรวจ Jobsdb พบว่า ผู้หางานชาวไทยถึงร้อยละ 66 สนใจย้ายไปทำงานต่างประเทศ และร้อยละ 79 ของคนรุ่นใหม่อายุน้อยก็มีความสนใจเช่นเดียวกัน ปรากฏการณ์นี้ตอกย้ำความเสี่ยงของ ภาวะสมองไหล (Brain Drain) ในกลุ่มคนทักษะสูง (Jobsdb by SEEK, 2567ก) ในขณะเดียวกัน คนรุ่นใหม่ก็สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีอย่าง AI มาประยุกต์ใช้ในงานได้สูงกว่าคนทุกรุ่น แต่การพึ่งพาเทคโนโลยีและการสื่อสารออนไลน์เป็นหลักอาจมาพร้อมกับความท้าทายด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากการขยายอิทธิพลของอัลกอริทึมและอินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติระหว่างรุ่น โดยระบบการคัดเลือกเนื้อหาเฉพาะบุคคล มีส่วนจำกัดมุมมองที่หลากหลายของแต่ละบุคคล ในขณะที่ตลาดอินฟลูเอนเซอร์ในประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง

จนถึงปี 2572 ซึ่งอาจส่งผลให้ความเห็นของผู้คนที่ใช้แพลตฟอร์มแตกต่างกันยิ่งทวีความห่างเหิน และทำให้การถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ระหว่างรุ่นเป็นไปได้ยากขึ้น

นอกเหนือจากความแตกต่างของความคิดทางด้านการทำงานแล้ว สังคมที่ตระหนักถึงความหลากหลายเป็นอีกแนวโน้มที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในพฤติกรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม โดยแนวโน้มสังคมในระยะต่อจากนี้จะเริ่มมีการตระหนักรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขและการเลือกปฏิบัติสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้กลุ่มที่เคยถูกกีดกันออกมาเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียมกันมากขึ้น ผู้บริโภคเองก็มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนบริษัทที่สอดคล้องกับค่านิยมของตน เช่น ความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น สิ่งนี้กดดันให้องค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวและยอมรับแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน คนรุ่นใหม่ยังมีมุมมองต่ออนาคตที่ต่างออกไป โดยให้ความสำคัญกับเรื่องในระยะยาวมากยิ่งขึ้น อาทิ ความเสี่ยงในด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศ ขณะที่คนรุ่นก่อนมักให้ความสำคัญกับความเสี่ยงเศรษฐกิจระยะสั้น สอดคล้องกับข้อมูลจากรายงาน Global Risks Report 2025 ที่ระบุว่า คนรุ่นใหม่มองว่าปัญหาสภาพอากาศเป็นความเสี่ยงร้ายแรงอันดับที่ 3 ที่จะเกิดขึ้นในอีก 10 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นลำดับที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับทุกกลุ่มอายุ ในทางกลับกัน กลุ่มคนอายุ 60 ปีขึ้นไปกลับเห็นว่าความเปราะบางต่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นประเด็นที่มีความเสี่ยงมากกว่า (WEF, 2025a) มุมมองต่ออนาคตที่แตกต่างกันนี้ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจและลำดับความสำคัญในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ โครงสร้างสินเชื่อยุคใหม่ อาทิ ชื้อก่อนจ่ายทีหลัง (Buy Now Pay Later: BNPL) กำลังเร่งให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่วงจรหนี้ตลอดชีวิตเร็วขึ้น การเข้าถึงเครดิตที่ง่ายและรวดเร็วทำให้พวกเขาสามารถเริ่มต้นชีวิตด้วยภาระหนี้ที่สูง ซึ่งบั่นทอนศักยภาพในการออมและการสะสมสินทรัพย์ระยะยาว ภาระหนี้นี้จะขยายตัวสูงสุดในช่วงสร้างครอบครัว และมีแนวโน้มลากยาวไปจนถึงวัยเกษียณ กลายเป็นความเปราะบางทางการเงินที่ฝังลึกข้ามช่วงวัย (สศช., 2568)

ความไว้วางใจต่อสถาบันทางการเมืองในกลุ่มคนรุ่นใหม่ก็มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาของ UNU Wider พบว่ากลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี 2523-2542 มีความไม่ไว้วางใจภาครัฐมากที่สุด (Justino & Samarin, 2025) สอดคล้องกับผลสำรวจเยาวชนไทยในปี 2566 ที่พบว่าสถาบันการเมืองที่ได้รับความเชื่อถือต่ำที่สุดคือรัฐบาล กองทัพ และชนชั้นสูง (ภคจิรา มาตาทิทักษ์, 2566) ความไม่พอใจนี้ทำให้ปัญหาทางการเมืองกลายเป็นเหตุผลหลักในการย้ายประเทศของคนรุ่นใหม่ และผลการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ยังยืนยันว่า ความไม่พอใจนี้เป็นปรากฏการณ์เฉพาะรุ่น ไม่ใช่แค่ภาวะชั่วคราวตามวัย (Foa, et al., 2020) อีกทั้งด้วยค่านิยมเกี่ยวกับการสร้างครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยแนวคิด DINK (Dual Income, No Kids) และ เลี้ยงและดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว (Pet-parenting) ที่เน้นการทำงานหารายได้ สร้างฐานะ และใช้ชีวิตร่วมกัน ได้รับความนิยมสูงขึ้น (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2568) สะท้อนว่าการมีบุตรไม่ได้เป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิตอีกต่อไป โดยผลสำรวจชี้ว่าร้อยละ 69.4 ของวัยแรงงานยังไม่มีแผนที่จะมีบุตรในอีก 5 ปีข้างหน้า (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) อุปสรรคสำคัญที่คนรุ่นใหม่หยิบยกขึ้นมาก็คือภาระงานบ้านที่ไม่เท่าเทียมและความกังวลต่ออนาคตของโลก ซึ่งปรากฏการณ์นี้ได้พัฒนาไปสู่การเคลื่อนไหวเชิงสังคม เพื่อปฏิเสธการใช้ชีวิตตามบรรทัดฐานทางเพศแบบดั้งเดิมในหลายประเทศ เช่น ขบวนการ 4B ในประเทศเกาหลีใต้ที่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อตอบโต้ต่อความไม่เท่าเทียมทางเพศและแรงกดดันทางสังคมที่ผู้หญิงต้องเผชิญโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการแต่งงานและการมีบุตร เป็นต้น

ผลกระทบต่อประเทศไทย

ประเทศไทยกำลังมาถึงจุดเปลี่ยนที่สำคัญซึ่งมีคนรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลาง โดยต้องเผชิญกับความท้าทายจากความตึงเครียดและความเหลื่อมล้ำระหว่างวัยในการแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรและ

ตำแหน่งงานที่มีจำกัด ซึ่งอาจสร้างความรู้สึกล้มเหลวให้แก่คนรุ่นใหม่ ที่ต้องรับมือกับความรู้สึกล้มเหลวจากอนาคตที่ไม่แน่นอนและโลกที่เสื่อมโทรมลง ท่ามกลางภาระทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม ช่องว่างระหว่างรายได้และค่าครองชีพที่กว้างขึ้นได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างครอบครัวและความมั่นคง ขณะเดียวกันในตลาดแรงงาน คนรุ่นใหม่ต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงทางอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงที่จะถูกมองว่าล้าสมัย จนต้องออกจากงานก่อนเวลาอันควร หรือในทางกลับกันคือไม่สามารถเกษียณอายุได้ตามที่คาดหวัง ปัจจัยเหล่านี้ได้บั่นทอนความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การตัดสินใจไม่มีบุตร การสูญเสียบุคลากรที่มีความสามารถ (Brain Drain) และการเพิ่มขึ้นของเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม (NEETs) เป็นต้น ซึ่งยิ่งซ้ำเติมปัญหาการพัฒนาประเทศในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม คนรุ่นใหม่กลับมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้นำและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเรียกร้องนโยบายที่มุ่งเน้นความยุติธรรมและความยั่งยืน ดังนั้น คนรุ่นใหม่จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ได้รับผลกระทบจากความท้าทายต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการนำเสนอแนวทางใหม่และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2.2.12 อุตสาหกรรมบันเทิงและเศรษฐกิจจากโลกเสมือน: เติบโตชั่วคราวหรือต่อเนื่อง

สืบเนื่องจากการความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การใช้งานของสื่อออนไลน์และอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่เพิ่มมากขึ้น และการยอมรับและเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนแต่ละช่วงวัย ประกอบกับความต้องการด้านความบันเทิงที่ผนวกกับการบริโภคสินค้าและบริการผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ทำให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงมีการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ความเป็นอิสระของผู้ประกอบการ ก็เป็นประเด็นที่มีความท้าทายอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อให้เกิดการยกระดับอุตสาหกรรมให้สามารถเป็นเครื่องยนต์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในไทยในระยะต่อไปได้

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การเติบโตของอุตสาหกรรมบันเทิงในระดับโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มสูงขึ้นควบคู่กับความต้องการผ่อนคลายจากสังคมที่มีความเครียดสูง เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้สื่อบันเทิงผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและสตรีมมิ่งเติบโตอย่างรวดเร็ว บริการรับชมวิดีโอตามความต้องการ (Video on Demand: VOD) ทำให้ผู้ชมสามารถเลือกชมเนื้อหาตามความสนใจได้ตลอดเวลา ทั้งภาพยนตร์ละคร ซีรีส์ และเพลง ซึ่งการเติบโตในภาคการผลิตเนื้อหาดิจิทัลนี้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของอุตสาหกรรมบันเทิงโดยรวม ได้แก่ (1) อุตสาหกรรมดนตรี เติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คาดว่าในปี 2573 จะมีมูลค่าเพิ่มเป็น 3 เท่าจากแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เปิดโอกาสให้ศิลปินอิสระสามารถผลิตและเผยแพร่ผลงานจนมีชื่อเสียงได้ง่ายขึ้น ทำให้ตลาดเพลงเปลี่ยนจากตลาดมวลชนไปสู่ตลาดเฉพาะกลุ่มที่มีความหลากหลายมากขึ้น รวมถึง AI ถูกนำมาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมการฟังของผู้ใช้ เพื่อเลือกเพลงที่ตรงกับรสนิยม (ประชาชาติธุรกิจ, 2568) อาทิ การเติบโตของเพลงลูกทุ่งในไทยที่มีมูลค่าตลาดเพลงลูกทุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 250 (สคส., 2568) (2) อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ตลาดโลกเติบโตจาก 33 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2567 เป็น 42 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2572 โดยมีแนวโน้มการรับชมภาพยนตร์ที่ผลิตในประเทศมากขึ้น อาทิ ในปี 2567 ภาพยนตร์ไทยสามารถครองส่วนแบ่งทางการตลาด ร้อยละ 54 มากกว่าภาพยนตร์ Hollywood ที่ครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 38 (พิชญ์สินี จิตรพลีชีพ, 2568) (3) อุตสาหกรรมเกม กลายเป็นอุตสาหกรรมหลักในภาคสื่อและความบันเทิงในอนาคต

โดยจะมีมูลค่าสูงกว่าตลาดภาพยนตร์และดนตรีรวมกัน ตลาดเกมจะมีรายได้รวมเติบโตขึ้นร้อยละ 5.7 ต่อปี จาก 224 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2567 จะเติบโตเป็น 300 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2572 (PwC, 2025) และ (4) อุตสาหกรรมกีฬา จะเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.8 ต่อปี จาก 507.7 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2568 เป็น 635.4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2572 ผ่านการเติบโตของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ทำให้ผู้ชมการแข่งขันเพิ่มขึ้น ควบคู่กับวิถีชีวิตใส่ใจสุขภาพของประชากรที่มากขึ้น (Joel, 2025) นอกจากนี้ กีฬาเป็นแหล่งสร้างมูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อาทิ การผลิตคอนเทนต์ การออกแบบแฟชั่นและผลิตภัณฑ์กีฬา การจัดกิจกรรมแฟนคลับ และการตลาดผ่านการสนับสนุนนักกีฬาและทีมกีฬา

การผลิตเนื้อหาสาระ (Content) ในโลกดิจิทัล ก็เป็นอีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงของการสร้างรายได้อีกรูปแบบหนึ่งที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถสร้างสื่อได้ด้วยตนเอง และความชะลอตัวทางเศรษฐกิจและการถูกเลิกจ้างในบริษัทใหญ่ ทำให้หลายคนผันตัวมาเป็น นักสร้างเนื้อหาสาระ (Content Creator) จนเป็นอาชีพหลัก ซึ่งปัจจุบันมี Content Creator จำนวนประมาณ 200 ล้านราย หรือร้อยละ 2.5 ของประชากรโลก และคาดการณ์ว่าตลาด Content Creator ทั่วโลก (ไม่นับรวมประเทศจีน) จะขยายตัวจาก 156.37 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2568 เป็น 480 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2573 (Tellscore, FutureTales LAB และ สถาบันวิชาการเพื่อความยั่งยืนทางสุขภาพจิต, 2566) ซึ่งเนื้อหาที่หลากหลายตามความสนใจและวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่ม เรียกว่า เนื้อหาที่ถูกสร้างจากผู้ใช้ (User Generated Content) และช่วยให้การโฆษณาสามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน (Jobsdb by SEEK, 2567) อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของนักสร้างเนื้อหา อาจเกิดการเติบโตของขนาดเศรษฐกิจนอกระบบที่เพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างรูปแบบของการผลิตเนื้อหาสาระ อาทิ (1) ละครสั้นบนแพลตฟอร์มวิดีโอแนวตั้ง เริ่มเติบโตจากจีนและขยายไปทั่วโลก โดยมีต้นทุนผลิตต่ำแต่สามารถสร้างมูลค่าสูง รายได้รวมทั่วโลกจากการเติมเงินและโฆษณา ในปี 2567 อยู่ที่ประมาณ 1,200-1,500 ล้านดอลลาร์ สรอ. และขนาดตลาดอาจสูงถึง 56,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ภายในปี 2572 (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2568) และ (2) Shoppertainment การเติบโตของตลาดอีคอมเมิร์ซ นำการถ่ายทอดสด (Live-streaming) มาใช้เพื่อความบันเทิงให้กับลูกค้าระหว่างซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์ม (วราภรณ์ ลิ้มศุภนาค, ม.ป.ป.) ทั้งนี้ การเติบโตของเทคโนโลยี AI ในการประมวลผลข้อมูลและช่วยสนับสนุนการผลิตคอนเทนต์มีมากขึ้น แต่ขณะเดียวกัน ก็สร้างความเสี่ยงจากการที่คอนเทนต์ที่สร้างโดยมนุษย์อาจถูกแทนที่ด้วย AI Creator

นอกจากนี้ เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง (Immersive Technology) และจักรวาลอนมิติ (Metaverse) รวมถึงชุมชนในโลกเสมือน ส่งผลให้เกิดบริการรูปแบบใหม่บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประสบการณ์ผ่านเทคโนโลยีเสมือนจริง Virtual Reality (VR) และเทคโนโลยีความจริงเสริม Augmented Reality (AR) นำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในสื่อบันเทิงดิจิทัลในรูปแบบใหม่ โดยอาศัยทักษะการออกแบบควบคู่กับจินตนาการ อาทิ การชมคอนเสิร์ตเสมือนจริง การเล่นเกมที่ผสมผสานโลกจริงและโลกเสมือน การเติบโตของอุตสาหกรรม E-sport การเติบโตของชุมชนบนโลกเสมือนเปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทั่วโลกอย่างไร้พรมแดนผ่านร่างอวตาร (Avatar) ส่งผลให้เกิดการซื้อขายสินค้าเสมือนเพื่อการแต่งตัวและแสดงตัวตนบนโลกดิจิทัล โดยได้รับความนิยมสูงในกลุ่มเยาวชนรุ่น Gen Z และ Gen Alpha พร้อมกันนี้ การเติบโตของการถือครองสินทรัพย์ดิจิทัลยังส่งผลให้ตลาดสินค้าเสมือน (Virtual Goods) มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.4 ต่อปี จากมูลค่า 112.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2568 เป็น 261.4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ภายในปี 2573 (Mordor Intelligence, 2025) นอกจากนี้ เทคโนโลยีโลกเสมือนจริงสามารถประยุกต์ใช้

กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย ผ่านการยกระดับทางอารมณ์และจิตใจ อาทิ การใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนเพื่อเข้าถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การจำลองประสบการณ์ท่องเที่ยวเสมือนจริงสำหรับผู้สูงอายุที่เดินทางลำบาก รวมถึงการจำลองเหตุการณ์ในอดีตเพื่อกระตุ้นความทรงจำ

ผลกระทบต่อประเทศไทย

จากการเติบโตของการใช้เทคโนโลยีที่มีการนำมาผสมผสานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีหลายรูปแบบมากขึ้น ถือเป็นโอกาสสำคัญให้กับประเทศไทยในการส่งออกสินค้าและบริการที่สร้างสรรค์ไปยังต่างประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้และภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมบันเทิงของไทยที่มีการเติบโตในตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง อาทิ การส่งออกภาพยนตร์ ละครและซีรีส์ ไปยังตลาดต่างประเทศมีเพิ่มขึ้น การเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ของต่างประเทศที่ทำให้ศิลปินไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับสากล ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) ให้ผู้ชมที่อยากมาสัมผัสประสบการณ์จริง ทำให้ไทยเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ นอกจากนี้ ซีรีส์แนว Boy's Love (ซีรีส์วาย) ช่วยสร้างภาพลักษณ์ในการส่งเสริมเศรษฐกิจทางเพศให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ขณะที่การแข่งขันทางด้านกีฬาที่มีศักยภาพสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการถ่ายทอดสดริมฝั่งไปทั่วโลกเช่นกัน อาทิ มวยไทย วอลเลย์บอล ในขณะที่เดียวกัน จากการขยายตัวของแรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบันเทิง อาทิ ผู้ผลิตคอนเทนต์ (Content Creator) นักร้องแบบ ศิลปิน และนักพัฒนาซอฟต์แวร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานอิสระ (Freelances) สามารถเข้าสู่งานได้ง่าย สามารถใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการทำงานได้อย่างอิสระจากทุกที่ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นโอกาสของไทยในการสร้างงานรูปแบบใหม่ แต่ก็มีมีความท้าทายจากการบริหารเศรษฐกิจนอกระบบ เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่ไม่จดทะเบียน การมีรายได้ที่ไม่แน่นอน การเข้าถึงความคุ้มครองทางสังคมของรัฐได้จำกัด รวมถึงในกรณีที่แรงงานดังกล่าวอยู่นอกระบบภาษี ก็อาจจะกระทบกับความสามารถในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ

2.2.13 การศึกษาที่ไม่อยู่ในห้องเรียนอีกต่อไป

ระบบการศึกษาไทยกำลังเผชิญแรงกดดันให้ต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ และความต้องการทักษะของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และ AI ขณะเดียวกันก็มีผู้เล่นใหม่ ๆ ที่สามารถเข้ามาร่วมจัดการศึกษา อาทิ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดโอกาสในการเชื่อมโยงการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งทำให้การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันตลาดแรงงานเริ่มให้ความสำคัญกับ “ทักษะ” ที่พิสูจน์ได้จริง มากกว่าการถือครอง “วุฒิการศึกษา” ทำให้การจัดการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิมอาจไม่ตอบโจทย์กับตลาดแรงงาน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของประเทศไทย ในการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นบนฐานของการใช้เทคโนโลยีและการยอมรับภาคส่วนอื่น ๆ ในการเข้าร่วมจัดการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับภาวะกดดันอันเนื่องจากหลายปัจจัย อาทิ การลดลงของจำนวนเด็กเกิดใหม่และประชากรวัยเรียน ซึ่งแรงกดดันสำคัญต่อการจัดการศึกษาในเชิงโครงสร้าง ช่องว่างในการเข้าถึงเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะประชาชนกลุ่มที่อยู่ในเศรษฐกิจฐานระดับล่าง ดังนั้น หากระบบการศึกษาไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของประเทศและบริบทดังกล่าว อาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของช่องว่างทางการศึกษา เงื่อนไขดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้รูปแบบใหม่ และการลดลงของศักยภาพในการผลิตบุคลากร

ที่มีทักษะตรงตามความต้องการของตลาด ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การเติบโตของเทคโนโลยีและรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ได้พลิกโฉมการเรียนรู้แบบเดิม โดยมีผู้เล่นในตลาดการศึกษาที่หลากหลายขึ้นทั้งภาคเอกชน และผู้ผลิตคอนเทนต์ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ตลอดเวลา ขณะเดียวกัน AI ได้เข้ามาเพิ่มความหลากหลายในการเรียนรู้ได้มากขึ้น อาทิ แพลตฟอร์มเทคโนโลยีการศึกษา (EdTech) ที่ใช้ AI ออกแบบเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน (AI Personalized Learning) สื่อบันเทิงเชิงการศึกษา (Edutainment) และแพลตฟอร์มสตรีมมิ่ง (Over-the-top: OTT) ที่ทำให้เส้นแบ่งระหว่างการศึกษาและความบันเทิงลดน้อยลง การเรียนรู้แบบ Gamification การนำองค์ประกอบของเกมมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพในการศึกษา AR และ VR ที่สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมือนได้สัมผัสการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะในสายอาชีพ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการศึกษา อาจยังเป็นการซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำผ่านช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้รุนแรงมากขึ้น รวมถึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องจริยธรรมและความเป็นส่วนตัวที่ควรมีมาตรการรองรับอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ในบริบทที่การจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มกลุ่มคนเปราะบาง อาทิ เด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา เด็กและเยาวชนที่เผชิญกับความรุนแรง เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมไม่สอดคล้องกับความต้องการ การจัดการศึกษาในรูปแบบปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของกลุ่มดังกล่าว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ในการร่วมกันค้นหา ออกแบบวิธีการจัดการศึกษา และวิธีการประเมินผลลัพธ์จากการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น รวมทั้งมีระบบการสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการสนับสนุนด้านร่างกายและจิตใจที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าสู่การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถนำไปต่อยอดได้ในอนาคต

ในขณะเดียวกัน ความต้องการทักษะแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับค่านิยมของประชากรรุ่นใหม่ ส่งผลให้ตลาดแรงงานลดความสำคัญของของวุฒิการศึกษาและหันมามุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสมรรถนะของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้จากการเรียน ทักษะความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานที่ได้จากการประยุกต์ใช้ความรู้ และคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการแสดงออกและการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้มีความยืดหยุ่น เน้นสมรรถนะและทักษะเฉพาะทางที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน อาทิ การเรียนรู้เพื่อการมีงานทำ (Learn to earn) การเรียนรู้แบบสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) หลักสูตรระยะสั้น (Micro-credentials) ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (Work-integrated Learning) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถมีช่วงพักการเรียน (Gap Year) เพื่อไปทำงานโดยไม่เสียสถานะนักศึกษา รวมถึงการศึกษาทางเลือกอย่างบ้านเรียน (Homeschool) โดยประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป กำลังส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องผูกมัดกับสถาบันเดียวเป็นเวลาหลายปี แต่สามารถเลือกเรียนรู้และสะสมหน่วยกิต แล้วนำมาประกอบเป็นชุดทักษะที่ต้องการ รวมทั้งผู้เรียนที่เลือกเรียนหลักสูตรแกนกลางควบคู่กับทักษะเฉพาะทางที่ตลาดแรงงานต้องการจากแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทโลกที่บริษัท

เทคโนโลยีขนาดใหญ่อย่าง Google และ Microsoft เริ่มสร้างหลักสูตรและออกใบรับรองของตนเองที่ได้รับ การยอมรับในภาคอุตสาหกรรม

เช่นเดียวกันกับบทบาทของการศึกษาที่มีแนวโน้มจะขยายความครอบคลุมมากขึ้น จากการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาหลักสูตรปกติมาตรฐาน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลง อาทิ การเปลี่ยนแปลงจากสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงขึ้นจนถึงระดับจุดพลิกผันของ สภาพภูมิอากาศ (Climate Tipping Points) ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องเปลี่ยนไปสู่การเรียนรู้เพื่อเอาชีวิตรอด สถานศึกษาอาจต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์พักพิงฉุกเฉิน และหลักสูตรที่ถูกปรับให้เน้นทักษะการเอาตัวรอดและ การจัดการภาวะวิกฤตโลก เช่นเดียวกันกับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งการศึกษา จะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเรียนที่เน้น การปรับตัวและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ทักษะด้านสังคม ทักษะในการเผชิญกับความท้าทาย และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทักษะทางด้านการเงิน รวมถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ จริงมากขึ้น อาทิ การเรียนแบบฐานสมรรถนะ และการเรียนแบบการทำโครงการจริง

นอกจากนี้ แนวโน้มจำนวนเด็กเกิดใหม่ที่ลดลง ทำให้จำนวนนักเรียนในระบบเริ่มลดตาม สร้างแรงกดดันต่อการบริหารจัดการศึกษา และอาจนำไปสู่การยุบหรือควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน ไม่เต็มชั้นเรียน พิจารณาจากความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรและปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านการจัดทำแผนการปฏิรูป การศึกษาระยะ 10 ปี (2568-2578) ซึ่งมีเป้าหมายในการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก 10,000 แห่ง และ โยกย้ายครู 50,000 คน ไปยังพื้นที่ที่มีความต้องการสูง (NESDC, et al., 2025) ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยน หลักสูตรแกนกลางสู่ฐานสมรรถนะที่เน้นทักษะแห่งอนาคต การปฏิรูปกระบวนการพัฒนาครูให้สามารถจัดการ เรียนรู้ในรูปแบบใหม่และมีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและ กฎหมายที่เอื้อให้เกิดผู้เล่นทางการศึกษาที่หลากหลาย โดยเฉพาะภาคเอกชนในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ได้ อย่างอิสระและคล่องตัวมากขึ้น

ผลกระทบต่อประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและจำนวนประชากรวัยเรียนที่ลดลง อาจสร้าง แรงกดดันให้ระบบการศึกษาต้องเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากจำกัดเฉพาะประชากรวัยเรียน เป็นประชากร ทุกช่วงวัยที่ต้องการพัฒนาทักษะใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสถาบันการศึกษาต้อง มีการเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับแหล่งความรู้ ที่หลากหลาย และสถาบันอุดมศึกษาต้องปรับบทบาทของตนเองเพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) มากขึ้น ขณะที่การเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยี บุคลากรทางการศึกษามีโอกาสต้องเผชิญกับ แรงกดดันในการปรับตัวเพื่อนำ AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเตรียมแผนการสอนและการประเมินผล รวมถึง การถ่ายทอดความรู้และสร้างทักษะให้ผู้เรียนสามารถนำ AI ไปใช้ต่อยอดในตลาดแรงงานและไม่ถูกแทนที่ด้วย เทคโนโลยี โดยสถาบันการศึกษาดั้งเดิมมีโอกาสดูแลความสำคัญลง โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา จากการที่ตลาดแรงงานให้ความสำคัญกับทักษะที่พิสูจน์ได้จริงมากกว่าวุฒิการศึกษา ซึ่งจะยิ่งส่งผลให้บัณฑิต จบใหม่หางานได้ยากขึ้น และหากสถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถออกแบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการ ของตลาดแรงงานได้ อาจทำให้เยาวชนรู้สึกว่าการเข้าสู่ระบบการศึกษาไม่คุ้มค่าและไม่เห็นอนาคตที่ชัดเจน จนนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของเยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม (Not in Education, Employment or Training : NEETs) ที่เผชิญกับภาวะความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต ที่ไม่สามารถรับแรง

กีดกันทางเศรษฐกิจ และเลือกที่จะแยกตัวออกจากสังคมอย่างถาวร นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามาใช้เพิ่มมากขึ้น อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีความซับซ้อนและกว้างขวางขึ้นจากการแบ่งแยกการศึกษาออกเป็นสองมาตรฐาน ระหว่างกลุ่มที่เข้าถึงและปรับตัวได้ กับกลุ่มที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังในระบบการศึกษาแบบเดิม ซึ่งอาจเป็นโรงเรียนรัฐ ที่มีกฎระเบียบซับซ้อน เปลี่ยนแปลงยาก โดยส่งผลให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษารูปแบบใหม่ต้องหลุดออกจากระบบ หรือขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และเป็นสัญญาณเตือนถึงวิกฤตความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาของรัฐที่เพิ่มสูงขึ้น

2.2.14 อนาคตของงาน: ความท้าทายในยุค AI และสังคมสูงวัย

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ที่กำลังเปลี่ยนนิยามของทักษะที่จำเป็น การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดที่ส่งผลให้กำลังแรงงานลดลง และทัศนคติของการทำงานของคนรุ่นใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญที่กำลังเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของงานในอนาคต รูปแบบการจ้างงานกำลังเปลี่ยนจากระบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบที่ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบเศรษฐกิจแบบเฉพาะกิจ (Gig Economy) และการทำงานอิสระ (Freelancing) การเปลี่ยนแปลงนี้จึงนำมาซึ่งความท้าทายต่อทุกภาคส่วน ทั้งแรงงานที่ต้องเร่งปรับตัวและยกระดับทักษะเพื่อไม่ให้ถูกแทนที่ สถานประกอบการที่ต้องการแรงงานที่มีทักษะทางสังคมสูงวัย และหน่วยงานภาครัฐที่ต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของภาคการผลิตและบริการที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ตลาดแรงงานของไทยกำลังเผชิญแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยในระหว่างปี 2568 – 2573 คาดว่าจะเกิดการสร้างงานใหม่ประมาณ 170 ล้านตำแหน่งจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลมหัต (Big Data) วิศวกรด้านเทคโนโลยีการเงิน (Financial Technology: Fintech) ผู้เชี่ยวชาญด้าน AI นักพัฒนาซอฟต์แวร์ และแอปพลิเคชัน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2568) รวมถึงงานสีเขียว (Green Jobs) ซึ่งหมายถึง งานที่ให้ความสำคัญและตระหนักถึงเรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ทั้งช่วยรักษาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรม การเกษตร การบริการ หรือภาครัฐ (Salika, 2023) ยกตัวอย่างเช่น ช่างติดตั้งและดูแลรักษาแผงโซลาร์เซลล์ นักวิเคราะห์คาร์บอนฟุตพริ้นท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าจะสร้างการจ้างงานใหม่ได้กว่า 1.2 ล้านตำแหน่งภายในปี 2573 สำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะภาคพลังงานหมุนเวียนซึ่งเพียงภาคส่วนเดียวคาดว่าจะสร้างงานได้มากกว่า 172,000 ตำแหน่งภายในปี 2593 ขณะที่ในระดับโลก คาดว่าจะเกิดการจ้างงานสุทธิราว 18 ล้านตำแหน่งภายในปี 2573 (ILO, 2018) ขณะเดียวกัน จะมีการสูญเสียงานประมาณ 92 ล้านตำแหน่งจากระบบอัตโนมัติและพลวัตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเภทงานธุรการ อาชีพพนักงานเก็บเงิน พนักงานขายตัว ผู้ช่วยผู้บริหาร เลขานุการบริหาร พนักงานพิมพ์ และนักบัญชีและผู้สอบบัญชี (WEF, 2025b)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะ AI ยังได้ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานของคนรุ่นใหม่อย่าง Gen Z ซึ่งจะเป็นกำลังแรงงานหลักของประเทศ ที่มักใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยทำงานจนเกิดความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี เนื่องจากช่วยประหยัดเวลาและเพิ่มประสิทธิภาพ และนำไปสู่โอกาสการจ้างงานในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะในรูปแบบ Gig Economy และ Freelancing (สศช., 2568ฉ) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังทำให้รูปแบบการทำงานมีความหลากหลายและ

ยืดหยุ่นมากขึ้น ส่งผลให้แนวทางการทำงานแบบเดิมที่อยู่กับองค์กรเดียวจนเกษียณ (Lifetime Employment) ถูกแทนที่ด้วยแนวทางการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตการทำงาน (Lifetime Employability) เพื่อให้แรงงานสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของตลาดงานจาก AI และ Gig Economy นำมาซึ่งความต้องการทักษะใหม่ (New Skills Demand) แรงงานในสาขาที่มีทักษะเฉพาะทางสูงที่เพิ่มขึ้นและการเปลี่ยนผ่านสู่รูปแบบงานที่ยืดหยุ่นดังกล่าว ได้สร้างแรงกดดันต่อการผลิตและพัฒนาแรงงานของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาด้านความไม่สอดคล้องระหว่างทักษะของแรงงานกับทักษะที่ใช้ในการทำงาน (Skills Mismatch) ทั้งการทำงานต่ำระดับ (Vertical Mismatch) และการทำงานไม่ตรงสาขาวิชาที่จบ (Horizontal Mismatch) โดยเฉพาะในกลุ่มบัณฑิตจบใหม่ที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น และอาจเผชิญกับอุปสรรคการทำงานในตำแหน่งที่ไม่ตรงกับศักยภาพ และอาจได้รับค่าจ้างที่ไม่เหมาะสม สาเหตุสำคัญมาจากขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบการศึกษากับทักษะที่ผู้ประกอบการต้องการที่เป็นระบบและมีความเป็นเอกภาพ ทั้งนี้ ความต้องการบุคลากรทักษะสูงที่เพิ่มขึ้นทั่วโลกยิ่งทำให้ปัญหานี้ซับซ้อนขึ้น เนื่องจากหลายประเทศแข่งขันกันเพื่อดึงดูดคนเก่ง (Talent Wars) ด้วยค่าตอบแทน สวัสดิการ และคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ส่งผลโดยตรงต่อภาวะสมองไหล (Brain Drain) ของประเทศไทย โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่จึงมักสนใจย้ายไปทำงานต่างประเทศเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและค่าตอบแทนที่สูงขึ้นในสาขาสำคัญ อาทิ การศึกษา กฎหมาย เทคโนโลยีสารสนเทศ วิศวกรรม รวมถึงบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หลายประเทศจึงเริ่มใช้หลักสูตรระยะสั้นที่เน้นทักษะเฉพาะทาง (Micro-credentials) เพื่อผลิตแรงงานให้ตรงตามความต้องการลดช่องว่างทักษะ และลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในตลาดแรงงาน ขณะที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นทักษะเฉพาะทาง (Micro-credentials) อาทิ การดำเนินการผ่านโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ และการเร่งปฏิรูประบบอุดมศึกษาให้หลักสูตรตอบโจทย์ทักษะที่ตลาดต้องการ (Skills Mapping) อย่างไรก็ตาม การดำเนินการได้อย่างจำกัดเนื่องจากความพร้อมของสถาบันการศึกษา

ผลกระทบต่อประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะ AI ประกอบกับโครงสร้างประชากรที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด กำลังส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างตลาดแรงงานไทยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรวัยทำงานลดลงต่อเนื่อง ขณะที่แรงงานจำนวนมากยังขาดทักษะที่สอดคล้องกับเทคโนโลยี และรูปแบบการทำงานยุคใหม่ ทำให้ไทยมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน หากไม่สามารถเร่งยกระดับทักษะและสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ในระดับสถานประกอบการ แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติและ AI ทดแทนแรงงานมนุษย์ กำลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความต้องการแรงงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยแรงงานทักษะสูงที่สามารถบริหารจัดการเทคโนโลยีและข้อมูลจะมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างมาก แรงงานทักษะปานกลางซึ่งทำงานที่เป็นกิจวัตรหรือซ้ำรูปแบบมีแนวโน้มถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี รวมทั้งปัญหาช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) ยังคงซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำในตลาดแรงงาน แรงงานที่ขาดทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีจะถูกกันออกจากโอกาสทางเศรษฐกิจ ขณะที่แรงงานที่สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้จะได้รับโอกาสเพิ่มขึ้น ทำให้ช่องว่างรายได้และคุณภาพชีวิตของแรงงานไทยถ่างกว้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่แรงงานทักษะต่ำบางกลุ่ม เช่น งานดูแลผู้สูงอายุ งานบริการ และความปลอดภัย เป็นต้น ที่เทคโนโลยียังไม่สามารถทดแทนได้ จะยังคงมีความต้องการสูงขึ้น นำไปสู่ ปรากฏการณ์แรงงานสองขั้ว (Labor Market Polarization) คือการที่ความต้องการ

แรงงานทักษะสูงและแรงงานทักษะต่ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่ความต้องการแรงงานทักษะปานกลางลดลง โดยคาดว่าปรากฏการณ์นี้จะเพิ่มความท้าทายต่อตลาดแรงงานไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายในการพัฒนาทักษะกำลังคน โดยเฉพาะใน SMEs ซึ่งแรงงานไทยยังคงมีอัตราการเข้าร่วมพัฒนาทักษะในระดับต่ำที่ร้อยละ 2.66 (NESDC, et al., 2025) อุปสรรคในการแข่งขันดึงดูดแรงงานทักษะสูงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ประเทศไทยมีศักยภาพ จากโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก ขณะที่โครงสร้างการผลิตของไทยในภาคเกษตรกรรม ประมง และการก่อสร้าง ยังคงพึ่งพาแรงงานทักษะต่ำจำนวนมาก ซึ่งการลดลงของแรงงานไทยในประเทศ ทำให้เศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม บริบทภูมิรัฐศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความขัดแย้งระหว่างประเทศ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน และมาตรการควบคุมแรงงานข้ามชาติที่เข้มงวดขึ้นในประเทศต้นทาง เช่น เมียนมา กัมพูชา และลาว เป็นต้น ทำให้ไทยต้องเผชิญการแข่งขันในการดึงดูดแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การที่ไทยยังขาดระบบบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของตลาดแรงงาน การคุ้มครองสิทธิแรงงาน และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

2.2.15 ความคุ้มครองทางสังคมในบริบทโลกใหม่

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน ประกอบกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนไป ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้ส่งผลให้ระบบความคุ้มครองทางสังคมจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถรองรับความเสี่ยงที่หลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งในมิติของการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิต การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน และการเพิ่มโอกาสในการเลื่อนขั้นทางเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกัน การพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างระดับความคุ้มครองกับภาระทางการคลังและความพร้อมของรัฐ ตลอดจนการกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดความคุ้มครองดังกล่าว รวมทั้งต้องพิจารณาประเด็นความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มผู้ได้รับความคุ้มครองในแต่ละรูปแบบ เพื่อให้การจัดความคุ้มครองทางสังคมเกิดความเป็นธรรมและยั่งยืนในระยะยาว

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

โครงสร้างเศรษฐกิจและตลาดแรงงานทั่วโลกกำลังเปลี่ยนผ่านสู่รูปแบบการจ้างงานที่ยืดหยุ่น กระจายตัว และไม่เป็นมาตรฐานมากขึ้น สร้างความจำเป็นให้ระบบความคุ้มครองทางสังคมต้องปรับตัวเพื่อให้ออกมาตอบสนองกับความต้องการของแรงงานอย่างเจาะจงมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานแพลตฟอร์มที่ไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม (ILO, 2025b) อาทิ กรณีการปรับปรุงรูปแบบการสมทบของผู้ให้บริการส่งอาหารและขนส่งผ่านแอปพลิเคชัน ให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้นของประเทศเกาหลี (ILO, 2024a) การเริ่มจัดทำอนุสัญญาสากลซึ่งผูกพันให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย พัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมแรงงานแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะในประเด็น รูปแบบความคุ้มครองที่เหมาะสมสำหรับแรงงานที่มีหลายนายจ้าง การรักษาสิทธิและความต่อเนื่องของความคุ้มครอง (Portability) เมื่อเปลี่ยนแพลตฟอร์ม ความเชื่อมโยงของโครงการที่เป็นแบบการร่วมจ่ายเงินสมทบและที่ไม่มีการร่วมจ่ายเงินสมทบ เป็นต้น (ILO, 2025b) อีกทั้งการรับรองมติในหัวข้อ “การส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจสังคมสมานฉันท์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติสองครั้ง คือเมื่อ 18 เมษายน 2566 และ 26

พหุศักราช 2567 โดยมีประเทศไทยร่วมรับรองด้วย สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการเสริมอำนาจทางสังคม ในการตัดสินใจและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการที่เป็นธรรมเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตยในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นทางเลือกนอกเหนือไปจากการพัฒนาแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นกำไรสูงสุดเป็นหลัก (ILO, 2025c) แนวคิดเศรษฐกิจสังคมสมานฉันท์ที่แพร่หลายยังให้ความสำคัญต่อการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาสังคมเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านระบบการจัดการร่วมที่ยืดหยุ่น ซึ่งสามารถสร้างความคุ้มครองทางสังคมแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการความคุ้มครองทางสังคมภายในกลุ่ม ชุมชน หรือท้องถิ่น ด้วยตัวเองได้อย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ อาทิ การจัดบริการด้านสุขภาพและการศึกษาของภาครัฐในพื้นที่ชายแดน ที่ต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2568)

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศอาจกดดันให้ระบบความคุ้มครองทางสังคมต้องรองรับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่เพิ่มขึ้น โดยสร้างความเสียหายแก่แรงงานภาคเกษตร โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งใน 10 ประเทศทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยมากที่สุด (บีบีซี นิวส์ ไทย, 2567) อีกทั้งสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดโรคระบาดและปัญหาสุขภาพใหม่ ๆ อาทิ โรคที่มากับน้ำท่วมหรือปัญหาสุขภาพจากภาวะอุณหภูมิสูงหรือคลื่นความร้อน (กรมอนามัย, 2558) และยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการพลัดถิ่นและย้ายที่อยู่ชั่วคราวหรือถาวร กระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและก่อให้เกิดความยากลำบากในการตั้งถิ่นฐานใหม่ ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียวก็นำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากอุตสาหกรรมเดิมที่ปล่อยคาร์บอนสูง ทำให้แรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการลดการใช้พลังงานฟอสซิล (ภาคเหมืองถ่านหิน) เผชิญความเสี่ยงจากการถูกเลิกจ้าง และ/หรือจำเป็นต้องปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งในประเทศเยอรมนี (Furnaro, et al., 2022) และกลุ่มสหภาพยุโรป ได้มีการจัดทำชุดมาตรการชดเชยและเยียวยา (Social Compensation Packages) แรงงานที่ได้รับผลกระทบจากประเด็นข้างต้น โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อฝึกอบรม ทดแทนรายได้ และย้ายแรงงานไปสู่อาชีพใหม่ (ILO, 2023)

ค่านิยมและรูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ยังทำให้ความคุ้มครองทางสังคมต้องมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น อาทิ (1) กระแสการใช้ชีวิตแบบชิลแซกมาแทนที่ชีวิตในลักษณะเส้นตรง (เรียน-ทำงาน-เกษียณ) ทำให้ความคุ้มครองทางสังคมที่ติดตามตัว (Portable Social Protection) และความยืดหยุ่นมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนอาชีพ การเปลี่ยนบทบาท การหยุดทำงานชั่วคราว หรือการทำงานสลับหลายอย่างพร้อมกัน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพ (2) กระแสการให้คุณค่างานที่มีมูลค่าทางจิตใจมีเพิ่มขึ้น ผลสำรวจ Deloitte Global 2025 Gen Z and Millennial Survey พบว่า คนรุ่นใหม่บางส่วน (กลุ่ม Gen Z ในช่วงอายุ 19 ปี – 30 ปี ร้อยละ 89 และ กลุ่ม Millennial ในช่วงอายุ 31 ปี – 42 ปี ร้อยละ 92) ต้องการงานที่มีความหมาย สอดคล้องกับคุณค่าที่ตนยึดถือ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี (Deloitte, 2025) งานลักษณะนี้อาจเป็นงานที่ไม่มีค่าจ้างหรือค่าจ้างไม่สูงนัก แต่มีมูลค่าทางสังคมสูง (Sanvee, 2024) อาทิ การดูแลคนในครอบครัว การเป็นอาสาสมัคร หรือการเรียนรู้ระยะยาว สร้างความท้าทายต่อความคุ้มครองทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านรายได้เท่านั้น

ในขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไม่เพียงเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการเข้าถึง การลดการรั่วไหล และการสนับสนุนการออกแบบสวัสดิการแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (Targeted

Benefits) ดังตัวอย่างโครงการขนาดใหญ่อย่างโครงการกระจายอาหารแบบมุ่งเป้า (Targeted Public Distribution System: TPDS) ของประเทศอินเดีย มีระบบระบุตัวตนดิจิทัลด้วยข้อมูลชีวมิติ (Biometric Digital Identification System) หรือ Aadhaar ซึ่งใช้ข้อมูลลายนิ้วมือ ม่านตา และภาพใบหน้า (Rajanna & Sunitha, 2025) ในการพัฒนาความแม่นยำในการยืนยันตัวตนของผู้รับสิทธิประโยชน์ ป้องกันการรับสวัสดิการซ้ำซ้อน และลดความผิดพลาดจากการให้สิทธิประโยชน์กับกลุ่มรั่วไหล (Inclusion Error) (Iyer, et al., 2024) และในกรณีของประเทศเคนยา ที่มีการใช้ Single Registry ที่รวมข้อมูลของโครงการความช่วยเหลือทางสังคมหลายโครงการเข้าไว้ด้วยกัน และช่วยในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ลงทะเบียน ชำระเงิน และการจัดการข้อร้องเรียน (GSDRC, 2019)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดความคุ้มครองทางสังคมยังมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมุ่งออกแบบความคุ้มครองที่หลากหลายและเจาะจงเพื่อบังคับดูแลอาทิ ระบบบำนาญ Occupational Pension Schemes ของประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นกลไกการตกลงระหว่างภาคเอกชนและสหภาพแรงงานที่ครอบคลุมกว่าร้อยละ 90 ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ คิดมูลค่าเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 66 ของตลาดบำนาญเอกชนของประเทศที่ใช้สกุลเงินยูโร (ECB, 2020) และกรณีที่ภาคเอกชนออกแบบความคุ้มครองทางสังคมแบบเจาะจง ได้แก่ สิทธิประโยชน์ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก ปฐมวัย และบุตรหลานหลังเลิกเรียนสำหรับพนักงานบริษัท Campbell Soup Company (Jaishi, 2025) และบริษัท Team Rubicon ที่ให้จ่ายประกันสุขภาพครอบคลุมทั้งพนักงานและครอบครัวให้เต็มจำนวน (The Good Trade, 2024) รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนงานเพื่อจัดบริการสาธารณะให้เข้าถึงกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ทวีความสำคัญมากขึ้น โดย OECD (2021) ระบุว่า การสร้างการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนในการจัดบริการจนกลายเป็นแนวทางปฏิบัติปกติทั่วไปนั้นจะช่วยยกระดับคุณภาพของบริการสาธารณะได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ภาคประชาสังคมที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีความหลากหลาย เข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและมีทรัพยากรเพียงพอในการเข้าไปมีส่วนร่วมได้ อาทิ มีเวลาหรือเงินทุนเพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะเชื่อมโยงกลไกกับหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจสาธารณะหรือวางแผนในระดับต่าง ๆ

ผลกระทบต่อประเทศไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม สภาพภูมิอากาศ และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อระบบความคุ้มครองทางสังคมของไทยให้ต้องปรับตัวให้มีความยืดหยุ่น ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มได้มากขึ้น ทั้งในด้านการรองรับแรงงานรูปแบบใหม่ที่อยู่นอกระบบดั้งเดิม การชดเชยแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนผ่านรูปแบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การออกแบบความคุ้มครองทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางรายได้ และมักครอบคลุมงานงานในลักษณะที่มีรูปแบบดั้งเดิม ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและออกแบบมาตรการคุ้มครองให้มีความแม่นยำ

อย่างไรก็ตาม หากระบบความคุ้มครองทางสังคมไทยไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประกอบกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับความคุ้มครองที่ยังไม่เพียงพอต่อการประกันความมั่นคงในชีวิตของประชาชน การดำเนินงานที่ขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบจนก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการจัดสวัสดิการ ตลอดจนข้อจำกัดด้านการคลังที่เผชิญความตึงตัวจากภาระรายจ่ายเพื่อผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่จำนวนแรงงานในวัยทำงานซึ่งเป็นฐานรายได้ภาษีของภาครัฐกลับลดลง จะยิ่งลดทอนศักยภาพของระบบความคุ้มครองทางสังคมให้ไม่สามารถปกป้องประชาชนจากความเสี่ยงและลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ระบบ

ความคุ้มครองทางสังคมไม่อาจทำหน้าที่การเป็นโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเพียงพอจะเป็นหลักประกันคุณภาพชีวิตของประชาชน และท้ายที่สุดจะบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อภาครัฐในฐานะผู้ดำเนินการหลักในการจัดความคุ้มครองทางสังคมของประเทศ

2.2.16 การย้ายฐานความเชื่อและความไว้วางใจ: วิฤตติศรัทธาหรือโอกาสเพื่อการพัฒนา

การเปลี่ยนผ่านแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจจากสถาบันทางสังคมดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็น ศาสนา ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐและการเมืองที่กำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง ไปสู่การพึ่งพาและไว้วางใจในตัวบุคคลและความเชื่อในโชคกลางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทคโนโลยีมากขึ้นในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านครั้งใหญ่นี้ไม่เพียงสร้างความท้าทายเชิงโครงสร้างต่อความมั่นคงทางสังคมเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจและพลวัตทางสังคมภายใต้ความเชื่อส่วนบุคคลในรูปแบบ “สายมู” และอินฟลูเอนเซอร์ ได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทในการชี้นำการดำเนินชีวิตของผู้คน ซึ่งหากประเทศไทยสามารถกำหนดทิศทางและพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระแสความเชื่อได้อย่างมีระบบ จะยังเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ของประเทศ อย่างไรก็ตาม การยึดเหนี่ยวจิตใจกับบุคคลและเทคโนโลยี อาจทำให้เกิดความเสี่ยงของการถูกหลอกลวงได้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

วิฤตติศรัทธาในสถาบันดั้งเดิมกำลังกลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีนัยสำคัญต่อประเทศไทย สถาบันหลักของสังคม เช่น ศาสนาและครอบครัว เป็นต้น ซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของคุณค่า ความเชื่อ และความศรัทธากำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ลดทอนบทบาทและความน่าเชื่อถือลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มตั้งคำถามต่ออำนาจและโครงสร้างแบบดั้งเดิมมากขึ้น ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนให้เห็นถึงการลดลงของความศรัทธาในสถาบันศาสนาอย่างชัดเจน โดยคะแนนความเชื่อมั่นต่อสถาบันศาสนาของประชาชนลดลงจาก 8.2 เหลือ 6.4 ภายในระยะเวลา 10 ปี ขณะที่จำนวนคดีความที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15 ในปี 2565 (ศักดิ์ ประสานดี, 2567) สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นท่ามกลางภาวะความเครียด ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ และความเปราะบางทางสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผลักดันให้ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่แสวงหาที่พึ่งทางจิตใจในรูปแบบใหม่

ช่องว่างทางศรัทธาที่เกิดขึ้นนี้ ถูกเติมเต็มด้วยการขยายตัวของ “วัฒนธรรมความเชื่อส่วนบุคคล” หรือที่เรียกว่า สายมู (Mystic or Spiritual Belief Culture) ซึ่งสะท้อนแนวโน้มการแสวงหาความมั่นคงทางจิตใจในรูปแบบที่ไม่ขึ้นกับสถาบันดั้งเดิม ปรากฏการณ์ดังกล่าวขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่ม Gen Z ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 73.2 ของผู้บริโภคตลาดสายมู (พค., 2568) ทั้งนี้ ระหว่างปี 2562–2566 มีการจดทะเบียนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริการด้านความเชื่อสายมูจำนวน 134 ราย มูลค่าทุนจดทะเบียนรวม 135.9 ล้านบาท และคาดว่าจะสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวสูงถึง 15,000 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงทางศรัทธากำลังกลายเป็นทั้งสัญญาณของความเปราะบางทางสังคม และโอกาสทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่ภาครัฐจำเป็นต้องทำความเข้าใจและบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

เช่นเดียวกันกับสถาบันครอบครัวกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทั้งในเชิงโครงสร้างประชากร ค่านิยม และนิยามทางกฎหมาย ดังนี้ (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวไทยได้เปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 83.7 ในปี 2565 (สค., 2565) ทำให้บทบาทของครอบครัวในการดูแลสมาชิกลดลง และสร้างภาระความต้องการการคุ้มครอง

จากภาครัฐมากขึ้น (2) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนรุ่นใหม่ กลุ่ม Gen Y และ Gen Z มีแนวโน้มที่จะแต่งงานช้าลง หรือเลือกที่จะใช้ชีวิตโสดและไม่มีบุตรมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความกังวลต่อความไม่แน่นอนทางการเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อม คุณภาพการศึกษา และความต้องการชีวิตอิสระ ซึ่งส่งผลให้ความมั่นคงของครอบครัวในอนาคตอาจลดลง และเพิ่มความต้องการการคุ้มครองทางสังคมจากรัฐมากขึ้น (เจณิตตา จันทวงษา, 2565) (3) การขยายนิยามของครอบครัว จากการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (หรือสมรสเท่าเทียม) ทำให้ครอบครัวมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็สร้างความท้าทายในการออกแบบระบบสนับสนุนทางสังคมที่ครอบคลุมและเท่าเทียม

แนวโน้มของการสร้างความไว้วางใจของผู้คนที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะชุมชนทางกายภาพ มีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากสังคมเมืองที่เติบโตทำให้ความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้านลดลง ผู้คนให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวสูง ส่งผลให้ชุมชนทางภูมิศาสตร์แบบดั้งเดิมหลายแห่งอ่อนแอลง ผู้คนกลับรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นในชุมชนออนไลน์หรือกลุ่มที่มีความสนใจในประเด็นเฉพาะร่วมกัน (Issue-based Communities) เช่น กลุ่มกิจกรรมกีฬา กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มแฟนคลับ เป็นต้น ซึ่งแม้จะขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีวัตถุประสงค์เฉพาะทางและไม่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต

นอกจากนี้ ความชอบธรรมของสถาบันภาครัฐและการเมืองมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากการเสื่อมศรัทธาของประชาชนต่อรัฐบาลและสถาบันการเมืองที่มีรากฐานสำคัญมาจากความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาในการดำรงชีวิต ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนกลายเป็นแบบแลกเปลี่ยน ที่จะคงอยู่ก็ต่อเมื่อรัฐสามารถตอบสนองความต้องการได้ เมื่อประกอบกับปัญหาคอร์รัปชันที่ฝังรากลึกและรับรู้ในวงกว้าง ปัจจัยเหล่านี้จึงบั่นทอนความชอบธรรมและนำไปสู่การเสื่อมศรัทธาในสถาบันภาครัฐและระบบการเมืองโดยรวม

ผลกระทบต่อประเทศไทย

การย้ายฐานความเชื่อและความไว้วางใจออกจากสถาบันหลักของสังคมไทยได้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงโครงสร้างที่ลึกซึ้งในหลายมิติ (1) สังคมแตกแยกมากขึ้น เมื่อสถาบันที่เคยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของค่านิยมร่วมความอ่อนแอ ความไว้วางใจโดยรวมจึงลดลง และถูกแทนที่ด้วยความเชื่อที่จำกัดอยู่เพียงกลุ่มย่อยหรือเครือข่ายใกล้ชิด ส่งผลให้การร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะเป็นไปอย่างยากลำบาก ขณะเดียวกัน การอ่อนแอของสถาบันครอบครัวได้ลดทอนความสามารถในการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ทำให้ประชาชนหันไปอาศัยกลไกของรัฐในการรองรับความเสี่ยงของชีวิตมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข การศึกษา หรือสวัสดิการทางเศรษฐกิจและสังคม (2) การขับเคลื่อนนโยบายระยะยาวทำได้ยากมากขึ้น จากความเสื่อมถอยของความไว้วางใจต่อสถาบันภาครัฐและทางการเมืองทำให้นโยบายที่ต้องอาศัยความร่วมมือในระยะยาวมีความเปราะบางและซับซ้อนมากขึ้น เช่น การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และวิกฤตสาธารณสุข เป็นต้น เนื่องจากประชาชนไม่เชื่อมั่นในเจตนารมณ์และความโปร่งใสของรัฐบาล ผลลัพธ์ดังกล่าวไม่เพียงทำให้ต้นทุนการบริหารเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังเปิดพื้นที่ให้การเมืองแบบประชานิยมและการสื่อสารเชิงอารมณ์ขยายตัว ซึ่งยิ่งซ้ำเติมปัญหาความไม่ไว้วางใจในระบบการเมืองไทย (3) สังคมดิจิทัลที่มาพร้อมโอกาสและความเสี่ยง การย้ายศูนย์กลางความเชื่อและความไว้วางใจเข้าสู่โลกออนไลน์ได้เปลี่ยนภูมิทัศน์อย่างสำคัญ แม้จะสร้างโอกาสด้านการตรวจสอบภาครัฐและเสริมพลังการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ก็มาพร้อมความเสี่ยงจากการแพร่กระจายของข่าวลวงได้ง่ายและทวีความรุนแรงขึ้น

อย่างไรก็ดี ผลกระทบเหล่านี้มิได้เป็นเพียงข้อจำกัด หากแต่ยังเปิดโอกาสใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ผ่านการพลิกวิกฤติศรัทธาให้เป็นแหล่งเศรษฐกิจ โดยการนำธุรกิจความเชื่อมั่นวกเข้ากับเศรษฐกิจหลัก อาทิ การท่องเที่ยว การเงิน และเทคโนโลยี ซึ่งจะนำไปสู่การต่อยอดเชิงมูลค่าในฐานะพลังทางวัฒนธรรม (Soft Power) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ที่สามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพและมีกำลังซื้อสูง อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตในเศรษฐกิจสูงวัยที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมไปถึงการพัฒนาตลาดบริการทางจิตใจอย่างเต็มรูปแบบให้มีการขยายตัวและความชัดเจนในฐานะกิจกรรมหนึ่งของระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งจากการที่ผู้คนจะต้องเผชิญกับสภาวะความเครียดในสังคม และไม่สามารถใช้สถาบันทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจได้อีกต่อไป จะผลักดันให้ความต้องการที่พึงทางใจถูกแปรรูปเป็นบริการในระบบเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยภาคบริการจะขยายตัวครอบคลุมตั้งแต่สินค้าและบริการสายมู แอปพลิเคชันทางศาสนา (FaithTech) ไปจนถึงการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งจะเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคความสุขทางใจจากการให้เปล่าสู่ระบบตลาดที่มีการแข่งขัน

2.2.17 ภาครัฐโปร่งใสตรวจสอบได้: โอกาสยกระดับธรรมาภิบาล หรือภาระใหม่ต่อการทำงานของรัฐ

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อภาครัฐกำลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้จำกัดเพียงคุณภาพที่ครอบคลุมของบริการสาธารณะ นโยบายที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างตรงจุดมากขึ้น ประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้น รวดเร็วและไม่ซับซ้อน แต่ยังรวมถึงความโปร่งใส และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤตความไว้วางใจต่อสถาบันการเมืองและภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ตลอดสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยข้อมูลจากรายงาน Trust in a Changing World ชี้ให้เห็นว่าระดับความไว้วางใจเฉลี่ยในรัฐบาลและรัฐสภาลดลงอย่างต่อเนื่องทั่วโลกนับตั้งแต่ปี 2542 และผู้ที่ไม่ไว้วางใจเลยเพิ่มขึ้นจนเกือบหนึ่งในสี่ของประชากร โดยปรากฏชัดเจนในภูมิภาคแอฟริกาและละตินอเมริกา และในกลุ่ม Gen X และ Gen Y เป็นกลุ่มที่มีระดับความไม่ไว้วางใจในสถาบันสูงที่สุด ปัจจัยสำคัญที่เร่งให้เกิดการเสื่อมศรัทธานี้มาจากความไม่เท่าเทียมที่เรื้อรัง ความเปราะบางทางเศรษฐกิจ และการรับรู้ถึงปัญหาการทุจริตที่บั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงแรงกดดันจากประชาชนที่ต้องการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงและความรับผิดชอบจากรัฐมากขึ้น (Justino, et al., 2025)

ผลที่ตามมาคือ ความคาดหวังของประชาชนต่อภาครัฐได้เปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่ประชาชนเพียงต้องการความมั่นคงและบริการพื้นฐาน กลายเป็นการเรียกร้องให้รัฐมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองได้เทียบเท่าภาคเอกชน โดยต้องให้บริการที่รวดเร็ว เข้าถึงง่าย และแก้ปัญหาได้ตรงจุด ความต้องการนี้จึงกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลที่เข้มข้นขึ้น ทั้งจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และกลไกรัฐสภา ตัวอย่างเช่น ผลสำรวจ Open Budget Index พบว่าคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนของไทยยังอยู่ในระดับต่ำเพียง 28 จาก 100 คะแนน (International Budget Partnership, 2023) ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการเปิดเผยข้อมูลและเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วม ขณะเดียวกัน การมีกฎหมายคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตยังช่วยสร้างแรงจูงใจให้สังคมเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนแรงกดดันที่ต้องการให้รัฐต้องยกระดับมาตรฐานธรรมาภิบาลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุม

ท่ามกลางแรงกดดันนี้ เทคโนโลยีกำลังกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการตอบสนองต่อความคาดหวังด้านความโปร่งใส ปัจจุบันภาครัฐและภาคประชาสังคมได้นำ AI มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการติดตามประเมินผลและตรวจสอบการทำงานด้านต่าง ๆ อาทิ การตรวจจับและวิเคราะห์ความผิดปกติของข้อมูลในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีประมาณ 26.1 ล้านโครงการในปี 2566 (ACT, 2566) ผ่านการประมวลผลข้อมูลแบบเชื่อมโยงข้ามหน่วยงาน ทำให้สามารถค้นหารูปแบบและความผิดปกติได้แบบเรียลไทม์ นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาไลน์แชทบอตป้องกันด้วยแชทบอต โดยองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชนแจ้งเบาะแสโดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนและภาคประชาสังคมมีบทบาทในการตรวจสอบหรือเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบต่อประเทศไทย

แรงกดดันจากความต้องการในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ภาครัฐไทยต้องปรับตัวและเร่งยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานโดยการเปิดเผยข้อมูลจนเป็นบรรทัดฐานใหม่ แม้จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของประเทศให้ดีขึ้น และปรับปรุงการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง แต่ก็มาพร้อมกับความท้าทายและความเสี่ยงในหลายมิติ ทั้งด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ ที่อาจนำไปสู่การรั่วไหลของข้อมูลสำคัญ หากมาตรการไม่เข้มแข็ง ด้านต้นทุนโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องลงทุนสูงในระบบคลาวด์และศูนย์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน รวมถึงด้านขีดความสามารถของบุคลากรที่จำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลและ AI ขั้นสูง ซึ่งหากไม่สามารถจัดการได้อย่างรอบด้าน อาจทำให้การใช้ประโยชน์จากระบบไม่เต็มศักยภาพ และก่อให้เกิดภาระทางงบประมาณในระยะยาว

นอกจากนี้ การให้บริการภาครัฐในระยะต่อไปจะเปลี่ยนสู่แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนได้รับความสะดวก ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการติดต่อราชการ ยิ่งไปกว่านั้น หากแพลตฟอร์มดิจิทัลแบบรวมศูนย์สามารถบูรณาการข้อมูลและกระบวนการทำงานระหว่างหน่วยงานได้จริง จะนำไปสู่การให้บริการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น พร้อมลดความซ้ำซ้อนเชิงโครงสร้าง ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ แต่ยังอาจพลิกโฉมการทำงานของระบบราชการไทยไปสู่การเป็น รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) อย่างสมบูรณ์ แต่ผลลัพธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับความสามารถในการแก้ไขปัญหาการทำงานแบบแยกส่วนของหน่วยงานรัฐ ซึ่งยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบูรณาการอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การให้บริการของรัฐบาลบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ก็อาจทำให้เกิดการขยาย ช่องว่างในการเข้าถึงบริการ (Digital Divide) ของกลุ่มเปราะบางมากขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และผู้ที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล ยังเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จำกัดและมีทักษะทางด้านดิจิทัลที่ไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาทักษะดิจิทัลของประชาชนควบคู่ไปด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลกลายเป็นปัจจัยสร้างความเหลื่อมล้ำรูปแบบใหม่

2.2.18 อนาคตภาครัฐ: เมื่อภาครัฐถูกบีบให้เล็กลง

หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงไทย กำลังเผชิญสภาวะกดดันที่ต้องลดขนาดภาครัฐลง เพื่อลดภาระการคลังและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการทำงาน และความตั้งใจของนโยบายของภาครัฐ เป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้การลดขนาดของภาครัฐสามารถเกิดขึ้นได้จริง

อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อนการลดขนาดภาครัฐได้อย่างจริงจัง ไทยอาจยังคงติดอยู่กับภาครัฐขนาดใหญ่ที่เทอะทะ ขาดความคล่องตัว และไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญ

จากสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากรายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ไตรมาสที่สองและแนวโน้มปี 2568 ระบุว่า เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มชะลอตัว โดยคาดว่าจะการเติบโตทางเศรษฐกิจโลกจะลดลงจากร้อยละ 3.3 ในปี 2567 เหลือร้อยละ 3 ในปี 2568 เนื่องจากผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาและมาตรการตอบโต้จากประเทศคู่ค้าที่สำคัญ (สศช., 2568ข) รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและ AI ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุนและลดระยะเวลาการปฏิบัติงาน กำลังผลักดันให้หลายหน่วยงานต่างปรับตัวสู่การทำงานรูปแบบใหม่ รัฐบาลจากหลายประเทศจึงเริ่มมีนโยบายเพื่อปรับลดจำนวนบุคลากรภาครัฐลง เพื่อลดภาระงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับค่าจ้าง เงินเดือน และสวัสดิการ อีกทั้งยังปรับโครงสร้างกำลังคนให้มีความกระชับ คล่องตัว และสอดคล้องกับความต้องการของภารกิจรัฐในอนาคต อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีหนี้สาธารณะสูงถึง 34 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ได้เริ่มปลดพนักงานและข้าราชการออกในหลายหน่วยงาน ตามมาตรการเร่งลดค่าใช้จ่ายภาครัฐของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และ Department of Government Efficiency ซึ่งตั้งเป้าหมายว่าจะลดงบประมาณลงให้ได้ 2 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ภายใน 1 ปี และลดจำนวนข้าราชการอย่างน้อยร้อยละ 10 หรือประมาณ 280,000 ตำแหน่ง เพื่อให้รัฐบาลเล็กลงและทำงานได้จริง (วรภา ฤกษ์งามศิริ, 2568) ประเทศเวียดนามที่อยู่ระหว่างการปฏิรูประบบราชการและมีแผนการลดจำนวนกระทรวงและหน่วยงานของรัฐบาลจาก 30 เหลือ 22 แห่ง ลดตำแหน่งข้าราชการและพนักงานรัฐลง 100,000 ตำแหน่ง ผ่านโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดและเลิกจ้าง ปรับโครงสร้างระดับท้องถิ่นใน 63 จังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งคาดว่าจะช่วยลดงบประมาณโดยรวมได้ถึง 4.5 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ภายใน 5 ปี (Finnomena, 2568) เขตบริหารพิเศษฮ่องกง ออกนโยบายลดตำแหน่งข้าราชการลงร้อยละ 2 หรือ 10,000 ตำแหน่ง ภายในเดือนเมษายน ปี 2570 และผลักดันการพัฒนาเทคโนโลยี AI เพื่อควบคุมการขาดดุลงบประมาณที่เพิ่มขึ้นท่ามกลางความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจโลก นโยบายนี้คาดว่าจะช่วยลดค่าใช้จ่ายภาครัฐลงได้ร้อยละ 7 จนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2571 (กรุงเทพธุรกิจ, 2568) ในขณะที่ประเทศไทย ประชาชนและสื่อมวลชนกำลังเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบราชการไทยเช่นกัน เนื่องจากปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรังและยังไม่ได้รับการแก้ไข อาทิ รายจ่ายภาครัฐที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การใช้อำนาจโดยมิชอบ การทุจริตเชิงระบบขนาดใหญ่ รวมถึงภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่รัฐไม่สามารถแก้ไขได้ทันเวลา ซึ่งภาคการเมืองได้มีการผลักดันนโยบายการลดจำนวนบุคลากรภาครัฐ อาทิ พรรคประชาชน ที่เสนอร่าง พ.ร.บ. ยกเลิกบังคับเกณฑ์ทหาร ลดขนาดกองทัพ ลดจำนวนกำลังพล หรือ ยุบภารกิจที่ซ้ำซ้อนของกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ประกอบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดบ่อยและรุนแรงขึ้น ยิ่งกดดันให้ภาครัฐต้องบริหารจัดการงบประมาณอย่างรัดกุมและมองหาแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อป้องกันและเยียวยาผลกระทบได้อย่างเหมาะสม

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระงานที่ซ้ำซากของภาครัฐดังกล่าว โดยในต่างประเทศ ได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐในหลายพื้นที่ อาทิ สหราชอาณาจักรลงทุนงบประมาณ 121 ล้านปอนด์สำหรับพัฒนาเทคโนโลยีควอนตัม เพื่อใช้ค้นหาสัญญาณของการฉ้อโกง หยุดยั้งการฟอกเงินและปราบปรามอาชญากรรม สหรัฐอเมริกายุ่ระหว่างศึกษาศักยภาพของเซ็นเซอร์ควอนตัม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานศุลกากรและ

ป้องกันชายแดน (CBP) (Swayne, 2025) ญี่ปุ่นเริ่มพัฒนา AI เชิงสร้างสรรค์สำหรับบริการทางการแพทย์ เพื่อลดความเสี่ยงของการวินิจฉัยที่ผิดพลาด ปรับปรุงคุณภาพบริการและลดภาระงานธุรการของแพทย์ ในขณะที่ประเทศไทย ยังใช้ประโยชน์เพียงแค่การเชื่อมต่อข้อมูล และพยายามให้บริการด้วยระบบเบ็ดเสร็จจบในที่เดียว (One Stop Service)

ผลกระทบต่อประเทศไทย

ในอนาคต คาดว่าเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะถูกนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับงานราชการ อย่างแพร่หลายมากขึ้น สามารถช่วยปรับกระบวนการทำงานด้านเอกสาร ธุรการ บริการและงานวิเคราะห์ ข้อมูลที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประยุกต์ใช้การคำนวณเชิงควอนตัม (Quantum Computing) เทคโนโลยี Blockchain AI และแพลตฟอร์มที่ให้บริการแบบครบวงจรในที่เดียว (One-stop Platform) ที่สามารถเพิ่มความรวดเร็ว ลดต้นทุนและเวลา เพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบผลย้อนกลับได้ อย่างไรก็ตาม การนำ Quantum Computing มาประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาครัฐ จำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าการลงทุนที่ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของหน่วยงานที่จำเป็นต้องใช้ เทคโนโลยีดังกล่าว ความพร้อมของโครงสร้างพื้นที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยบรรเทาผลกระทบ ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ การทำลายระบบการเข้ารหัสที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นหัวใจของ ความปลอดภัยในธุรกรรมทางการเงิน การยืนยันตัวตนดิจิทัล และการเก็บข้อมูลลับของภาครัฐ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อม และวางแผนในเรื่องนี้ทันที เพื่อให้ระบบมีความปลอดภัยและพร้อมรองรับ เทคโนโลยีในอนาคต

ในส่วนของการปรับลดขนาดภาครัฐ แม้จะมีตัวอย่างความสำเร็จจากต่างประเทศ ที่สามารถลดกำลังพลภาครัฐและงบประมาณด้านบุคลากรลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การดำเนินการ ในประเทศไทยยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ เนื่องจากกลไกการยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงภารกิจ ของหน่วยงานราชการ ให้สิทธิหน่วยงานพิจารณาภารกิจของตนเองและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งในทางปฏิบัติ หน่วยงานมักเสนอให้คงไว้ซึ่งโครงสร้างหน่วยงานเดิมมากกว่าการยุบเลิกหรือถ่ายโอนภารกิจ ไปยังหน่วยงานอื่น ส่งผลให้การปฏิรูประบบราชการในด้านขนาดและโครงสร้างยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม ภาวะดังกล่าวจะส่งผลให้ภาครัฐยังคงมีขนาดใหญ่และมีภาระทางการคลังสูง งบประมาณจำนวนมากต้องใช้ ไปกับรายจ่ายประจำด้านบุคลากร แทนที่จะสามารถจัดสรรไปสู่การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคน และบริการสาธารณะที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ระบบการทำงานที่ยังยึดติดกับกฎระเบียบและ ขั้นตอนอนุมัติที่ซับซ้อน ทำให้การตัดสินใจเชิงนโยบายและการให้บริการประชาชนขาดความคล่องตัว ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารภาครัฐโดยรวม และบั่นทอนความเชื่อมั่นของภาคเอกชน นักลงทุน ต่างประเทศ รวมถึงสังคมโดยรวมต่อศักยภาพของระบบราชการไทย

2.2.19 ความเป็นเมือง (Urbanization) และการพัฒนาพื้นที่ : การสร้างสมดุลระหว่างพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจกับความท้าทายด้านความยั่งยืน

พลวัตการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของความเป็นเมืองเป็นสิ่งที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ ทั้งจาก แรงขับเคลื่อนภายในประเทศและกระแสการเปลี่ยนแปลงระดับโลก โดยพบว่าประชากรมีแนวโน้มจะอาศัยอยู่ใน เขตเมืองมากขึ้น ส่งผลให้ความเป็นเมือง (Urbanization) และการพัฒนาเชิงพื้นที่ในลักษณะของการพัฒนา ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจและการกระจายความเจริญออกจากจุดศูนย์กลางของการพัฒนา (Corridor and Node Development) สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็นำไปสู่ความจำเป็นในการ

ลงทุนพัฒนาระดับโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะ และระบบการคมนาคมขนส่ง เพื่อรองรับประชากรเมืองที่เพิ่มขึ้น และนำไปสู่ความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อันมาจากความแออัดของประชากร การขาดแคลนที่อยู่อาศัย ปัญหามลพิษและมลพิษ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

การขยายตัวของความเป็นเมืองและการพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นหนึ่งในแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยสำนักงานกิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Department of Economic and Social Affairs: UNDESA) คาดการณ์ไว้ในรายงาน World Urbanization Prospects 2018 ว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองจะเพิ่มจากร้อยละ 50 ของประชากรโลกในปี 2560 เป็นร้อยละ 68 ภายในปี 2593 (UNDESA, 2019) ซึ่งเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศไทย ที่คาดว่าสัดส่วนประชากรเมืองจะพุ่งสูงขึ้นจากร้อยละ 48 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 70 ภายในปี 2593 ซึ่งการเติบโตในลักษณะนี้แม้จะมีความซับซ้อนแต่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างไร้ทิศทาง (Sprawl) เพียงอย่างเดียว โดยพบว่า ปัจจัยขับเคลื่อนหลักอาจเกิดจากนโยบายภาครัฐเองที่มุ่งกระตุ้นการเติบโตและกระจายความเจริญผ่านยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่และการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ อาทิ แผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจและเมืองหลักในภูมิภาค การลงทุนก่อสร้างรถไฟความเร็วสูงข้ามภูมิภาค ซึ่งจะดึงดูดให้เกิดการกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การลงทุน และแรงงาน ในพื้นที่เมืองมากยิ่งขึ้น และยังส่งผลให้มีการเปลี่ยนผ่านจากการเติบโตแบบเมืองเดี่ยว สู่การเกิดกลุ่มเมืองใหม่ที่มีศักยภาพ (New Urban Cluster) ก่อให้เกิดเศรษฐกิจจากการรวมกลุ่ม (Agglomeration Economies) ที่มีการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพ ส่งเสริมนวัตกรรม และขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตในภาพรวม

ผลกระทบต่อประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ความท้าทายเชิงโครงสร้างจากการขยายตัวของเมืองในประเทศไทย ในระยะที่ผ่านมา พบว่า การเติบโตของเมืองที่รวดเร็วเกินไปได้มาพร้อมกับการวางแผนรองรับอย่างบูรณาการ และอาจขาดการคำนึงถึงต้นทุนภายนอกของการพัฒนา (Externalities) อย่างครอบคลุม ส่งผลให้เกิดความท้าทายเชิงโครงสร้างที่รุนแรงและซับซ้อน หรือนำมาซึ่งความขัดแย้งเชิงนโยบายระหว่างการเติบโตและความยั่งยืน อาทิ วิกฤตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity Crisis) ที่โครงสร้างพื้นฐานเดิมในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ปัญหาหรือสถานะที่อาจบั่นทอนคุณภาพชีวิตและก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจในระยะยาวให้กับประเทศ เช่น ปัญหาการจราจรที่ติดขัดอย่างรุนแรง ปัญหาวิกฤตด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น อีกทั้งยังพบว่าเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วก็มีปัญหาราคาที่ดินและที่พักอาศัยพุ่งสูงขึ้นเกินกว่าที่ประชากรส่วนใหญ่จะสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นตัวเร่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้กว้างขึ้น (Rodríguez-Pose & Storper, 2020) โดยการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองใหญ่และเมืองใหม่ที่ดึงดูดทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพจากเมืองรองและชนบทเข้าสู่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง จะยิ่งเป็นการทวีความรุนแรงของความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ให้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย (United Nations, 2020)

นอกจากนี้ ยังมีวิกฤตความเปราะบางทางสิ่งแวดล้อมจากการสูญเสียพื้นที่สีเขียวซึ่งถูกแทนที่ด้วยอาคารและโครงสร้างพื้นฐาน จนนำไปสู่ปรากฏการณ์เกาะความร้อนเมือง (Urban Heat Island) และวิกฤตมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละออง PM2.5 ที่กลายเป็นปัญหาประจำฤดูกาลในประเทศไทย ซึ่งสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจต่อประเทศจากผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของประชาชน และผลทางอ้อมต่อภาคการท่องเที่ยว นอกจากนี้ พื้นที่เมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยยังมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้มีความเสี่ยงต่อปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง และภัยธรรมชาติอื่น ๆ เพิ่มสูงขึ้น

ส่วนที่
3

จากทัศน์การพัฒนา

การจัดทำฉากทัศน์การพัฒนาประเทศในส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนภาพอนาคตของประเทศไทยที่อาจเกิดขึ้นได้ ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการสร้างฉากทัศน์แบบสองแกน (2x2 Scenario Planning) เพื่อจำลองความเป็นไปได้ของสถานการณ์ในอนาคตที่หลากหลาย โดยกำหนดให้ “การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)” และ “ความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากวิกฤต (Resiliency)” ซึ่งหมายถึงมิติของความทั่วถึงและความยั่งยืน เป็นสองปัจจัยหลักในการจำแนกฉากทัศน์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อผลลัพธ์ของการพัฒนา และมีระดับความไม่แน่นอนสูงว่า จะสามารถบรรลุได้จริงในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างภายในประเทศ และแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก ทั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ เทคโนโลยี และสภาพภูมิอากาศ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในส่วนที่ 2

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว การใช้ “การขยายตัวทางเศรษฐกิจ” และ “ความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากวิกฤต” เป็นสองแกนหลักของการออกแบบอนาคตทางเลือก ได้นำไปสู่การกำหนด 4 ฉากทัศน์การพัฒนา (Alternative Futures) ที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และนัยยะต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยได้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ดังนี้

3.1 ฉากทัศน์อนาคตทางเลือกของไทย

ฉากทัศน์ที่ 1 Resilient Rise: ประเทศไทยที่มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างเท่าทัน มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (การขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง และความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากวิกฤตสูง)

ประเทศไทยก้าวสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ที่มีผลิตภาพสูงและขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ภาคเกษตรพัฒนาเป็นเกษตรแม่นยำ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและชีวภาพในการเพิ่มผลิตภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะที่ภาคการท่องเที่ยวเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมสุขภาพ ทูทางวัฒนธรรม และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ภาคอุตสาหกรรมมีการผลิตสินค้าโดยใช้พลังงานสะอาด และเน้นการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นิเวศนวัตกรรมยังมีความเข้มแข็ง SMEs ได้รับการสนับสนุนและสามารถใช้นวัตกรรมในการเพิ่มผลิตภาพและสามารถแข่งขันได้ เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาในด้านวิจัยและพัฒนาที่เป็นไปอย่างเข้มข้น ภายใต้ระบบคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ เกิดการเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจนอกระบบมาอยู่ในระบบ และสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้ครัวเรือนจนสามารถลดภาระหนี้ได้ต่อเนื่อง สำหรับด้านการศึกษา มีระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้ มุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้แรงงานทุกกลุ่มได้รับโอกาสการจ้างงานที่มีคุณค่าในตลาดแรงงานอย่างเท่าเทียม ขณะที่ประชาชนทุกคนก็ได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเสมอภาค ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เชื่อมโยงความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและทั่วถึงอย่างแท้จริง

ฉากทัศน์ที่ 2 Stable Ground: ประเทศไทยที่ฟื้นตัวจากวิกฤตได้รวดเร็ว แต่ไร้แรงขับเคลื่อนในการสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว (การขยายตัวทางเศรษฐกิจต่ำ แต่ความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากวิกฤตสูง)

ประเทศไทยมีความสามารถในการรับมือและฟื้นตัวกับความเสี่ยงสูง ทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีระบบความคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมและสามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ภาครัฐมีการจัดบริการสาธารณะและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนได้ท่ามกลางบริบทความเปลี่ยนแปลงในระดับโลกที่คาดการณ์ได้ยาก โดยเฉพาะความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการน้ำและพลังงาน อย่างไรก็ตาม การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศยังคงมีจำกัด เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังพึ่งพาภาคเกษตรและบริการดั้งเดิมเป็นเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจหลัก โดยภาคเกษตรมุ่งผลิตเพื่อรักษาความมั่นคงทางอาหารมากกว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม ขณะที่ภาคการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อมยังคงต้องพึ่งพามาตรการสนับสนุนจากภาครัฐมากกว่าการแข่งขันด้วยศักยภาพของตนเอง ในขณะเดียวกัน แม้ระบบการศึกษาจะส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึง แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างตรงจุด ทำให้แรงงานยังคงมีงานทำแม้ว่าจะมีผลผลิตของแรงงานที่ต่ำ ขณะที่การลงทุนด้านนวัตกรรมยังจำกัดในภาครัฐและสถาบันการศึกษา/วิจัยเป็นหลัก แต่ยังขาดการเชื่อมโยงกับภาคเอกชน จึงทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ประโยชน์ในการเพิ่มการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้

ฉากทัศน์ที่ 3 Racing Risk: ประเทศไทยที่เศรษฐกิจขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว แต่ฐานของการพัฒนาไม่มั่นคงและเปราะบางต่อแรงปะทะจากภายนอก (การขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง แต่มีความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากวิกฤตต่ำ)

ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงจากการเร่งผลักดันให้มีการลงทุนและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเพิ่มผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรด้วยการลงทุนเทคโนโลยีขั้นสูง ขณะที่ภาคท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ภายใต้การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วนี้อาจเกิดการกระจายการพัฒนาอย่างไม่ทั่วถึง ผลประโยชน์จากนวัตกรรมกระจุกตัวอยู่ในบางกลุ่มทุน เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างธุรกิจขนาดใหญ่ และ SMEs ช่องว่างทางรายได้ของประชาชนไทยเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ระบบการศึกษาได้มุ่งผลิตแรงงานเฉพาะทางที่ตอบสนองความต้องการของตลาดในระยะสั้น แต่ขาดการส่งเสริมทักษะให้สามารถปรับตัวให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง ระบบคุ้มครองทางสังคมแม้จะครอบคลุม แต่ไม่ทั่วถึงและไม่สามารถสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มได้ โดยแรงงานนอกระบบและผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากความเสี่ยงอย่างเพียงพอ ผู้สูงอายุยังคงต้องทำงานเพื่อดำรงชีพ อีกทั้งการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมได้สร้างแรงกดดันต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการจัดการน้ำที่ขาดความสมดุล ส่งผลให้เกิดการแย่งชิงน้ำระหว่างภาคเศรษฐกิจและครัวเรือน นอกจากนี้ แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านนโยบายส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มผลผลิตและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แต่ยังคงขาดกลไกบริหารความเสี่ยงและการกำกับเชิงป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนจากภายนอก อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจโลก ปัญหาภูมิรัฐศาสตร์ ภัยพิบัติ ส่งผลให้ประเทศไทยยังไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันได้อย่างทันท่วงที

ฉากทัศน์ที่ 4 Broken Path: ไทยที่ติดอยู่ในวงจรถดถอย ระบบเศรษฐกิจและสังคมอ่อนแอ ขาดความสามารถในการสร้างและฟื้นฟูศักยภาพการพัฒนา (การขยายตัวทางเศรษฐกิจต่ำ และความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากวิกฤตต่ำ)

ประเทศไทยเผชิญกับภาวะถดถอยทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับต่ำ ระบบเศรษฐกิจยังคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่ใช้แรงงานเข้มข้นและขาดการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ขณะที่รายได้จากภาคท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างต่อเนื่อง จากความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดการรับนักท่องเที่ยวที่เกินกว่าขีดความสามารถของทรัพยากรในช่วงที่ผ่านมา รวมถึงความกังวลของนักท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยและการถูกหลอกลวงในประเทศไทย SMEs จำนวนมากไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างชาติได้และทยอยปิดกิจการ เศรษฐกิจนอกระบบกลายเป็นแหล่งพึ่งพิงหลักของแรงงานแม้จะไม่สร้างรายได้ที่มั่นคง เกิดปัญหาหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มสูงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศยังไม่สามารถเอื้อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพได้ แรงงานจำนวนมากต้องทำงานต่ำกว่าระดับหรือไม่มีงานทำ ระบบความคุ้มครองทางสังคมจำเป็นต้องลดทอนระดับสิทธิประโยชน์และความครอบคลุมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากงบประมาณของรัฐไม่เพียงพอ ในขณะเดียวกันประเทศไทยยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาด้านน้ำ ทั้งน้ำท่วมและภัยแล้งซ้ำซากที่เกิดขึ้นบ่อยและรุนแรงเพิ่มขึ้น เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและมลภาวะเพิ่มมากขึ้นจนกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพของประเทศก็ยังไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีการลงทุนวิจัยและพัฒนาที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง กลไกการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีความอ่อนแอ ทำให้ประเทศไม่สามารถสร้างและ/หรือรักษาความได้เปรียบเชิงเทคโนโลยีได้ และการทำงานของภาครัฐยังขาดการทำงานในเชิงรุก เน้นการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การทุจริตคอร์รัปชันกลายเป็นเรื่องปกติ ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประชาชนและนักลงทุนลดลง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยกำลังตกอยู่ในสภาวะของการถดถอยในทุกมิติ และไม่สามารถสร้างหรือฟื้นฟูศักยภาพของการพัฒนาได้

แผนภาพที่ 3.1-1 ฉากทัศน์การพัฒนาประเทศ

3.2 นัยยะต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

จากผลการศึกษาวิเคราะห์บริบทและแนวโน้มการพัฒนาประเทศใน ส่วนที่ 2 พบว่า ประเทศไทยมีการพัฒนาที่อยู่ใกล้เคียงกับ **ฉากทัศน์ที่ 2 “ประเทศไทยที่ฟื้นตัวจากวิกฤตได้รวดเร็ว แต่ไร้แรงขับเคลื่อนในการสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Stable Ground)”** และ **“ฉากทัศน์ที่ 4 ไทยที่ติดอยู่ในวงจรถดถอย ระบบเศรษฐกิจและสังคมอ่อนแอ ขาดความสามารถในการสร้างและฟื้นฟูศักยภาพการพัฒนา (Broken Path)”** เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา มีอัตราเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 5 มาโดยตลอด สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่ยังคงพึ่งพา

ภาคเกษตรและบริการดั้งเดิมเป็นหลัก ขาดการลงทุนทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทำให้เกิดการยกระดับสู่เศรษฐกิจฐานความรู้และนวัตกรรม ส่งผลให้การสร้างรายได้เพิ่มของประเทศมีอยู่อย่างจำกัดและกระจายอย่างไม่ทั่วถึง ขณะที่ความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือกับความเสี่ยงและวิกฤตของไทย แม้ว่าด้านสาธารณสุขจะมีศักยภาพในการจัดการกับภาวะวิกฤตสูง สะท้อนจากคะแนนด้านการจัดการระบบสาธารณสุขในภาวะวิกฤต (Health Emergency Management) ที่อยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลกตั้งแต่ปี 2564 (WHO, 2025) แต่ความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในมิติอื่น ๆ ยังคงจำกัด เห็นได้จากความสามารถในการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ไม่เท่าทัน ทำให้ประชาชนจำนวนมากยังคงได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น คริวเรือนส่วนใหญ่ยังมีการออมอยู่ในระดับต่ำ ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องพึ่งพิงเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นแหล่งรายได้หลัก ขณะที่หนี้ครัวเรือน หนี้ภาครัฐ และหนี้ภาคธุรกิจอยู่ในระดับสูง จนขาดศักยภาพในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง

หากประเทศไทยยังดำเนินการพัฒนาในรูปแบบเดิมต่อไป ทิศทางการพัฒนาอาจค่อย ๆ เคลื่อนเข้าสู่ฉากทัศน์ที่ 4 “ไทยที่ติดอยู่ในวงจรถดถอย ระบบเศรษฐกิจและสังคมอ่อนแอ ขาดความสามารถในการสร้างและฟื้นฟูศักยภาพการพัฒนา (Broken Path)” อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศ เป็นไปได้ยากมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงดังกล่าวและเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วนได้อย่างแท้จริง ประเทศไทยจำเป็นต้องมุ่งขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ฉากทัศน์ที่พึงประสงค์ คือ “ฉากทัศน์ที่ 1 ประเทศไทยที่มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างเท่าทัน มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Resilient Rise)” ให้สำเร็จ โดยหัวใจสำคัญของการก้าวเข้าสู่อนาคตดังกล่าว คือ การยกระดับผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ผ่านการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากฐานที่พึ่งพิงทรัพยากร ไปสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง ควบคู่กับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง มีทักษะที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจยุคใหม่ และสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ การลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระยะยาว ขณะเดียวกันจำเป็นต้องรักษาสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติยังคงเป็นฐานการผลิตที่เกื้อหนุนคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว ทั้งนี้ การเปลี่ยนผ่านสู่อนาคตที่พึงประสงค์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยภาครัฐที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้หนุนเสริม” (Enabler) ด้วยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และน่าเชื่อถือ พร้อมประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาชนในการขับเคลื่อนประเทศสู่การเติบโตที่มีคุณภาพ ทั่วถึง และยั่งยืน

การกำหนดฉากทัศน์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดทำกรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย อิมการ พัฒนา ตลอดจนประเด็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการขับเคลื่อนประเทศในระยะต่อไป ให้สอดคล้องกับบริบทและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก และของประเทศ ซึ่งจะได้นำเสนอสาระสำคัญในส่วนถัดไป

ส่วนที่
4

สาระสำคัญ
ของ (ร่าง) กรอบแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

4.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของแผน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 มุ่งหมายให้เป็น “แผนพัฒนาฯ ที่สร้างความเชื่อมั่นและความหวังให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนสามารถมองเห็นโอกาสของตนเองและของประเทศในช่วงระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า” โดย แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 มีวัตถุประสงค์หลัก คือ “เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น อย่างทั่วถึง และยั่งยืน” เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาชะลอตัวอยู่ในระดับต่ำท่ามกลางข้อจำกัดและปัจจัยเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้น การยกระดับศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นจึงถือเป็นโจทย์การพัฒนาหลัก และเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่เอื้อให้เกิดการลงทุนพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งการยกระดับสวัสดิการ โครงสร้างพื้นฐาน การเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตในทุกมิติ

อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ จะให้ความสำคัญกับคุณภาพของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Quality of Growth) ที่ไม่ใช่เพียงการเติบโตเชิงตัวเลข ซึ่งหมายถึงการเติบโตที่ไม่ก่อให้เกิดความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศักยภาพของประเทศในระยะยาว อีกทั้งยังต้องเป็นการเติบโตที่ไม่กระจุกตัว ไม่ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่เดิม และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ พร้อมกันนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ยังให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันและความสามารถในการปรับตัวของประเทศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและแรงปะทะจากภายนอกได้อย่างมั่นคง อันจะนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาประเทศในระยะยาว

ภายใต้วัตถุประสงค์ข้างต้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ได้กำหนด เป้าหมายการพัฒนาหลัก 3 ประการ ดังนี้

4.1.1 เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น จากการยกระดับผลผลิตภาพการผลิตและบริการ ผ่านการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรม การยกระดับคุณภาพและทักษะฝีมือแรงงาน และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ

4.1.2 ประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำลดลงในทุกมิติ โดยประชาชนทุกกลุ่มมีโอกาสในการทำงาน มีรายได้ที่มั่นคง และเข้าถึงระบบสวัสดิการอย่างเป็นธรรม

4.1.3 เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เกิดสมดุลและการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวมระหว่างภาคเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

4.2 ธีมการพัฒนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 กำหนดให้ “การเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการซ่อมและเสริมรากฐานให้มั่นคง ควบคู่ไปกับการสร้างความพร้อมและโอกาสสำหรับอนาคต” เป็นธีมการพัฒนาของแผน

ในช่วงที่ผ่านมา การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยมีทิศทางชะลอตัวลงและมีความผันผวนมากขึ้นส่วนหนึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากปัญหาเชิงโครงสร้าง อันเป็นผลเนื่องมาจากการชะลอตัวของการลงทุนรวม การลดลงของกำลังแรงงาน และปัญหาด้านผลิตภาพ ทั้งผลิตภาพการผลิตรวม ผลิตภาพแรงงาน รวมถึงประสิทธิภาพของภาครัฐที่ยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังมีความเปราะบางและมีข้อจำกัดในการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง

ต่าง ๆ เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีความเหลื่อมล้ำและมีภาคเศรษฐกิจนอกระบบขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันความสามารถในการแข่งขันของประเทศมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากโครงสร้างเศรษฐกิจที่ยังพึ่งพาภาคการผลิตและบริการแบบดั้งเดิม การพัฒนาคนที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และทิศทางการพัฒนาประเทศ การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่จำกัด การขาดระบบนวัตกรรมที่เข้มแข็ง รวมทั้งระบบบริหารจัดการภาครัฐและกฎระเบียบทางธุรกิจที่ยังไม่เอื้อต่อการแข่งขันและการสร้างมูลค่าเพิ่มใหม่ ปัจจัยทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถก้าวข้าม “กับดักรายได้ปานกลาง” นอกจากนี้ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความรุนแรง เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และคาดเดายากมากขึ้น ทั้งด้านเทคโนโลยี การค้า การลงทุน สภาพภูมิอากาศ และภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งล้วนเป็น “ความเสี่ยง” หากประเทศยังขาดความพร้อมและศักยภาพในการปรับตัว แต่ในทางกลับกัน หากสามารถยกระดับขีดความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวได้ทัน ก็จะเป็น “โอกาสสำคัญ” ในการสร้างการเติบโตใหม่และยกระดับศักยภาพการพัฒนาในระยะยาว ดังนั้น การเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันในบริบทของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงครอบคลุมทั้งการ “ซ่อมและเสริม” รากฐานการพัฒนาที่เปราะบางและเป็นข้อจำกัดต่อการเติบโต ควบคู่กับการ “สร้าง” โอกาสใหม่ผ่านการลงทุนเชิงรุกในสิ่งที่ยังไม่มี หรือสิ่งที่ยังพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ เพื่อเพิ่มความพร้อมของประเทศในการรับมือกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศให้มีคุณภาพ มีส่วนร่วม และยั่งยืนต่อไป

4.3 5 เสาหลักการพัฒนา

เพื่อถ่ายทอดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และธำมรงค์การพัฒนาของแผนไปสู่การขับเคลื่อนที่ชัดเจน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาใน 5 ด้านหลัก หรือที่เรียกว่า “5 เสาหลักการพัฒนา” ซึ่งมีความจำเป็นต่อการผลักดันการเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและยั่งยืน โดย 5 เสาหลักการพัฒนา ประกอบด้วย

เสาหลักที่ 1 การพลิกโฉมโครงสร้างเศรษฐกิจ (Transform the Economy)

เหตุผลความจำเป็น

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและยั่งยืน ด้วยการเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันเป็นแนวทางที่จำเป็นจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อช่วยสนับสนุนการขยายตัวของเศรษฐกิจที่มีทิศทางชะลอตัวอยู่ในระดับต่ำให้สามารถกลับมาขยายตัวได้สูงขึ้น โดยประเด็นการพัฒนาหลักจำเป็นจะต้องมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ผ่านการเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มของฐานการผลิตและบริการเดิมให้สูงขึ้น โดยอาศัยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการผลิตและการลงทุนในสาขาเป้าหมายในอนาคตที่สำคัญให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกและพร้อมรับมือกับความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากปัจจัยภายนอกที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและยากต่อการคาดการณ์ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่พลิกโฉมรูปแบบการผลิตและการจ้างงาน การเปลี่ยนสมดุลอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อห่วงโซ่มูลค่าโลก และกติกาทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปัจจัยเหล่านี้ล้วนสร้างแรงกดดันต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย และเพิ่มความเสี่ยงที่ประเทศจะไม่สามารถก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางได้

ดังนั้น การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศจึงไม่ใช่ทางเลือก หากแต่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จำเป็นต้องดำเนินการในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 เพื่อสร้างโอกาสใหม่ให้แก่ประเทศและลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การปรับโครงสร้างนี้ต้องมุ่ง “ซ่อมและเสริม” เครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจเดิมให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกันมากขึ้น พร้อมกับ “สร้าง” เครื่องยนต์เศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพการเติบโตสูง บนฐานของทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์เศรษฐกิจอนาคต เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเปลี่ยนผ่านสู่โครงสร้างเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ยืดหยุ่น แข่งขันได้ และเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

1) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจรายสาขาและยกระดับเครื่องยนต์เศรษฐกิจใหม่

1.1) ซ่อมภาคการผลิตเดิมที่มีศักยภาพผ่านการเพิ่มผลิตภาพและยกระดับมูลค่าเพิ่ม

1.1.1) ภาคเกษตร

- (1) สนับสนุนให้เกิดระบบการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพในการแปรรูปและมีแนวโน้มตอบสนองความต้องการของตลาดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งสินค้าประเภทอาหาร (Food) และที่ไม่ใช่อาหาร (Non-Food) ที่มีมูลค่าสูง เพื่อให้เกิดการบูรณาการเชื่อมต่อกันตลอดห่วงโซ่มูลค่าทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ (Supply alignment) เช่น ระบบบ่งชี้แนวโน้มสินค้าที่จะขาดแคลนหรือล้นตลาดในอนาคต เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสมุนไพรและสารสกัด ผลิตภัณฑ์ชีวภาพ เครื่องสำอาง การผลิตอาหารฟังก์ชัน (Functional Food) และอาหาร/อุปกรณ์ทางการแพทย์
- (2) ออกแบบโครงสร้างแรงจูงใจใหม่ที่จะสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้เกษตรกรปรับตัวและนำไปสู่การยกระดับผลิตภาพของภาคเกษตรทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนนโยบาย/มาตรการในการสนับสนุนภาคเกษตรจากการให้แบบอุดหนุนสู่การสนับสนุนอย่างมีเงื่อนไข รวมถึงการปรับเปลี่ยนการผลิตทางการเกษตรที่ไม่เหมาะสมไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรทำการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และสอดคล้องกับโอกาสทางการตลาด โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- (3) สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ข้ามรุ่นระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัลกับเกษตรกรรุ่นเดิมที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตร รวมทั้งบูรณาการและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลภาคการเกษตรเพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแปรรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้อย่างแม่นยำ
- (4) เพิ่มศักยภาพปัจจัยการผลิตที่สำคัญต่อผลิตภาพภาคเกษตร ได้แก่
 - (4.1) ขยายพื้นที่ชลประทานและแหล่งน้ำนอกพื้นที่ชลประทานให้เพียงพอกับศักยภาพการผลิตทางการเกษตร ตลอดจนบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันอุทกภัยและภัยแล้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- (4.2) เพิ่มความสามารถในการบริการและเข้าถึงเมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลตอบแทนสูงและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของตลาดได้อย่างเพียงพอ
- (4.3) เพิ่มโอกาสการเข้าถึงเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตรให้กับเกษตรกรอย่างทั่วถึงในราคาที่เป็นธรรม รวมถึงการพัฒนากลไกธุรกิจการให้บริการทางการเกษตร (Agricultural Service Providers - ASPs) ให้สามารถเชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้ให้บริการทางการเกษตร เพื่อยกระดับการผลิตไปสู่ระบบเกษตรอัจฉริยะ เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีความพร้อมในการลงทุนทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และเครื่องจักรกลการเกษตร ให้สามารถยกระดับผลิตภาพได้ และปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป
- (5) พัฒนาระบบการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและกระบวนการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและลดความสูญเสียในกระบวนการผลิต โดยคำนึงถึงแนวโน้มและความต้องการของตลาดในระยะยาว
- (6) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการรวมกลุ่มเกษตรกรและการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการรายย่อย อาทิ วิสาหกิจชุมชน คลัสเตอร์ (Cluster) เกษตรกรที่ผลิตวัตถุดิบเฉพาะทาง เช่น สมุนไพร เส้นใย ชีวมวล เป็นต้น เพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรและการผลิตร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การประหยัดต่อขนาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร และมีผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงที่หลากหลายออกสู่ตลาด
- (7) ส่งเสริมการตลาดเชิงรุกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรจากนวัตกรรม การผลิตอาหารฟังก์ชัน ผลิตภัณฑ์การจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เจาะตลาดเฉพาะกลุ่ม ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลางโดยการตลาดดิจิทัลและช่องทางขายตรง และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ยืดอายุการเก็บรักษาและดึงดูดลูกค้า

1.1.2) ภาคอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป

- (1) ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ทั้ง Food และ Non-Food พร้อมทั้งยกระดับเกษตรกรจาก “ผู้ผลิต” ให้กลายเป็น “ผู้ประกอบการเกษตร” ที่เข้าใจความต้องการของตลาด
- (2) ส่งเสริมการลงทุนในสินค้าเกษตรแปรรูปที่มีโอกาสและมีศักยภาพ อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร อาหารอนาคต (Future Food) ให้กระจายไปภูมิภาคที่มีศักยภาพในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้เกิดการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรายได้ และสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการเกษตรและแรงงานในพื้นที่ โดยมุ่งสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอย่างครบวงจรในรูปแบบคลัสเตอร์ที่มีการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งผู้ผลิตต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ อุตสาหกรรมสนับสนุน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย องค์การของรัฐและเอกชน รวมทั้งจะมีการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างบูรณาการ

ในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาคนและเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ การให้สิทธิประโยชน์ทั้งด้านภาษีและที่มีใช้ภาษี การสนับสนุนด้านเงินทุน การแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค เป็นต้น

- (3) สนับสนุนการขยายผลการวิจัยพัฒนาในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ไปสู่การลงทุนในภูมิภาค โดยผ่านมาตรการที่สำคัญ เช่น การร่วมทุนรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างภาคเอกชน เกษตรกร ภาควิชาการและภาครัฐทั้งในและต่างประเทศ การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างรายได้ระยะยาว การสร้างพื้นที่ทดลองนวัตกรรม (Sandbox) การจับคู่ธุรกิจ มาตรการด้านการเงินการคลัง สิทธิประโยชน์การลงทุน และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นต้น
- (4) ออกแบบมาตรการสนับสนุนที่เอื้อให้เกิดการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรม การผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางการค้าและบริบทโลก อาทิ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และด้านสุขภาพ
- (5) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเดิมและผู้ประกอบการใหม่เข้าถึงโอกาสในการลงทุนซื้อ/เปลี่ยนเครื่องจักรให้มีความทันสมัยและคุ้มค่ากับการลงทุน (หากสามารถซื้อเครื่องจักรที่ผลิตโดยผู้ประกอบการในประเทศได้มีประโยชน์มากขึ้น) และสนับสนุนปัจจัยเชิงโครงสร้างที่จำเป็นต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มโอกาสและขีดความสามารถในการแข่งขัน
- (6) ต่อยอดงานวิจัยพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการผลิต รวมถึงพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานและกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้สามารถรองรับการดำเนินธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่เป็นภาระต่อต้นทุนและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ
- (7) ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย คุณภาพ และความยั่งยืนของกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล พร้อมทั้งพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability System) ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาและกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นทาง ด้วยระบบที่ผู้ประกอบการทุกระดับสามารถเข้าถึงได้ด้วยต้นทุนที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ
- (8) ปรับปรุงกฎระเบียบและระบบภาษีเพื่อดึงดูดการลงทุน (Reform & Tax Incentives) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและแก้ไขขั้นตอนและเอกสารที่ซับซ้อนสำหรับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ใหม่และอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น โปรตีนทางเลือก สารประกอบอาหารเชิงฟังก์ชัน (Functional Ingredients) อาหารจากเซลล์เพาะเลี้ยง เป็นต้น เพื่อให้สามารถขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์และสามารถนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายได้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค

- (9) ขยายตลาดส่งออกใหม่ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยมุ่งเน้นกลุ่มตลาดที่มีกำลังซื้อและมีความต้องการสินค้าสูง

1.1.3) ภาครัฐท่องเที่ยว ให้สามารถลดความเสี่ยงจากการเติบโตบนฐานที่เปราะบาง โดย

- (1) ยกระดับมาตรฐานและความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะการยกระดับมาตรฐานที่สอดคล้องกันแต่ละรูปแบบธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ด้วยการให้สิทธิประโยชน์ในการปรับปรุงมาตรฐาน การปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชน การพัฒนามาตรฐาน/คุณภาพการท่องเที่ยวในชุมชนและเมืองรอง และการปรับปรุงกระบวนการขออนุญาตประกอบธุรกิจให้สะดวกยิ่งขึ้น รวมทั้งมาตรการเพิ่มความเข้มงวดการจัดการวิกฤตการณ์ด้านการท่องเที่ยว และการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อมุ่งเน้นส่งเสริมมาตรฐานความปลอดภัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว
- (2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง ผ่านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับตลาดโลก อาทิ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) ในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Destinations) อาทิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมเชิงประเพณี แหล่งท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง และกิจกรรมเชิงธุรกิจ ตลอดจนการสร้างความแตกต่างเชิงคุณภาพ และสร้างจุดสนใจใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวด้วยการสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายการเดินทางสำคัญในภูมิภาค อันจะช่วยก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ
- (3) กระตุ้นการเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายคุณภาพ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อเปิดประสบการณ์ใหม่ที่รวมถึงกลุ่มคนที่ทำงานโดยใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก (Digital Nomad) กลุ่มทำงานและท่องเที่ยวในเวลาเดียวกัน (Workcation) กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเดินทางเพื่อธุรกิจ ด้วยการอำนวยความสะดวกด้านการตรวจลงตราผ่านแดนหรือวีซ่า (Visa) และการให้ความสำคัญกับ “เปิดตลาดใหม่” ผ่านการออกมาตรการจูงใจเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายและธุรกิจการเดินทางระหว่างประเทศให้ความสนใจในการเลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางมากขึ้น
- (4) ผลักดันและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวให้ทุกเมืองเป็นเมืองน่าเที่ยว เพื่อกระจายการท่องเที่ยวสู่เมืองน่าเที่ยว (เมืองรอง) ตั้งแต่การกำหนดเส้นทางและการท่องเที่ยว การปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว และประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

เพื่ออำนวยความสะดวกและเชื่อมโยงการค้าและสิทธิประโยชน์ให้กับ
นักท่องเที่ยว

- (5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมถึงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและประสบการณ์ที่ดี ตั้งแต่ก่อนการเดินทาง และระหว่างเดินทาง

1.2) สร้างเครื่องยนต์เศรษฐกิจใหม่ (New Growth Engine) ผ่านการส่งเสริมอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะต่อไป โดยให้ความสำคัญต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่มูลค่าในประเทศด้วยการพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ให้เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ รวมถึงการกระจายตลาดเพื่อลดการพึ่งพาตลาดใดตลาดหนึ่งเป็นการเฉพาะ

1.2.1) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง (High Technology)

- (1) กำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง (High Technology) ของประเทศไทยให้เป็นฐานการผลิตที่น่าเชื่อถือและสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานของทุกกลุ่มประเทศคู่ค้า โดยมีการผลิตที่มีประสิทธิภาพและความปลอดภัย ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และมีระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) เพื่อรักษาโอกาสและมาตรฐานในการเข้าถึงตลาดโลก ควบคู่ไปกับการวางตำแหน่งให้อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) ของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายอื่น ๆ ให้มีผลิตภาพสูงขึ้น
- (2) สร้างมูลค่าเพิ่มในประเทศ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพ อาทิ การออกแบบวงจรรวม (IC Design) การประกอบทดสอบ และบรรจุภัณฑ์ชิปและวงจรรวม (Outsourced Semiconductor Assembly and Test: OSAT) และการผลิตแผงวงจรพิมพ์ (PCB/PCBA) และยกระดับไปสู่การออกแบบระบบสมองกลฝังตัว (Embedded Systems) การผลิตชิปที่ประเทศไทยมีศักยภาพ และมีความจำเป็นต่ออุตสาหกรรมปลายน้ำ อาทิ ชิปควบคุมพลังงาน (Power Chip) เซ็นเซอร์ (Sensor) ชิปควบคุมแสง (Photonics) การประกอบและการทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีขั้นสูงและมีความน่าเชื่อถือ เพื่อทำให้เกิดการผลิตชิ้นส่วนสำคัญในประเทศและการทดสอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมาตรฐานระดับโลก (World-class)
- (3) กำหนดมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเป้าหมาย อาทิ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์และสุขภาพ รวมทั้งอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมความมั่นคง อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า ศูนย์ข้อมูล (Data Center) เป็นต้น ใช้ชิป ชิ้นส่วน และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ซึ่งผลิตโดยผู้ประกอบการไทย อาทิ โดรน หุ่นยนต์ อุปกรณ์อัจฉริยะในการดูแล

ผู้สูงอายุ เครื่องปรับอากาศ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ และเพิ่มผลผลิตภาพในการผลิต และการบริการของอุตสาหกรรมนั้น ๆ

- (4) กำหนดมาตรการส่งเสริมขีดความสามารถของผู้บูรณาการระบบ (System Integrator: SI) ให้สามารถออกแบบและพัฒนาระบบ รวมถึงให้บริการด้านเทคโนโลยี (Solution) ที่สามารถเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ต้นน้ำเป้าหมาย อาทิ Power Chip และ Sensors กับผลิตภัณฑ์ปลายน้ำ และนำไปสู่การใช้งานในอุตสาหกรรมการผลิตและภาคบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่และชิ้นส่วนยานยนต์

- (1) กำหนดเทคโนโลยีและชิ้นส่วนยานยนต์เป้าหมายที่ประเทศไทยจะมุ่งวิจัยและพัฒนา ทั้งเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีมูลค่ามาก อาทิ แบตเตอรี่ ระบบแปลงและควบคุมพลังงานไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ไปยังมอเตอร์เพื่อขับเคลื่อนรถยนต์ (Power Electronics) ระบบการจัดการความร้อนในรถยนต์ไฟฟ้า (Thermal Management System) และชิ้นส่วนที่ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพอยู่แล้ว อาทิ ยาง ช่วงล่าง เบรก ชิ้นส่วนโลหะ พลาสติก อุปกรณ์ภายในยานยนต์ และชุดสายไฟ เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเทคโนโลยีและการผลิตชิ้นส่วนดังกล่าว รวมทั้งลงทุนวิจัยและพัฒนาแบตเตอรี่ทางเลือกเพื่อป้องกันปัญหาแร่ลิเทียมขาดแคลน
- (2) ดึงดูดการลงทุนอย่างมุ่งเป้า โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ใช้วัตถุดิบและชิ้นส่วนภายในประเทศ (Local Content) ในสัดส่วนสูง มีการจ้างงานที่มีคุณภาพ และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป้าหมายให้แก่หน่วยงาน และผู้ประกอบการไทย ควบคู่ไปกับการเร่งพัฒนากลไก และกระบวนการในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งเร่งยกระดับความพร้อมของผู้ประกอบการ และแรงงานไทยในการเข้าไปอยู่ในห่วงโซ่มูลค้ายานยนต์สมัยใหม่
- (3) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการชิ้นส่วนยานยนต์ลงทุนเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ตรงกับทิศทางของเทคโนโลยีและความต้องการของยานยนต์สมัยใหม่ และพัฒนาตลาดสู่ธุรกิจชิ้นอะไหล่ยานยนต์ทดแทน (Replacement Equipment Manufacturing: REM) และชิ้นส่วนเพื่อเพิ่มสมรรถนะการขับเคลื่อน (Performance) อาทิ เบรก ช่วงล่าง และชุดแต่ง รวมทั้งอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ อุตสาหกรรมการบิน เป็นต้น
- (4) นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต เพื่อยกระดับผลผลิตภาพ รองรับการค้าและการลงทุนรูปแบบใหม่ รวมถึงสอดคล้องกับเงื่อนไขการค้าระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน
- (5) กำหนดมาตรการทางด้านอุปสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐซื้อยานยนต์สมัยใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีสัดส่วนการใช้

ขึ้นส่วนที่ผลิตในประเทศในสัดส่วนสูง ควบคู่ไปกับการเร่งศึกษาตลาด และส่งเสริมการส่งออกชิ้นส่วนยานยนต์สมัยใหม่ให้ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพ

- (6) ส่งเสริมผู้ประกอบการซ่อมบำรุงขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมยานยนต์เดิมให้สามารถให้บริการซ่อมบำรุงยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีมาตรฐาน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการจูงใจให้เกิดการนำรถยนต์เก่าไปดัดแปลงเป็นยานยนต์ไฟฟ้าและเร่งขับเคลื่อนแผนที่นำทางการเปลี่ยนยานยนต์ในระบบขนส่งสาธารณะเป็นยานยนต์ไฟฟ้าของกระทรวงคมนาคม ผ่านซ่อมบำรุงซึ่งมีความสามารถในการดัดแปลงยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีมาตรฐาน
- (7) เร่งส่งเสริมให้เกิดธุรกิจการจัดการซาก/รีไซเคิลแบตเตอรี่/ยานยนต์ไฟฟ้า รวมทั้งผลักดันการออกกฎหมายและมาตรการจัดการซากเพื่อให้เกิดการจัดการอย่างเป็นระบบ และรองรับการลงทุนรีไซเคิลซากรถยนต์และแบตเตอรี่เพื่อเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน
- (8) เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรฐานและการทดสอบ โครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยและพัฒนา และสถานีชาร์จให้ครอบคลุม ทัวถึง
- (9) เร่งพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมเดิม ให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ โดยมุ่งเป้าไปที่อาชีพ/ทักษะที่ขาดแคลนเป็นลำดับ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยน และยกระดับหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการ

1.2.3) อุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์และสุขภาพ

- (1) กำหนดเป้าหมายไทยเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมและบริการสุขภาพในภูมิภาค และวางเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการผลิตสินค้าคุณภาพสูงเพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์เฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ เช่น เครื่องมือแพทย์ใช้ครั้งเดียว คุรุภัณฑ์ทางการแพทย์ อุปกรณ์วินิจฉัย และระบบสนับสนุนระยะไกล (Telehealth) เป็นต้น
- (2) สร้างมาตรการจูงใจสนับสนุนการวิจัยและนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เพื่อเร่งรัดการพัฒนานวัตกรรมเป้าหมาย อาทิ การแพทย์จีโนมิกส์ และการบำบัดด้วยเซลล์และยีน โดยสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยวิจัยและภาคเอกชนในการร่วมลงทุน การพัฒนาทักษะบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทบทวนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการทดสอบและรับรองเครื่องมือทางการแพทย์และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ใหม่ ๆ ที่รวดเร็วมากขึ้น
- (3) ยกระดับบริการทางการแพทย์บนฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ การเชื่อมโยงการให้บริการการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) กับข้อมูลพันธุกรรม ซอฟต์แวร์สุขภาพ การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการแพทย์

หรืออุปกรณ์อัจฉริยะทางการแพทย์ที่มีความแม่นยำสูง และการพัฒนา
นวัตกรรมการผลิตสมุนไพรและผลิตภัณฑ์การเกษตรของไทยให้เป็นผลิตภัณฑ์
มูลค่าสูง (High Value Product) ที่สามารถใช้รักษาเพื่อทดแทนหรือใช้เป็น
ทางเลือกในทางการแพทย์ และได้รับการยอมรับในเรื่องประสิทธิภาพการรักษา
ในระดับสากล

- (4) สร้างมาตรฐานให้สินค้าอุปกรณ์และบริการทางการแพทย์ที่ผลิตภายในประเทศ
เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคให้ได้รับการยอมรับ ทั้งในประเทศและ
ระดับสากล และเป็นสารตั้งต้นเพื่อต่อยอดให้เกิดกระบวนการพัฒนาเครื่องมือ
และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านการแพทย์ของไทยในอนาคต
- (5) จัดทำระบบรับรองมาตรฐานของผู้ให้บริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะ
บริการที่ใช้นวัตกรรมขั้นสูง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการทั้งในประเทศ
และระดับสากล
- (6) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับความต้องการแห่งอนาคต อาทิ โรงพยาบาล
เฉพาะทางที่ได้มาตรฐานสากล ศูนย์ข้อมูลสุขภาพแห่งชาติ ศูนย์ทดสอบ
ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์แบบเบ็ดเสร็จ โดยเฉพาะยาชีววัตถุและวัสดุทาง
การแพทย์ขั้นสูง สถาบันวิจัยทางการแพทย์ที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและ
บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ เพื่อรองรับตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
- (7) พัฒนาระบบนิเวศที่สำคัญ อาทิ
 - (7.1) ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพสำหรับเครื่องมือ
แพทย์ (ISO 13485) เครื่องหมายรับรองความสอดคล้องตามข้อกำหนด
ของสหภาพยุโรป (CE Mark) กับสินค้าอุปกรณ์ทางการแพทย์ และจัดตั้ง
ศูนย์บริการจุดเดียว เพื่ออำนวยความสะดวกในการทดสอบ รับรอง และ
ให้คำปรึกษาในการพัฒนาสินค้าอุปกรณ์ทางการแพทย์
 - (7.2) จัดตั้งฐานข้อมูลแพลตฟอร์มเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาและสนับสนุน
สินค้าในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ที่ครอบคลุมผู้ผลิต ข้อมูล
ผลิตภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการทดสอบ เทคโนโลยี และงานวิจัย พร้อมสร้าง
กลไกการดูแลฐานข้อมูลให้มีความทันสมัย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน
การวางแผนเชิงพาณิชย์ได้จริง
 - (7.3) พัฒนาบุคลากรและนวัตกรรม โดย (1) เร่งพัฒนาบุคลากรเฉพาะ
ทางด้านวิศวกรรมชีวการแพทย์ และการสอบเทียบเครื่องมือแพทย์
(2) ส่งเสริมความร่วมมือ 3 ฝ่าย ระหว่างสถาบันวิจัย ภาคอุตสาหกรรม
และสถานพยาบาล เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่มีศักยภาพทาง
พาณิชย์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด และ (3) สนับสนุนการถ่ายทอด
เทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยใช้กลไกดึงดูดการลงทุนของสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ร่วมกับการพัฒนาด้านการวิจัย
และพัฒนา (R&D) ภายในประเทศ

- (7.4) ส่งเสริมการใช้ภายในประเทศ กำหนดนโยบายจัดซื้อภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับเครื่องมือแพทย์ที่ผลิตในประเทศที่ผ่านมาตรฐานรับรองแล้ว
- (7.5) ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ถึงคุณภาพสินค้าทางการแพทย์ที่ผลิตในประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าไทย แก่สถานพยาบาลภาครัฐ และผู้บริโภค
- (7.6) ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดโลก เร่งส่งเสริมผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพให้เข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตอุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์โลก เช่น ผ่านการร่วมทุน การจับคู่ธุรกิจ หรือการเป็นผู้ผลิตแบบรับจ้างผลิตตามคำสั่งซื้อ (OEM)/การเป็นผู้ผลิตที่มีการออกแบบ วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ODM) เป็นต้น

1.2.4) อุตสาหกรรมบริการเพื่อสุขภาพ (Wellness Service)

- (1) กำหนดทิศทางและสร้าง “ระบบบริการสุขภาพแบบครบวงจร” ที่เชื่อมโยงจุดแข็งของประเทศทั้งทางด้านการแพทย์ การท่องเที่ยว วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งสุขภาพ และสังคมสูงวัย
- (2) เพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการไทยในการยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้ได้คุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ อาหารเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ที่ใช้ในอุตสาหกรรมบริการเพื่อสุขภาพ ผ่านมาตรการจูงใจต่าง ๆ เช่น สิทธิประโยชน์ในการลงทุน การวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในกระบวนการผลิต เป็นต้น
- (3) ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการปรับปรุงคุณภาพสถานประกอบการให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการ โดยเฉพาะสนับสนุนการเข้าถึงสินค้าและบริการ
- (4) เร่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีทักษะความสามารถที่ได้มาตรฐานและตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการแต่ละประเภท
- (5) ลดขั้นตอนในการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถยกระดับการให้บริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูงและสร้างความเชื่อมั่นต่อธุรกิจบริการด้านสุขภาพของประเทศไทยให้สูงขึ้น

1.3) สร้างการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ให้ตอบโจทย์ภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย

- 1.3.1) ส่งเสริมการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา และเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมการผลิตและบริการเป้าหมาย ควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ (Local Content)

- 1.3.2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเข้าถึงและต่อยอดงานวิจัยไปสู่เชิงพาณิชย์ โดยออกแบบกลไกการเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัยและผู้ประกอบการให้สามารถกำหนดโจทย์วิจัยร่วมกันตั้งแต่ต้นทาง เพื่อให้ผลงานวิจัยสอดคล้องกับความต้องการ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
 - 1.3.3) ส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา โดยออกแบบการสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยและผู้ประกอบการในการสร้างและคุ้มครองนวัตกรรมภายในประเทศ อาทิ การปรับปรุงกระบวนการพิจารณาสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรให้มีความรวดเร็ว ควบคู่ไปกับการเสริมศักยภาพการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการคุ้มครองสิทธิ
 - 1.3.4) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมาย และกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาเครื่องมือทางการเงิน สำหรับนวัตกรรมให้เป็นทางเลือกสำหรับภาคธุรกิจ การพัฒนากำลังคนที่มีทักษะ ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (STEM) เพื่อรองรับความต้องการในอุตสาหกรรมการผลิตและบริการเป้าหมาย
 - 1.3.5) ออกแบบแนวทางเพื่อสร้างแรงจูงใจและลดอุปสรรคในการนำแรงงานทักษะสูง จากต่างประเทศเข้ามาทำงานในสาขาหรือทักษะที่ขาดแคลนโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ ด้านเทคโนโลยีขั้นสูง และกำหนดเงื่อนไขให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ให้แก่แรงงานไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ภายในประเทศ
- 1.4) **สร้างการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน ด้านดิจิทัล**ให้มีความทันสมัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ภาคธุรกิจและพัฒนาคุณภาพ การให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับ
- 1.4.1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง การสื่อสาร พลังงานและสาธารณูปโภค ให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการสนับสนุนการขยายตัวของอุตสาหกรรมและ บริการเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาคอขวดที่นำมาซึ่งต้นทุนการทำธุรกิจ ที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมศักยภาพของเมืองรอง โดยมุ่งเน้นการสร้างพื้นที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใหม่ โดยอาศัยจุดแข็ง และต้นทุนของแต่ละพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ ทั้งในระดับภูมิภาค และระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท
 - 1.4.2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนเศรษฐกิจดิจิทัล อาทิ การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนงานบริการที่ต้องการแบนด์วิดท์สูง รวมทั้ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่มีความปลอดภัยและ เสถียรภาพ การพัฒนาระบบบริการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) ที่มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เกิดการเปิดเผยข้อมูล (Open Data) ที่ส่งเสริมการแข่งขัน ลดต้นทุนการให้บริการและกระตุ้นให้เกิด นวัตกรรม การส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในตลาดผู้บริการในภาคโทรคมนาคมตั้งแต่ ต้นน้ำถึงปลายน้ำเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการให้บริการผู้บริโภคและส่งเสริม

นวัตกรรม อีกทั้งการพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงแบบประจำที่ (Fixed Broadband) ให้ครอบคลุมมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท

1.4.3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรฐานและข้อมูล และระบบการให้การรับรอง (Certification) ร่วมกัน เช่น ระบบตรวจสอบย้อนกลับของประเทศ (National Platform Traceability) ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG Data) และห้องปฏิบัติการทดสอบและการรับรองมาตรฐาน (Lab/Verification) เป็นต้น เพื่อลดการถูกกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barrier) ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาระบบมาตรฐาน การตรวจรับรอง และการตรวจสอบย้อนกลับ ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้บริการกับภาคการผลิตและบริการ และการส่งเสริมเข้าถึงบริการมาตรฐานการตรวจรับรอง ผ่านมาตรการจูงใจและการสนับสนุนต่าง ๆ

2) การพัฒนาระบบนิเวศที่สร้างแรงจูงใจและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการปรับตัวของแรงงาน ภาคธุรกิจและภาครัฐ ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงเร็ว

2.1) สร้างสภาพแวดล้อมที่จูงใจและเอื้ออำนวยให้แรงงานปรับทักษะ ตามความต้องการแรงงานที่เปลี่ยนไปอย่างยืดหยุ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนากลไกการยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน โดยให้ความสำคัญกับ

2.1.1) วางแผนพัฒนากำลังคนและเพิ่มทักษะแรงงานให้ตรงตามความต้องการของ ภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย โดยจัดทำกรอบการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในอนาคตผ่านความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา

2.1.2) พัฒนาและต่อยอดระบบฐานข้อมูลและแพลตฟอร์มที่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดระดับทักษะทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานให้สอดคล้องกัน

2.1.3) กำหนดสิทธิประโยชน์หรือสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการ แรงงาน และผู้ให้บริการหลักสูตร เพื่อจูงใจให้เกิดการพัฒนาทักษะหรือต่อยอดทักษะแรงงานที่เหมาะสม อาทิ

(1) สนับสนุนผู้ให้บริการหลักสูตร โดยกำหนดเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดการแข่งขันเชิงคุณภาพของผู้ให้บริการพัฒนาทักษะทั้งในระบบการศึกษาและโครงการ/หลักสูตรฝึกอบรม

(2) กำหนดสิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจแก่แรงงานหรือผู้เรียน เช่น การร่วมจ่ายค่าเรียนระหว่างภาครัฐ/ผู้ประกอบการและแรงงาน (Co-Payment) การเปลี่ยนเครดิตที่สะสมในธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และการให้ข้อมูล/ประเมินผลการเรียนรู้ (Feedback Loop) เป็นเงินอุดหนุน หรือการให้สิทธิ (Token) สำหรับบริการสาธารณะ

- (3) กำหนดสิทธิประโยชน์หรือแรงจูงใจให้สถานประกอบการหรือองค์กรที่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาทักษะแรงงานและจับคู่งานกับโครงการต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบทางภาษี (Tax) เช่น ลดหย่อนภาษี ค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการ เป็นต้น และไม่ใช่ทางภาษี (Non-tax) อาทิ สิทธิพิเศษในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น งานแสดงสินค้าต่างประเทศ เป็นต้น

2.1.4) ผลักดันให้การเทียบโอนวุฒิการศึกษาและมาตรฐานอาชีพภายใต้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติได้ผลจริงในทางปฏิบัติผ่านกลไกธนาคารหน่วยกิต (Credit bank)

2.1.5) กำหนดโครงสร้างค่าตอบแทนตามทักษะ (Pay by skill) ให้ครอบคลุมแรงงานทุกระดับและทุกชุดทักษะ และสร้างเส้นทางอาชีพ (Career Path) ที่สามารถสะท้อนความได้เปรียบทางทักษะที่รองรับการพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่แล้วหรือสร้างทักษะใหม่ (Upskill/Reskill) เพิ่มเติมของแรงงาน

2.2) **ซ่อมพลวัตทางธุรกิจ** โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตลาดและการแข่งขันที่เป็นธรรม การนำแนวคิด นวัตกรรมหรือกระบวนการใหม่มาปรับใช้กับธุรกิจ และการพัฒนากลไกการยกเลิกกิจการและการออกจากตลาดที่ให้โอกาสธุรกิจได้เริ่มต้นใหม่

2.2.1) **สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตลาดและการแข่งขันที่เป็นธรรม**

- (1) สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของภาคธุรกิจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นกลางทางการแข่งขัน (Competition Neutrality) และป้องกันไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ รวมถึงป้องกันการผูกขาดและมีอำนาจเหนือตลาดของผู้ประกอบการอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงการลดข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดที่ไม่มีความเหมาะสม
- (2) ปรับปรุงการบริหารจัดการกฎเกณฑ์การกำกับดูแลของภาครัฐ โดยอาศัยการใช้เครื่องมือสำหรับประเมินผลกระทบของกฎระเบียบ (Regulatory Impact Assessment) ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของกฎระเบียบต่างๆ ที่มีต่อการแข่งขันทางการค้า (Competition Impact Assessment) นอกจากนี้ ต้องมีการยกระดับกระบวนการกำกับตรวจสอบพฤติกรรมต่อต้านการแข่งขันทางการค้า (Anti Competition) และการรวบรวมธุรกิจที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถติดตามประเมินผลได้ รวมทั้งมีแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขสำหรับผู้ประกอบการที่ชัดเจนเหมาะสมและเป็นธรรม
- (3) อำนวยความสะดวกต่อการเข้ามาลงทุนจากต่างประเทศ ควบคู่ไปกับการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะการลดข้อจำกัดในภาคการค้าและภาคบริการ อีกทั้งการเร่งรัดส่งเสริมการสร้างความร่วมมือผ่านกรอบข้อตกลงการค้า ขณะเดียวกันจำเป็นต้องมีการทบทวนมาตรการ

ส่งเสริมการลงทุนที่สร้างความได้เปรียบให้กับผู้ประกอบการจากต่างชาติเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในตลาด

- (4) แก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้โปร่งใส เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการทุกกลุ่มสามารถเติบโตอย่างเท่าเทียม และเพิ่มแรงจูงใจและเสริมความเชื่อมั่นต่อนักลงทุน

2.2.2) ส่งเสริมให้เกิดการนำแนวคิด นวัตกรรมหรือกระบวนการใหม่มาปรับใช้กับภาคธุรกิจ

- (1) พัฒนากลไกการทดลองและการเรียนรู้เชิงนโยบายและเชิงธุรกิจ โดยจัดให้มีระบบและพื้นที่สำหรับการทดลองแนวคิด นวัตกรรม หรือกระบวนการใหม่ในวงจำกัด (Sandbox /Pilot) ภายใต้กรอบกติกาที่ชัดเจนภายใต้ความเสี่ยงที่บริหารจัดการได้ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ภาคธุรกิจสามารถทดสอบรูปแบบธุรกิจ เทคโนโลยี หรือกระบวนการทำงานใหม่ก่อนการขยายผลเชิงพาณิชย์
- (2) สร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจมีการพัฒนากระบวนการใหม่ผ่านลงทุนในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งการออกแบบมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุนและความเสี่ยงของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน อาทิ รูปแบบการจัดการกระบวนการผลิต การให้บริการหรือรูปแบบการค้าในธุรกิจ เพื่อเปิดโอกาสให้ธุรกิจทุกขนาดสามารถปรับตัวได้ตามศักยภาพของตนเอง
- (3) สร้างกลไกกลางในการเชื่อมโยงผู้พัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อาทิ มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย สตาร์ทอัพ เข้ากับภาคธุรกิจ เพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์ และเพื่อเร่งการถ่ายทอดและประยุกต์ใช้นวัตกรรมในภาคการผลิตและบริการ

2.2.3) สร้างกลไกการออกจากตลาดที่ให้โอกาสธุรกิจได้เริ่มต้นใหม่

- (1) พัฒนากลไกระเบียบและกลไกการกำกับดูแลที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตลาดของธุรกิจรายใหม่ การแข่งขันที่เป็นธรรม และการทดแทนธุรกิจที่ไม่สามารถปรับตัวได้ ลดอุปสรรคที่ทำให้โครงสร้างตลาดหยุดนิ่ง และส่งเสริมให้เกิดพลวัตทางธุรกิจ
- (2) พัฒนาระบบกฎหมาย การเงิน และสถาบันที่เอื้อต่อการยกเลิกกิจการและการออกจากตลาดอย่างเป็นธรรมและมีต้นทุนในที่ที่เหมาะสม และไม่ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายใหม่ขาดแรงจูงใจในการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ พร้อมทั้งแยกความเสี่ยงทางธุรกิจออกจากความเสี่ยงส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม

2.3) สร้างระบบกลไกที่เอื้อให้ปัจจัยการผลิตและเงินทุนโยกย้ายจากกิจกรรมที่มีศักยภาพลดลงไปสู่อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต ผ่านการสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและลดต้นทุนในการโยกย้ายทรัพยากร โดยพัฒนาระบบกลไกที่เอื้อให้ปัจจัยการผลิตทั้งแรงงาน และปัจจัยการผลิตอื่นให้โยกย้ายไปยังกิจกรรมที่มีศักยภาพ โดยมีกลไกรวบรวมข้อมูลและเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการผลิต สนับสนุน

การบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบที่สร้างแรงจูงใจให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่น่าไปสู่
การแลกเปลี่ยนทรัพยากรการผลิต ลดข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อแลกเปลี่ยน

3) การลดสัดส่วนเศรษฐกิจนอกระบบ

3.1) **ซ่อมระบบความคุ้มครองทางสังคม และการบูรณาการและบริหารจัดการฐานข้อมูล ภาครัฐ**

- 3.1.1) ยกระดับระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความครอบคลุมและเพียงพอต่อ
การดำรงชีพอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบางและผู้สูงอายุ
- 3.1.2) บูรณาการฐานข้อมูลต่าง ๆ ของรัฐบาลเข้าด้วยกัน อาทิ ฐานข้อมูลผู้เสียภาษี
ฐานข้อมูลประกันสังคม และฐานข้อมูลการจดทะเบียนการค้า เพื่อลดความซ้ำซ้อน
ในการให้บริการของรัฐและช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้เป็นไปตาม
ที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการรวบรวมระบบสวัสดิการต่าง ๆ
ที่มีความซ้ำซ้อน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดูแลสวัสดิการประชาชน
- 3.1.3) พัฒนากฎระเบียบในการคุ้มครองแรงงานอิสระ โดยเฉพาะแรงงานอิสระที่มี
นายจ้างเพื่อให้แรงงานอิสระสามารถเข้าถึงสวัสดิการแรงงานที่จำเป็น เช่น ค่าชดเชย
กรณีทุพพลภาพหรือตาย ค่าชดเชยรายได้ระหว่างป่วยหรือพักฟื้น รวมถึงกลไก
การระงับข้อพิพาทและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

3.2) **สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการและแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบ**

- 3.2.1) กำหนดมาตรการจูงใจให้แรงงานนอกระบบที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมา
เป็นแรงงานในระบบ เช่น กฎหมายการจ้างงานรายชั่วโมง รวมทั้งกำหนดมาตรการ
ส่งเสริมให้กลุ่มที่หลุดออกจากระบบการทำงาน เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้อยู่
ในระบบการศึกษา การทำงาน หรือการฝึกอบรม (NEETs) กลุ่มแรงงานใกล้เกษียณ
(Pre-aging) กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการกลับเข้าสู่ระบบการทำงาน เป็นต้น
- 3.2.2) สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการและแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและ
ฐานข้อมูลผู้ประกอบการของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการได้รับสวัสดิการ
และการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปและบูรณาการ
ฐานข้อมูลภาครัฐเพื่อให้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลสามารถช่วยเหลือได้ตรงกับ
กลุ่มเป้าหมาย
- 3.2.3) ลดขั้นตอนและต้นทุนในการจดทะเบียนธุรกิจ รวมถึงการลดความซับซ้อนของ
การประเมินภาระภาษีนิติบุคคล การพัฒนาระบบใบกำกับภาษีออนไลน์ (E-invoice)
เพื่อเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลด้านการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการ
เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล อาทิ การเข้าถึง
สินเชื่อในต้นทุนที่เหมาะสมจากสถาบันการเงิน การได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุน
การจัดซื้อจัดจ้างในงานของภาครัฐ
- 3.2.4) กำหนดแนวนโยบายในการขยายฐานภาษี อาทิ การปรับลดระดับรายได้ขั้นต่ำ
ที่จะต้องยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การพัฒนาระบบการตรวจสอบฐานรายได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับการตรวจสอบการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านสถาบันการเงิน รวมไปถึงการพิจารณานโยบายภาษีเงินได้ติดลบ (Negative Income Tax) หรือการให้เครดิตภาษีกับผู้มีงานทำที่มีรายได้น้อย (Earned Income Tax Credit)

4) การพัฒนา SMEs ให้มีโอกาสในการแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม

4.1) ซ่อมกลไกการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs

4.1.1) ส่งเสริมความรู้ทางบัญชีการเงินให้กับผู้ประกอบการ SMEs

4.1.2) ส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อของ SMEs ที่หลากหลายและมีต้นทุนที่เหมาะสมกับความเสี่ยงและขนาดของ SMEs แต่ละขนาด ผ่านกลไกต่าง ๆ อาทิ สินเชื่อเครือข่ายธุรกิจ (Supply Chain Finance) และการให้สินเชื่อโดยมีใบแจ้งหนี้เป็นหลักประกัน (Factoring)

4.2) สร้างศักยภาพของ SMEs ให้เติบโตและเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต

4.2.1) ยกระดับทักษะและศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถเปลี่ยนผ่านด้านเทคโนโลยีควบคู่กับการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้ดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการปรับปรุงรูปแบบการดำเนินธุรกิจให้รองรับความเสี่ยงใหม่

4.2.2) ส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ ระหว่างผู้ประกอบการ SMEs กับภาคธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อช่วยยกระดับผู้ประกอบการ SMEs อาทิ การพัฒนาคลัสเตอร์ธุรกิจที่สำคัญ การเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มด้านข้อมูลและระบบตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี เพิ่มโอกาสในการขยายตลาด และยกระดับมาตรฐานการผลิตให้กับ SMEs

4.2.3) แก้ไขกฎระเบียบและกระบวนการเข้าสู่ระบบของ SMEs ให้กระชับ สดวก และมีต้นทุนที่เหมาะสมกับขนาดของ SMEs ที่แตกต่างกัน อาทิ ต้นทุนการจัดทำบัญชี ต้นทุนค่าจดทะเบียน ต้นทุนในการแจ้งเลิกกิจการ เพื่อจูงใจให้ SMEs เข้าสู่ระบบและพร้อมยกระดับและศักยภาพให้มีความเข้มแข็งต่อไป

5) การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

5.1) ซ่อมเสถียรภาพทางการคลัง ปฏิรูปการคลังและควบคุมระดับหนี้สาธารณะให้อยู่ในระดับยั่งยืน เพื่อสร้างพื้นที่ทางการคลังที่เพียงพอสำหรับการไว้รองรับความเสี่ยงและวิกฤตในอนาคต

5.1.1) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายภาครัฐ

- (1) ยกระดับระบบงบประมาณและการบริหารการใช้จ่ายภาครัฐให้มีความคุ้มค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยปรับลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น รายจ่ายที่ซ้ำซ้อน หรือรายจ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และไม่มีความคุ้มค่า รวมทั้งการจำกัด

การก่อการผูกพันระยะยาว และการปรับระบบการจัดทำงบประมาณไปสู่ระบบงบประมาณฐานประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเพิ่มสัดส่วนงบประมาณที่สร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจใหม่และเสริมความยั่งยืนทางการคลัง ควบคู่กับการพัฒนาระบบข้อมูลภาครัฐให้เชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ

- (2) ปรับเปลี่ยนระบบสวัสดิการภาครัฐจากการอุดหนุนแบบถ้วนหน้าไปสู่ระบบมุ่งเป้า โดยใช้ข้อมูลขนาดใหญ่จากระบบสวัสดิการและฐานข้อมูลภาษี เพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด ลดการรั่วไหล และลดภาระงบประมาณในระยะกลางและระยะยาว ควบคู่กับการเร่งรัดรัฐบาลดิจิทัลผ่านการบูรณาการข้อมูล และการนำระบบอัตโนมัติและเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการให้บริการและกำกับติดตาม เพื่อปรับลดต้นทุนการให้บริการภาครัฐ ลดความซ้ำซ้อนของบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการ
- (3) ยกระดับระบบติดตามและการประเมินผลเชิงประสิทธิภาพและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้ความสำคัญกับการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบเชิงนโยบายมากกว่าการพิจารณาเฉพาะปัจจัยนำเข้าหรือปริมาณการใช้จ่าย ควบคู่กับการพัฒนาระบบการเปิดเผยข้อมูลงบประมาณและรายงานผลการประเมินให้เป็นสาธารณะในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย ตรวจสอบได้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการงบประมาณ เสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของสาธารณะ รวมทั้ง เพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบและความรับผิดชอบ

5.1.2) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาครัฐ

- (1) ยกระดับระบบการจัดเก็บภาษีและการบริหารการจัดเก็บภาษีสู่ระบบภาษีดิจิทัลแบบบูรณาการ ผ่านการออกแบบระบบภาษีให้มีความเรียบง่าย ลดภาระในการปฏิบัติตามกฎหมาย ลดต้นทุน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียภาษี โดยส่งเสริมการใช้ระบบดิจิทัลแบบครบวงจรในทุกขั้นตอนแทนเอกสาร การพัฒนารูปแบบการยื่นภาษีแบบย่อหรือแบบฟอร์มหน้าเดียว สำหรับผู้มีรายได้จากแหล่งเดียวหรือมีโครงสร้างรายได้ไม่ซับซ้อน พร้อมทั้งใช้ข้อมูลจากระบบดิจิทัลในการกรอกข้อมูลล่วงหน้า และคำนวณภาระภาษีอัตโนมัติ ควบคู่กับการกำหนดอัตราภาษีแบบเหมาจ่ายที่ชัดเจนสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย ควบคู่กับการสร้างระบบวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เสียภาษีด้วยเทคโนโลยีอัตโนมัติ เพื่อระบุกลุ่มเสี่ยงและปรับวิธีการตรวจสอบจากแบบสุ่มเป็นแบบเจาะจง ร่วมกับการใช้ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลบัญชีทางการเงินอัตโนมัติกับต่างประเทศเพื่อติดตามฐานภาษี ลดช่องว่างการหลบเลี่ยงภาษีข้ามพรมแดน และยกระดับความโปร่งใสด้านการจัดเก็บ

- (2) ยกระดับการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลทางการเงินและรายได้ในระดับประเทศ (National Financial Data Center) โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากหน่วยงานจัดเก็บภาษี ได้แก่ กรมสรรพากร กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิต เข้ากับข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สถาบันการเงิน และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการบูรณาการข้อมูลขนาดใหญ่ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐสามารถระบุตัวตน ติดตาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรายได้ของผู้มีเงินได้ที่เข้าข่ายต้องเสียภาษีได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับความถูกต้อง ความแม่นยำ และความรวดเร็วของกระบวนการจัดเก็บภาษีในภาพรวม รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายแบบมุ่งเป้า ซึ่งจะส่งผลให้ภาครัฐสามารถจัดสรรสวัสดิการและมาตรการช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยได้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

5.1.3) ขยายฐานภาษี จัดเก็บภาษีฐานทรัพย์สิน และภาษีรูปแบบใหม่

- (1) สร้างแรงจูงใจให้ผู้มีรายได้ที่อยู่นอกระบบเข้าสู่ระบบภาษีผ่านระบบภาษีเงินได้แบบติดลบ (Negative Income Tax) โดยกำหนดให้ผู้มีรายได้ทุกคนต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษี และผู้มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์จะไม่เสียภาษี แต่จะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ เพื่อให้รัฐมีฐานข้อมูลรายได้ที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถจัดสรรสวัสดิการได้อย่างตรงเป้าหมาย และนำไปสู่การขยายฐานผู้เสียภาษีอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับการเร่งบังคับใช้กฎหมายภาษีขั้นต่ำระดับโลก (Global Minimum Tax Rate) เพื่อจัดเก็บภาษีส่วนเพิ่มจากบริษัทข้ามชาติ ลดการกีดกันฐานภาษี และสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันทางภาษีให้กับผู้ประกอบการไทย
- (2) พัฒนาระบบข้อมูลทรัพย์สินแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานทะเบียนที่ดิน หน่วยงานทะเบียนยานพาหนะ และหน่วยงานกำกับดูแลสินทรัพย์ทางการเงิน เพื่อให้สามารถระบุผู้ถือครองประเมินมูลค่า และติดตามภาระภาษีได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งปรับโครงสร้างภาษีฐานทรัพย์สินให้สะท้อนระดับการถือครองและความสามารถในการชำระภาษี (Ability to Pay) อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงมูลค่า การกระจุกตัวของทรัพย์สิน และลักษณะการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน เพื่อให้ภาระทางภาษีมีความเป็นธรรมมากขึ้น
- (3) ปรับปรุงกลไกและกฎหมายการจัดเก็บภาษีให้สอดคล้องกับกิจกรรมและรูปแบบรายได้ทางเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จากการขยายตัวของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การทำงานผ่านแพลตฟอร์ม (Gig Economy) และธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัล อาทิ ปรับปรุงนิยามฐานภาษีหลักเกณฑ์การคำนวณรายได้ และวิธีการนำส่งภาษีให้มีความชัดเจน เพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมายที่อาจทำให้เกิดการรั่วไหลของรายได้ภาครัฐ ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและติดตาม

สถานการณ์ชำระภาษีอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการค้างชำระภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ภาครัฐ

- (4) ยกระดับการจัดเก็บให้ครอบคลุมภาษีรูปแบบใหม่ อาทิ ภาษีคาร์บอน ภาษีมลพิษ และภาษีที่สะท้อนต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจและประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่รูปแบบการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมทั้งกำหนดอัตราภาษีและกลไกการจัดเก็บที่คำนึงถึงผลกระทบต่อภาคธุรกิจและค่าครองชีพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปและเกิดผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด

5.2) ซ่อมกลไกในภาคการเงินให้มีประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

5.2.1) แก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและการจัดสรรสินเชื่อให้สนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืน
โดย

- (1) เร่งแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือน โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง โดยมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างหนี้เชิงรุกสำหรับลูกหนี้ที่มีศักยภาพในการฟื้นตัว ควบคู่กับการแยกกลุ่มหนี้ที่ไม่สามารถฟื้นฟูได้ เพื่อป้องกันการสะสมความเปราะบางในระบบการเงิน และลดแรงกดดันต่อภาคครัวเรือนและสถาบันการเงิน
- (2) ลดแรงจูงใจเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการขยายสินเชื่อเพื่อการบริโภคเกินความจำเป็น และส่งเสริมให้ระบบการเงินจัดสรรสินเชื่อไปสู่กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้และเพิ่มศักยภาพการชำระหนี้ในอนาคต โดยเฉพาะสินเชื่อเพื่อ SMEs และผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการจ้างงานและการกระจายรายได้
- (3) ยกระดับการประเมินความเสี่ยงด้วยข้อมูลเชิงลึกและข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้และศักยภาพการสร้างรายได้ของครัวเรือนและธุรกิจ เพื่อขยายการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ โดยพัฒนาระบบมาตรฐานข้อมูลให้อยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกันที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ในระดับบุคคล โดยเฉพาะ SMEs เพื่อลดการพึ่งพาหลักประกันแบบดั้งเดิม และช่วยให้สถาบันการเงินสามารถกำหนดเงื่อนไขสินเชื่อที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่แท้จริง (Risk-based Pricing) ซึ่งจะช่วยลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบและลดการสะสมความเปราะบางของระบบการเงินในระยะยาว
- (4) บูรณาการการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนเข้ากับนโยบายเพิ่มทักษะแรงงาน การยกระดับผลิตภาพ และการสนับสนุนธุรกิจในอนาคตเพื่อสร้างฐานรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ที่ยั่งยืน

- 5.2.2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่ใช้ร่วมกัน (Shared Financial Infrastructure) เพื่อยกระดับประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเสริมสร้างความโปร่งใส ในภาคการเงิน อาทิ โครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ โครงสร้างพื้นฐานด้านการยืนยันและพิสูจน์ตัวตนทางดิจิทัล (KYC/KYM) โครงสร้างพื้นฐานด้านการตรวจสอบและติดตามธุรกรรมทางการเงิน (Anti-Money Laundering) เพื่อเชื่อมโยงสถาบันการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินทั้งในและนอกภาคธนาคาร ให้เข้าสู่ระบบเดียวกันอย่างมีมาตรฐาน ซึ่งจะสามารถสนับสนุนให้เกิดสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ที่จะช่วยลดต้นทุน เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน ลดสัดส่วนเศรษฐกิจนอกระบบ ตลอดจนเพิ่มความสามารถในการติดตาม ตรวจสอบ และกำกับดูแลภาคการเงินได้อย่างทั่วถึง
- 5.2.3) ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืน ครอบคลุมทั้งการเงินเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Finance) และเครื่องมือทางการเงินเพื่อบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ทั้งในตลาดเงินตลาดทุนและตลาดประกันภัย เพื่อเพิ่มทางเลือกในการจัดหาเงินทุนของภาคธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจที่อยู่ในช่วงการปรับตัวสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ตลอดจนคุ้มครองความเสี่ยงทั้งภาคธุรกิจและครัวเรือนจากความเสียหายด้านภัยพิบัติ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของระบบการเงินโดยรวม และลดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากเหตุการณ์ภัยพิบัติรุนแรง
- 5.2.4) ส่งเสริมทักษะทางการเงินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่ครอบคลุมถึง
- (1) ทักษะด้านการวางแผนการเงินระยะยาว โดยเฉพาะการตัดสินใจทางการเงิน ความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมกับการลงทุนในแต่ละช่วงอายุ ตลอดจนการสร้างวินัยทางการเงิน
 - (2) ทักษะทางการเงินดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บริการทางการเงินและการลงทุนในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
 - (3) การตระหนักรู้เท่าทันเรื่องภัยทางการเงิน อาทิ การหลอกลวงทางการเงิน โดยบูรณาการร่วมกันให้เป็นระบบทั้งหน่วยงานด้านการศึกษา หน่วยงานกำกับดูแลภาคการเงิน และหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค
- 5.2.5) ยกระดับการกำกับดูแลในภาคการเงินให้มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และสอดคล้องกับรูปแบบบริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาทิ สินทรัพย์ดิจิทัล แพลตฟอร์มทางการเงิน และนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบต่างๆ โดยมุ่งเน้นการรักษาเสถียรภาพระบบการเงิน การคุ้มครองผู้ใช้บริการ และการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบควบคู่กัน โดย
- (1) ยกระดับการกำกับดูแลด้านข้อมูลและเทคโนโลยี ครอบคลุมความเสี่ยงด้านไซเบอร์ ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในภาคการเงิน

- (2) ส่งเสริมการกำกับดูแลตามลักษณะกิจกรรมและระดับความเสี่ยง (Risk-based and Activity-based Supervision) ให้สอดคล้องกับรูปแบบบริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันการเกิดช่องว่างของการกำกับดูแล (Regulatory Arbitrage) ระหว่างผู้ให้บริการ ซึ่งอาจนำไปสู่การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การสะสมความเสี่ยงในกิจกรรมที่ไม่ได้รับการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม และความเปราะบางเชิงระบบในระยะยาว
- (3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลในภาคการเงิน โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการเชื่อมโยงฐานข้อมูลของผู้ให้บริการทางการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลต่างๆ เพื่อให้สามารถติดตามพฤติกรรมความเสี่ยงและการสะสมความเปราะบางได้อย่างครบถ้วนและทันทั่วถึง
- (4) สนับสนุนกลไกการทดสอบภายใต้กรอบการกำกับดูแล (Regulatory Sandbox) เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดทดลองบริการและผลิตภัณฑ์ใหม่ภายใต้การควบคุมความเสี่ยง โดยมุ่งเน้นการกำหนดขอบเขตการให้บริการที่เหมาะสม ทั้งในด้านกลุ่มผู้ใช้บริการ ปริมาณธุรกรรม ระยะเวลา และระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ใช้บริการให้เพียงพอ ขณะเดียวกันจะทำให้หน่วยงานกำกับดูแลสามารถทำความเข้าใจลักษณะความเสี่ยงใหม่ที่เกิดจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ ความเสี่ยงด้านไซเบอร์ ความเสี่ยงจากการใช้ข้อมูล รวมถึงความเสี่ยงเชิงระบบที่อาจเกิดขึ้นได้

5.2.6) เสริมสร้างธรรมาภิบาลในภาคการเงิน โดยเฉพาะในตลาดเงินตลาดทุนให้มีความโปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้ เพื่อยกระดับความเชื่อมั่น ลดความเสี่ยงเชิงระบบ และสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้น

- (1) การยกระดับมาตรฐานการกำกับดูแลและการเปิดเผยข้อมูลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคการเงิน อาทิ บริษัทประกันภัย บริษัทจดทะเบียน บริษัทหลักทรัพย์ สถาบันการเงิน ให้มีความครบถ้วน ทันเวลา สะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริง
- (2) การส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพ เพียงพอ ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย เพื่อช่วยลดปัญหาความไม่สมดุลของข้อมูล (Information Asymmetry) ระหว่างผู้ลงทุนรายใหญ่และรายย่อย และลดปัญหาการใช้ข้อมูลภายใน ควบคู่กับการเสริมความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพในตลาดทุนในฐานะกลไกคัดกรองความเสี่ยงของตลาด
- (3) การเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองผู้ลงทุน อาทิ ปรับปรุงการกำกับดูแลเชิงรุกให้สามารถระงับความเสียหายได้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม การใช้เทคโนโลยีและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจจับพฤติกรรมผิดปกติให้ทันการณ์ การเร่งรัดกระบวนการไต่สวนและดำเนินคดีให้รวดเร็ว และเกิดผลเชิงยับยั้ง (Deterrence) อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงสนับสนุนให้เกิดกลไกการเยียวยาและการคุ้มครองผู้ลงทุนรายย่อยให้เข้าถึงได้และเหมาะสม

เสาหลักที่ 2 การปฏิรูปภาครัฐ (Reform the Public Sector)

เหตุผลความจำเป็น

การปฏิรูปภาครัฐเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างสำคัญในการเสริมสร้างผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากภาครัฐมีบทบาทโดยตรงในการกำหนดกรอบกติกา นโยบาย แรงจูงใจ และกลไกสนับสนุนที่ส่งผลต่อการพัฒนาในทุกมิติ ภาครัฐที่มีระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และปลอดจากการทุจริต จะช่วยปรับโครงสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจ และสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุน ในขณะเดียวกัน ภาครัฐที่มีความคล่องตัว ยังสามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้หนุนเสริม” (Enabler) ที่สำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งล้วนเป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการเพิ่มผลิตภาพในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐของไทยในปัจจุบันยังเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ฉุดรั้งศักยภาพของประเทศ ดังนั้น การปฏิรูปภาครัฐจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้ภาครัฐสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการยกระดับผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ภาครัฐในยุคใหม่ต้องไม่เพียง “ซ่อมและเสริม” ระบบบริหารที่มีอยู่ให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และทำงานเต็มศักยภาพเท่านั้น แต่ยังต้อง “สร้าง” รูปแบบการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดผลลัพธ์เป็นตัวตั้ง โดยต้องเป็นการบริหารภาครัฐบนฐานข้อมูล (Data-driven Government) ที่เชื่อมโยงกับภาคีการพัฒนาอื่น ๆ จากระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติในพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยประเด็นการพัฒนาของเสาหลักนี้จะครอบคลุมทั้งประเด็นทั่วไป (generic issues) ที่แสดงถึงหลักการปฏิรูปภาครัฐในภาพรวม ควบคู่ไปกับประเด็นเฉพาะด้าน (specific issues) เพื่อเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น อย่างทั่วถึง และยั่งยืน

1) การปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ

1.1) **ซ่อมโครงสร้างและการบริหารจัดการภาครัฐ** ให้มีขนาดเล็กลง คล่องตัว และมุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ โดย

1.1.1) **ทบทวนภารกิจและบทบาทของหน่วยงานภาครัฐให้ชัดเจน** เพื่อปรับโครงสร้างองค์กรและจำนวนบุคลากรให้สอดคล้องกับภารกิจที่แท้จริง รวมทั้งยุบรวมหน่วยงานที่มีภารกิจซ้ำซ้อน หรือไม่จำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนของการทำงานของหน่วยงานภาครัฐทั้งระบบ

1.1.2) **ขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านหน่วยงานภาครัฐสู่ระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (Digitalization)** นอกเหนือจากการแปลงเอกสารให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (Digitization) โดยมุ่งให้เกิดการปรับเพื่อให้ใช้งานได้จริง ทั้งระบบและกระบวนการทำงาน เพื่อยกระดับให้บริการภาครัฐเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วถึง บนฐานข้อมูลภาครัฐที่สามารถเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.3) **ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกัน** ลดความแยกส่วนของการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ โดยสร้างกลไกที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันได้อย่างแท้จริง

อาทิ การเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานให้อยู่ในระบบข้อมูลกลางของภาครัฐ เพื่อนำไปวางแผนและตัดสินใจเชิงนโยบายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับโครงสร้างแรงจูงใจให้ทุกหน่วยงานมุ่งบูรณาการการทำงานร่วมกัน อาทิ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายบูรณาการให้แก่หน่วยงานที่มีการวางแผนงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การให้คะแนนด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินปรับเปลี่ยนตำแหน่ง รวมทั้งการสร้างความตระหนักถึงความซับซ้อนของปัญหา ในปัจจุบันที่เกินกว่าหน่วยงานใดจะแก้ได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ นอกจากนี้ ควรพัฒนาปรับปรุงกลไกการดำเนินงานเพื่อสร้างความต่อเนื่องและป้องกันการหยุดชะงักของนโยบาย ในการปฏิบัติงานของภาครัฐ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ตลอดจนยกระดับกลไกการขับเคลื่อนแผนปฏิรูปราชการ ระยะ 5 ปี ให้เป็นกรอบการดำเนินงานที่มีผลผูกพันเชิงภารกิจและยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ ควบคู่กับการพัฒนากลไกติดตามและประเมินผลที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายสำคัญสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อการพัฒนาประเทศ

1.1.4) ผลักดันการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานในพื้นที่ โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานท้องถิ่นทั้งในด้านกำลังคนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ และพัฒนากลไกกำกับติดตามผลการดำเนินงานที่โปร่งใส เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์อย่างแท้จริง

1.2) สร้างภาครัฐที่มีธรรมาภิบาล มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และเปิดกว้าง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างตรงจุด และฟื้นคืนความเชื่อมั่นต่อระบบการบริหาร โดย

1.2.1) ปรับกฎระเบียบ วิธีทำงานและวัฒนธรรมองค์กรให้ยืดหยุ่น สนับสนุนการทำงานเฉพาะกิจสำคัญที่เร่งด่วนและสามารถยุบเลิกได้เมื่อภารกิจสำเร็จ รวมถึงการปรับโครงสร้างภาครัฐไปสู่ภาครัฐขนาดเล็กแต่มีสมรรถนะสูง โดยลดความซ้ำซ้อนของภารกิจและกำลังคนที่สามารถทดแทนได้ด้วยเทคโนโลยี มุ่งเน้นศักยภาพและผลงานอย่างแท้จริง โดยมีแผนรองรับการเปลี่ยนผ่าน (Transition Plan) ที่สามารถแปลงสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2.2) ดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพในระบบราชการ ปรับปรุงระบบแรงจูงใจและโครงสร้างค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน โดยเฉพาะตำแหน่งที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะหรือมีผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ต่อองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรจากภาคเอกชนสามารถเข้ารับราชการโดยเทียบประสบการณ์การทำงานได้โดยไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นในตำแหน่งระดับต้น พร้อมพัฒนาระบบความก้าวหน้าในสายอาชีพที่ยืดหยุ่นและยืดตามผลงานเป็นหลัก ตลอดจนให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลสำหรับการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (Talent Organization) ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ให้สามารถเป็นกลไก

สำคัญในการเพิ่มความแม่นยำ ลดอคติ และเสริมสร้างความโปร่งใสในการตัดสินใจเชิงบริหาร

- 1.2.3) เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐเชิงรุก** และเปิดรับนวัตกรรมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐกล้าคิด กล้าทำ และกล้ารับความเสี่ยงบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน โดยมีกลไกคุ้มครองความผิดพลาดจากการดำเนินงานที่สุจริต เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานแบบตั้งรับ รวมถึงการดำเนินการนำร่องเชิงนโยบาย (Sandbox) เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐสามารถทดลองแนวทาง กลไก และเครื่องมือใหม่ในการบริหารจัดการ ในสถานะที่มีการผ่อนปรนกฎระเบียบชั่วคราว โดยเฉพาะด้านโครงสร้างการทำงานที่ยืดหยุ่นและเน้นการบูรณาการข้ามหน่วยงาน ระบบบริหารทรัพยากรบุคคล และกระบวนการกำกับติดตามผล ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการถอดบทเรียน สามารถนำไปสู่การขยายผลในระดับประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทใหม่
- 1.2.4) เสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลในภาครัฐ** มุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐให้ยึดมั่นในหลักคุณธรรม และให้ความสำคัญกับความสามารถและความดีความชอบมากกว่าระบบอุปถัมภ์ โดยเฉพาะกระบวนการสรรหา แต่งตั้ง และโยกย้ายข้าราชการ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ควรดำเนินการอย่างอิสระ โปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เหมาะสมตามตำแหน่ง ทั้งนี้ การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือการลงโทษทางวินัย ต้องยึดหลักข้อเท็จจริงและหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างคุณค่าร่วม (Core Value) และวัฒนธรรมใหม่ของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงปรับโครงสร้างแรงจูงใจของข้าราชการและพนักงานของรัฐทุกระดับ อันจะนำไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐในที่สุด

2) การปรับปรุงระเบียบ ขั้นตอน และกฎหมาย

- 2.1) ซ่อมระเบียบ ขั้นตอน และกฎหมาย** ให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจยุคใหม่ เพิ่มความคล่องตัวและลดขั้นตอนการอนุญาต เพื่อสนับสนุนการประกอบธุรกิจและสร้างนวัตกรรมของผู้ประกอบการทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง MSMEs โดย
- 2.1.1) ตั้งเป้าจำนวนกฎหมายจะถูกยกเลิกให้สามารถทำได้จริง** ด้วยวิธีการกำหนดอายุการบังคับใช้กฎหมายทุกฉบับไว้ล่วงหน้า เมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามที่ระบุกฎหมายฉบับนั้นจะสิ้นสุดบังคับใช้ทันที
- 2.1.2) เสริมสร้างระบบการแข่งขันทางการค้าที่เป็นกลาง (Competition Neutrality) และปรับปรุงกฎหมายแข่งขันทางการค้า** เพื่อสร้างโอกาสและปกป้องพื้นที่ทางการค้าให้กับกลุ่ม MSMEs จากการผูกขาดของธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการกับกลุ่มทุนและนักลงทุนที่เข้ามาสร้างปัญหาในประเทศอย่างเคร่งครัด ควบคู่กับการสื่อสารและทำความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนและสังคม เพื่อไม่ให้เกิดแรงต้านของคนไทยที่มีต่อกลุ่มทุนที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศ

- 2.1.3) พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบปัญญาประดิษฐ์ ในการวิเคราะห์ความซับซ้อนของกฎหมายระหว่างหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การพิจารณาบูรรวม ปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็น
 - 2.1.4) พัฒนากฎหมายและระเบียบให้มีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยปรับเปลี่ยนจากกฎหมายที่เน้นการควบคุม สู่กฎหมายที่เน้นการส่งเสริมและผลักดัน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคธุรกิจใช้ศักยภาพในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ได้อย่างเต็มที่
 - 2.1.5) ปรับกลไกการชำระกฎหมายที่เป็นอิสระ โดยอาศัยข้อมูลจากผู้ที่ได้รับผลกระทบทางกฎหมาย ทั้งประชาชน ภาคเอกชน โดยที่หน่วยงานเจ้าของกฎหมายไม่สามารถใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ได้
- 2.2) **สร้างบทบาทใหม่ของรัฐที่แตกต่างจากเดิม** เพื่อเชื่อมโยงและสนับสนุนมากกว่าควบคุมหรือดำเนินการเอง โดย
- 2.2.1) ปรับบทบาทภาครัฐให้เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Enabler) ในเชิงบูรณาการ มากกว่าการเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง (Doer) ผู้ควบคุมดูแล (Regulator) หรือผู้ให้บริการในทุกเรื่อง (Provider) เพียงอย่างเดียว รวมทั้งผู้สร้างระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการ โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด ให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
 - 2.2.2) ออกแบบกรอบกติกาที่ชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมให้ภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ที่มีศักยภาพและความพร้อม สามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจใหม่หรือสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ของประชาชน เช่น อาหารแห่งอนาคต การแพทย์และสุขภาพ อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการบิน เทคโนโลยีชีวภาพ คาร์บอนเครดิต เทคโนโลยีสีเขียว เป็นต้น ซึ่งพร้อมจะเติบโตหากได้รับการปลดข้อจำกัดบางประการจากภาครัฐ
 - 2.2.3) พัฒนาระบบอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลสาธารณะบนแพลตฟอร์มกลาง ที่ช่วยให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ตัดสินใจ วางแผน และพัฒนาโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) **การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน** โดย
- 3.1) **ซ่อมระบบการตรวจสอบ กำกับดูแล และปราบปรามปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน** ในทุกระดับ และทุกรูปแบบ โดย
 - 3.1.1) ปฏิรูประบบการคัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรในองค์กรอิสระ ให้ไม่อยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์เพื่อให้สามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อย่างอิสระ

3.1.2) ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยและระบบข้อมูลเปิด (Open Data) ให้เป็นเครื่องมือตรวจจับและประมวลผลเพื่อลดโอกาสและความเสี่ยงของการเกิดการทุจริต และลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่

3.1.3) พัฒนาระบบตรวจสอบและกำกับดูแลการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อลดช่องว่างและความเสี่ยงต่อการทุจริต ซึ่งถือเป็นคดีสำคัญอันดับหนึ่งตามรายงานสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย

3.2) สร้างระบบป้องกัน ค่านิยมใหม่ และความร่วมมือในการเฝ้าระวัง โดย

3.2.1) ส่งเสริมวัฒนธรรมสุจริตและความรับผิดชอบในสังคมไทย (Integrity Culture) ผ่านการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตตั้งแต่ระดับสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ไปจนถึงภาคธุรกิจ พร้อมทั้งกำหนดกลไกแรงจูงใจสำหรับองค์กรหรือบุคลากรที่มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน

3.2.2) สร้างความร่วมมือแบบพหุภาคี (Multi-Stakeholder Collaboration) ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันกำหนดมาตรฐานและกลไกเฝ้าระวังการทุจริต โดยใช้แนวทาง “รัฐเปิด” (Open Government) ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนวทางเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

เสาหลักที่ 3 การยกระดับทุนมนุษย์ (Upgrade Human Capital)

เหตุผลความจำเป็น

ทุนมนุษย์เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเป็นตัวกำหนดความทั่วถึงของการเติบโต ว่าประชาชนจะมีโอกาสและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาในระดับใด การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพจึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการเพิ่มผลิตภาพของประเทศ แต่ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมและความยั่งยืนของการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายด้านโครงสร้างประชากรจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดภายในระยะเวลาไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า โดยจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุถึงเกือบหนึ่งในสามของประชากรทั้งหมดที่จะส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลและความยั่งยืนทางการคลัง ขณะที่จำนวนการเกิดและจำนวนประชากรวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลต่อการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) หากไม่มีมาตรการรองรับอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันผลิตภาพแรงงานของไทยยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แรงงานเผชิญกับความเสี่ยงจากการถูกทดแทนจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านคุณภาพ ความทั่วถึง และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มที่ยังไม่ได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ส่งผลให้การใช้ทรัพยากรมนุษย์ยังไม่เต็มศักยภาพ ดังนั้น การพัฒนาทุนมนุษย์ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงต้องมุ่ง “ซ่อมและเสริม” รากฐานของระบบการพัฒนาคคน ควบคู่ไปกับการ “สร้าง” กลไกใหม่ที่สามารถส่งเสริมให้ทุนมนุษย์สามารถเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่การเติบโตที่มีคุณภาพ ทั่วถึง และยั่งยืน

1) การส่งเสริมการมีจำนวนประชากรรองรับการพัฒนาประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างมาก ส่งผลต่อศักยภาพการพัฒนาประเทศในระยะยาว จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีจำนวนประชากรในระดับที่จะสามารถรองรับการแข่งขันและรองรับการพัฒนาประเทศในอนาคต โดย

1.1) **ซ่อมแนวโน้มอัตราการเกิดไม่ให้ลดลง** โดยการลดภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตร อาทิ ส่งเสริมให้การเข้าถึงเทคโนโลยีช่วยอนามัยเจริญพันธุ์เป็นสิทธิประโยชน์แก่ผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ทุกคน การลดค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ใกล้บ้าน รวมทั้งส่งเสริมระบบที่เอื้อต่อการเลี้ยงดูบุตร โดยสนับสนุนให้แรงงานหญิงที่ลาคลอดบุตรได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนตลอดระยะเวลาที่ลาคลอด การขยายอายุแรกรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมเด็กอายุ 0 – 2 ปี

1.2) **เสริมกำลังแรงงานโดยดึงกลุ่มประชากรที่ยังใช้ศักยภาพได้ไม่เต็มที่ (Under-utilized Population) เข้าสู่ตลาดแรงงาน** โดยนำกลุ่มเยาวชนอายุ 15–24 ปี ที่ไม่ได้เรียน ไม่ได้ทำงาน และไม่ได้รับการฝึกอบรม (NEETs) กลับเข้าสู่การเรียนรู้และการทำงาน อาทิ การฝึกอบรมทักษะอาชีพที่ได้รับค่าจ้างผ่านการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ ควบคู่กับการเรียนรู้ในห้องเรียน การสร้างงานที่ยืดหยุ่นและต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านการพัฒนารูปแบบการจ้างงานและชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสมกับสมรรถภาพและศักยภาพของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการมีอาชีพที่สอง (Second Job) ผ่านระบบแนะแนวทักษะและอาชีพ ควบคู่กับการปรับระบบประกันสังคมให้สอดคล้องกับการทำงานในลักษณะดังกล่าว

1.3) **สร้างระบบบริหารจัดการแรงงานต่างชาติทักษะสูงที่มีประสิทธิภาพ** เพื่อทดแทนจำนวนประชากรในประเทศ (Replacement Migration) โดยจัดทำฐานข้อมูลด้านอุปสงค์แรงงานต่างชาติรายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเป้าหมาย ควบคู่กับการประเมินอุปทานแรงงานภายในประเทศ เพื่อนำไปสู่การกำหนดสัดส่วนโควตาการจ้างแรงงานต่างชาติอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งปรับปรุงเงื่อนไขการดึงดูดกลุ่มผู้ที่มีทักษะสูงจากต่างประเทศ โดยนาระบบคัดเลือกแบบใช้คะแนน (Point-based System) มาใช้ในการประเมินสมรรถนะและทักษะของแรงงานต่างชาติให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ลดข้อจำกัดด้านการเข้าถึงใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ อาทิ การพัฒนาข้อสอบเป็นภาษาอังกฤษ การพัฒนาประเภทวิชาให้มีความหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานทักษะสูงสามารถเข้ามาหางานทำในประเทศไทยได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

1.4) **สร้างระบบการบริหารจัดการเมืองในการรองรับการเคลื่อนย้ายประชากร** โดยการออกแบบเมืองที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตคนทุกช่วงวัย ผ่านการปรับผังเมืองให้มีการเชื่อมโยงกับที่อยู่อาศัย รูปแบบการทำงาน บริการสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวที่เพียงพอและสะดวกต่อการเข้าถึง เพื่อเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางกาย และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ควบคู่กับการผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบอัจฉริยะในการบริหารจัดการเมืองบนฐานข้อมูลเพื่อการวางแผน การจัดบริการให้มีประสิทธิภาพในทุกมิติ

2) การปรับแนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อวางรากฐานทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพ พร้อมปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดย

2.1) **เสริมทักษะพื้นฐานที่จำเป็น โดยเฉพาะทักษะด้านทักษะทางสังคม (Soft Skills) ทักษะทางด้านอารมณ์ (EQ) ทักษะด้านดิจิทัล/ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และความฉลาดทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม (MQ)** ที่จะเป็นรากฐานให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดการเรียนรู้ การทำงาน และการร่วมทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณภาพ ผ่านการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียน การสอนให้เกิดผลในวงกว้าง อาทิ การจัดการเรียนการสอนบนฐาน EF (Executive Functions) การจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ การส่งเสริมภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนการสอน

2.2) **เสริมการจัดการศึกษาข้ามศาสตร์** เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความสามารถหลากหลาย (Polymath) และผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ ในเชิงสหวิทยาการ เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรม ผ่านการปรับปรุงการจัดโครงสร้าง การศึกษาของผู้เรียน ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษา การปรับปรุง วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการศึกษาที่สามารถสะท้อนการประยุกต์ความรู้ ที่หลากหลายที่นำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้

2.3) **ซ่อมบทบาทมหาวิทยาลัยให้เป็นฐานการผลิตองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม ที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ** โดยส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม อาทิ การกำหนดโจทย์วิจัยที่มาจากปัญหาจริงของภาคอุตสาหกรรมหรือสังคม (Demand-Driven) สร้างพื้นที่ให้นักวิจัยทำงานร่วมกับภาคเอกชน โดยใช้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ ทดลองนวัตกรรม ส่งเสริมการนำองค์ความรู้ไปแก้ปัญหาด้านสังคม และการพัฒนารูปแบบ ความร่วมมือที่ให้เอกชนร่วมลงทุนในงานวิจัย หรือส่งพนักงานเข้ามาเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างงานวิจัย นวัตกรรม รวมทั้งการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา

2.4) **ซ่อมระบบบริหารจัดการการศึกษาที่กระจายอำนาจให้สถานศึกษาที่มีความพร้อม** โดยทบทวนกฎหมาย กฎ/ระเบียบ และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษา รวมทั้งรูปแบบ การจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับความจำเป็นของแต่ละสถานศึกษา (Need Assessment) เพื่อเอื้อให้เกิดการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่สถานศึกษาที่มีความพร้อมสามารถจัดการศึกษา ได้อย่างยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และความต้องการของผู้เรียน ทั้งการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลผู้เรียน การบริหารจัดการ สถานศึกษาในมิติอื่น ๆ รวมถึงเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัด การศึกษา โดยปรับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เคยมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ไปสู่การกำกับดูแลคุณภาพการจัดการศึกษา

2.5) **สร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยืดหยุ่น** ให้สอดคล้องตามความจำเป็นของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม หรือการมีเส้นทางการเรียนรู้ที่สลับหมุนเวียนกับการทำงาน ผ่านการพัฒนาการเชื่อมโยง และรับรองผลลัพธ์จากการเรียนรู้ทั้งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและหน่วยจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งรูปแบบออฟไลน์ (Offline) และออนไลน์ (Online) ของทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่นำไปสู่การรับรองคุณวุฒิหรือทักษะที่สามารถนำไปใช้ประกอบการจ้างงานได้อย่างแท้จริง ควบคุม

กับการพัฒนาระบบสนับสนุนอื่น ๆ ที่เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงช่องทางการเรียนรู้ อาทิ ระบบการรับรองแหล่งเรียนรู้ ระบบเชื่อมต่อและอุปกรณ์ดิจิทัลที่เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ระบบการแนะแนวเส้นทางการเรียนรู้ ระบบแรงจูงใจ (Incentives) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต

3) การปรับกลไกการพัฒนาทักษะแรงงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ให้สามารถตอบโจทย์ตลาดงาน และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดย

3.1) ช่อมทักษะแรงงานในกลุ่ม Semi-skilled/low-skilled ให้มีงานทำและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง โดยสร้างโอกาสในการเข้าถึงแพลตฟอร์มการฝึกอบรมทักษะสำหรับแรงงาน Semi-skilled/low-skilled โดยเฉพาะทักษะในงานที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถทดแทนได้ (Human-Centric Jobs) เช่น อาชีพอิสระ งานบริการสาธารณะในชุมชน งานดูแลและบริการที่ต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ เป็นต้น ควบคู่กับการออกแบบมาตรการจูงใจให้แรงงานเข้าร่วมการพัฒนาทักษะ อาทิ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายระหว่างการเดินทาง การรับรองทักษะ เพื่อนำไปสู่งานที่ดี (Decent Job) พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เป็นแหล่งงานสำหรับแรงงานในพื้นที่ และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก

3.2) สร้างระบบรวมแพลตฟอร์มโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลกลางด้านแรงงาน (Digital Labor Infrastructure) ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีมาตรฐาน โดยเป็นระบบ Open API Marketplace ให้สามารถเชื่อมต่อระบบเพื่อส่งข้อมูลตำแหน่งงานและหลักสูตรเข้ามาในระบบ และสร้างกระเป๋าเครดิต (Credit Wallet) ที่สามารถเชื่อมต่อกับแพลตฟอร์มฯ เพื่อให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ส่งต่อไปยังแรงงานอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีสมุดพกทักษะดิจิทัล (Digital Skill Passport) ที่เก็บประวัติการเรียนรู้ ใบรับรอง และประสบการณ์ทำงาน เพื่อให้เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ (Verifiable Credentials) และลดภาระการตรวจสอบวุฒิ พร้อมทั้งมีระบบแนะนำเส้นทางการเรียนรู้ให้กับแรงงาน ผ่านการใช้ AI สำหรับวิเคราะห์ช่องว่างและนำทาง (Gap Analysis & Career Navigator) เพื่อแสดงผลถึงทักษะแรงงานที่ควรได้รับการพัฒนา

4) การวางรากฐานสวัสดิการสังคมที่มั่นคง ที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนบนฐานของความยั่งยืนทางการคลัง โดย

4.1) ช่อมระบบความคุ้มครองทางสังคมด้วยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลทางสังคมแบบบูรณาการ (Social Registry) โดยเชื่อมโยงข้อมูลสิทธิสวัสดิการและข้อมูลเศรษฐกิจของประชาชนผ่านเลขบัตรประจำตัวประชาชน บนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของประเทศที่ใช้มาตรฐานข้อมูลเดียวกันและมีระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลกลาง เพื่อให้การจัดสวัสดิการตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณ พร้อมทั้งวางแนวทางการจัดสรรทรัพยากรที่มุ่งเน้นการจัดสวัสดิการที่มีความจำเป็น (Need to Have) และทบทวนสวัสดิการที่ไม่จำเป็น (Nice to Have) ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยินยอมเปิดเผย แลกเปลี่ยน และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่องบนฐานของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบสิทธิที่พึงได้รับทั้งหมดในทีเดียว

- 4.2) ช่อมระบบบริการสุขภาพไปสู่ระบบที่มุ่งเน้นคุณค่า (Value-Based Healthcare)**
โดยปรับรูปแบบการจ่ายค่าบริการสาธารณสุขไปสู่การจ่ายตามผลลัพธ์สุขภาพและคุณภาพบริการผ่านเครื่องมือต่าง ๆ อาทิ การจ่ายตามผลลัพธ์ (Performance-Based Payment) การเหมาจ่ายแบบมัดรวม (Bundle Payment) รวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพผู้ป่วยอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถแลกเปลี่ยนและใช้ข้อมูลร่วมกันได้ในทุกระบบหลักประกันสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดทางสุขภาพที่สะท้อนผลลัพธ์ทางสุขภาพและเชื่อมโยงกับกลไกการติดตามประเมินผลในมิติที่สำคัญ อาทิ สถานะสุขภาพ ความยั่งยืนของระบบสุขภาพ
- 4.3) สร้างสวัสดิการเพื่อเพิ่มผลิตภาพ (Productive Welfare)** ที่เป็นการลงทุนระยะยาวในการพัฒนาศักยภาพประชาชน ไม่ใช่ระบบสวัสดิการที่เพียงช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยการออกแบบสวัสดิการแบบมีเงื่อนไขที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทุนมนุษย์ อาทิ การรับสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานหรือการให้สิทธิของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐร่วมกับการพัฒนาทักษะระยะยาว การให้เงินอุดหนุนเด็กกับการเข้าโรงเรียนหรือการตรวจสุขภาพตามกำหนด รวมถึงการปรับระบบบำนาญให้สามารถถ่ายโอนสิทธิประโยชน์ระหว่างระบบได้อย่างยืดหยุ่น เพื่อให้การลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว
- 4.4) สร้างระบบสุขภาพเชิงป้องกัน** เพื่อมุ่งส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีและอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ (Longevity) โดยส่งเสริมการแพทย์แม่นยำในการคัดกรองโรคระยะเริ่มต้น (Secondary Prevention) อาทิ การพัฒนาบริการสาธารณสุขให้รองรับการตรวจรหัสพันธุกรรมเพื่อพยากรณ์ความเสี่ยงโรค (Genomics & Predictive Analytics) ตั้งแต่เริ่มแรกและวางแผนการป้องกันเฉพาะบุคคล การใช้ AI และข้อมูลพันธุกรรมเพื่อเลือกยาที่เหมาะสมกับบุคคล รวมถึงการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยไม่กระทบต่อภาระค่าครองชีพ อาทิ การใช้อุปกรณ์สวมใส่ (Wearable Devices) ติดตามพฤติกรรมสุขภาพและนำมาแลกเปลี่ยนสิทธิประโยชน์ การให้สิทธิประโยชน์/ส่วนลดสำหรับผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การส่งเสริมนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อาทิ การรักษาโดยใช้การทอ้งเทียวเชิงสุขภาพ

เสาหลักที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustain Resources and the Environment)

เหตุผลความจำเป็น

ประเทศไทยต้องเผชิญกับบริบทการพัฒนาที่มีความไม่แน่นอนและความผันผวนสูง ทั้งจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ สงครามการค้า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อห่วงโซ่อุปทาน การค้า และการลงทุนของประเทศ ประกอบกับกติกาเศรษฐกิจโลกใหม่ที่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เพียงประเด็นด้านการอนุรักษ์ หากแต่เป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะจากฝุ่น PM 2.5 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อม จากสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งหากประเทศไทยไม่สามารถปรับตัวกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานใหม่ของโลกและปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศได้ ก็มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียตลาดในการส่งออกสินค้าได้ ในการนี้ ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในการรองรับการลงทุนใหม่ ๆ อาทิ อุตสาหกรรมชีวภาพ พลังงานสะอาด อาหารแห่งอนาคต ศูนย์ข้อมูล และต้องมีการยกระดับปัจจัยสนับสนุนที่จะเอื้อให้เกิดการลงทุนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของพลังงานสะอาด การบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอกับความต้องการ กลไกสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การพัฒนาทุนมนุษย์ที่สามารถสนับสนุนสาขาการผลิตและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการป้องกันและรับมือกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่อาจกระทบต่อภาคธุรกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชน และการบริหารความเสี่ยงของภาครัฐ ดังนั้น การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการทั้งในลักษณะ “ซ่อมและเสริม” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบเดิม และ “สร้าง” สิ่งใหม่ที่สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำ ที่จะนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างยั่งยืน

1) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานในการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

1.1) ซ่อมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยมุ่งฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม เพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ พัฒนาระบบกักเก็บน้ำ ระบบกระจายน้ำ ระบบระบายน้ำ บริหารจัดการน้ำโดยใช้แนวทางอาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (Nature-based Solutions) และส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ รวมถึงควบคุมคุณภาพน้ำเสียจากชุมชน โรงงานและอุตสาหกรรม ตลอดจนยกระดับการบริหารจัดการน้ำจากเชิงรับสู่เชิงรุก โดยการพัฒนาระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ที่สามารถคาดการณ์ เฝ้าระวังและสนับสนุนการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำของประเทศได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ

1.2) เสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศบนเส้นทางสีเขียว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (GIS) ระบบติดตามและเฝ้าระวังด้วยดาวเทียม เซนเซอร์ และปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงการพัฒนาฐานข้อมูลชีวภาพที่เชื่อมโยงกัน เพื่อสนับสนุนการวางแผนและการบริหารจัดการเชิงพื้นที่อย่างสมดุล อาทิ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงชุมชนและศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity) การฟื้นฟูปะการัง หาดทรายและป่าชายเลน

1.3) ซ่อมการแก้ไขปัญหา PM 2.5 อย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ต้นทาง ควบคู่กับการบังคับใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) อย่างจริงจังและเป็นธรรม อาทิ การผลักดันให้เกิดการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่กระบวนการทำการเกษตรที่มีเศษวัสดุทางการเกษตรแบบเป็นศูนย์ การดำเนินความร่วมมือเชิงนโยบายในระดับอาเซียนเพื่อลดปัญหา PM 2.5 ในภูมิภาคและส่งเสริมการจัดการคุณภาพอากาศระดับภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง การยกระดับกลไกและระบบการตรวจสอบและติดตามคุณภาพอากาศ

โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ ข้อมูลจากดาวเทียมและระบบเซนเซอร์ระยะไกล แบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความโปร่งใสในการกำกับดูแล

1.4) ซ่อมระบบการจัดการขยะและของเสียให้ครอบคลุมตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งทางตรงและทางอ้อม เริ่มตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรและการผลิตใหม่ การกำจัด และการรีไซเคิลตามหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียน และพัฒนาให้มีกลไกทางกฎหมายและการบังคับใช้หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การพัฒนาระบบการคัดแยกและหมุนเวียนขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมการลงทุนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการรีไซเคิล และการจัดการขยะและของเสียที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

1.5) สร้างการพัฒนาและขยายการใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์เพื่อจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูระบบนิเวศ อาทิ การจ่ายค่าตอบแทนบริการระบบนิเวศ (Payment for Ecosystem Services: PES) กลไกการเงินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เสริมสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรชีวภาพ และความมั่นคงของระบบนิเวศในระยะยาว ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย และกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นระบบ อาทิ ระบบบัญชีเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม (System of Environmental-Economic Accounting: SEEA) และการประเมินมูลค่าเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy: CE)

2) การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมไทย

2.1) เสริมความสามารถและความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติให้กับทุกภาคส่วน โดยการจัดทำแผนการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อมุ่งลดความสูญเสีย/เสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติประเภทต่าง ๆ รักษาผลผลิตทางการผลิตทางการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร การเตรียมความพร้อมของระบบสาธารณสุข และการสร้างความพร้อมในการปรับตัวของประชาชน ชุมชน และเมืองต่อการตั้งถิ่นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาแนวคิดการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานที่ทนต่อภัยพิบัติ (Resilient Infrastructure)

2.2) สร้างระบบข้อมูลและกลไกการตัดสินใจเพื่อการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างบูรณาการ มุ่งพัฒนาระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติให้มีความเชื่อมโยงเป็นเอกภาพ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่และเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่มีอยู่ของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน พร้อมทั้งพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ระบบเซ็นเซอร์แบบเรียลไทม์ และฝาแฝดดิจิทัล (Digital Twin) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ คาดการณ์ และการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจน

การแผ่รังสีและแรงแจ้งเต็องภัยพิบัติล่งหน้าอย่างแม่นย่ำ และครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมถึง การเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน และเมืองในการรับมือและปรับตัว ต่อผลกระทบจากพิบัติภัยทางธรรมชาติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3) การมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

3.1) เสริมสัดส่วนการผลิตและการใช้พลังงานหมุนเวียนและพลังงานสะอาดในการผลิตพลังงานไฟฟ้าของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการกระจายประเภทเชื้อเพลิง อาทิ พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ ชีวมวล ไฮโดรเจน และการบริหารจัดการพลังงานด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การตอบสนองด้านโหลดและระบบบริหารจัดการพลังงาน (DR & EMS) การพยากรณ์ ไฟฟ้าที่ผลิตได้จากพลังงานหมุนเวียน (RE Forecast) ระบบกักเก็บพลังงาน (ESS) เพื่อให้ ระบบไฟฟ้าของประเทศมีความมั่นคงบนต้นทุนราคาที่เหมาะสมได้และไม่ก่อให้เกิดภาระ ค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน ผู้ประกอบการสูงจนเกินสมควร

3.2) เสริมการสนับสนุนให้เกิดสังคมคาร์บอนต่ำในทุกภาคส่วน โดยการส่งเสริมให้เกิดการใช้ พลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ การปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานภาคขนส่งเป็นพลังงาน สะอาด การใช้เชื้อเพลิงอากาศยานแบบยั่งยืน (Sustainable Aviation Fuel: SAF) และ การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พลังงานในภาคส่วนต่างๆ อาทิ การพัฒนา/ปรับปรุงโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการเดินทางและขนส่งสินค้าทางรางและทางน้ำ การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระบบขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการจราจร การบริหารจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ การส่งเสริมให้เกิดการติดตั้งอุปกรณ์/ เปลี่ยนเครื่องจักรที่ประหยัดพลังงาน การเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตร ตลอดจนสร้างความ ตระหนักและมีส่วนร่วมให้กับประชาชนทุกภาคส่วน

3.3) เสริมกฎหมาย ระเบียบ และกลไกการกำกับดูแลให้อุตสาหกรรมการขับเคลื่อนสังคมคาร์บอนต่ำ ในทุกภาคส่วน อาทิ ร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. เพื่อกำหนดกรอบ ทิศทาง และ มาตรการในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน่วยงาน ที่รับผิดชอบในการกำกับ ติดตาม และบังคับใช้มาตรการด้านการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของ ทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกัน การพัฒนาตลาดซื้อขายคาร์บอน เครดิตภาคบังคับ (Emission Trading Scheme: ETS) การพัฒนาระบบภาษีคาร์บอน รวมทั้ง การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของสินค้าและองค์กรให้มีความครบถ้วน โปร่งใส และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจในระยะยาว

เสาหลักที่ 5 การถ่ายทอดและลงทุนในวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Transfer and Invest in Research, Technology and Innovation)

เหตุผลความจำเป็น

ด้วยสถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปโครงสร้างเชิงระบบด้านเทคโนโลยีและ นวัตกรรมเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม

อย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้อย่างเต็มที่ การผลิตส่วนใหญ่ยังอาศัยแรงงานราคาถูกและเทคโนโลยีที่นำเข้าจากต่างประเทศ ขณะที่การสร้างนวัตกรรมภายในประเทศยังอยู่ในระดับจำกัด สะท้อนจากสัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ต่อ GDP ที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่งในภูมิภาค การขาดการลงทุนวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ในเทคโนโลยีเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ (Transformative Technologies) การขาดแคลนบุคลากรทักษะสูง การขาดกลไกเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยกับภาคธุรกิจ และสภาพแวดล้อมเชิงสถาบันที่ยังไม่เอื้อต่อการลงทุนในนวัตกรรม ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตรวม (TFP) ของประเทศขยายตัวในระดับต่ำต่อเนื่อง และไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยในบริบทดังกล่าวการลงทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงไม่ใช่เพียง “เครื่องมือเสริมการเติบโต” แต่เป็น “เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง” ที่จะกำหนดความสามารถของประเทศไทยในการก้าวข้ามข้อจำกัดเดิมและสร้างโอกาสใหม่ให้กับเศรษฐกิจในภาพรวม ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จึงต้องมุ่งทั้งการ “สร้าง” การลงทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีเป้าหมายที่จะสามารถสนับสนุนการเติบโตของภาคการผลิตและบริการเป้าหมายของประเทศ ขณะเดียวกันจำเป็นต้อง “ซ่อม/เสริม” ระบบนิเวศวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมให้สามารถส่งเสริมการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาที่มีเป้าหมายสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศได้อย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับการผลักดันการใช้ประโยชน์และขยายผลจากงานวิจัยสู่เชิงพาณิชย์ และเสริมศักยภาพให้โครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพ (National Quality Infrastructure: NQI) ให้สามารถเชื่อมโยงและสร้างคุณภาพให้กับสินค้าและบริการในอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศได้อย่างเข้มแข็ง ตลอดจนเสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้สามารถคุ้มครองและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้สร้างนวัตกรรม อันจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและมีมิติความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว

1) การลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม

1.1) สร้างเทคโนโลยีเป้าหมายและเทคโนโลยีสีเขียวที่สามารถสนับสนุนภาคการผลิตและบริการเป้าหมายของประเทศ (Targeting) โดยกำหนดกรอบเทคโนโลยีเป้าหมายที่สอดคล้องกับภาคการผลิตและบริการเป้าหมายของประเทศ (Strategic Sectors) รวมถึงเทคโนโลยีสนับสนุน (Enabling Technologies) อาทิ เทคโนโลยีดิจิทัลด้านข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีควอนตัม เทคโนโลยีอสังหาริมทรัพย์ เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีสีเขียว (Green Technologies) อาทิ เทคโนโลยีพลังงานสะอาด เทคโนโลยีเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และเทคโนโลยีหมุนเวียนอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถกำหนดกรอบและจัดลำดับความสำคัญของเทคโนโลยีที่ประเทศจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย ลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศและส่งเสริมการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี เพื่อเปลี่ยนสถานะจาก “ผู้ซื้อเทคโนโลยี” เป็น “ผู้สร้างเทคโนโลยี” สำหรับเทคโนโลยีที่จำเป็น โดยเชื่อมโยงเทคโนโลยีเป้าหมายกับเทคโนโลยีสนับสนุนและเทคโนโลยีสีเขียวอย่างเป็นระบบ

1.2) สร้างแนวทาง/กลยุทธ์การลงทุนเพื่อสร้างฐานความรู้และเทคโนโลยีเป้าหมายผ่านกระบวนการพัฒนาและรับการถ่ายทอด (Knowledge & Source) เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีเป้าหมาย (Technology Acquisition Strategy) โดยประเมินศักยภาพและความพร้อมภายในประเทศประกอบกับโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีจากภายนอก ซึ่งจำแนก

แนวทาง/กลยุทธ์การได้มาซึ่งเทคโนโลยีเป้าหมาย อาทิ การพัฒนาขึ้นเองในประเทศ การร่วมพัฒนามีระหว่างองค์กร/ประเทศ การจัดหาผ่านการจัดซื้อแบบมุ่งเป้า (Offset Policy) การควบรวมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ การรับการถ่ายทอดจากต่างประเทศหรือมีการส่งเสริมการลงทุน รวมถึงการกำหนดกลไกผู้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุนให้เหมาะสมกับแนวทางและเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้การกำหนดกลยุทธ์การได้มาซึ่งเทคโนโลยีเป้าหมายมีความชัดเจนและสอดคล้องกับศักยภาพประเทศ และสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาและต่อยอดเทคโนโลยีภายในประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม ยกกระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยีได้ในระยะยาว และไม่ติดกับดักการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

2) การพัฒนาระบบนิเวศวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

2.1) สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาผ่านเครื่องมือทางการเงินและกลไกด้านอุปสงค์ (Incentive & Demand/Market Pull) โดยภาครัฐสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างเชิงนวัตกรรม (Innovation Procurement) สำหรับโครงการขนาดใหญ่หรือโครงการที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดการใช้งานจริงและผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม การสร้างโอกาสจากการทดแทนนำเข้าสินค้าจำเป็นผ่านการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสินค้าทดแทนที่มีศักยภาพและออกแบบเครื่องมือทางการเงินสำหรับภาคเอกชน เพื่อจูงใจและลดความเสี่ยงจากการลงทุนวิจัยและพัฒนา โดยจัดสรรทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุนให้สอดคล้องกับระดับการพัฒนาเทคโนโลยี ทั้งนี้ เพื่อสร้างตลาดและแรงจูงใจยอมรับการใช้งานจริงของนวัตกรรมในโครงการขนาดใหญ่หรือโครงการเชิงยุทธศาสตร์ โดยการสนับสนุนของภาครัฐจะมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการพัฒนานวัตกรรม การเพิ่มการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน รวมถึงลดความเสี่ยงและต้นทุนในช่วงการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งจะสามารถทำให้เอกชนเกิดความมั่นใจในการลงทุนวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดสรรทรัพยากรและเครื่องมือให้สอดคล้องกับระดับการพัฒนาเทคโนโลยีเป้าหมายที่สำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2) เสริมแนวทางการสนับสนุน ความร่วมมือ และการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Capability, Network & Infrastructure) โดยดำเนินการพัฒนาภาคความร่วมมือเชิงลึกระหว่างสถาบันวิจัย-ภาคเอกชน-พื้นที่เป้าหมาย สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ การเคลื่อนย้ายบุคลากร และการอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนสนับสนุนการลงทุนและการจัดการโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการวิจัยและพัฒนาที่สำคัญต่อเทคโนโลยีเป้าหมาย อาทิ ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ สนามทดสอบ และแพลตฟอร์มเพื่ออำนวยความสะดวกในคลัสเตอร์เทคโนโลยีและพื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างเทคโนโลยีเป้าหมายจากความร่วมมือที่มีพันธกิจและผลลัพธ์ร่วมกันอย่างชัดเจน เพิ่มการกระจายองค์ความรู้และผู้เชี่ยวชาญที่จะเอื้อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยและพัฒนาที่จำเป็นต่อการพัฒนาเทคโนโลยีเป้าหมายอย่างเพียงพอและเข้าถึงได้ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการทดสอบและการขยายผลให้เกิดประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมเป้าหมาย

- 2.3) **ซ่อมแนวทางการใช้ประโยชน์จากการวิจัยและขยายผลในเชิงพาณิชย์ (Translation & Commercialization)** โดยเสริมสร้างกลไกการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้ครอบคลุม การพิสูจน์แนวคิดการพัฒนาต้นแบบ การทดสอบและสาธิตในสภาพการใช้งานจริง และการยกระดับความพร้อมของเทคโนโลยี รวมทั้งยกระดับกลไกการเชื่อมโยง ภาคอุตสาหกรรม แหล่งทุน และตลาด ผ่านการสนับสนุนการสร้างร่วมมือกับ ภาคอุตสาหกรรมและผู้ใช้ประโยชน์ การพัฒนาแบบจำลองธุรกิจ การเข้าถึงแหล่งทุน ที่เหมาะสม และการส่งเสริมการจัดตั้งธุรกิจฐานเทคโนโลยี (Spin-off/Startup) ทั้งนี้ เพื่อเพิ่ม อัตราการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ลดช่องว่างระหว่างงานวิจัยกับ การพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม (Valley of Death) เพื่อให้เร่งการต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการที่สามารถใช้งานได้จริง และสร้างระบบเชื่อมโยงตลาดและแหล่งทุนเพื่อเร่ง การขยายผลเชิงพาณิชย์ ให้ผลงานวิจัยสามารถพัฒนาเป็นธุรกิจหรือเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าได้อย่าง มีประสิทธิภาพ
- 2.4) **เสริมโครงสร้างพื้นฐานทางคุณภาพ (NQI) ให้เป็นรูปธรรมและเชื่อมโยงกับเป้าหมาย (Standard & Trust)** โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาและเชื่อมโยงภายในระบบโครงสร้าง พื้นฐานทางคุณภาพ ได้แก่ มาตรฐาน มาตรฐาน การรับรอง และการทดสอบ ให้รองรับ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานสากลและสามารถให้บริการ แก่ภาคเอกชนได้อย่างครอบคลุม รวมถึงเสริมสร้างและบังคับใช้กลไกการกำกับดูแลตลาดอย่าง เข้มงวด ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าและบริการของไทยในเวทีโลก ลดอุปสรรค ทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers) รวมถึงด้านมาตรฐานทางเทคนิค ซึ่งจะเป็น ส่วนสำคัญที่ทำให้สินค้าและบริการในตลาดเป็นไปตามกฎหมาย มาตรฐาน และข้อกำหนด ด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม
- 2.5) **ซ่อมกลไกทรัพย์สินทางปัญญาและระเบียบกฎหมายเพื่อปกป้องและสนับสนุนการสร้าง เทคโนโลยี (Intellectual property & Regulation)** โดยการกำหนดแนวทางการสนับสนุน เครือข่ายการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความพร้อมต่อการผลักดันงานวิจัยสู่การใช้ ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ครอบคลุมการพัฒนาระบบบริหารจัดการ บุคลากร การประเมิน ศักยภาพผลงานวิจัย การมีบทบาทเป็นคนกลางการเจรจาหรือนักวิจัยและผู้ประกอบการ และเป็นกลไกการจับคู่ความต้องการของภาคธุรกิจกับผลงานวิจัย รวมทั้งกำหนดแนวทาง พัฒนาระบบจดทะเบียนสิทธิบัตรแบบเร่งด่วนในการขึ้นทะเบียน อย. หรือการจดสิทธิบัตร สำหรับนวัตกรรมที่ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ เพื่อเสริมความเข้มแข็งของระบบนิเวศ นวัตกรรมที่เอื้อต่อการลงทุน การร่วมพัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยี อีกทั้งยังเป็นการยกระดับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และทรัพย์สินทางปัญญาของเจ้าของผลงาน นักวิจัย และพัฒนา และผู้ประกอบการไทย รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัย ในหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษา

4.4 หลักคตินำทาง

การวางกรอบการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ได้กำหนดหลักคตินำทาง (Guiding Principles) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการกำหนด 5 เสาหลักการพัฒนาข้างต้น และลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องดำเนินการภายใต้แผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบกลยุทธ์ มาตรการ แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องอยู่บนหลักการเดียวกัน ทั้งในระยะของการจัดทำและการขับเคลื่อนแผนฯ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาประเทศบรรลุการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและยั่งยืน ดังนี้

4.4.1 มุ่งยกระดับผลิตภาพของประเทศ (Productivity) การดำเนินงานภายใต้ทุกเสาการพัฒนา ต้องมุ่งเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจมีรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการลงทุนและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม การยกระดับศักยภาพของคน และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ

4.4.2 สร้างประโยชน์อย่างทั่วถึงแก่ประชาชน (Inclusivity) ทุกกลยุทธ์ มาตรการ และแผนงาน โครงการต่าง ๆ ต้องมุ่งสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มและทุกพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โอกาส และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

4.4.3 เสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) การดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ต้องมุ่งสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวของประเทศ ภาคธุรกิจ และประชาชนให้พร้อมรับกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี การค้าการลงทุน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยทุกกลยุทธ์และมาตรการ ต้องไม่จำกัดอยู่เพียงการเพิ่มผลิตภาพหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะสั้นเท่านั้น แต่ต้องนำไปสู่การปรับตัวเชิงโครงสร้างที่ยกระดับศักยภาพของประเทศในระยะยาว ให้สามารถพึ่งพาตนเองและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

4.4.4 สร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคง (Immunity) พร้อมกับการปรับตัว การดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ต้องคำนึงถึงการสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนและแรงปะทะจากภายนอก ทั้งในระดับครัวเรือน ธุรกิจ และประเทศ โดยส่งเสริมความสมดุลระหว่างความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้ประเทศเติบโตได้ในระยะยาว

ส่วนที่

5

แนวทางการจัดทำและขับเคลื่อน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14

เพื่อให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 สามารถขับเคลื่อนได้จริงในทางปฏิบัติ การดำเนินงานเพื่อกำหนดแผน จะต้องไม่เพียงเป็นการจัดทำเอกสารให้แล้วเสร็จตามกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องเป็นการมุ่งดำเนินงานให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 เป็นแผนที่สามารถทำให้ “มองเห็นเป้าหมายร่วมกัน ขับเคลื่อนด้วยพลังของทุกภาคส่วน และลงมือทำให้เกิดผลได้จริง” โดยครอบคลุม 3 มิติการดำเนินงาน สำคัญ ประกอบด้วย การสร้างเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน (Vision) โดยมุ่งกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง และเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน มีข้อมูลเพียงพอให้ทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย และแนวทางปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกัน การสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วม (Alignment) โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและแนวร่วมการขับเคลื่อนในทุกระดับ ควบคู่ไปกับการคำนึงถึง แรงจูงใจและข้อจำกัดของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพ และ การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ (Execution) ด้วยการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงแผนกับการดำเนินงานในทางปฏิบัติได้จริง พร้อมระบบติดตามและประเมินผลที่นำไปสู่การเรียนรู้ และปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

5.1 การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน (Vision)

รูปแบบของการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 คาดว่าจะมีการปรับเปลี่ยนจากแผนพัฒนาฯ ในช่วงที่ผ่านมา เพื่อให้ภาคีการพัฒนาขับเคลื่อนหลัก และประชาชนทุกคนในประเทศสามารถมองเห็นเป้าหมาย การพัฒนาร่วมกันได้ ดังนี้

5.1.1 มีจุดเน้นที่ชัดเจน และจำนวนไม่มากเกินไป การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 มุ่งเน้น การกำหนดเสาหลักการพัฒนาเพียง 5 เรื่องที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เป็นเรื่องที่สามารถ สร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีนัยสำคัญ และจำเป็นต้องผลักดันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ แผนที่กำหนดไว้ โดยใช้ธีมการพัฒนา คือ การเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขัน เป็นกรอบ ในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละเสาการพัฒนา และเชื่อมโยง 5 เสาหลักการพัฒนาเข้าด้วยกัน อย่างเป็นองค์รวม โดยมุ่งให้เกิดการออกแบบกลไกการขับเคลื่อนที่สอดคล้องกันในทุกระดับ ทั้งระดับ เป้าหมาย มาตรการ และโครงการ อันจะนำไปสู่การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและเกิดผลลัพธ์ได้จริง

5.1.2 มีการแบ่งระยะของเป้าหมายและเรื่องที่ต้องดำเนินการ (Phasing) โดยปรับจากแนวทางเดิม ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมา ที่มักกำหนดให้เป้าหมายต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 5 ปี หรือภายใน ระยะของแผน มาเป็นการกำหนดลำดับเวลาอย่างชัดเจนว่า ในแต่ละช่วงเวลาควรบรรลุผลลัพธ์ใด และในการบรรลุผลลัพธ์นั้น จะต้องดำเนินการเรื่องใดบ้าง เพื่อให้แผนมีความชัดเจน สามารถถ่ายทอดไปสู่ การปฏิบัติได้ง่าย และเอื้อต่อการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.1.3 สามารถระบุแนวทางการขับเคลื่อนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จะต้องมีการจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนซึ่งระบุข้อมูลที่เพียงพอสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ ดำเนินการต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ตัวอย่างโครงการหรือมาตรการสำคัญในแต่ละเสาการพัฒนา (High Impact Initiatives) วิธีการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบหลัก งบประมาณและแหล่งงบประมาณ รวมถึง วิธีการติดตามและประเมินผล อย่างไรก็ดี แนวทางการขับเคลื่อนดังกล่าวจะกำหนดให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนมีความเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

5.1.4 มีหลักคตินำทาง (Guiding Principles) การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จำเป็นต้องมีหลักคตินำทางที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบกำกับวิธีการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของแผน และสามารถสะท้อนเจตนารมณ์ของการพัฒนาได้อย่างครอบคลุม หลักคตินำทางดังกล่าวจะช่วยให้การกำหนดจุดเน้นของแต่ละเสาการพัฒนา การวางกลยุทธ์ แนวทาง และแผนงานโครงการต่าง ๆ มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่อาจบั่นทอนศักยภาพของประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ การกำหนดหลักคตินำทางควรดำเนินการในสองระดับ ได้แก่ **ระดับภาพรวมของแผน** เพื่อเชื่อมโยงวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของแผน อิมการพัฒน และ 5 เสาหลักของแผนเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ และใน **ระดับภายในเสาการพัฒนา** เพื่อเชื่อมโยงเป้าหมายเฉพาะของแต่ละเสาการพัฒนาเข้ากับมาตรการหรือกิจกรรมที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.5 แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วน (Sense of Urgency) ของเรื่องที่ต้องดำเนินการเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 มีเป้าหมายเพื่อกำหนดทิศทางและลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนั้น การสื่อสารต่อสาธารณะควรทำให้เกิดความเข้าใจร่วมว่าเหตุใดจึงต้องดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ในช่วงเวลานี้ เพื่อสร้างความตื่นตัว ความตระหนักรู้ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนแผนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

5.2 การสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วม (Alignment)

การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 ให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องวางแนวทางการสร้าง “ความเข้าใจร่วม” กับหน่วยงานหลักและภาคีที่มีบทบาทสำคัญ (Key Players) ในการดำเนินการตามแผน โดยยึดหลักการสร้าง “ฉันทามติ” (Buy-in) ที่เกิดจากการรับฟังซึ่งกันและกันอย่างมีเป้าหมายร่วม เพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งในด้านหลักการ ทิศทาง แรงจูงใจ และข้อจำกัดของแต่ละฝ่าย เนื่องจากที่ผ่านมาหลายประเด็นการพัฒนาถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงซ้ำแล้วซ้ำเล่าในแผนพัฒนาฯ หลายฉบับ แต่กลับยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้จริง หรือมีความคืบหน้าเพียงเล็กน้อย ปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือการขาดความเข้าใจร่วมและการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทาง ทั้งในแง่ของเป้าหมายร่วม วิธีการดำเนินงาน และบทบาทของแต่ละภาคส่วน การออกแบบแผนที่ดีจึงไม่เพียงพอ หากไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่ต้องนำไปปฏิบัติจริง ดังนั้น กระบวนการสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วม จะต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงการยกร่างแผน ก่อนการประกาศใช้แผน โดยเน้นการจัดให้มี “การหารืออย่างต่อเนื่อง” (Ongoing Dialogue) กับภาคีหลัก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งในด้านความคาดหวัง โอกาส และข้อจำกัดของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะช่วยสะท้อนสาเหตุของความล้มเหลวในอดีต และนำไปสู่การกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินงานสามารถจำแนกตามภาคส่วนต่าง ๆ ในเบื้องต้นได้ ดังนี้

5.2.1 ภาครัฐ

1) **หน่วยงานกลาง** ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ระเบียบ กฎหมาย ข้อจำกัด รวมถึงแรงจูงใจของหน่วยงานกลางที่มีบทบาทในการเชื่อมโยง บูรณาการ และสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ) อาทิ สำนักงานงบประมาณ (ส.บ.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) และการติดตามประเมินผล อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร) สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป) เพื่อให้สามารถออกแบบกลไกเชิงสถาบันที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

2) **หน่วยงานเจ้าภาพของ 5 เสาการพัฒนาหลัก** แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกลไกและผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา เพื่อทำความเข้าใจทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จและโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่เป็นอุปสรรค รวมถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งทางด้านทรัพยากร กำลังคน โครงสร้างงาน หรืออำนาจหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน รวมถึงหารือร่วมกันเกี่ยวกับมุมมองต่อทิศทางของแผนฉบับใหม่ ว่าเห็นพ้องหรือแตกต่างกันอย่างไร จำเป็นต้องปรับปรุงเพิ่มเติมในส่วนไหน ตลอดจนออกแบบแนวทางการขับเคลื่อนร่วมกันเพื่อให้สามารถดำเนินการจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) **หน่วยงาน/กลไกการทำงานในระดับพื้นที่** สร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 กับเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาภาค วัตถุประสงค์และทิศทางการพัฒนาในอนาคตของกลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายเชิงพื้นที่ การถ่ายระดับของโครงการสำคัญที่มีผลกระทบสูง (High Impact Initiatives) จากระดับชาติสู่ระดับพื้นที่ บนฐานของศักยภาพที่แท้จริงของท้องถิ่น เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการสามารถกระจายผลประโยชน์สู่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความครอบคลุมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน พร้อมกับการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งในเชิงงบประมาณ บุคลากร และเครื่องมือดำเนินงาน นอกจากนี้ กลไกในระดับพื้นที่ยังต้องทำหน้าที่สร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับกลไกการบรรจุโครงการตามความต้องการของพื้นที่ ในแผนงานของหน่วยงานในระดับนโยบาย (งบประมาณ) และประสานความสอดคล้องกับโครงการในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณโดยตรง เพื่อให้การดำเนินงานในระดับพื้นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถขับเคลื่อนและสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายในภาพรวมของยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาฯ ในระดับชาติ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

5.2.2 ภาคเอกชน สร้างความเข้าใจร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับเส้นทางนโยบาย (Policy Pathway) และทิศทางการดำเนินมาตรการของรัฐในช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อให้ภาคเอกชนสามารถวางแผนการลงทุน การดำเนินธุรกิจ และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาได้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 การสร้างแนวร่วมและความเข้าใจร่วมดังกล่าวยังครอบคลุมถึงการทำความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับแรงจูงใจ กลไกสนับสนุน และข้อจำกัดที่ภาคเอกชนเผชิญในการตัดสินใจลงทุนหรือเข้าร่วมในโครงการภาครัฐ นอกจากนี้ การหารือกับภาคเอกชนและกลุ่มผู้แทนภาคเอกชน อาทิ สมาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการสำคัญ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในทิศทางของแผน และนำไปสู่การเกิด “ฉันทามติ” (Buy-in) ที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนอย่างมีพลังร่วม

5.2.3 ภาควิชาการ ทำความเข้าใจปัญหา ข้อจำกัด ความพร้อม และแรงจูงใจของภาควิชาการ ในการขยับบทบาทเป็นเชิงรุกในการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง อาทิ การดำเนินการตามพันธกิจในการพัฒนาท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา การมุ่งส่งเสริมการทำวิจัยและใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่ตอบโจทย์เป้าหมายของแผน การสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับแผนและการขับเคลื่อนแผน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา การขยายกลุ่มเป้าหมายของสถาบันการศึกษาให้กว้างกว่าประชากรวัยเรียน แต่ครอบคลุมถึงการจัดฝึกอบรมทักษะอาชีพ หรือทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปรับยกระดับทักษะให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

5.3 การขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ (Execution)

การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 มิได้มุ่งเน้นเพียงการจัดทำแผนที่มีความวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางที่ชัดเจน (Vision) หรือการสร้างคามยอมรับและแนวร่วมจากทุกภาคส่วน (Alignment) เท่านั้น แต่ยังต้องครอบคลุมถึงการเตรียมกลไกและแนวทางการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และบรรลุเจตนารมณ์ของแผน โดยมีแนวทางสำคัญ อาทิ

5.3.1 การกำหนดโครงการสำคัญที่มีผลกระทบสูง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 จะมีการกำหนด “โครงการสำคัญที่มีผลกระทบสูง (High Impact Initiatives)” ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ภายใต้แต่ละเสาหลักการพัฒนา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยในแต่ละโครงการสำคัญ จะมีการกำหนดหน่วยงานหลักและหน่วยงานร่วมรับผิดชอบอย่างชัดเจน พร้อมกรอบระยะเวลาดำเนินการ แหล่งที่มาของงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งแนวทางดำเนินงานในเบื้องต้น เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปขับเคลื่อนต่อไปได้

5.3.2 การพัฒนาเครื่องมือหรือกลไกสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อให้การดำเนินงานของแผนเกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันทุกระดับ อาจมีการพัฒนาเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล การรายงานผล และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ลดการทำงานแบบแยกส่วน (Silo) และส่งเสริมการบูรณาการในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น

5.3.3 การจัดสรรงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์ โดยหารือกับสำนักงบประมาณถึงความเป็นไปได้ในการจัดสรรงบประมาณบางส่วนในลักษณะเฉพาะเจาะจง เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 14 โดยตรง โดยเฉพาะในส่วนของโครงการสำคัญที่มีผลกระทบสูงตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 5.3.1 รวมถึงออกแบบรูปแบบของงบประมาณให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับใช้ได้ตามวัตถุประสงค์และบริบทของโครงการ

5.3.4 การติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ กลไกการติดตามและประเมินผลควรขยายขอบเขตให้ครอบคลุมการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคของการดำเนินงาน ไม่จำกัดเฉพาะการวัดผลสัมฤทธิ์ตามตัวชี้วัดเท่านั้น แต่ต้องสามารถสะท้อนถึงปัญหาเชิงระบบที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อน โดยผลการประเมินควรเชื่อมโยงกับระบบการจูงใจและกลไกความรับผิดชอบ อาทิ การให้รางวัลหรือการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมแก่หน่วยงานที่ดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย และการทบทวนหรือตัดลดงบประมาณสำหรับหน่วยงานที่ดำเนินงานล่าช้าหรือไม่บรรลุผล เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการพัฒนาในทุกระดับ นอกจากนี้ยังควรขยายขอบเขตให้ครอบคลุมการพัฒนาตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ เพื่อสะท้อนการขับเคลื่อนพัฒนาเชิงพื้นที่สู่การพัฒนาประเทศ

บรรณานุกรม

กตিকা ทิพย์าลัย. (2568). แรงงานไทยในห่วงโซ่มูลค่าที่เปราะบาง ทักษะที่ยังไม่พร้อม และ
ภาวะพลวัตทางเศรษฐกิจ. ฐานเศรษฐกิจ.

<https://www.thansettakij.com/blogs/columnist/setsawana/633089>

กรมการค้าต่างประเทศ. (2568). EU เลื่อนวันบังคับใช้มาตรการสินค้าที่ปลอดจากการตัดไม้ทำลายป่า
(EUDR). กรมการค้าต่างประเทศ. <https://www.dft.go.th/th-th/NewsList/News-DFT/Description-News-DFT/ArticleId/28852/28852>

กรมการปกครอง. (2567). จำนวนประชากรแยกอายุ [Dataset].

https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAge.php

กรมการปกครอง. (2568). สถิติการบริการด้านการทะเบียน [Dataset].

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>

กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. (2568). กรมลดโลกร้อน เปิดรับฟังความคิดเห็น
สาธารณะ “NDC 3.0” ตั้งเป้าลดก๊าซเรือนกระจก 109.2 ล้านตัน ภายในปี 2578. กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. <https://www.dcce.go.th/4537/>

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2565). สถานการณ์ครอบครัวไทยประจำปี 2565. กรมกิจการสตรี
และสถาบันครอบครัว. <https://www.dwf.go.th/contents/37552>

กรมควบคุมมลพิษ. (2568). รายงานการดำเนินงานกองจัดการคุณภาพน้ำ พ.ศ. 2567.

<https://www.pcd.go.th/publication/35768/>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2565). FTA ไทย-สหราชอาณาจักร (ความเป็นมา / การดำเนินการ /
สถานะล่าสุด) **สิงหาคม 2565**. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.

<https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/1521/iid/11039>

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2567). ศูนย์ข้อมูลสาธารณภัย. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย:

<https://datacenter.disaster.go.th/datacenter/cms?id=8670>

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568). ธุรกิจสายมูได้รับเทรนด์ทุกเจน พลิกออนไลน์ จัดแพ็คเกจดูดวง ขายของ.
posttoday. <https://www.posttoday.com/smart-sme/725997>

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2568). อุตสาหกรรมหนังสือในจีนอิมพอร์ต ก้าวสู่การเติบโตในภูมิภาคอื่น.
<https://www.ditp.go.th/post/p70iq4kmcztdrl0mbl9ldpum>

กรมอนามัย. (2558). แนวทางการประเมินความเปราะบางและการปรับตัวด้านสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ. [https://hia.anamai.moph.go.th/web-
upload/migrated/files/hia/n1351_c6a2a4e20c3beb69d38e07b707f11449_book66.pdf](https://hia.anamai.moph.go.th/web-upload/migrated/files/hia/n1351_c6a2a4e20c3beb69d38e07b707f11449_book66.pdf)

กระทรวงการคลัง. (2568). หนี้สาธารณะคงค้าง. ภาพรวมหนี้สาธารณะ. <https://www.pdmo.go.th/th/public-debt/debt-outstanding?ft=monthly&ms=9&ys=2024&me=6&ye=2025>

กรุงเทพธุรกิจ. (2567). แรงงาน 69.4% ไร้แผนมีลูก เหตุกลัวไม่มีเงิน ระบุสิทธิลาไม่ครบต้องรีบทำงาน. bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/health/labour/1116630>

กรุงเทพธุรกิจ. (2568). ‘ฮ้องกง’ ปลดข้าราชการ 10,000 คน ลงทุน AI พื้นฟู ‘การคลัง’ หลังขาดดุลพุ่ง. bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/world/1168537>

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2568). สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568. <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>

การเงินธนาคาร. (2568). แคสเปอร์สกี ระบุ ปี 2024 เซิร์ฟเวอร์ไทยถูกละเมิด และใช้ก่อเหตุโจมตีทางไซเบอร์เพิ่มขึ้น 125.91%. *Money & Banking Magazine*. <https://moneyandbanking.co.th/2025/158360/>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2568). จุฬาฯ ร่วมกับ World Economic Forum ประกาศ The Future of Jobs 2025 ชี้ทักษะแห่งอนาคต พร้อมแนะกลยุทธ์สร้างมนุษย์แห่งอนาคต (Future Human) สำหรับประเทศไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://www.chula.ac.th/news/210213/>

เจนิตตา จันทวงษา. (2565). สังคมแบบไหนที่คนไทยอยากมีลูก? 101 Public Policy Think Tank. <https://101pub.org/parenting-support-policy/>

ถัสนั่นห์ ตันติเวชวุฒิกุล, กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงศ์, จิรายุ จันทรสาขา, จิตภา ลูว์โรจน์, และ รินรดา ติษณานนท์. (2567). มาตรการ CBAM กระทบการส่งออกไทยแค่ไหน อย่างไร. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. <https://www.pier.or.th/abridged/2024/13/>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ก). แนวโน้มเศรษฐกิจประเมิน ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2568. Monetary Policy Forum 2/2025. https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/our-roles/monetary-policy/mpc-publication/monetary-policy-forum/MPF_2568_02.pdf

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ข). เงินสำรองระหว่างประเทศ (รายสัปดาห์). BOTWEBSTAT: https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=94&language=TH

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ข). หนี้ต่างประเทศ (ดอลลาร์ สรอ.). BOTWEBSTAT: https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=659&language=TH

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ค). รายงานนโยบายการเงิน ไตรมาสที่ 3 ปี 2568. ธนาคารแห่งประเทศไทย: https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/our-roles/monetary-policy/mpc-publication/monetary-policy-report/MPR_2568_Q3.pdf

ธันยพร บัวทอง. (2562). แม่น้ำโขง: เกิดอะไรขึ้นกับไทย เมื่อจีนและลาวไม่ระบายน้ำจากเขื่อนบนแม่น้ำโขง. *BBC News ไทย*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-49072092>

ธีรธร ยูทอง. (2564). รายงานนอกระบบในประเทศไทย: ประเด็นงานวิจัยที่ยังขาดหาย.

<https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/Report-File-661.pdf>

ปิยชี นิเวศ ไทย. (2567). น้ำท่วม: โลกร้อนและเขื่อนบนโขง เป็นเหตุให้น้ำท่วมภาคเหนือหนักขึ้นหรือไม่.

<https://www.bbc.com/thai/articles/cz6x06d7n87o>

ประชาชาติธุรกิจ. (2568). จับชีพจรวงการเพลงไทย ผ่านกลยุทธ์ปลดล็อกศักยภาพศิลปินสู่ตลาดสากล.

<https://www.prachachat.net/breaking-news/news-1766666>

พิชญ์สินี จิตรพลีชีพ. (2568). ‘ภาพยนตร์ไทย’ กวาดรายได้แซงฮอลลีวูด ปี 67 ครองมาร์เก็ตแชร์ 54% สะท้อนปรากฏการณ์ ‘TOLLYWOOD’. Forbes Thailand.

<https://forbesthailand.com/news/marketing/thai-films-surpass-hollywood-in-revenue-2024>

พิทวัส พูนผลกุล, ธนพล กองพาลี และธนิสา ทวีขศรี. (2567). บัตรคนจน ตอนที่ 1: บัตรคนจนคัดกรอง “คนจน” ได้ดีแค่ไหน? สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. <https://www.pier.or.th/abridged/2024/14/>

พูนศักดิ์ ประมงค์. (2565). กลยุทธ์การรักษาอัตราคงอยู่ของผู้ประกันตน มาตรา 4 (น. 8) [รายงานการศึกษาส่วนบุคคล]. <https://www.ocsc.go.th/wp-content/uploads/2024/09/IS95106-พูนศักดิ์-ประมงค์-กลยุทธ์การรักษาอัตราคงอยู่ของผู้ประกันตนมาตรา-40.pdf>

ภาคจิรา มาตาทิทักษ์. (2566). ถึงเวลาฟังเสียงคนรุ่นใหม่ ร่วมสร้างรัฐธรรมนูญไทยที่มีประชาธิปไตยเต็มใบอย่างแท้จริง. *The 101 World*. <https://www.the101.world/101pub-youth-constitution-fialogue/>

วรภา หลงภูงค์กูร. (2568). 60 วัน อีลอน มัสก์ ปฏิวัติระบบราชการสหรัฐอเมริกาอย่างไร? *The 101 World*. <https://www.the101.world/elon-musk-government-efficiency-reform/>

วรางคณา ลิ้มศุภนาถ. (ม.ป.ป.). “Shoppertainment” อีกขั้นของการสร้างประสบการณ์ผ่านโลก E-Commerce. *The Contextual*. สืบค้น 27 ตุลาคม 2025, จาก <https://www.thecontextual.com/th/brand-and-experience/shoppertainment>

ศักดิ์ ประสานดี. (2567). วิฤติศรัทธา: ปัญหาและผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในไทย—About Bodhisastra University Florida USA. GotoKnow. https://www.gotoknow.org/posts/719808#google_vignette

ศุภวรรณ แซ่ลิ้ม. (2565). การเปลี่ยนผ่านจากการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงไปสู่ยานยนต์ไฟฟ้า: กรณีศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจน้ำมัน. เศรษฐสาร. <https://setthasarn.econ.tu.ac.th/blog/detail/605>

ศูนย์วิจัย Krungthai COMPASS. (2566). *Medical Foods โอกาสของอาหารทางการแพทย์ได้รับ Super-Ages Society*. https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_486Medical_Foods.pdf

ศูนย์วิจัย Krungthai COMPASS. (2567). *AI จิกซอร์ชิ้นสำคัญพลิกโฉมอุตสาหกรรมทางการแพทย์ด้วยไทยสู่ Medical*.

https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_491AI_in_healthcare.pdf

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2567). การใช้จ่ายคนสูงวัยแตะ 2.2 ล้านล้านบาท ในปี 2029 ธุรกิจต้องปรับตัวรับโครงสร้างสังคมสูงวัย. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Elderly-Spending-CIS3511-FB-2024-07-10.aspx>

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2568). ผลภาพแรงงานไทยกับความท้าทายที่ต้องเผชิญ. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ: <https://piu.ftpi.or.th/wp-content/uploads/2025/04/ผลภาพแรงงานไทย.pdf>

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2568). สุขภาพคนไทย 2568: เกิดน้อยๆ ไม่กลับ ต้องปรับและรับมืออย่างไร. https://ipsr.mahidol.ac.th/post_research/606-thaihealth2025-th/

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). กฎหมายในฐานะชุดคำสั่งของประเทศ. <https://tdri.or.th/2021/01/law-as-a-national-order/>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2568). รายงานผลการศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมภายใต้การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทย. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สถาบันส่งเสริมภาคประชาสังคม. (2568). เอกสารประกอบเวทีเสวนาแผนพัฒนาจังหวัด (แผน ONE PLAN) ต่อการดูแลคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มเฉพาะ. เวทีเสวนา แผนพัฒนาจังหวัด (แผน ONE PLAN) ต่อการดูแลคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มเฉพาะ. งานประชุมวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสี่ยงที่คนอื่นไม่ได้ยิน : ประชากรกลุ่มเฉพาะ ครั้งที่ 3, อาคารอิมแพคฟอรัม เมืองทองธานี นนทบุรี.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2568). แนวทางส่งเสริมภาคประชาสังคมมาหนุนเสริมการจัดบริการของภาครัฐ เพื่อขับเคลื่อนระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาความเสมอภาคทางสังคม (รายงานการศึกษาระดับกลาง).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงบประมาณ. (2567). งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง) (น. 5). <https://www.bb.go.th/topic-detail.php?id=17244&mid=545&catID=1473>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2567). จัปตาทิศทางสุขภาพคนไทย ปี 2568 Thaihealth Watch 2025. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). <https://www.thaihealth.or.th/e-book/จัปตาทิศทางสุขภาพคนไทย-5/>

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2568). วช. เผยผลสำรวจค่าใช้จ่ายและบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของไทย. งานแถลงข่าว “ผลการสำรวจข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย ปี 2567”. <https://nrct.go.th/news/detail/4547>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2568). รู้หรือไม่ ประเทศไทยมีกฎหมายกี่ฉบับ. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: https://www.ocs.go.th/ocs_website/file/reader/MDg3MDVhMDZmMDU0MDNiMD

dmMDM0MDUzMDNhMDdlMDVjMDUwMDNlMDdiMDQyMDUyMDdkMDdkMDRiMDZkMDMyMDcxMDU2MDUz

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (ม.ป.ป.). การสำรวจความพึงพอใจของประชาชน ต่อการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ:

<https://www.opdc.go.th/opdc-infographic/>

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2567). สถิติการส่งเสริมการลงทุน แยกตามจังหวัด [Dataset].

<https://ipstat.boi.go.th/pubrpt/rep08qtrprovince.php>

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). รายงานสถานการณ์ ดัชนีสมรรถนะสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2568. <https://www.onep.go.th/ebook/spd/thailand-state-of-epi-2568.pdf>

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2567). ร่างแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.2567-2580 (PDP2024). สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2568). สถานการณ์การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากภาคพลังงาน รายปี 2567. https://www.eppo.go.th/index.php/th/energy-information/situation-co2/per-year?issearch=1&ordering=order&category_id=572&xf_19=25

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). *Thailand Startup 2024 Wrapped*. <https://www.nia.or.th/Thai-Startup-2024>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2568ก). รายงานสถานการณ์ SME ปี 2568. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: https://www.sme.go.th/uploads/file/20251112-105822_SME_SitReport2025_TH_re4Nov.pdf

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2568ข). *MSMESBig Data Dashboard*. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: <https://www.smebigdata.com/msme/dashboard-b-download>

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2567). ผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ภาคอุตสาหกรรม ปี 2567. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.

<https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/Publication%20Density%20Survey%202024.pdf>

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2568). ลูกทุ่ง 5G: จากท้องนา สู่วัยรัลกระหึ่มโซเซียล. คิด - Creative Thailand. https://www.creativethailand.org/article-read?article_id=34887

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567.

https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241125143625_37256.pdf

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร. สำนักงานสถิติแห่งชาติ:

https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/9u

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 (ฉบับปรับปรุง). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1646493161854-79889243.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ก). ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศรายไตรมาส. <https://www.nesdc.go.th/info/quarterly-gross-domestic-product-qgdp/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ข). ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สอง และแนวโน้ม ปี 2568. <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/08/รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย-ไตรมาส-2-68-รวมเล่ม-18082568-Final.pdf>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ค). รายงานดัชนีความก้าวหน้าของคน ปี 2567. <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/12/HAI-Report-2567.pdf>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ง). ตารางสถิติ ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด. <https://www.nesdc.go.th/info/gross-regional-and-provincial-product/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568จ). ผลการศึกษาศถานการณ์และบทบาทภาครัฐในการถือครองที่ดินเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ. การระดมความคิดเห็นผลการศึกษาสถานการณ์และบทบาทภาครัฐในการถือครองที่ดินเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ, โรงแรมแกรนด์ เซนเตอร์ พอยต์ สูริวงส์ กรุงเทพฯ. <https://www.nesdc.go.th/sdi-04082568/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ฉ). ระบบฐานข้อมูลกลางด้านสังคม. socdata: <https://socdata.nesdc.go.th/dataservice/showdata?id=1293#>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ช). ระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR). emenscr.nesdc.go.th: <https://emenscr.nesdc.go.th/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568ฌ). ภาวะสังคม ไตรมาสสอง ปี 2568. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 24(3). https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/08/1.-publisher_q2-68.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. 2567. <https://www.tpmap.in.th/2567/>

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2568). รายงานบทวิเคราะห์ดัชนีราคาผู้บริโภคชุดทั่วไป. <https://index.tpso.go.th/cpi/index-analysis-report/1>

สิรินาฏ ศิริสุนทร. (2568). ธุรกิจเมินตลาดคาร์บอนเครดิต สวนทางกระแสโลกเดือด. Policy Watch จับตามนโยบายสาธารณะ. <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/environment-123>

องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (2566). จำนวนโครงการจัดซื้อจัดจ้าง แยกตามวิธีการจัดหา. ACT Open Data ฐานข้อมูลเปิดเพื่อการต่อต้านคอร์รัปชัน. https://opendata.actai.co/dataset/ds_017

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน. (2568). สถิติจำนวน อปพร. ระหว่างปี 2560–2568. Facebook: <https://www.facebook.com/100066464303365/posts/969732225252245>

Abbas, G., Ahmed, U., & Ahmad, M. A. (2025). Impact of Microplastics on Human Health: Risks, Diseases, and Affected Body Systems. *Microplastics*, 4(2), 23. <https://doi.org/10.3390/microplastics4020023>

BloombergNEF. (2025). Global Cost of Renewables to Continue Falling in 2025 as China Extends Manufacturing Lead: BloombergNEF. *BloombergNEF*. <https://about.bnef.com/insights/clean-energy/global-cost-of-renewables-to-continue-falling-in-2025-as-china-extends-manufacturing-lead-bloombergnef/>

Cacciatore, G. (2025). Multi-Paradigmatic AI as A Pathway To AGI. *Outlier Ventures*. <https://outlierventures.io/article/post-web-perspectives-01-multi-paradigmatic-ai-as-a-pathway-to-agi/>

Deb, T. (2025). CRISPR Technology Market Size, Share, Growth CAGR of 16.7%. *Market.Us Media*. <https://media.market.us/crispr-technology-market-news-2025/>

Deloitte. (2025). *2025 Gen Z and Millennial Survey*. <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/campaigns/2025/2025-genz-millennial-survey.pdf>

Department of Peace and Conflict Research. (n.d.). *Uppsala Conflict Data Program*. <https://ucdp.uu.se/>

Dubey, A., & Tiwari, A. (2023). Artificial intelligence and remote patient monitoring in US healthcare market: A literature review. *Journal of Market Access & Health Policy*, 11(1), 2205618. <https://doi.org/10.1080/20016689.2023.2205618>

Eben, O. (2024). *AI-Powered Prevention: Real-Life Examples of Machine Learning in Healthcare*. https://www.researchgate.net/publication/386730766_AI-Powered_Prevention_Real-Life_Examples_of_Machine_Learning_in_Healthcare

European Central Bank. (2020). *Economic bulletin*. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb202007.en.pdf>

European Commission. (2025). *AI Act*. Shaping Europe's Digital Future. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>

Fetterolf, J., Huang, C., Lippert, J., & Ramones, S. H. (2025). What Age Do People Around the World Think Is Best to Reach Major Life Milestones? *Pew Research Center*. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2025/03/pg_2025.03.19_life-stages_report.pdf

Finnomena. (2568). เวียดนามยกเลิกเครื่องระบบราชการ ยุบกระทรวง ลดคน 100,000 ตำแหน่ง ปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่. *Finnomena*. <https://www.finnomena.com/z-admin/vietnam-slashes-government/>

Foa, R., Klassen, A., Wenger, D., Rand, A., & Slade, M. (2020). *Youth and Satisfaction with Democracy: Reversing the Democratic Disconnect?* <https://doi.org/10.17863/CAM.90184>

Francis, G. (2025). *How do Early Warning Systems work – and how can we improve them?* World Economic Forum. <https://www.weforum.org/stories/2025/02/early-warning-systems-extreme-weather-climate/>

Furnaro, A., Herpich, P., Brauers, H., Oei, P.-Y., Kemfert, C., & Look, W. (2021). *German Just Transition: A Review of Public Policies to Assist German Coal Communities in Transition*. https://energiewende-global.com/wp-content/uploads/2023/05/German_Just_Transition.pdf

Future Agenda. (2025). *The Future of an Intergenerational Workforce*. <https://www.futureagenda.org/wp-content/uploads/2025/06/The-Future-of-an-Intergenerational-Workforce.pdf>

Georgieva, K. (2024). *AI Will Transform the Global Economy. Let's Make Sure It Benefits Humanity*. IMF BLOG. <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/01/14/ai-will-transform-the-global-economy-lets-make-sure-it-benefits-humanity>

Global Wellness Institute. (2024). *2024 Global Wellness Economy Monitor*. <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2024-global-wellness-economy-monitor/>

Gómez, C., Elliott, C., Pellerin, M., Singh, N., & Walls, G. (2025). What Is a 'Just Transition,' and Are Countries Really Making Progress? *World Resources Institute*. <https://www.wri.org/insights/what-is-just-transition-tracking-progress>

González, O. (2021). *Southeast Asian leaders call for end to violence in Myanmar*. Axios. <https://www.axios.com/2021/04/24/asean-leaders-end-myanmar-coup-killings>

Graham, E., Fulghum, N., & Altieri, K. (2025). *Global Electricity Review 2025*. <https://ember-energy.org/app/uploads/2025/04/Report-Global-Electricity-Review-2025.pdf>

Grand View Research. (2023). *ESG Investing Market (2024—2030)*. Grand View Horizon. <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/esg-investing-market-report>

Grand View Research. (2024a). *Medical Tourism Market (2025—2030)*. Grand View Horizon. <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/medical-tourism-market>

Grand View Research. (2024b). *Synthetic Biology Market Size & Outlook, 2030*. Grand View Horizon. <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/synthetic-biology-market>

Grand View Research. (2025). *Thailand Synthetic Biology Market Size & Outlook, 2030*. Grand View Horizon. <https://www.grandviewresearch.com/horizon/outlook/synthetic-biology-market/thailand>

Intellify Global. (2025, March 30). *Thailand Energy Industry Outlook 2025—2030*. <https://www.intellifyglobal.com/thailand-energy-industry-outlook-2025/>

International Budget Partnership. (2023). *Open Budget Survey Thailand 2023*. <https://internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/2023/thailand>

International Energy Agency. (2025). *Global Energy Review 2025*. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/5b169aa1-bc88-4c96-b828-aaa50406ba80/GlobalEnergyReview2025.pdf>

International Institute for Management Development. (2025). *World Competitiveness Ranking*. https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/rankings/wcr-rankings/#_tab_Rank

International Labour Office. (2018). *World Employment and Social Outlook 2018: Greening with jobs*. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/%40publ/documents/publication/wcms_628654.pdf

International Labour Organization. (2023). *Social protection for a just transition*. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/documents/publication/wcms_867426.pdf

International Labour Organization. (2024a). *The Republic of Korea: Extending social insurance to digital platform workers*. ILO. <https://doi.org/10.54394/WMSX3042>

International Labour Organization. (2024b). *Youth NEET rate*. International Labour Organization: <https://ilostat.ilo.org/data/snapshots/youth-neet-rate/>

International Labour Organization. (2025a). *Mapping the social and solidarity economy in Thailand*. International Labour Organization: https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-05/ILO%20Brief%20SSE%20in%20Thailand_final_EN_DOI.pdf

International Labour Organization. (2025b). *Non-standard forms of employment*. International Labour Organization. <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/non-standard-forms-employment>

International Labour Organization. (2025c). *Realizing decent work in the platform economy*. <https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-07/ILC113-V%281%29-%5BWORKQ-231121-002%5D-Web-EN.pdf>

International Telecommunication Union. (2024). *Global Cybersecurity Index 5th Edition*.
https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/GCIv5/2401416_1b_Global-Cybersecurity-Index-E.pdf

Iyer, R., Shafee, M., Sood, A., & Murugesan, K. (2024). *WFP's support to strengthening the national social protection system in India*. World Food Programme.
<https://www.ids.ac.uk/publications/wfps-support-to-strengthening-the-national-social-protection-system-in-india/>

Jaishi, R. (2025). *List Of 25 Companies With Best Employee Perks in 2025*. Vantage Circle Blog. <https://www.vantagecircle.com/en/blog/companies-with-best-employee-perks/>

Jobsdb by SEEK. (2567ก). *กว่า 66% ของบุคลากรไทยพร้อมโยกย้ายงานไปต่างประเทศ Jobsdb by SEEK เผยรายงานสำรวจแนวโน้มการโยกย้ายแรงงานโลกประจำปี 2567*. Jobsdb by SEEK.
<https://th.jobsdb.com/th/about/news/article/dgt-2024-mobility-trends>

Jobsdb by SEEK. (2567ข). *อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) คือใคร? มีอิทธิพลต่อธุรกิจยุคใหม่อย่างไร*.
<https://th.jobsdb.com/th/career-advice/article/what-is-influencer>

Joel, N. (2025). *Sports Industry Statistics 2025: A Deep Dive*. Brimco.
<https://www.brimco.io/sports/sports-industry-statistics/>

Justino, P., Samarin, M., & UNU-WIDER. (2025). *Trust in a changing world: Social cohesion and the social contract in uncertain times* (WIDER Working Paper No. 2025; WIDER Working Paper, Vol. 2025). UNU-WIDER. <https://doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2025/591-2>

Khuntia, Dr. S., & Behera, N. (2024). Role of Artificial Intelligence in Diagnosing and Predicting Depressive Disorder. *Mind and Machines: The Psychology of Artificial Intelligence*, 147–159.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.13937974>

Market.us. (2024). *AI in Biotechnology Market*. Market.U.s. <https://market.us/report/ai-in-biotechnology-market/>

McKinney, S. M., Sieniek, M., Godbole, V., Godwin, J., Antropova, N., Ashrafian, H., Back, T., Chesus, M., Corrado, G. S., Darzi, A., Etemadi, M., Garcia-Vicente, F., Gilbert, F. J., Halling-Brown, M., Hassabis, D., Jansen, S., Karthikesalingam, A., Kelly, C. J., King, D., ... Shetty, S. (2020). International evaluation of an AI system for breast cancer screening. *Nature*, 577(7788), 89–94. <https://doi.org/10.1038/s41586-019-1799-6>

Mercedes Page. (2023). *Malicious AI arrives on the dark web*. The Strategist.
<https://www.aspistrategist.org.au/malicious-ai-arrives-on-the-dark-web/>

Microsoft. (2024). *2024 Work Trend Index Annual Report from Microsoft and LinkedIn*.
<https://assets->

c4akrf5b4d3f4b7.z01.azurefd.net/assets/2024/05/2024_Work_Trend_Index_Annual_Report_6_7_24_666b2e2fafceb.pdf

Mora, C., McKenzie, T., Gaw, I. M., Dean, J. M., von Hammerstein, H., Knudson, T. A., Setter, R. O., Smith, C. Z., Webster, K. M., Patz, J. A., & Franklin, E. C. (2022). Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change. *Nature Climate Change*, 12(9), 869–875. <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01426-1>

Mordor Intelligence. (2025). *Virtual Goods Market Size & Share Analysis—Growth Trends & Forecasts (2025—2030)*. Mordor Intelligence. <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/virtual-goods-market>

National Institute of Standards and Technology. (2024). *NIST Releases First 3 Finalized Post-Quantum Encryption Standards*. NIST. <https://www.nist.gov/news-events/news/2024/08/nist-releases-first-3-finalized-post-quantum-encryption-standards>

North Atlantic Treaty Organization. (2024). *Countering hybrid threats*. North Atlantic Treaty Organization. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm

Office of the National Economic and Social Development Council, UNICEF Thailand, & Thailand Development Research Institute. (2025). *HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THAILAND: An Examination of Gaps, Bottlenecks, and Policy Options*. https://www.unicef.org/thailand/media/15546/file/unicef%20Human%20Capital%20Development%20in%20Thailand_final_ENG.pdf.pdf

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). *Eight ways to institutionalise deliberative democracy*. OECD. https://www.oecd.org/en/publications/eight-ways-to-institutionalise-deliberative-democracy_4fcf1da5-en.html

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023), *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*, PISA, Organisation for Economic Co-operation and Development Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024*. Organisation for Economic Co-operation and Development: https://www.oecd.org/en/publications/financing-smes-and-entrepreneurs-2024_fa521246-en/full-report.html

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *Regulatory Reform in Thailand: Reinforcing an Effective Regulatory Environment*, OECD Reviews of Regulatory Reform, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/7892759c-en>.

PricewaterhouseCoopers. (2025). *Global entertainment and media industry revenues to hit US\$3.5 trillion by 2029, driven by advertising, live events, and video games: PwC Global Entertainment & Media Outlook*. <https://www.pwc.com/gx/en/news-room/press-releases/2025/pwc-global-entertainment-media-outlook.html>

Rajanna, P., & Sunitha, N. R. (2025). Security Analysis of Biometric Verification Protocol Using Scyther Model Checker: A Case Study. *CURRENT APPLIED SCIENCE AND TECHNOLOGY*, e0257532–e0257532. <https://doi.org/10.55003/cast.2025.257532>

Research and Markets. (2025). *Artificial Intelligence (AI) in Military Market 2025-2030: Investment Opportunities in Surveillance, Intelligence, Cybersecurity, Electronic Warfare, and Autonomous Systems*. GlobeNewswire News Room. <https://www.globenewswire.com/news-release/2025/06/27/3106390/28124/en/Artificial-Intelligence-AI-in-Military-Market-2025-2030-Investment-Opportunities-in-Surveillance-Intelligence-Cybersecurity-Electronic-Warfare-and-Autonomous-Systems.html>

Rodríguez-Pose, A., & Storper, M. (2020). Housing, urban growth and inequalities: The limits to deregulation and upzoning in reducing economic and spatial inequality. *Urban Studies*, 57(2), 223–248. <https://doi.org/10.1177/0042098019859458>

Rustad, S. A. (2025). *Conflict Trends: A Global Overview, 1946–2024*. Peace Research Institute Oslo (PRIO). <https://cdn.cloud.prio.org/files/31b69202-0728-4852-94e9-a08bdf662fe9/Rustad%20-%20Conflict%20Trends%201946-2024%20-%20PRIO%20Paper.pdf>

Salika. (2023). Green Job เทรนด์อาชีพมาแรง ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม. *Www.Salika.Co*. <https://www.salika.co/2023/05/08/green-job-work-trend-for-new-gen/>

Sanvee, C. (2024). *Why young people worldwide want and need ‘meaningful work.’* World Economic Forum. <https://www.weforum.org/stories/2024/09/young-people-meaningful-work/>

Schneider, F., Buehn, A., & Montenegro, C. E. (2011). *Shadow Economies All Over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9780857930880.00007>

SPOTLIGHT. (2568). เปิดสถิติแรงงาน “กัมพูชา-เมียนมา-ลาว” ในไทย มีกี่คน? อยู่ที่ไหน? ทำงานอะไร? AMARIN TV. <https://www.amarintv.com/spotlight/economy/517074>

SpringNews. (2565). ทำความรู้จัก เทรนด์ลูกค้ารักโลก Eco-Actives ที่กำลังเติบโตในตลาด FMCG. <https://www.springnews.co.th/news/824008>

Statista. (2025). *Generative AI - Thailand*. Statista. http://frontend.xmo.prod.aws.statista.com/outlook/tmo/artificial-intelligence/generative-ai/thailand?srsId=AfmBOorcECanwMVJPH4603zbYmVkztrVWt7yPH_PQMsn8vsPlj9dm00D

Swayne, M. (2025). UK Announces £121 Million Boost For Quantum Tech to Tackle Fraud, Prevent Money Laundering And Drive Growth. *The Quantum Insider*.
<https://thequantuminsider.com/2025/04/14/uk-announces-121-million-boost-for-quantum-tech-to-tackle-fraud-prevent-money-laundering-and-drive-growth/>

Tellscore, FutureTales LAB และ สถาบันวิชาการเพื่อความยั่งยืนทางสุขภาพจิต. (2566). *อนาคตเศรษฐกิจคอนเทนต์ครีเอเตอร์ไทย พ.ศ. 2578*

The Business Research Company. (2025). *Elder Care Assistive Robots Market Report 2025*.
<https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/elder-care-assistive-robots-global-market-report>

The Good Trade. (2024). *9 Mission-Driven Companies To Work For That Are Actually Making A Difference*. <https://www.thegoodtrade.com/features/best-companies-to-work-for-that-make-a-difference/>

The Governance and Social Development Resource Centre. (2019). Digital social protection. <https://gsdrc.org/topic-guides/social-protection/global-issues-and-debates-2/digital-social-protection/>

Tracxn. (2025). *Unicorn startups in Thailand*. https://tracxn.com/d/unicorns/unicorns-in-thailand/_hz_aW4kKQWJ9rbPLD4BLDvPWeoXqfX7pq_q9RhkgqCA#t-4-opn

Trading Economics. (2025). *External Debt*. <https://tradingeconomics.com/country-list/external-debt>

United Nations Children's Fund. (2023). *IN-DEPTH RESEARCH ON YOUTH NOT IN EMPLOYMENT, EDUCATION OR TRAINING (NEET) IN THAILAND*.
<https://www.unicef.org/thailand/media/10746/file/In-depth%20research%20on%20youth%20NEET%20in%20Thailand.pdf>

United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2019). *World Urbanization Prospects 2018*. <https://population.un.org/wup/assets/WUP2018-Highlights.pdf>

United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2024). *World Population Prospects 2024*. <https://population.un.org/wpp/>

United Nations Development Programme Thailand. (2024,). *NC 4: Global Boiling and Climate Change: Impacting every life across Thailand*. UNDP. <https://www.undp.org/stories/climate-impact-thailand>

United Nations High Commissioner for Refugees. (2024). *OPERATIONAL FACTSHEET – 30 September 2024*. <https://www.unhcr.org/th/media/unhcr-thailand-operational-factsheet-30-september-2024-final-7-nov-2024-pdf>

United Nations High Commissioner for Refugees. (2025). *Global Trends Forced Displacement in 2024*. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2024>

United Nations Population Fund. (2025). *State of World Population 2025: The Real Fertility Crisis - the Pursuit of Reproductive Agency in a Changing World* (1st ed). United Nations Publications. <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/swp25-layout-en-v250609-web.pdf>

United Nations. (2020). Urbanization: Expanding opportunities, but deeper divides. *United Nations Department of Economic and Social Affairs*.

World Bank Group. (2024). *Imports of goods and services*.
<https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.ZS?locations=TH>

World Bank Group. (n.d.). *Research and development expenditure (% of GDP)—Thailand*.
<https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?locations=TH>

World Economic Forum. (2025a). *Global Risks Report 2025*.
https://reports.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2025.pdf

World Economic Forum. (2025b). *The Future of Jobs Report 2025*.
https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf

World Gold Council. (2025). *Gold Reserves by Country*.
<https://www.gold.org/goldhub/data/gold-reserves-by-country>

World Health Organization. (2023). *Antimicrobial resistance*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/antimicrobial-resistance>

World Health Organization. (2025). Electronic IHR States Parties Self-Assessment Annual Reporting Tool. Retrieved October 16, 2025, from <https://extranet.who.int/e-spar/>

Zhao, J., Xu, L., Sun, J., Song, M., Wang, L., Yuan, S., Zhu, Y., Wan, Z., Larsson, S., Tsilidis, K., Dunlop, M., Campbell, H., Rudan, I., Song, P., Theodoratou, E., Ding, K., & Li, X. (2023). Global trends in incidence, death, burden and risk factors of early-onset cancer from 1990 to 2019. *BMJ Oncology*, 2(1). <https://doi.org/10.1136/bmjonc-2023-000049>

ร่างกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ (พ.ศ. 2571 - 2575)

14

“**ร่วมคิด ร่วมเขียน ร่วมขับเคลื่อน**
ประเทศไทยในฝัน ร่วมผลักดันให้เป็นจริง”

14thplan.nesdc.go.th

02 280 4085 ต่อ 4425

14thplan@nesdc.go.th